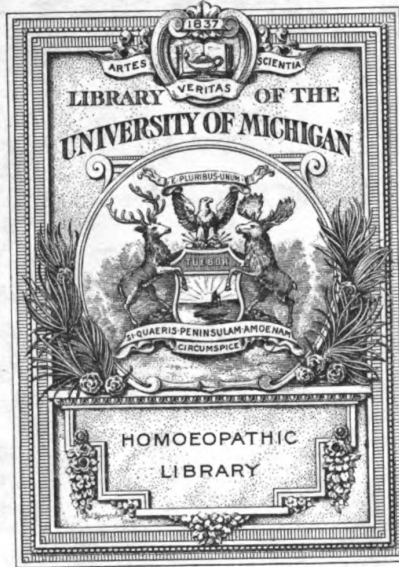

PAGE NOT AVAILABLE

H610.5
H7717
M111

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Onder Hoofdredactie van

Dr. N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

JAARGANGEN XX—XXI

1909—1910.

LA RIVIÈRE & VOORHOEVE
ZWOLLE.

ALPHABETISCH REGISTER.

	BLADZ.		BLADZ.
Aambeien	51	Goethe en de Homoeopathie	47
Aanleg voor ziekte	70	Graphites	179
Aconitine en Droserine	126	Grondbeginselen der Homoeopathie	54
Afdeeling polikliniek te Utrecht	38	Handelingen (Inhoud der	87
Alcohol (Vergiftigheid van	38, 180	Haemorrhoiden	51
Algemeene Vergadering (1909 en 1910)	33, 134	Hertog Dr. Carl Theodoor van Beieren	89
Alkmaar (Lezing te	23	Homoeopathie? (Wat is	42
Allopathische receptuur	84	„ (De plaats der) in de medische	
Antipon	86	wetenschap	59, 68
Apotheek (Nederl. Homoeop.	9, 31	„ en natuurgenezing	125
Arsenicum	157	„ in Engeland (Vooruitgang der	38
Artsenijen (Het verstrekken van de) door de artsen zelf	131	Homoeopathisch en allopath. kamp (Uit het 99, 105, 113,	121
Aurum	164	Homoeopathische Pharmacopee	94
Bacteriën, bacillen	114	Homoeopathisch Ziekenhuis (Een steentje voor het 30,	103
Beginsel (Een juist	163	Hulpziekenhuis in de Minehassa	62
Besmettingskiem uit Noord-Amerika en een epidemie		Hygiëne van het wandelen	147
van verdwazing	44	Influenza (Eerste kennismaking met	14
Bevriezen (lets over het	91	Jubileum (Een gouden	1
Blinde-darmonsteking	153, 161	Kaalhoofdigheid bij het schoone geslacht	45
Boekenmarkt (Van de	148	Keukenzout	50
Calcium	178	Komen kijken	162
Cangalachua	155	Koortswerende middelen	111
Carbo	179	Krebskrankheit, ihre Natur u. Heilmittel	37
Cedron, Cyripedium pubescens	155	Kijkjes op geneeskundig gebied	126
Chemische praeparaten	107	Late reisherinneringen	3, 11, 19, 29, 35
Cholera asiatica	65	Leekenpraktijk- een gevaar	139
„ nostras (Veratrine bij	90	Leven (Uit het) van een Engelschen arts	77
Crotaline en Crotalus	102	Lucht	75, 81
Diët (Het homoeopathisch	174	Macht van het kleine (De	114, 124
Dokterspraatjes en -preekjes	100	Mazelen en Homoeopathie	111, 117
Drankzucht	111	Merckens H.	55
Droserine en Aconitine	126	Natuurgenezing (Homoeopathie en	125
Epidemie van verdwazing	44	Navolgenswaardige voorbeelden	169
Ervaringen in de Homoeop. geneeskunst	177	Nevenwerking van eenige nieuwe geneesmiddelen	78
Geneesmiddel? (Wat is een homoeopathisch	6	Nu of nooit!	130
„ -bereiding (Grondslagen der homoeop.	83	Onfatsoenlijkheid (Gevaarlijke	109
Geneesmiddelen (Nieuwere amerikaansche	102, 106, 117, 155, 170	Onmogelijk	170
„ (Onze voornaamste	141, 157, 164, 178	Ooraandoeningen (Het een en ander over	5, 22, 93
Geneesmiddelleer en vivisectie	49	Opgedrongen antwoord	173
Getuigen in ons voordeel	182		

	BLADZ.		BLADZ.
Pharmacopee (Homoeopathische	94	Verjonging (Een	110
Phenacetine (Vergiftiging door	79	Verloting voor het homoeop. Ziekenhuis	86, 182
Plantengeneesmiddelen	107	Vivisectie (Geneesmiddelleer en	49
Polikliniek (Kosteloze homoeop.) te Utrecht	119	Voedingsmiddelen (Ijzerhoudende	172
Praktijk (Uit de 14, 116, 122, 138	138	Voorhoeve (Dr. N. A. J.) corresp. lid van de „Cercle Médical Homoeopathique” des Flandres	55
Propaganda	85	Vooruitgang der Homoeopathie in Engeland	38
Receptuur (Allopathische	84	Voorwaarden (De twee	137
Reisherinneringen (Late 3, 11, 19, 29	29	Vijanden der Homoeopathie	146
Roijen (Dr. Stephanus Jacobus van	97, 99	Wandelen (De Hygiëne van het	147
Skinner (Thomas	77	Wat is er aan te doen?	27, 34
Speldenvrees	111	Water (Voordracht over	18, 25
Stap vooruit (Een	153	Windelbald (Sanitätsrat Dr.	55
Subjectieve symptomen	2, 13	Ziekenhuis (Homoeop. 41, 129, 142, 174	174
Trappenklimmen als geneesmiddel	174	” ” Een steentje voor het	30
Vakpers (Uit de buitenlandsche	133	” ” Verloting van voorwerpen ten voordeele van het . 71, 86, 182	182
Ventilatie in parterre-woningen	43	” ” Ons	145, 167
Veratrine bij Cholera nostras	90	” ” Naar aanleiding van Dr. F. W. O. K's gedachten ter zake van het	149
Verblijvend verschijnsel	82	Zouten	173
Verblijf aan zee	57, 66, 73		

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland”

Onder Hoofdredactie van: Dr N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

Met medewerking van de Heeren: A. DE GROOT, arts, Utrecht; P. L. VAN DER HARST, arts, Almen; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; J. MIEG, arts, Haarlem; Dr D. K. MUNTING JR., Amsterdam; W. ROLVINK, arts, Arnhem; Dr S. J. VAN ROIJEN, en J. I. A. B. VAN ROIJEN, arts, Utrecht; Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

ABONNEMENTSPRIJS:	ADVERTENTIEPRIJS:
Per jaargang, franco per post f 1.25	Van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents :- :- :-
Voor het Buitenland, alleen bij vooruitbetaling - 1.40	Bij abonnement tegen verlaagd tarief, dat op aanvraag
Afzonderlijke nummers - .12 ¹ / ₂	verkrijgbaar is. :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :-
Adres voor de Redactie: :- :- :- :- :- :-	Adres voor de Administratie: :- :- :- :- :-
CELEBESSTRAAT 93 — DEN HAAG.	LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

HET AUTEURSRECHT OP DEN INHOUD VAN DIT BLAD WORDT VERZEKERD VOLGENS DE WET VAN 28 JUNI 1881 (STBL. N° 124).

INHOUD: Herhaald verzoek. — Een gouden Jubileum. — De subjectieve symptomen. — Late reisherinneringen I. — Het een en ander over ooraandoeningen. — Wat is een homoeopathisch geneesmiddel? — N. V. Homoeopathisch Ziekenhuis. — Register en prachtband. — Buitenland. — Advertentiën.

HERHAALD VERZOEK.

Lezers, welke zèlf niet in de gelegenheid zijn proefnummers van ons Maandblad onder vrienden of bekenden te verspreiden, wordt **DRINGEND VERZOCHT**, ons een lijst met adressen toe te zenden, opdat wij aan dezulken regelrecht een proefn° kunnen sturen.

Zodoende helpt men toch nog mede aan DE VERBREIDING DER HOMOEOPATHIE IN ONS LAND.
DE ADMINISTRATIE.

EEN GOUDEN JUBILEUM.

Onzen geachten collega en medestrijder Dr S. J. VAN ROIJEN te Utrecht was het de vorige maand gegeven, den dag te herdenken, waarop hij voor 50 jaren — den 18^{en} December 1858 — werd bevorderd tot doctor in de geneeskunde na verdediging van een proefschrift over de „diagnostiek van den gelen typhus.”

Het behoeft niet gezegd te worden, dat het den jubilaris dien dag niet ontbrak aan bewijzen van belangstelling en waardeering van vele en verschillende zijden:

H. M. de Koningin benoemde hem tot officier in de orde van Oranje-Nassau.

Een deputatie der Afd. Utrecht van de Maatschappij tot bevordering der geneeskunde verscheen ter receptie, om bij monde van haren Voorzitter, Prof. Zwaardemaker, het jubileerend lid geluk te wenschen.

De Commissie tot samenstelling van een homoeopathisch supplement der Nederl. Pharmacopee was voltallig aanwezig. Het was de heer P. van der Wielen, die namens die Commissie haren ijverigen Voorzitter woorden van waardeering toesprak en hem een keurig album met opdracht aanbood, waarin tal van photographiën waardevolle herinneringen uit vroeger dagen opwekten.

Het bestuur der Vereeniging van homoeopathische geneesheeren in Nederland was eveneens in zijn geheel opgekomen. Na een hartelijke toespraak deelde Dr N. A. J. Voorhoeve, de tegenwoordige Voorzitter, den jubilaris het eenstemmig besluit der Vereeniging mede, om haren vroegeren Voorzitter tot haar Eerlid te benoemen, ten bewijze waarvan hij hem een kunstig bewerkt diploma overhandigde.

De afdeling Utrecht der Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland liet zich eveneens niet onbetuigd. Het was de heer v. d. Pol, die de gevoelens der afdeling jegens haar bestuurslid vertolkte.

Patiënten en oud-patiënten, familie en vrienden kwamen, zonden hun bloemen, telegrammen, brieven en kaartjes.

Een geanimeerd diner, waaraan ook het Bestuur der Vereeniging van homoeopathische geneesheeren, alsmede de Pharmacopee-commissie aanzaten, waar nog menig hartelijk woord gehoord werd, waar ook de telegrammen van Dr Windelband en Dr Dammholtz te Berlijn als uiting van den Berliner Verein homöopathischer Ärzte verschenen, besloot den feestdag.

Hadden wij dien dag in 't hart van den jubilaris kunnen lezen, dan zouden wij daarin zonder twijfel naast diepgevoelden dank ook niet minder een gevoel van voldoening hebben gevonden. Maar dan denk ik niet in de eerste plaats aan zijne dankbaarheid voor de betoonde liefde en

belangstelling, want die sprak hij in gevoelvolle woorden uit, ook niet aan voldaanheid over zijn eigen werk als chemicus en als medicus, want daartoe is hij te bescheiden. Neen, wanneer wij recht gelezen hadden, dan moesten die dank en 'die voldoening veeleer de homoeopathie gelden, wanneer hij het Toen en het Thans aan zijne blikken liet voorbijgaan.

Toen — voor vijftig jaren — de homoeopathie in ons land nog in haar allereerste begin, het strijdvaardig driemanschap van Gruber, Kallenbach en Van Roijen een poging wagens, om door middel van een tijdschrift — „de homoeopathische geneeswijze” — aan deze ingang te doen vinden.

Nu — langs een weg van verguizing en miskenning, verdachtmaking en teleurstelling gekomen nog niet tot de overwinning, maar toch, ziende op een belangrijke reeks van groote vorderingen der eertijds verachte zaak — toenemende belangstelling en waardeering alom, toenemend aantal geneesheeren, begin van erkenning van staatswege, twee verenigingen, twee tijdschriften, een homoeopathisch ziekenhuis, waarvan des jubilaris zoon de geneesheer-directeur is.

Voegen wij daaraan toe, dat ook VAN ROIJEN toen, en ook thans nog als 80-jarig grijsaard, het zijne er toe bijgedragen heeft, om de Homoeopathie in ons land te helpen maken tot hetgeen zij nu reeds geworden is, dan paart zich aan zijn dank en aan zijne voldoening ook de onze — die der vrienden der Homoeopathie — en doen zij tevens in ons allen den wensch geboren worden, dat het den jubilaris mocht gegeven worden, na een vermoeiend Toen en een hoopvol Nu ook nog iets van het vervulde Straks — de zegepraal der Homoeopathie — te aanschouwen.

J. M.

DE SUBJECTIEVE SYMPTOMEN.

Welke symptomen met dezen naam bedoeld zijn, weten zonder twijfel de meesten onzer lezers; maar toch schijnt het mij gewenscht, hier nog eens te herhalen, dat het die symptomen zijn, welke slechts artsenijen aan zich beproevende personen of zieken, maar niet proefnemende of behandelende artsen waarnemen kunnen. Na toediening van groote en vergiftige gaven komen slechts enkele hevige uitwerkingen der genomen artsenij tot ontwikkeling, terwijl de eigenaardige fijnere betrekkingen tot zekere organen en weefsels van het organisme zich eerst doen kennen na langduriger gebruik van kleinere giften, schoon van veranderlijke sterkte. Het is dan ook juist om deze reden, dat bij proefneming op den gezonde slechts gemiddelde en kleinere artsenijgiften in aanwending komen, ook al moest zulks niet reeds geschieden, omdat noch de proefpersoon zich zelf, noch ook de proefnemende arts haar aan de gevaren van te groote zou willen blootstellen. Aangezien nu deze subjectieve waarnemingen bij onderzoek op dieren natuurlijk geheel moeten ontbreken, zoo zijn deze altoos onvolledig, ook al wil men niet eens het bekende feit in rekening brengen, dat het dierlijke organisme op vele artsenijen geheel anders reageert dan het menschelijke. Redenen waarom deze wijze van onderzoek voor de bepaling van het homoeopathisch geneesmiddel slechts van mindere waarde is.

Zoo lang dus de artsen in de laboratoria ten naastenbij

uitsluitend deze wijze van onderzoek in praktijk brengen, kunnen zij de genoemde symptomen, geschikt om als aanwijzing van het geneesmiddel te dienen, ook niet leeren kennen, en blijven zij een onbillijke minachting er voor houden. Deze is te meer onbillijk en zelfs moeielijk te verstaan, daar haast alle ziekten, vooral de langdurige, vergezeld gaan van afwijkingen in de sfeeren van het gevoel, het gemoed en den geest. Nu is toch de artsenijwerking in haar geheel op den mensch evengoed een ziekte, als die, welke uit andere oorzaak ontstaan is. Als echter de subjectieve symptomen bij zieken voor de behandeling van beteekenis zijn, hetgeen dan toch ieder geneesheer toegeven zal, dan moeten ook die der artsenijen er invloed op hebben, en men mag dien allerminst verwaarloozen, alleen omdat de Homoeopathie hem in vollen omvang erkend heeft.

Zoo lang onze kunstbroeders echter de algemeene strekking van het similebeginsel niet kunnen noch willen toegeven, zoolang hunne geneeskundige behandeling der zieken, afgezien van de pijnen, waaraan zij lijden, weinig rekening met andere subjectieve symptomen houdt, en in hoofdzaak op objectieve teekens, op eene, hoe scherp dan ook gestelde diagnose steunt, moet onzes inziens hun wijze van doen minder doeltreffend blijken dan de onze.

De het meest door de proefpersonen opgemerkte gewaarwordingen zijn de zeer verschillende soorten van pijnen, en deze kunnen, waar andere aanwijzingen onvolledige blijken, dan ook wel eens over de keus van het geneesmiddel beslissen. Weliswaar zijn deze pijnen vaak zoo fijn genuanceerd, dat zij verschillend genoemd worden, en dan is hunne aanwijzende waarde van weinig beteekenis; daarentegen kunnen vele andere, zooals stekende, kloppende, brandende, trekkende, schietende e. a. ook door minder geoefende proefpersonen duidelijk onderscheiden worden. Zoodanige zich scherp kenmerkende pijnen hebben, behalve hunne waarde als aanwijzing van gelijksoortigheid, ook een diagnostische beteekenis, doordat zij gevolgtrekkingen op de plaats van hun ontstaan toelaten. Zoo zijn b.v. stekende pijnen eigenaardig meestal aan de sereuze vliezen, borst- en buikvlies; brandende vaak aan de slijmvliezen; trekkende aan het spierweefsel; borende aan het beenweefsel; schietende aan de zenuwen; kloppende aan bloedovervulling en het begin van ontsteking, enz. Indien dus een lijder aan koorts, kortademigheid en hoest over erg stekende pijn in de borst klaagt, dan zou Bryonia, een maaglijder over brandende pijnen in dit orgaan, Arsen., een nierlijder over persingen op het water, Cantharis, indien een ander aan hevige trekkende pijnen lijdt, zooals zij veel bij aandoening der spieren aanwezig zijn, dan zou Bryonia of Rhus onder de in aanmerking komende middelen de voorkeur kunnen verdienen.

Een niet minder belangrijke en niet zelden beslissende aanwijzing geven de omstandigheden, onder welke de pijnen en ook vele andere gewaarwordingen der zieken verergeren of verbeteren. Zoo zou, om bij het laatste voorbeeld te blijven, de trekkende pijn, die door beweging verergert, Bryonia, die zulks door rust doet, Rhus kunnen eischen, terwijl, als liggende houding in bed en warmte de pijn verheffen, Pulsatilla noodig kan zijn. Voorts zou bij aandoening der luchtpijpslijmvliezen, als droge kittelhoest bij het liggen onverdragelijk is, bij overeindzitten echter spoedig bedaart, Hyoscyamus, bij een maaglijden, als het door eten tijdelijk verbetert, een ander middel in eerste aanmerking komen dan wanneer onthouding van

voedsel zulks doet. Nadeelige invloed op een ziekte door koud en vochtig weder zal tot een ander middel leiden, dan wanneer droge en heete dampkringslucht dien veroorzaakt. Ook nog andere, een ziekte vergezellende subjectieve teekens kunnen wel eens den doorslag bij de keus van het geneesmiddel geven. Zoo zal, als bij leverziekten een stekende of knagende pijn achter in de strek van den benedenhoek van het rechter schouderblad gevoeld wordt, dikwijls *Chelidonium*; als bij verstopping van den stoelgang veelvuldige, maar vruchteloze aandrang tot ontlasting bestaat, *Nux vomica*, als ziekten der buikorganen met sterk opgezetheidsgevoel, volheid reeds na weinig eten, rommeling in de ingewanden gepaard gaan, *Lycopodium* kunnen te pas komen. Al deze aanwijzingen zijn aan de gelijksoortigheidswerking der genoemde middelen met de te genezen ziekte-toestanden ontleend, maar verliezen aan waarde, wanneer andere overwegende ziekte-symptomen tot de keus van het geneesmiddel leiden.

Met de aangehaalde voorbeelden kan hier volstaan worden, om den lezer aan te toonen, dat de subjectieve symptomen der artsijen, wel verre van onverschillig te zijn en minachting te verdienen, die onze tegenstanders vrij algemeen er voor hebben, in tegendeel een belangrijke en wel eens de hoofdrol bij de behandeling spelen. Zij vertolken de verpstrekende betrekkingen der artsijen tot de deelen van het levend lichaam, die nog door de gevoelszenuwen tot waarneming kunnen komen. Als zij mischien in het begin onder te weinig kritiek in de artsij-middelleer opgenomen werden, dan is dit thans een vrij wel overwonnen standpunt, nadat slechts die het burgerrecht er in verkregen hebben, die gelijkkluidend door vele proefpersonen opgemerkt werden. Met dat al is niet weg te cijferen, dat er in de praktijk wel eens vrij zonderlinge, bij den eersten oogopslag geheel fantastisch schijnende gewaarwordingen in het gevoelsleven van slechts één proefpersoon van een artsij nog treffende genezingen tengevolge gehad hebben. Aangezien het zenuwgestel van vele individuen zeer gevoelig aangelegd is, zou deze omstandigheid zoowel het ontstaan van die ongewone uitwerkingen als de goede uitkomst van het naar hunne aanwijzing gekozen geneesmiddel voldoende kunnen verklaren. In de geneeskunst ervaringen te verwerpen, die niet op den gebruikelijken weg gemaakt zijn, is al heel gemakkelijk, maar lijkt tevens ook verwaand, als de geijkte den toets der kritiek dikwijls ook niet kunnen doorstaan. De ervaringen zijn de bouwsteenen van den lichttoren der geneeskunst; en niet zonder afdoend bewijs er vele van aftebreken, zou het gebouw, welks licht ons den weg moet wijzen, allicht kunnen doen ineensorten. Bij gebrek aan wiskunstige bewijzen in de geneeskunst, mogen wij steeds gelijke uitkomst, de genezing, na gelijke artsijen, met evenveel recht aan deze als oorzaak toeschrijven, als in de acoustiek (gehoorleer) denzelfden toon van een trillende snaar aan dezelfde bewegende kracht.

Gegeven de onoplosbaarheid van het levensraadsel, heeft de wetenschap nog geen betrouwbare artsijentherapie kunnen vinden, althans haar zekerheid van te kunnen genezen is in een treffende wanverhouding tot die van de steeds hooger ontwikkelde diagnose gebleven. En geen wonder. Immers de diagnostiek (leer van de onderscheiding der ziekten), die eensdeels een met den tijd vooruitgaande, dus veranderlijke wetenschap, anderdeels een kunst is, waarin niet iedereen gelijke vaardigheid bezit, wijst niet onmiddellijk de geneesartsijen aan, maar slechts

een groep van middelen, die naar ziektekundige opvattingen te pas zouden kunnen komen, terwijl over de speciale keus de behandelende arts naar eigen meening en ervaring beslist. Anders in de Homoeopathie, waar, hoe onontbeerlijk ook voor haar artsen de diagnostiek is, de overeenkomst der artsijen-symptomen met die der ziekte rechtstreeks het geneesmiddel aanwijst, en de keus daarvan niet van de persoonlijke zienswijze van den geneesheer afhangt, maar door de vergelijkende studie der gegeven aanwijzing van gelijksoortigheid geleid wordt. En hiertoe werken, als boven gezegd, de subjectieve symptomen vaak belangrijk mede, en geven ons betere kansen dan die, welke op den zuiver diagnostischen weg liggen.

Des ondanks eischt deze door de objectieve teekens aangewezen weg wel eens het leeuwenaandeel voor de bereiking van het doel, de bepaling van het geneesmiddel. Zulks kan in hevige acute ziekten het geval zijn, waar de lijder zoo zwaar aangetast is, dat de fijnere uitstralingen op zijne gevoelsfeer niet tot het bewustzijn komen, maar ook in andere toestanden, die steeds zekere subjectieve gewaarwordingen organisch ten gevolge hebben. Zoo zal b.v. een aan sterk bloedverlies lijdende meestal zich zwak, ingezonken, koud en lusteloos gevoelen, bij overeind staan flauw en duizelig, in horizontale ligging beter zijn; en iemand, die een vuile maag heeft, zal aan drukkende voorhoofdpijn, leelijke mondsmaak, misselijkheid, walging van eten onderhevig zijn, enz.

Uit een en ander blijkt, dat alle soorten van symptomen voor den medicus noodig zijn, ten einde zich een juist oordeel over de ziekte en het toe te dienen middel te kunnen vormen.

(Wordt vervolgd.)

Dr. F. W. O. K.

Late Reisherinneringen.

I.

Vrij — Amerikanen. — Eerste Indrukken.

't Volgende is een kort relaas van een bezoek in 1900—1901 aan eenige Amerikaansche „colleges,” waar onderwijs in de Homoeopathie wordt gegeven. Wat ik waarnam bleef beneden mijne verwachtingen; daardoor voelde ik bij mijn terugkeer geen opgewektheid om mijn ervaringen te boek te stellen. De belofte aan Dr. Voorhoeve om op een algemeene vergadering van de Vereniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland een verslag uit te brengen, heb ik om dezelfde reden niet gehouden. Nu men er nog eens op aandringt, mijn reisindrukken niet vóór mij te houden, wordt het me klaar, dat in velerlei opzicht Amerika me veel heeft geleerd, en meer nog heeft doen genieten, waarvan ik me onder den eersten druk der ontgoocheling niet helder bewust was. Dat is een reden om die belofte nu na te komen — acht jaar na 't verzamelen der gegevens voor dit verslag.

Wat me dreef tot dien zwerftocht naar en door de Nieuwe Wereld? Wat me vastbond aan de Oude Wereld was weinig, mijn praktijk uitgezonderd. En de innerlijke drijfveeren me hiervan los te rukken waren vele. Een begeerte naar vrijheid, naar 't verscheuren van banden,

die me na drie moeilijke jaren beëngden en knelden, groeide met den dag. Telkens dwingend drensde het verlangen naar ongestoorde overdenking van veel tegenstrijdige indrukken. Na Budapest en Stuttgart, waar ik theoretische raadgevingen en praktische wenken verzameld had, was de behoefte tot vergelijking van den stand onzer wetenschap in de Oude met die in de Nieuwe Wereld, dringender en pijnlijker geworden. Niet onverklaarbaar. Terwijl ik een half jaar de uiteenzetting van Bakody over de homoeopathische leerstellingen met belangstelling had gevolgd en trouw het dictaat over een dertigtal middelen had bijgehouden en bestudeerd, was het wel een schok voor mijn zich vormende overtuiging, dat de Stuttgartsche geneesheeren, waaronder velen met jarenlange ervaring, zich twijfelmoedig over de waarde van Bakody's onderwijs voor de vorming van goede homoeopathen uitlieten.

Die schok werkte na en liet mij geen rust. De vergelijking van de geneesmiddelleer van den Amerikaan Prof. Farrington, in vele opzichten in Hahnemann'schen geest geschreven, met de geneesmiddelstudie van Bakody verhoogden nog mijn gevoel van onzekerheid. De omgang met oudere collega's was te zeldzaam, onze samenkomsten waren te schaarsch en toen nog te veel gewijd aan standsbelangen, om mij steun te geven. En dan de onvoldaanheid met de in de praktijk bereikte resultaten, is het wonder dat die aan mijne grieven en kritiek een scherp accent gaf? Ik kon op gunstige gevallen wijzen; maar wat beteekenden die in vergelijking met hetgeen bereikbaar was bij de rechte toepassing van het *similia similibus curentur*? Alleen goed homoeopaath te zijn rechtvaardigt het breken met de officiële school, en, wat evenveel zegt, maakt alleen de slechte verstandhouding met allopathische collega's verdraaglijk. Die eerste jaren van den jongen homoeopaath — 't zijn de tropische jaren! Ze tellen driedubbel!

Wat ik dus in Amerika tegemoet zag, was de kennis-making met in de homoeopathische geneesmiddelleer doorkneede geneesheeren; met aanhangers van onze geneeswijze, die Hahnemann zoo strikt mogelijk trachtten na te volgen. In geval ze zich veroorloofden dit niet te doen, dan mocht die afwijking slechts 't resultaat zijn van nauwgezet onbevangen onderzoek; niet van 't aanhangen eener vooropgezette meening of vooroordeel. Ik verwachtte groote ziekenhuizen met rijk materiaal, drukbezochte poliklinieken, alles geleid door eersterangskrachten. Ik hoopte te gelegener tijd met voldoende bewijsgronden mijne meening te kunnen staven, als die eens gevraagd zou worden aangaande de wenschelijkheid van een homoeopathisch ziekenhuis, de benoeming van een directeur, de keuze van een docent of hoogleeraar en aangaande zoveler andere levensvragen, die een gezonde ontwikkeling der Homoeopathie in Nederland als vanzelf naar voren zou brengen.

Amerika is 't land van tegenstellingen; ook de contrasten in de karakters van Amerikanen vallen bij een langer verblijf wel in 't oog. Toch is Amerika's bevolking meer dan een mengelmoes van naast elkaar levende Schotten, stug en in zichzelf gekeerd; Engelschen, statiger, meer zelfbewust en toch spoedig ingepalmd door den schoonen schijn; Ieren, luchthartig en geestig; Pruisen, eerezuchtig, lawaaiig en opdringerig; Hollanders, bezonnen, maar met voorliefde voor deftigheid; Italianen, door alle indrukken licht in beroering gebracht. Ge vindt er die typen ruim vertegenwoordigd; en toch blijft er nog een

specifiek amerikaansch type te beschrijven, dat boven allen den boventoon voert.

Men kan wel zeggen, dat de Amerikaan niet pietluttig en, den hoogsten stand uitgezonderd, niet deftig is; hij kent geen deftigheid, die verlegenheid of zelfingenomenheid moet verbergen; hij is wars van die gemanieerde zelfbeperking, die met deftigheid gewoonlijk verband houdt. Integendeel, hij is vatbaar voor zeer onderscheiden indrukken, *en toont dat*; hij voelt de kracht om het leven met zijn vraagstukken aan te durven en zweigt in dat hooger levensgevoel. De stand, die tradities van vorige geslachten in eere houdt en angstvallig bewaart, is in Amerika weinig talrijk en kan er niet de schepper zijn van een algemeen geldigen standaard voor hetgeen welstaat en van wat ongepast heet. Dit maakt ook den Amerikaan in den grond verdraagzaam, zelfs voor geheel tegenovergestelde meeningen en afwijkende gewoonten. Daarbij is hij niet de drager van een verfiende beschaving; niet overgevoelig voor 't geen zijn innerlijk evenwicht kan wijzigen. De worsteling met het onuitsprekelijke, die den mensch tot kunstenaar kan verheffen, en zijn eigen aard tot rijper ontwikkeling brengen, ligt hem vrij ver. Zijn persoonlijkheid heeft, vergeleken met het West-Europeesche type, minder facetten, is minder hoekig, wrijvingen en botsingen zijn in 't onderling verkeer, wat het gevoelsleven betreft, zeldzamer. Daar instellingen, wetten en gewoonten aan de persoonlijkheid weinig dwang opleggen, integendeel groote zelfstandigheid laten, is de geest van verzet minder vaardig over hem dan bij velen onzer. Men treft in de Nieuwe Wereld minder scherp afgeteekende karakters dan op het Oude Continent; omgekeerd veel meer neiging tot gezamenlijk optrekken voor een gemeenschappelijk doel. Pietluttig is hij niet, hij denkt breeder, en voelt grootmoediger dan wij. Hij heeft oog voor de groote lijn, veel minder voor de nuance van toon en kleur.

In New-York, waar ik half September uit Nederland aankwam, begonnen de lessen eerst half October. In 't begin van deze maand heb ik er nog een deel van het jaarlijksch congres bijgewoond van de homoeopathen uit den Staat New-York; namelijk de demonstraties in het Flower-hospital; en die in het Metropolitan-hospital op Blackwell-Island: naast Manhattan, waarop New-Yorkcity gebouwd is, in de Hudson-River gelegen en waarmee elk half uur een boot de verbinding bewerkstelligt. Gaande van het Flower- naar het Metropolitan-hospital dwong de blijkbaar krap toegemeten tijd tot haast; en voor ik er aan dacht waren alle collega's uit het gezicht verdwenen. Alleen een meer bejaard heer was nog bereikbaar, en bij hem sloot ik mij aan. Korte voorstelling en inlichting omtrent het doel van mijn reis. Hm, zei de oude heer, very nice indeed; but I want to tell you, the best men are *not* in our colleges. *) En op mijn vraag hoe dat kwam, zei hij: „most of them are to busy; but „they” (d. w. z. de meerderheid in de colleges) donot want them either; true Hahnemannian homoeopathy is not popular with us.” **) Dit oordeel is bij nader inzien wat te hard gebleken; maar er was toch velerlei, dat er reden toe gaf.

Een staaltje van real untrue Homoeopathy **) had ik reeds onder de oogen gehad bij het afgeven van een uit Holland

*) Hm, niet onaardig; maar één ding moet ik u zeggen: de knapste lui vindt u *niet* aan onze inrichtingen verbonden.

**) De meesten hebben het te druk; maar men heeft het ook niet op hen begrepen; de rechte Hahnemann'sche homoeopathie is bij ons niet getapt.

*) Bestist onechte homoeopathie.

meegebracht introductiebrief aan een Dr. F. in New-York. Boven op een kast in zijn wachtkamer prijkten flesschen met korrels, waarvan de opschriften Bryonia, Aconitum en andere mij als vanzelf een vriendschappelijke ontvangst in deze groote vreemde stad voor den geest tooverden. Maar een groote flesch, half gevuld met Trional, gaf mij in eens een gevoel van verlatenheid, een gewaarwording, die ik in een paar dagen reeds tweemaal bij mijn bezoeken had ondervonden. De eerste maal bij den consul-generaal P. Ik vertelde hem van mijn plannen. Hebt u uw arts-diploma meegenomen? vroeg hij direct. Ik antwoordde, dat ik met mijn introductiebrieven geen moeilijkheden bij de heeren der faculteit verwachtte. Zonder af te wachten welke deze brieven waren, had hij de onvriendelijkheid te zeggen, dat reeds zoovele Hollanders met zulke fraaie verhalen op zijn bureau gekomen waren, die hij later als onbruikbaar naar Holland terug had moeten expedieeren. Ik meende een Berlijnschen politie-commissaris tegenover mij te zien, die de behoefte heeft om grof te zijn; later bleek onze consul-generaal toch iemand te wezen, die een beleefdheidsbezoek wel waard was. Maar de eerste kille sensatie bleef mij bij. Denselfden dag bezocht ik Dr. S. in Brooklyn, gewapend met een introductiekaart. Dr. S. was niet thuis; de dienstbode verzocht mij te wachten. Na een half uur verscheen Dr. S. in de deur van zijn kamer, keek verstoord naar binnen en zei niets. Ik ging op hem toe, overhandigde hem de kaart, waarop de naam van een zijner goede bekenden, die mij wilde introduceeren. Hij keek die in, en vroeg norsch: „what do you want?”¹⁾ Ik had wel willen zeggen: „hoofdzakelijk een vriendelijke ontvangst.” Maar ik vertelde hem kort, wie ik was en wat ik in New-York kwam doen. Hij haalde een visitekaartje uit zijn portefeuille, schreef er een paar woorden op met mijn naam, toen het adres en zei kort: „Dr. H. zal u gaarne van dienst zijn.” Een halve minuut later stond ik weer op de Brooklynsche straatsteen; met och zoo'n armoedig gevoel. Dr. S. was een Schot, werd mij later gezegd; in oertinctuur, voegde een ander er bij. Nu, als volger van Hahnemann zijn mij de diluties liever.

Om even op Dr. F. terug te komen, wiens Trional-flesch mij de derde sensatie van vriestemperatuur had gegeven; ik hoorde later, dat hij teleurgesteld was in zijn eerezucht door zijn niet-benoeming in den staf van het Homoeopathisch Hospitaal. Om nu den schijn te mijden dien eerepost te hebben begeerd, was hij op in 't oog loopende wijze tot allopathische methodes teruggekeerd. Zijn uitnoodiging om spoedig met zijn verdere familie, die nu nog buiten de stad vertoefde, te komen kennismaken, had ik wel aangenomen; maar die inlichting benam mij allen lust daartoe.

Een prettig bezoek volgde, 't werd tijd!

J. T. W.

¹⁾ Wat mot je?

HET EEN EN ANDER OVER OORAANDOENINGEN.

DOOR

Dr M. L. VAN DER STEMPEL.

Dit onderwerp is vroeger reeds, hoewel uiterst kort, door ons behandeld. Het kan evenwel geen kwaad, er eenigszins uitvoeriger op terug te komen. Vooral de

wintermaanden met hare herhaalde aanvallen van neus-verkoudheid en daaropvolgende ooraandoeningen maken dit onderwerp vrij actueel. Ook bestaat bij dit onderwerp geen gevaar, dat de redactie mij verzoekt, op grond van ingekomen protesten, de behandeling te staken, wat mij eens overkomen is. Gelukkig, naar ik van verschillende zijden vernam, tot teleurstelling van minder kleinzielig aangelegden, dan zij, die over het door mij bedoelde onderwerp liever op kostscholen e. a. inrichtingen laten gichelen en fantaseeren, dan een ernstige verhandeling over het bedoelde aan hunne dochters in handen willen geven.

Doch ter zake.

Kinderen hebben vaak de onhebbelijke gewoonte om pitten, erwten, kralen, knopen, steentjes, e. a. kleine voorwerpen in hun neus of ooren te steken. Ook insecten dringen er soms in. De geneesheer krijgt het kind vaak eerst eenige uren of soms dagen later te zien, wanneer door ouders en kennissen allerlei pogingen zijn aangewend om het vreemde voorwerp te verwijderen. Die pogingen geven vaak tot een heftige ontsteking van den uitwendigen gehoorgang aanleiding, welke ontsteking een enkele maal zich ook op het trommelvlies voortzet. Wanneer men dan met een oorspiegel in het oor ziet, kan men dikwijls het vreemde lichaam niet meer ontdekken, door zwelling van het slijmvlies.

Is het vreemde lichaam een onschadelijk glad voorwerp, en is er in het oor niet gepeuterd, dan brengt het slechts enkele verschijnselen teweeg, zoals suizen en ietwat hardhoorigheid.

Dezelfde verschijnselen geeft ook de ophooping van oorsmeer. Zoo kwam, niet lang geleden, een heer op mijn spreekuur, angstig en opgewonden, klagende over suizen en doofheid. Hij bekleedde een positie, waarbij de volle beschikking over een zuiver en flink gehoor noodzakelijk was. Hij had zich reeds angstig gemaakt, wegens doofheid zijn pensioen te moeten aanvragen, e. d. fraaiigheden meer. Nadat met een spiegel zijn oor was onderzocht, bleek, dat de doofheid door een vastgedrukte prop oorsmeer ontstaan was. Binnen een paar dagen was de prop verwijderd, en daarmede alle pensioenangst verdwenen.

Kort geleden komt een ander bij mij, klagende over oorpijn en jeuk in de oorschelp. Bij onderzoek bleek, dat een vergeten propje watten de oorzaak was. Na verwijdering van dat watje waren alle klachten verdwenen.

Is het voorwerp ruw en prikkelend, wat b.v. met een insect het geval kan zijn, dan wordt de gehoorgang niet alleen verstopt, maar ook ontstoken met de gevolgen daarvan.

De *behandeling* van dit alles kan alleen door een geneesheer geschieden onder contrôle van een *oorspiegel*. De behandeling geschiedt of door middel van inspuiten met lauwwarm water, of door het verwijderen van het vreemde voorwerp met een daarvoor bestemd instrument. Wijlen Prof. Guye heeft jaren geleden daarvoor een eigenaardige tang doen vervaardigen, waarmede men heel handig die vreemde voorwerpen verwijderen kan.

Wat de verdere aandoeningen van den *uitwendigen* gehoorgang betreft, zullen we alleen vermelden de *steenpuist* en het z.g. *ekzeem*.

De *steenpuist* gaat met heftige oorpijn gepaard; de patiënt is koortsend, en geeft geheel en al den indruk van een ernstig oorlijder te zijn.

Bij onderzoek met den oorspiegel ziet men vaak zeer

diep in den gang één of meer *steenpuisten* zitten, zich kenmerkende door roodheid en zwelling, wanneer de puisten nog niet rijp zijn, en door den gelen kop, wanneer de ettervorming reeds ingetreden is.

In het vroegstadium geve men *Mercurius corrosivus*, daarmede trachtende de verdere uitbreiding te voorkomen. Lukt dit niet meer, dan kan *Hepar sulphur* de ettering bevorderen. Is de prop uitgestooten, dan is *Silicea* meestal het juiste geneesmiddel.

Verder kan men uitwendig heete *lijnmeelpappen* op het oor leggen, en een lauwwarme oplossing van *Hypericum-tinctuur* in water, b. v. een 1% oplossing, in het oor druppelen.

Het *Ekzeem* van den uitwendigen gehoorgang is be- rucht om zijn hardnekkigheid. De voor ieder zonder oorspiegel waarneembare verschijnselen zijn: heftige jeuk en min of meer uitvloeiing van een lichtgele, heldere vloeistof, tenminste indien het ekzeem heftig is. Toch mag men zonder oorspiegel-onderzoek uit bovenstaande verschijnselen niet tot het bestaan van een *Ekzeem* besluiten, want hetgeen uit het oor vloeit kan ook binnen uit het oor komen, zooals we later zullen aantonen.

Het ekzeem als zoodanig kan ontstaan door peuteren in het oor met oorpeeltjes, haarspelden, lucifers en andere onzuivere verlengstukken van de vingers. Plaatselijk aangewende middelen geven tijdelijk verlichting, genezing geven ze niet. Eigenaardig is, dat na een influenza-aanval zoo 'n schijnbaar genezen ekzeem weder terugkeert.

Steeds raadplege men den geneesheer, want vaak ge- noeg is alleen door oorspiegel-onderzoek de ware aard te ontdekken, ook de meer of mindere uitbreiding is aldus alleen te controleren.

Onder de vele middelen, die in aanmerking komen, noemen wij alleen *Graphites*, *Mercurius corrosivus* en *Sulphur*.

(Wordt vervolgd.)

Wat is een homoeopathisch geneesmiddel?

In het Nederlandsch Tandheelkundig Weekblad verscheen onlangs een artikel over homoeopathie in de tandheel- kunde, waarin door T. P. twee homoeopathische genees- middelen aangeprezen werden, n.l. *Hamamelis* bij bloeding na tandextractie en *Mercur. solub.* bij een bepaalden vorm van tandvleeschontsteking. Naar aanleiding van dit artikel verschenen verschillende ingezonden stukken, die wij be- langrijk genoeg achten, hier over te nemen:

17 October 1908.

Mijnheer de Redacteur!

In uw blad van 3 October komt een stuk voor over „Homoe- opathie in de Tandheelkunde”. Het daarin aangeprezen middel *Hamamelis* heb ik ook meermalen beproefd bij patienten met haemorrhoiden, doch met weinig of geen succes. Alleen de *Hamameliszalf* hielp wel enigszins bij de bij die kwaal voor- komende pijnen. Hoofdzaak van dit mijn schrijven is echter, dat ik vragen wou aan den heer T. P., waarin nu eigenlijk het specifiek homoeopathische van dit middel zit. *Stokvis* beschrijft het in zijn geneesmiddelleer ook (zie uitgave 1892). Ik wil wel aannemen, dat er onder de homoeopathische geneesmiddelen goede zijn, maar men ga geen gewone geneesmiddelen den naam „homoeopathisch” geven, alleen om reclame voor zijn systeem te maken. In de 2e plaats zou ik schrijver van het bedoelde artikel willen vragen: wat is *mercurius solubilis IV*?

Wij leven niet meer in den tijd der alchimisten en het zou dus teneinde elkaar goed te verstaan, beter zijn, dat de „ho- moeopathen” de gewoon wetenschappelijke namen hunner mid- delen gebruikten, liefst met opgave van de scheikundige formules. In de wetenschappelijke wereld is dat toch gebruikelijk. Of mag dat niet, teneinde het waas der geheimzinnigheid niet weg te nemen? Soms is dit wel leelijk voor de homoeopathische zaak. Onlangs bleek mij nog, dat een „homoeopathisch” genees- heer een zijner patienten behandeld had met morphinepoeders van 15 Mg.!

W. T. K.

Geachte Redactie!

Mag ik voor den heer T. P., die als tandmeester wellicht minder der zake kundig is, 't ingezonden stuk beantwoorden van den heer W. T. K. in uw nummer van 17 October?

De heer T. K. wenscht te weten, waarin nu eigenlijk het specifiek homoeopathische van *Hamamelis* zit. Dat zit 'm niet in het handboek, waarin het vermeld wordt, van *STOKVIS* of een ander, maar uitsluitend in de symptomen, waartegen het wordt aangewend. Zijn deze dezelfde, als die het middel bij gezonden heeft teweeggebracht, dan is aan het *similia similibus* curentur voldaan; de aanwending wordt dan een homoeopa- thische. Hale: *Materia medica of the New (American) Remedies*, 1875, vermeldt als bij gezonden opgewekt:

Crowding fullness in the head and neck, also in the forehead. Epistaxis, with feeling of tightness of the bridge of the nose. Bij deze soort epistaxis is het dus een homoeopathisch middel.

Empirie leerde reeds de werkzaamheid van het middel bij bloedingen op andere plaatsen; daarenboven verschaft 't onderzoek op den gezonden mensch de kennis der eigenaar- digheden, die het middel onderscheiden van andere met analoge werking. Die eigenaardige symptomen zijn: gevoe- ligheid bij aanraken, alsof het deel gekwetst was, verzergerd door beweging en inspanning. Is *Hamamelis* nu werkzaam bij bloeding met deze symptomen, dan wordt het een homoe- opathisch middel. Is het echter voorgeschreven bij aanwezig- heid van symptomen, die het niet heeft veroorzaakt bij gezon- den, dan kan het nog wel een homoeopathisch middel zijn, maar te bewijzen is dit alleen door voortgezet onderzoek op gezonden.

De heer T. K. vraagt verder: wat is *Mercurius solubilis IV*? *IV* beteekent de vierde decimale verwrijving; dat is een verhouding van 1 deel op 10.000 deelen melksuiker.

Wat *Mercurius solubilis* is, diende de heer T. K. zelf te weten, want het middel is in de allopathie langen tijd veel gebruikt; en nog niet geheel obsoleet.

Hahnemann was de uitvinder van dit praeparaat in zijn vóór- homoeopathischen tijd; het verkreeg direct een plaats in de pharmacopeeën, daar het de eenige *mercurius*-verbinding was, die oplosbaar (in azijnzuur) en niet corrosief bleek te zijn. 't Praecipiteert als een zwartgrijs poeder bij vermenging van neutraal salpeterzuur kwikzilveroxydule met ammonia. De formule is: 2 (NH₂ Hg₂) NO H₂O.

Deze samenstelling wettigt wel de keuze van een gemak- kelijker uit te spreken naam. Dit is in de wetenschappelijke wereld zelfs gebruikelijk; die wereld bedoelt daar niets ge- heimzinnigs mee. Alleen de onkundige wereld zoekt er onedele beweegredenen achter, en maakt zich daardoor slechts belache- lijk. Edoch, wanneer de onkundigen talrijk zijn en als ge- woonlijk een grooten mond opzetten, kan dit heel leelijk wezen zelfs voor de zaak van den vooruitgang der wetenschap; daarom deze uiteenzetting.

Dat was leelijk van dien „homoeopathischen” geneesheer om een zijner patienten te behandelen met 15 Mg. morphine, als hij door degelijke studie en zorgvuldige ondervraging dezen patient met een homoeopathisch middel verlichting of genezing had kunnen geven. Bleek hij echter in gemoede overtuigd, dat dit niet mogelijk zou zijn, dan was het heel mooi van dien homoeopathischen geneesheer, dat hij verdachtmaking door onkundigen, tot oordeelen onbekwaam, trotseerde om zijn patient een rustig oogenblik te verschaffen.

ARNHEM.

J. T. WOUTERS.

7 November 1908.

Mijnheer de Redacteur!

Ik dank de Heeren WOUTERS en T. P. voor hun inlichtingen. De Heer WOUTERS houde het mij echter ten goede, als ik blijf beweren, dat men *Hamamelis* evengoed een „allopathisch”

geneesmiddel kan noemen. Lees slechts STOKVIS Geneesmiddelleer, 2e deel, bladz. 359 en derde deel, bladz. 65.

Wellicht is deze overeenstemming in waardeering van de werking eener geneeskrachtige stof, de profetie van een schoonen tijd, waarin men ophouden zal te zweren bij een stelsel, en men zich alleen laat leiden door de ervaring. Ook nu reeds zijn daar meerdere verschijnselen van. Sla ik b. v. na het „Handbuch der homoeopathischen Praxis“ van C. G. PUHLMANN, dan zie ik, dat deze schrijver bij de behandeling van kinkhoest zegt: „allopathisch geht's ebenso gut!“ Evenzoo blijkt hij de malaria te behandelen met 1—2 gram kinine per dag en geeft hij bij ernstige hartziekten infus. fol. dig.; ik meen 1½ op 200, alle twee uur 1 lepel. Deze homoeopaath vermaadt dus de allopathische geneesmiddelen niet.

Het schijnt dat er meer zoo zijn! B.v. de Heer WOUTERS te Arnhem (zie slechts wat hij schrijft over de morphine.) Het is toch maar een mooi ding voor de patiënten, als de natuur soms boven de leer blijkt te gaan, i. c. de leer der infinitesimale dosis!

Een andere vraag is het echter, of het niet oprechter ware en meer collegiaal, dat ook de homoeopathische artsen eenvoudig weg aan het publiek zeiden, dat er maar zeer weinig werkelijke geneesmiddelen bestaan, en dat „de verbeelding zeer vaak sterker is dan de derdendaagsche koorts.“

W. T. K.

Geachte Redactie.

De Heer W. T. K. doet in zijn antwoord een beroep op onze oprechtheid, ook op de mijne. Alles goed en wel, als onze bestrijder zelf in oprechtheid wandelt. Dat doet de Heer W. T. K. niet. Hij zal 't natuurlijk in mij prijzen, dat ik 't rechtuit zeg.

De vraag was: Is Hamamelis een homoeopathisch middel bij bloeding? In mijn stukje heb ik aangegeven, bij welke bloeding 't volgens 't similia similibus curentur wordt toegediend. Nu antwoordt de Heer W. T. K.: ik blijf beweren, dat men Hamamelis even goed een „allopathisch“ geneesmiddel kan noemen. — Maar, wie ontkent dat dan? Is mijn bestrijder oprecht, als hij door deze bewering mij die ontkenning in den mond wil leggen?

Als ik Aloë geef tegen constipatie, dan gebruik ik er de bekende physiologische, afvoerende werking van; zooals de allopathie het uitsluitend doet. Dien ik het toe tegen diarrhee (met Aloë-symptomen), dan wordt het een homoeopathisch middel; dan moet tevens de doseering de onder homoeopathen gebruikelijke zijn. Dus 't zijn de indicaties, die beslissen over de indeeling onder de rubrieken allopathie en homoeopathie. Van Hamamelis en alle andere middelen geldt hetzelfde; men kan ze evengoed een allopathisch als een homoeopathisch middel noemen; niemand die 't ontkent.

Ieder onzer erkent, dat de toepassing van het homoeopathisch principe de physiologische werking der middelen niet volstrekt mag doen veronachtzamen. Ze te versmeden verbiedt ons de medische gedragsleer. Dat deze echter even nadrukkelijk den allopaath gebiedt alle homoeopathische indicaties bewust te leeren toepassen, is aan doove ooren gezeld. Zoolang die doofheid duurt, rest nog het gezichtszintuig, dat door de woorden homoeopathie en homoeopathisch geneesheer kan en moet worden geprikkeld. Niet zonder resultaat, althans is daardoor bij menigen allopaath het onbestemd gevoel van nalatigheid tot eene klare bewustheid van noodlottig verzuim geworden.

Dat leert ons onze ervaring: naar het getuigenis van den heer W. T. K. is 't raadzaam alleen daardoor zich te laten leiden.

Ten slotte een wedervraag aan den heer W. T. K. Als „de verbeelding“, gelijk hij zegt, „zeer vaak sterker is dan de derdendaagsche koorts“: die koorts, die hoog en laag, ongeleerden en geleerden niet ontziet — is 't dan niet dringend tijd, dat de allopathen zich ongerust afvragen, of ook niet zij evenzeer als HET publiek bij de veroordeeling der homoeopathie slachtoffers zijn van een ingebeelden waan?

Arnhem.

J. T. WOUTERS.

N. V. Homoeopathisch Ziekenhuis.

Finantiëel Beheer.

Sedert de vorige opgaaf:
Jaarl. bijdragen, Mej. J. C. W. te G. f 2.—; J. M. te H. f 10.—; F. G. te K. f 2.50.

Giften, N. N. te Ls. f 100.—; Legaat Jkhr. S. B. f 750.—; N. N. te R. f 150.—.

Busgiften bij Dr. v. R. te U. f 9.15; W. J. D. te G. f 6.82 (de twee eerste kartonnen busjes), bij Dr. N. A. J. V. te 's-G. f 9.93 (bus in de wachtkamer.)

Kartonnen busjes voor collecte ten bate van ons Ziekenhuis blijven steeds op aanvraag verkrijgbaar bij den Penningmeester C. G. VERVLOET, Rotterdam.

REGISTER EN PRACHTBAND.

In bewerking is een Register op het „Homoeopathisch Maandblad“ jaargang XVIII en XIX (1907 & 1908.) Allen, die dit register wenschen te ontvangen, gelieven zulks even aan te vragen, waarna het bij *verschijning* onmiddellijk gratis en franco wordt toegezonden.

De **prachtband**, die speciaal vervaardigd wordt ten einde deze beide jaargangen in te binden, wordt verkrijgbaar gesteld ad 45 cents, fr. p. p.

Voor onze lezers evenwel, die voor dezen nieuwen Jaargang 1909, ons een **nieuwen abonné** kunnen opgeven, wenschen wij dezen

PRACHTBAND GRATIS

beschikbaar te stellen.

Hoe weinig moeite zal het menigen lezer of lezers kosten, een ander op te wekken ook ons „Maandblad“ geregeld te lezen, vooral waar het abonnementsgeld niet hoog is (f 1.25 per jaar.) Tal van belangstellenden in de Homoeopathie zijn nog geen abonné op ons blad. Wij zelf kunnen dezulken vaak moeilijk bereiken; daarom is ons vriendelijk verzoek tot alle lezers, zoo mogelijk in eigen kring de belangstellenden tot lezing aan te sporen.

De namen der nieuwe intekenaren geve men duidelijk op aan het adres: **La Rivière & Voorhoeve** — Zwolle, waarna den aanbrengrer bij *verschijning* de prachtband gratis en franco wordt toegezonden.

BUITENLAND.

Den lezers in het buitenland wordt beleefd verzocht de abonnementsgelden voor het jaar 1909 over te maken per postwissel groot f 1.40, aangezien *buitenlandsche abonnementen* alleen bij vooruitbetaling worden geleverd.

ADVERTENTIËN.

Lees de annonces!!

Homoeopathische Apotheek

BEKER & Co.

Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM.

Telefoon 2478. (15)

Geneesmiddelen van

Dr. WILLMAR SCHWABE.

Tevens verkrijgbaar Dr. Med. LAHMANN's Nährsalz Preparaten en de Kunstmatige minerale wateren van BOSCH & Co.

1 Februari

wordt geopend de

HOMOEOP. APOTHEEK

VAN

C. Th. VOORHOEVE

DEN HAAG. (20)

Frederik Hendriklaan 72.

HOMOEOPATHISCHE GENEESMIDDELEN

van Dr. Willmar Schwabe te Leipzig

verkrijgbaar bij (20)

HERDINGH en BLANKEN, Apothekers.

TEL. No. 502.

Hoogwoerd 143 — LEIDEN.

AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND

heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek, doch ze niet in depôt heb.

Hoogachtend,

Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen.

's-GRAVENHAGE, 22 Ged. Burgwal.

Complete JAARGANGEN.

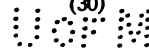
Prijs f 1.—.

Losse N°s 12½ cts.

DE UITGEVERS

v. h. Homoeop. Maandbl.

(30)

HEWEL & VEITHEN te Keulen

Eenige fabrikanten van

Dr. Med. LAHMANN'S Nahrzal Preparaten

Gener.-Agent voor Nederl. en Koloniën,
J. BEKER, Pharm. Doct.^s Apotheker,
Firma JURREWITZ & Co.,
ROTTERDAM.

VEGETABILE MELK, uitnemend kindervoedsel, zie blz.

255 van *Homoeopathie in de Praktijk*, door

Dr. J. Voorhoeve, prijs per bus f 0.95

Hygiënische (Nährsalz) Cacao p. blik van $\frac{1}{2}$ Ko. - 1.80

Hygiënische (Nährsalz) Cacao " " $\frac{1}{4}$ " - 0.92⁴

Hygiënische (Nährsalz) Cacao " " $\frac{1}{8}$ " - 0.47⁴

Hygiënische (Nährsalz) Chocolade per $\frac{1}{2}$ Ko. N° 1

(rood papier) - 1.50

Hygiënische (Nährsalz) Chocolade per $\frac{1}{2}$ Ko. N° II,

(blauw papier) - 1.25

Hygiënische (Nährsalz) Extract per potje - 1.10

Hygiënische (Nährsalz) Extract per doosje, toevoe-

ging aan het voedsel van in kooien levende

vogels - 0.50

Hygiënische Napolitaines per etui - 0.40

Nährsalz Haver Biscuits per pakje - 0.23

Nährsalz Haver Cacao per carton van $\frac{1}{4}$ Ko. - 0.60

Japan Soja in witte flescons - 1.60

Brochures en Proefbussen van de Nährsalz Cacao en de Nährsalz Haver Cacao zijn gratis beschikbaar

Gebruiksaanwijzing en wenken en raadgevingen bij 't gebruik van LAHMANN'S plantaardige melk staan op aanvraag franco ten dienste. (68)

De lijst der ruim honderd wederverkoopers is afzonderlijk verkrijgbaar.

FLESCHJES voor Homoeop. Middelen in iedere grootte en vorm, wit of geel glas, fijn uitgeoerd en op wensch zuiver gereinigd, worden geleverd door de fabriek van **E. P. HAHMANN, BARMEN (Rheinland).** (12)

Homoeopathische Apotheek
Firma **J. VIEL en VAN DIJK**
UTRECHT, Korte Jansstraat.

Ook verkrijgbaar de geneesmiddelen in origineele verpakking van

Dr. WILLMAR SCHWABE. (20)

CHOLERA

DOOR

Dr. N. A. J. VOORHOEVE.

Franco toez. nà ontvangst v. 12 cts. in postz. of per postw. door

La Rivière & Voorhoeve, Zwolle.

Homoeop. Geneesmiddelen

van **Dr. Willmar Schwabe**

in origineele verpakking ver-

krijgbaar bij (10)

de firma **D. DE ROOIJ,**

Apotheek UTRECHT,

Oudegracht (Smeabr.) 115.

Homoeopathische Apotheek
ZWOLLE.

Orig. verpakkingen van

Dr. Willmar Schwabe te Leipzig.

G. B. J. DE BARBANSON

APOTHEKER.

Bethlehemsche Kerkplein.

Telefoonnummer 140. (10)

Homoeop. Apotheek

Firma **Wed. J. RAVE**

Melkmarkt 4 (10)

ZWOLLE.

Telefoon No. 23.

Origineele verpakking van

DR. WILLMAR SCHWABE.

INFLUENZA

door **Dr. J. VOORHOEVE.**

HOOFDPIJN

door **Dr. J. MIEG.**

KOUVATTEN

door **J. T. WOUTERS, Arts.**

BLOEDARMOEDE

door **Dr. J. VOORHOEVE.**

RHEUMATIEK

door **J. T. WOUTERS, Arts.**

Elk deeltje bevat 32 bladz. royaal form. in geillust. omslag.

Prijs 45 cents.

B. d. boekh. verkr. of nà toez. v. postw. bij

La Rivière & Voorhoeve, Zwolle.

Homoeop. Apotheek.

Wed. Bulterman & Cohen

Hoogstraat 237,

hoek der Stadhuissteeg.

ROTTERDAM.

Interc. Telefoon No. 2305. (10)

Homoeop. Apotheek

Firma **HERNSTEIN**

Goudsche straat 38,

hoek Meermansstraat,

(10) ROTTERDAM.

Telefoon interc. 3933.
Geneesmiddelen van **Dr. Willmar Schwabe.**

Homoeop. Apotheek

J. H. ZINDLER Jr.,

's-Gravendijkwal 283

ROTTERDAM.

Telef. Interc. 4114.

Geneesmiddelen van **Dr. Willmar Schwabe,** des-

Homoeopathische Apotheken

te **Arnhem.**

MIEDEMA en VAN AALST,

Roggestraat 3,

A. SPRUIT, firma B. Miedema,

Steenstraat 49. (20)

Centrale Homoeopathische Apotheek van Dr. Willmar Schwabe, Leipzig.

(De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)

Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, Moedertincturen, vloeibare verdundingen, korrels en gecomprieeerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAKKINGEN, voorzien van nevenstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz. enz. **Gevestigd voor Holland in de HERTEN-APOTHEEK te ZAANDAM,**

Eigenaar F. VAN DIJK Jzn., Pharm. Doct.^s Apoth.

Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te:

Amsterdam apotheek van	J. Warmolts, Vijzelstraat 180.	Harlingen apotheek van	Mevr. Wed. Snijder, de Vries.
" "	G. Schiphol, Weesperzijde.	" "	M. Bouma Lzn.
Alkmaar "	J. Sol, Rozegracht, Volksapoth.	Heerenvveen "	Van Heemskerck Dümer.
Apeldoorn "	Firma Schouten & Co.	Hilversum "	Groeneveld.
" hofapotheek	J. A. Roelse.	" "	de Vries.
Arnhem hofapotheek	G. J. Romijn & Zn.	Leeuwarden "	Brouwer.
Assen apotheek van	Bakkerstr. 68A (B. Cohen).	" "	J. Feteris.
Baarn apotheek van	R. Karsten.	" "	C. Sonnega, Tweebaksmarkt 28/30.
" hofapotheek	Dr. J. P. Land.	" "	S. Tromp Visser.
Beverwijk apotheek	A. A. Donker.	" "	C. J. de Vogel, firma T. W. v. d.
" "	Mej. A. Sepp.	" "	Meulen, Nieuwstadi K 69.
Breda "	A. J. B. Heidema, Wilhelminastr. 2.	Leiden "	J. G. A. Blanken, Hoogewoerd.
Delft "	H. Blom.	" "	Boekweit, Vischmarkt.
Doetinchem "	B. ten Bruggen Cate.	" "	D. J. van Driessum, Mare,
Dordrecht " , de	Rozijnkorf, J. Romijn Bzn.	Maassluis "	H. Bogtstra.
Enschede van	F. Bergema.	" "	J. Dienske.
" "	C. J. Snuif.	Makkum "	A. Rauwerda.
" "	L. F. de Klerk.	Meppel "	L. Knoppers.
Franker "	L. La Porte.	Middelburg "	J. W. v. d. Garde.
Goes "	Poels & Boot	Nijmegen "	Firma Moey & Co.
Gorinchem "	Gallée, firma P. A. Suerhoff & Zn.	Rotterdam "	Beker & Co., Zomerhofstraat 4.
" "	E. Grendel.	" Hertenst. Apoth.	C. de Groot, Goudsche straat 88.
" "	A. Latenstein.	" apotheek van	C. M. Meerburg, Pompb. sing. 31.
" "	P. Weijer.	" "	J. H. Zindler Jr., 's Gravend. w. 283.
Gröningen "	S. Smeding Szn., A-Kerkhof 17	Utrecht "	J. Ruys.
Den Haag "	Firma v. d. Mheen, De Riemerstr.	" "	Viel & Van Dijk.
" "	" De Archipel" K. R. Nauta, Javastr. 49.	Velp bij Arnhem "	C. Koek.
Haarlem van	Begeman & Snelijns, Janstr. 27.	Vlissingen "	C. G. Baert, Rittheemsche Markt F 189.
" "	R. Duym, Keizerstraat 6.	Weesp "	T. S. v. d. Ley.
" "	Firma van Hees, } Kleine	Zelft "	N. A. Baijntjn.
" "	Numan van Son, } Houtstr. 57.	Zuthphen "	Berents & Co., Slotlaan 24.
" "	van D. L. Keur, Zijlstraat 37.	Zwolle "	H. W. A. Behrens, Houtmarkt 78.
" "	C. G. Loomeyer & Zoon.	" "	Dr. J. Oudenampsen, Overwiel.
" "	Mons & Grijsels, Lange Veerstr. 16.	" "	G. B. J. de Barbanson.
" "	Firma v. Tubergen, Gr. Houtstr. 141.	" "	Wed. J. Rave. (180)

Generated on 2019-12-24 13:34 GMT / http://hdl.handle.net/2027/mdp.39015082609598
Public Domain in the United States; Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland”

Onder Hoofdredactie van: Dr N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

Met medewerking van de Heeren: A. DE GROOT, arts, Utrecht; P. L. VAN DER HARST, arts, Almen; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; J. MIEG, arts, Haarlem; Dr D. K. MUNTING JR., Amsterdam; W. ROLVINK, arts, Arnhem; Dr S. J. VAN ROIJEN, en J. I. A. B. VAN ROIJEN, arts, Utrecht; Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

ABONNEMENTSPRIJS:	ADVERTENTIEPRIJS:
Per jaargang, franco per post f 1.25	Van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents :- :- :-
Voor het Buitenland, alleen bij vooruitbetaling - 1.40	Bij abonnement tegen verlaagd tarief, dat op aanvraag
Afzonderlijke nummers - 12 ¹ / ₂	verkrijgbaar is. :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :-
Adres voor de Redactie : :- :- :- :- :-	Adres voor de Administratie : :- :- :- :- :-
CELEBESSTRAAT 93 — DEN HAAG.	LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

HET AUTEURSRECHT OP DEN INHOUD VAN DIT BLAD WORDT VERZEKERD VOLGENS DE WET VAN 28 JUNI 1881 (STBL. N° 124).

INHOUD: Nederlandsche Homoeopathische Apotheek. — Late Reisherinneringen II. — Subjectieve Symptomen. — Uit de Praktijk. — Eerste kennismaking met Influenza. — Bericht. — Homoeopathisch Ziekenhuis. — Mededeeling. — Advertentiën.

Een Nederlandsche Homoeopathische Apotheek.

De geschiedenis der Homoeopathie in Nederland heeft weer een nieuw feit te boeken, nl. de opening der eerste homoeopathische apotheek in Nederland, welk feit we gevoelig als een bewijs van vooruitgang mogen aanmerken.

Dank zij het steeds toenemend aantal voorstanders der Homoeopathie, ten deele als oorzaak en evenzeer als gevolg daarvan ook het steeds toenemend aantal homoeopathische geneesheeren, mochten wij in de laatste jaren op eenige belangrijke gebeurtenissen wijzen, die den geleidelijken vooruitgang der Homoeopathie in ons land kenmerken. Ik herinner slechts aan de benoeming der homoeopathische Pharmacopee-commissie en aan de opening van onze homoeopathische afdeling in het Utrechtsche diakonessenhuis. In de rij dier feiten voegt zich nu op waardige wijze onze eerste Nederlandsche homoeopathische Apotheek, die de heer C. Th. Voorhoeve, Apotheker in Den Haag — zoon van Dr. N. A. J. Voorhoeve — den 1 Febr. l.l. opende.

In de Frederik Hendriklaan No. 72 is een sierlijk, doch eenvoudig gebouw verzezen, dat met recht den naam draagt van Homoeopathische Apotheek. Hier worden de middelen niet slechts afgeleverd, maar ook bereid, en hier worden *uitsluitend* homoeopathische middelen afgeleverd. Onze wet houdt tot nog toe nog wel geen rekening met de homoeopathie en verplicht dus den apotheker, onverschillig of hij eene homoeopathische dan wel een allopathische apotheek wil openen, er een zeker aantal allopathische

geneesmiddelen op na te houden; maar al is men verplicht deze voorradig te hebben, men is niet verplicht ze af te leveren, en daar het den heer Voorhoeve er om te doen was, uitsluitend eene homoeopathische apotheek te hebben, staan deze allopathische indringers in een glazen kastje netjes achter slot en worden enkele er van — die ook bij de homoeopathie in gebruik zijn — hoogstens gebruikt om er homoeopathische verdunningen van te maken. Toch zullen deze weinige allopathische geneesmiddelen elk jaar door de ambtenaren, met de visitatie der apotheken belast, op hunne deugdelijkheid worden onderzocht, terwijl ze de homoeopathische geneesmiddelen en hunne bereiding mogen negeren.

Ik kan deze heeren evenwel aanraden, bij de eerstvolgende gelegenheid ook deze homoeopathische apotheek eens te bezichtigen, want ze is een kijkje wel ter dege waard.

Zij beantwoordt aan de strengste eischen, die men aan zulk eene inrichting stellen mag, en wanneer ik er aan herinner, dat uit den aard der zaak de homoeopathische apotheker aan de zuiverheid zijner grondstoffen en aan de nauwkeurigheid der bereiding zijner geneesmiddelen heel wat hoogere eischen stellen moet dan zijn allopathische collega, dan verheugt het ons te meer, dat wij op zulk een inrichting kunnen wijzen, die eene nauwkeurige bereiding der homoeopathische geneesmiddelen waarborgt.

Maar laat ik u, waarde lezer, eene meer geregelde beschrijving dezer inrichting geven. Gelijk ik reeds zeide is het gebouw, waarin de apotheek gevestigd is, sierlijk, doch eenvoudig. Dat men met eene homoeopathische apotheek te doen heeft, wordt ons, behalve door het opschrift op de lantaarn, ook nog op meer symbolische wijze aangekondigd door de gekleurde teekening van eenige bekende homoeopathische artsenij-planten, die op den voor- en zijgevel van het huis als ook op de ruiten als gekleurd glas zijn aangebracht. We ontmoeten hier de pulsatilla, de aconiet, de dulcamara, de chamomilla, de digitalis e. a., ook een vertegenwoordiger uit het dierenrijk nl.

de apis mellifica of honingbij, welk dier gelijk bekend is, een waardevol homoeopathisch geneesmiddel levert.

Treden we het gebouw, dat overal elektrische verlichting en centrale verwarming bezit, binnen, dan komen we eerst in de eigenlijke apotheek, waar de geneesmiddelen volgens recept of in handverkoop worden afgeleverd. Tal van flesschen, alle van gekleurd glas, met etiket voorzien, in de kasten aan den wand geborgen, bevatten in verschillende verdunningen of verwrijvingen, — het resultaat van inspannenden en tijdroovenden arbeid — de meest voorkomende homoeopathische geneesmiddelen. Een buste van Hahnemann en een verzoek om niet te rooken zijn verder, behalve de toonbank en andere benodigdheden, de eenige opmerkenswaardige voorwerpen in deze ruimte.

Achter de apotheek bevindt zich de verdunkamer, waar de korrels bereid worden, de tusschenverdunningen hun plaats in Amerikaansche stapelkasten vinden en de bestellingen voor de depôts worden gereed gemaakt.

De volgende kamer bevat het kantoor van den eigenaar, daarnaast bevindt zich het laboratorium, waar grondstoffen en verdunningen of verwrijvingen scheikundig en mikroskopisch worden onderzocht en waar zich het water-destilleerapparaat bevindt. Hier worden de sterk riekende verdunningen en verwrijvingen bewaard en tinkturen uitgeperst. Echter als het destilleerapparaat werkt, wordt hier nooit met riekende zelfstandigheden gewerkt. Het klein-laboratorium is hiervan afgescheiden, hier worden grondstoffen gemalen, versche of droge, of gestampt. Hier bevindt zich ook een zoogenaamde „zuurkast", een afgesloten ruimte, die in verband staat met een sterk trekkenden schoorsteen, waarin de lucht ten overvloede nog door een gaslamp kan worden verwarmd, waardoor dus alle dampen der hier behandelde sterk riekende zelfstandigheden onmiddellijk en geheel naar omhoog worden gevoerd.

Onder het geheele huis doorlopend bevindt zich een ruime, droge, electrisch verlichte kelder, waar de pakkamer is en waar in groote flesschen de tinkturen, 't zij voor uitwendig gebruik of ter verdunning voor inwendig gebruik, alsmede de grondstoffen ter bereiding der tinkturen worden bewaard.

In de bovenverdiepingen verdienen nog twee kamers bijzondere vermelding: de kamer, waar de verwrijvingen worden bereid en de kamer met spoelinrichting voor de fleschjes. De lagere verwrijvingen worden met de hand bereid, de hogere machinaal. Zulke een verwrijvingsmachine is een vernuftig uitgedacht toestel; door elektrische kracht in beweging gebracht werkt de machine zoodanig, dat 4 stampers in op en neergaande en draaiende beweging het geneesmiddel in den porseleinen mortier verwrijven en onder de melksuiker verdeelen. Deze mortier draait ook in 't rond en daar op verschillende hoogten binnen den mortier en wel dicht bij den wand zich twee platte porseleinen staven bevinden, die evenwel buiten den mortier bevestigd zijn en dus niet meedraaien, wordt de melksuiker met het verwreven geneesmiddel telkens weer naar het midden onder het bereik der stampers gebracht. Afzonderd van de verwrijvingskamer is de voorraadkamer voor verwrijvingen.

De spoelinrichting voor de fleschjes is ook zeer doelmatig. Het fleschje wordt omgekeerd op een sluitstuk aan de slang der waterleiding bevestigd. Door een lichten druk op het fleschje uit te oefenen spuit er een krachtige waterstraal tegen de wanden van het fleschje, dat aldus reeds vrij wel van alle onreinheid gezuiverd wordt. Daarna

wordt het omgekeerd op een rek te drogen gezet, vervolgens met gedestilleerd water nagespoeld en daarna op een rek geplaatst en door middel van verwarmde buizen gedroogd.

De heer Voorhoeve heeft zich vrij wat moeite en kosten getroost, om alles in een toestand te brengen, gelijk het nu is. De oertincturen en verdunningen heeft hij vrij wel alle zelf bereid, uitgenomen die, waarvan de versche plant of het product uit het dierenrijk in ons land niet verkrijgbaar zijn — ik noem bijv. de hamamelis virginica en de slangengiften. — Door langen tijd in het buitenland praktisch en theoretisch werkzaam te zijn geweest, heeft hij zich na zijn hier te lande afgelegd apothekersexamen ook de noodige bekwaamheid in de homoeopathische pharmacie verworven, en daar hij zelf overtuigd voorstander der homoeopathie is, hebben we daarin te meer een waarborg, dat de in zijne inrichting bereide en afgeleverde geneesmiddelen aan de gestelde eischen alleszins voldoen. Bovendien is mij persoonlijk gebleken, dat de heer Voorhoeve zijne taak met een nauwgezetheid opvat, die onzen meester Hahnemann waardig is. Zijn melksuiker is de denkbaar zuiverste, zij is nog zuiverder dan de beste handelsmelksuiker. Geneesmiddelen, die spoedig kunnen bederven of omgezet worden, doordien zij met de kurk in aanraking komen of doordat de kurk lucht doorlaat, die het geneesmiddel aantast, worden in glazen stopflesschen afgeleverd of op verzoek versch bereid, 't geen nu niet zooveel tijd in beslag neemt, omdat de inrichting zich in ons land bevindt.

Wanneer de lezer mij dan ook vergunt, hem mijn eindindruk over de inrichting van den heer Voorhoeve mede te deelen, dan moet ik zeggen, dat ik om verschillende redenen daar zeer mede ingenomen ben.

Voorreest om de hoedanigheden der inrichting zelve.

In de tweede plaats, omdat we nu naast de producten van Duitsche, zooals bijv. van Schwabe of Marggraf te Leipzig, of Engelsche en Amerikaansche inrichtingen, zooals bijv. van Boericke en Tafel te New-York, ook op een Nederlandsche inrichting kunnen wijzen, die zich, wat deugdelijkheid en betrouwbaarheid betreft, gevoegelijk naast bovengenoemde firma's mag plaatsen, al is zij voorloopig nog met een bescheiden plaats te vreden. Ons land was tot nu toe altijd van het buitenland afhankelijk, omdat een zelfstandige inrichting wegens het gering aantal voorstanders en geneesheeren de levensvatbaarheid miste. Nu is dit evenwel anders geworden. Het aantal homoeopathische geneesheeren en voorstanders der homoeopathie heeft zich in de laatste jaren zoodanig uitgebreid, dat we een eigen inrichting zeer goed kunnen staande houden, mits de inrichting ook in de toekomst houdt, wat zij belooft en daaraan behoeven we in 't minst niet te twifelen. De persoon van den heer Voorhoeve, die alles persoonlijk controleert, is er ons borg voor.

Nu plaatst de inrichting van den heer Voorhoeve — en ik wenschte met nadruk hier nog eens op te wijzen — zich niet tegenover de vreemde firma's, alsof ontevredenheid met deze haar had doen geboren worden, maar wel plaatst zij zich naast hen en m. i. met recht. Dit recht ontleent zij aan den vooruitgang der Homoeopathie in ons land en wanneer de vreemde firma's behalve hun handelsgeest ook liefde voor de homoeopathie bezitten, dan zullen ze onze Nederlandsche inrichting niet slechts als een concurrent beschouwen, maar meer nog als een vriend begroeten, omdat alle vooruitgang der homoeopathie ook

hunne sympathie bezitten moet, al zou die ook gepaard moeten gaan met een offer, aan hun handelsgeest gebracht.

Laat ons hopen, dat de heer Voorhoeve zich den steun der Nederlandsche homoeopathen zal weten te verwerven en dat zijne inrichting moge groeien en bloeien.

J. M.

Late Reisherinneringen.

II.

Columbia University. — Homoeopathic College. — Diploma-geschacher. — Studenten en professoren.

Mijn derde introductiebrief zou per post worden bezorgd. Na de kille receptie, die me was te beurt gevallen, kon ik me bijna niet bevrijden van het drukkend gevoel, als zond ik een smeekschrift, door een beschermheer voor „gezien” geteekend. 't Is verwonderlijk, hoe ras ons zelfgevoel in een vreemde en onhartelijke omgeving verslapt en ineenschrompelt, als een kasplant in een maartsche bui.

Doch, zooals gewoonlijk, wat ik verwachtte gebeurde juist niet. De heer Seth Low, president van de Columbia University, was indertijd een der Amerikaanse afgevaardigden ter Eerste Vredesconferentie; en als vanzelf lag daarin voor me opgesloten, dat ik met stijve vormelijkheid, al zou 't niet zijn met stugge lomphed als door Dr. S., zou worden afgepoeierd. De president ontvangt mij in zijn bureau aan de universiteit. Ik ben van plan heel stuursch te doen. Daar komt een kleingebouwd persoon in lichtgrijs colbert, met vroolijk-lichtende oogen, op mij af, steekt me joviaal zijn hand toe en zegt, dat hij het zoo recht prettig vindt weer wat van Holland te zullen hooren, „that dear old country,” vanwaar hij zoo vriendelijke herinneringen heeft meegenomen. Hij kent Arnheim, hij was er de gast op een der mooiste buitens en vraagt belangstellend naar mevrouw X., die mij een introductiebrief meegaf. Hij is vol lof over ons land en onze gastvrijheid. M'n voornemen om stuursch te doen dampst weg reeds bij den eersten warmen handdruk, en gaarne aanvaard ik zijn toezegging alles te willen doen om mijn verblijf te New-York te veraangenamen. Ik vraag hem alleen een introductiebrief voor den deken van 't Homoeopathisch „College”, en dan 't verlof de gebouwen der Columbia-universiteit te gaan zien. Ik ben zeer verbaasd, als hij zichzelf als mijn geleider aanbiedt. Gezellig pratend wandelen we langs het heuvelplateau, waarop in een groot vierkant de verschillende gebouwen en laboratorien zijn verzezen, of nog in aanbouw zijn. In 't midden staat een prachtig gebouw in Griekschen stijl, met een platten koepel bekrond, hooger gelegen dan de omringende. 't Midden-gedeelte is een geweldig groote hal; alleen verlicht door een blauw-wit schitterende schijf, hoog boven in 't midden van den koepel aangebracht; de „kunstmaan” zegt me mijn geleider. Prachtige marmeren zuilen dragen 't gewelf. Eenige honderden vrouwelijke en mannelijke studenten zitten aan de leestafels in hun studie verdiept. De bibliotheek bevat een kwart miljoen deelen; als bijzondere gunst krijg ik toegang tot de boekenzalen voor den duur van drie maanden. Overigens worden de

boeken alleen in de groote leeszaal op schriftelijke aanvraag verstrekt. Mr. Seth Low brengt me in de verschillende afdelingen en kleinere leeszalen. 't Is er zoo plechtig stil, en door de hooge en breede ramen zie ik op de groote wereldstad, die zich mijlen bij mijlen uitstrekt, maar waarvan 't geraas niet tot hier doordringt. Ik verlang er naar hier rustig neer te zitten, studeerend of stil in gedachten kijkend naar de jagende wolken boven de wriemelende zwoegende grootstad, die ik daar beneden me weet. We gaan echter verder en dalen af naar 't onderaardsch, in de rotsen uitgehouwen „gymnasium” — een groote ruimte voor gymnastiek en andere sport, met o.a. een flink zwembassin en talrijke cellen voor sproeibaden. Alles ten dienste van de studenten, die er ook nu druk gebruik van maken. 't Zwembassin wordt door 't water heen electrisch verlicht, wat een fraai effect maakt.

Ik weet reeds, dat dit groote gebouw door Mr. Seth Low aan de universiteit geschonken is ter gedachtenis aan zijn vader, en dat het hem over 't miljoen dollars heeft gekost. Maar met geen enkele toespeling gewaagt de gever van deze vorstelijke schenking. Is dat het land van bluffers en grootsprekers, vraag ik me verbaasd af, en ik kijk mijn in uiterlijk en in spreken zoo doodeenvoudigen gastheer onderzoekend aan. Ik begin een verre Joodsche afkomst te vermoeden in het wat slappe vleesch van 't gevulde gelaat, in het wat zware ooglid; maar ik ontgeef het me, nu hij zonder eenig vertoon voortkeuvelt over de bibliotheek en de andere gebouwen, die hij mij straks wil toonen. 'k Vraag hem, of dit hem niet te veel tijd kost; en nu we toevallig Prof. Jackson, een der hoogleeraren in 't Engelsch, voorbij gaan, draagt Mr. Seth Low me aan hem over en neemt met een hupsch „tot weerziens” afscheid. Prof. Jackson neemt zijn taak als gids nauwgezet op. Hij vertelt me, dat er 2000 studenten en 300 leerkrachten zijn. De stichting is geheel onafhankelijk van den Staat en wordt uit particuliere bijdragen in stand gehouden; de schenkingen bedroegen toenmaals reeds dertig miljoen gulden en de waarde van gebouwen en verzamelingen zeventien miljoen. Meest alle gebouwen dragen den naam van een schenker: Schermerhorn, Havemeyer, Fayerweather, enz. Alle faculteiten zijn er vertegenwoordigd: Philosophie, Rechtsgeleerdheid, Theoretische en Toegepaste Natuurwetenschappen en Staathuishoudkunde met aanverwante wetenschappen. Niet alle gebouwen zijn nog gereed; ook niet de kerk, en 't Studentenclubgebouw. De allopathische medische school is in een ander gedeelte van de stad, en dank zij de vrijgevigheid van de familie Van der Bilt, uitstekend toegerust voor 't onderricht. En verder maken nog deel uit van de Columbia University de Barnard-vrouwen-academie en de kweekschool voor onderwijzers.

Om 1 uur was het lunch-tijd en nog had ik niet alles gezien. Prof. Jackson noodigde mij uit met hem te komen eten. Ik vroeg hem, of daartoe in de buurt gelegenheid bestond. Natuurlijk, zei hij, we verdoen onzen tijd niet met op groote afstanden van elkaar geest en lichaam te versterken. Dat vindt ge hier naast elkaar. En werkelijk, een groot gebouw waar professoren en studenten een uitstekend maal gebruikten, maakte deel uit van 't complex. Er heerschte een vroolijke luidruchtige stemming, en heel spoedig voelde ik me recht thuis tusschen jong en oud. Toen ik wegging, had ik al eenige uitnoodigingen voor een bezoek in den zak, en dat New-York me den vorigen dag zoo'n koud-vreemde stad had toegeschenen, leek me nu al wat overdreven toe.

Van de introductie voor 't „Homoeopathic college" maakte ik reeds den volgenden dag gebruik.

Professor Tod Helmuth was de „Dean of the Homoeopathic College" en ontving mij zeer voorkomend. Zijn uiterlijk deed me denken aan Bakody; maar dan Bakody door een ringetje gehaald. Aan Helmuth was alles keurig: zijn grijze baard matig lang en welverzorgd, zijn haar met onberispelijke scheiding; zijn modieus costume; zijn ingehouden, weloverwogen mimiek, alles was in de puntjes. Ik zou zeggen alles wat bij Helmuth een punt is, wordt bij Bakody een golflijn; ieder, die met Bakody heeft kennis gemaakt, herinnert zich het geniaal-bohemienachtige met de hartstochtelijke gebaren van den fieren voorvechter. Tod Helmuth bewoonde de bel-etage in een deftig hotel; zijn vrouws naam prijkte dikwerf op een der eerste plaatsen in 't Society News der plaatselijke nieuwsbladen. 't Verschil, naast de gelijkenis, was frappant.

Van Helmuth kreeg ik verlof alle lessen en demonstraties bij te wonen en hij stelde zich verder geheel te mijner beschikking voor verdere introducties in en buiten New-York.

Half October vingen de lessen aan. De rooster leek me wel overladen; wat een namen!

Voor de geneesmiddelleer en de geneeskunst 3 professoren en 4 lectoren.

Voor de theorie en praktijk der geneeskunde 8 professoren en 4 assistenten;

voor de chirurgie	6 prof. en 2 assist.;
„ „ verloskunde	1 „ „ 1 lector;
„ „ vrouwenziekten	2 „ „ 1 assist.;
„ „ huidziekten	1 „ „
„ „ oogziekten	1 „ „ 1 privaattoecent;
„ „ oorziekten	1 „ „
„ „ keel- en neusziekten	1 lector;

en dan nog zooveel voor anatomie, physiologie, hygiëne, chemie, histologie, pathologie en bacteriologie, en medische jurisprudentie.

Als die allen bezoldigd werden als in ons land, en dan uit de particuliere bijdragen, waaruit alles bekostigd moet worden, daar van staatswege geen geldelijke steun wordt verstrekt, dan mocht een goed deel der New-Yorksche millionnaires wel de handen ineenslaan. Men doet het eenvoudiger: ieder werkt aan 't College en aan de ziekenhuizen zonder bezoldiging en vindt verder in de particuliere praktijk zijn levensonderhoud. Vandaar dat elk maar eenige uren per week beschikbaar heeft, en dit verklaart de groote staf van leerkrachten.

De geheele cursus duurt 4 jaar. In 1876, toen Clotar Müller het eerste internationale homoeopathische congres te Philadelphia bezocht, was de duur over geheel Amerika nog 3; enkele jaren te voren 2 jaar; welke ontwikkeling ook de allopathische colleges hebben meegemaakt. Men heeft mij gezegd, dat het steeds de homoeopathische colleges waren, die tot die vermeerdering den eersten stoot hadden gegeven. Daarbij draagt het New-York Hom. College er terecht roem op van oudsher strenger vastgehouden te hebben aan de eischen, die men voor het verleenen van het eindexamen had vastgesteld; veel strenger dan wel algemeen gebruikelijk was. De fabricatie van geneesheeren is langen tijd een openlijk schandaal in Amerika geweest. De medische faculteit was overal omkoopbaar, en met de examens werd op de ergerlijkste wijze de hand gelicht. Van Harvard College te Boston ging de opwekking uit tot onderdrukking van het vuile diploma-geschacher; een staatscontrole werd ingesteld. Het verslag van Dr. Scudder, een allopathisch

geneesheer, spreekt het onomwonden uit, dat de onderzoekingscommissie aan slechts 2% der gegradueerden van allopathische colleges het eindexamen waardig keurde tegen 27% van het New-York Hom. College. — Nu komt zoo iets in de Oostelijke Staten niet meer voor. — Het aantal studenten bedroeg in 1900 ongeveer 125; die van het laatste jaar, de graduating-class, ongeveer 30. Wel vallen er in den loop der jaren eenige studenten af; maar de mogelijke vermindering wordt weer goedge maakt door het deelnemen van gegradueerden van allopathische colleges aan de lessen van den laatsten cursus.

Met vele studenten heb ik op prettige wijze kennis gemaakt, en velerlei met hen besproken. Hun gastvrijheid was soms treffend; 't kwam voor, dat studenten bij wie ik mij aansloot om b.v. naar 't collegelokaal te gaan van Prof. Houghton, den oorspecialist, een half uur gaans van het Flower-hospital gelegen, beslist de fare van de Elevated Railroad voor mij wilden betalen. Het bedrag was niet hoog, maar de studenten zijn over 't algemeen niet bemiddeld. Ook in andere opzichten was hun houding zeer tegemoetkomend; mij uit te lachen om mijn niet fraai Engelsch kwam hun zelfs niet in den zin. En dat terwijl ikzelf hun wel eens te kritisch ben voorgekomen, aangaande personen zoowel als over toestanden in het college.

Hun algemeene ontwikkeling was zeker beneden die van den gemiddelden hollandschen student; hun belangstelling voor wijsgeerige vragen wel gering. Maar een debat onttaarde ook weer zelden in een twistgesprek; een humoristische bonhomie straalde in hun gesprekken door. Een Amerikaan houdt vitzucht voor vrij onnut en gebruikt zijn tijd liever met iets anders. Ik voor mij vond hen op den duur oppervlakkig; hun geringe talenkennis, en de daaruit voortspruitende onbekendheid met den wetenschappelijken en letterkundigen rijkdom van andere volken gaf aan hun conversatie iets te sobers. Dat sobere leidt tot gelijkvormigheid, en zoo is 't ook onder de professoren. Typen als onze Kooyker met zijn scherp gehouwen, aristokratischen kop, zijn ietwat gemanieerde spraak; zijn bewondering voor diepe gedachten; zijn wijsgeerige opvatting van zijn taak als docent, die alles beheerschen zou; die banaliteit in uiterlijk of in uitdrukking innig haatte; uit zulk hout zijn de Amerikanen niet gesneden. Een persoonlijkheid als Tod Helmuth, keurig en kantig, schrijver van een paar bundels gedichten, valt zelfs ietwat uit den gewonen toon, maar naast Kooyker mag hij niet worden genoemd. Doch ik moet tevens zeggen, 't duurt lang voor men het ongewoon-voortreffelijke in een Amerikaan zal opmerken. Iemand als Seth Low, de reeds genoemde president van de Columbia University, later Mayor van New-York, dien ik meer dan éénmaal ontmoette, ook in zijn eigen huis, gaf mij niet de gelegenheid eenige van de buitengewone eigenschappen te leeren kennen, waardoor hij zich volgens bevoegde beoordeelaars van zijn medeburgers onderscheidde. De amerikaansche mannen zijn mij naar het uiterlijke te eenvormig; verheffing en artistiek welbehagen smaakt men te zelden in hun gezelschap. Met de voordracht der verschillende leerkrachten aan 't college verbonden, was het niet anders; die was zaakrijk en praktisch, volstrekt niet dor, soms zelfs aardig, ook wel humoristisch; maar noch diepgaand in geleerdheid, noch verheven door wijd-omvattenden geestesblik.

Gezellige bijeenkomsten in hun clubs — en velen waren lid van de Young Men Christian Association — hadden

de studenten wel; maar van drinkgelagen als op onze Zaterdag- en andere avonden heb ik nooit iets gehoord. De meesten studeeren geregeld. Over de toekomstige praktijk, over inrichting van spreekkamer, instrumentenkast enz. wordt met meer belangstelling gesproken dan ik ooit in onze studentenkringen, ook die der laatste cursussen, heb opgemerkt; over litteratuur, vrouwen en godsdienst echter raken de hoofden en harten niet zoo in vuur als aan deze zijde van den kikkerpoel: de karakteristiek amerikaansche bijnaam van den Atlantischen Oceaan. Politieke hartstochten smeulen dichter aan de oppervlakte dan bij onze jongelui; en in den verkiezingsstrijd tusschen Bryan en Mac Kinley, waarvan ik in 1900 getuige was, laaiden ze heftig op. Op mij maakte die strijd echter meer den indruk van een worsteling te zijn van oeconomische belangen, dan een botsing van hoogere levensbeginselen. Maar 't valt moeilijk in enkele weken de diepte van gemoed in een volk te peilen, en in juiste trekken te schetsen. Reeds mijne opmerkingen over het geestesleven der medische studenten, die ik leerde kennen, mogen niet te zeer gegeneraliseerd worden.

De studenten aan de Columbia University stonden gewis op een hooger peil, allen waren daar meer gedistingueerd, levendiger dan in het Homoeopathic College; 't was er een intenser gedachtenleven, waarin ik eenige van de beste hollandsche karaktertrekken terugvond. Prof. Curtis, hoogleeraar in de physiologie, een leerling van Helmholtz, noodigde me uit een der volgende dagen de lunch bij hem te komen gebruiken. En die heer overtrof in algemeene ontwikkeling de meesten van onze medische professoren. Hij had veel gereisd en scherp opgemerkt; mooie kunst uit Italië meegebracht, sprak met vervoering over hollandsche schilders, vertelde gemakkelijk zijn indrukken, mengde ironie en wijsgeerigheid tactvol dooreen, plaatste af en toe een goede anecdote (ik herinner me nog de smakelijke beschrijving van de verlegenheid van Helmholtz, toen deze op een wetenschappelijke vergadering 't beginsel van zijn — d. w. z. door hem uitgevonden — oogspiegel niet wist te demonstreeren); kortom ik moet erkennen, als een bezoek aan Amerika veel oogenblikken van verbazing medebrengt — wanneer men wat gelukkig is, ontbreken de momenten van verheffing ook niet.

De niet-bemiddelde jongelui van het Homoeopathic College deden weinig aan sport; de over 't algemeen welgestelde leerlingen van de Columbia University des te meer; 't voordeel in gestalte, houding en gebaren was aan de zijde der laatsten.

Ik keer terug tot het Homoeopathic College.

J. T. W.

DE SUBJECTIEVE SYMPTOMEN.

(Vervolg.)

Voorts, vragen wij nog, zouden zoovele door zieken opgemerkte bijzonderheden van het gevoel onbetekenend of een spel van het blinde toeval kunnen zijn? Zoo vernemen wij b. v. van patiënt A, dat zijn kiespijn in bed zich onverdragelijk verheft, van B, dat de zijne door koud water in den mond bedaart, van C, dat zijn bevinden 's morgens vroeg steeds veel beter is dan 's avonds, van D,

dat het omgekeerde zich bij hem voordoet, dat E aan de rechter-, F aan de linker lichaamszijde pijn heeft, zonder dat de ziekte zulks verklaart, dat G een onleschbaren dorst heeft, maar toch slechts zeer kleine hoeveelheden water in eens drinken kan, dat H in het tijdperk der koude van zijn tusschenpoozende koorts volstrekt geen dorst heeft, enz. enz. Moeten wij deze eigenaardige verschijnselen, wier verband met de gevonden ziekte onduidelijk is, niet toch als uiterst gewichtige schakels in den keten der organische wisselwerkingen van het zieke leven beschouwen, en als kenschetsend voor den bijzonderen aard van de gegeven ziekte op prijs stellen? De juistheid van deze zienswijze wordt, dunkt ons, ook daardoor gestaafd, dat geheel overeenkomstige gewaarwordingen ook bij van te voren geheel gezonde proefpersonen onder de werking van de genomen medicijn voor den dag komen. Op in het oog loopende wijze wordt daarmede aangetoond, dat de artsenij, die ook in deze richting gelijksoortig met de ziekte werkt, met haar de meest mogelijke verwantschap moet hebben, hare banen tot in de verst liggende uit- hoeken volgen kan, en dus alle voorwaarden van aange- wezen te zijn ten volle vervullen zal.

Daarenboven valt nog op te merken, dat vele objectieve symptomen, b. v. zwellingen van een of ander oppervlakkig lichaamsdeel, lichte stoornissen in den bloedsomloop en de ademhaling, zich kenmerkende door verlangzaming of versnelling van den pols en den adem, kleine temperatuurverhoogingen, verkleuring van deelen der huid, bleek-zijn der zichtbare slijmvliezen enz., geheel alledaagsche, aan tal van ziekten toekomende veranderingen zijn, weinig speciale diagnostische waarde hebben, en voor de keus van het geneesmiddel vaak lang niet zoo veel in aanmerking komen als onze bijzondere subjectieve symptomen der artsenijen. Alle, deze zoowel als gene, moeten wij homoeopathen wikken en wegen en als deskundigen weten, welke daarvan naar de verhouding der gelijksoortigheid den doorslag geven, om het geneesmiddel te bepalen.

Indien de geneesheeren der andere school de proefnemingen der artsenijen op den gezonde gedaan hadden evenals wij, dan zouden vermoedelijk ook zij heel wat subjectieve middelwerkingen, die zij niet kennen of voor waardeloos of zelfs voor belachelijk houden, in een beter licht beschouwen, en begrijpen, dat zij ons meer zekerheid voor de keus van het geneesmiddel geven dan vele vage objectieve kunnen doen.

Trouwens, evenals wij, schoon lang niet met de gelijke speciale onderscheiding er van, letten ook de allopathische geneesheeren op de klachten der patiënten over min of meer hevige pijnen. Deze zijn zelfs voor hen een gansch niet ongewenscht onderwerp van behandeling, omdat zij in de kalmeerende, verdoovende en slaap brengende middelen wapenen van bestrijding bezitten, waarmede zij goede uitkomsten behalen en de zieken bekoren kunnen. In onze dagen is door de koortsachtige werkzaamheid van de scheikundige fabrieken het aantal dezer soort van middelen zoo aangegroeid, dat bij de artsen een „embarras de richesse,” een verlegen zijn met den rijkdom, ontstaan is, hetgeen evenwel slechts een evenredigen rijkdom aan verlegen waar, maar niet aan genezingen ten gevolge gehad heeft. En zulks kon ook niet anders, want de genoemde behandeling van pijnen en smarten, evenals die van vele andere, ook objectieve ziektesymptomen, komt in hoofdzaak op slechts palliatieve, tijdelijke, hulp neder

en raakt slechts een deel van de ziekte. Nu is wel deze wijze van doen voor iederen geneesheer, van welke richting dan ook, niet zelden de eenige, hem overblijvende toevlucht, maar op zoo ruime schaal toegepast, als doorgaans in de officiële school geschiedt, is deze gedragslijn af te keuren. Immers zij ligt niet en leidt niet op den rechten weg naar het hoofddoel, de ontdekking van het geneesmiddel tegen de ziekte in haar geheel, hetwelk de Homoeopathie altijd beoogt.

Laten wij homoeopathen dus onze subjectieve symptomen maar steeds in volle eer houden en door nauwgezet onderzoek en waarneming hoe langer hoe meer bevestigen en verzekeren. In de thans nog „Onvereenigde Staten” voor de geneeskunst zal het menschlievende streven der artsen eerst dan met den best mogelijken uitslag bekroond worden, wanneer de vereeniging der partijen tot stand gekomen, *similia similibus curantur* als grondwet ingevoerd en de diagnose der artsijmiddelwerkingen even hoog opgevoerd is als die der ziekten.

Dr F. W. O. K.

UIT DE PRAKTIJK.

Dr. G. Sieffert in Parijs deelt 't volgende mede over een geval van Valende Ziekte, genezen met Cuprum:

Dat Cuprum een van de beproefde middelen tegen Epilepsie is, daarover zullen alle homoeopathen 't wel eens zijn. 't Volgende geval, dat een mijner collega's, Dr. L., mij vertelde, deel ik hierom zoo gaarne mee, omdat we hier met een uitsluitend homoeopathische behandeling te doen hebben. Zooals bekend is, staan de lijders aan deze ziekte telkens bloot aan herhalingen; zou men dus geneigd zijn, om mijn bericht op te vatten als een overhaaste overwinningskreet dan is toch het tot nu toe uitblijven der aanvallen reeds een gunstig gevolg te noemen. Mocht er nog een nieuwe aanval optreden, dan zal ik mij haasten, daarvan bericht te geven. Maar nu ter zake:

E. M., oud 11 jaar, kwam in de polikliniek van mijn collega voor zich steeds herhalende aanvallen van epilepsie. Bij de ouders van het meisje bestaat geen Syphilis of Tuberculose; ook weten zij zich niets te herinneren van deze ziekte bij een hunner voorouders. Zij hebben zes kinderen, allen in leven en goed gezond. Bij den vader bestaat geen beroepsvergiftiging, bij de moeder is hoogstens een weinig alcoholmisbruik te vermoeden.

Het kind is verstandelijk goed ontwikkeld; niet het minste teeken van ontarding, in welk opzicht ook, is te vinden; 't heeft nooit een infectie-ziekte gehad, 't was zelfs tot nog toe ook lichamelijk gezond. Ingewandswormen zijn niet aanwezig.

De menstruatie is nog niet opgetreden. Kenteekenen van hysterie ontbreken. De reflexen van hoornvlies en knieschijf zijn normaal. Er bestaat geen anaesthesie van keel of hoornvlies, geen vernauwing van het gezichtsveld, geen krampen tengevolge van heftige gemoedsbewegingen, geen neiging tot weenen zonder oorzaak.

Voor drie jaren, toen ze naar school ging, kreeg het patiëntje een ergen schrik. Dadelijk trad de eerste aanval op, die zich eerst alle 14 dagen herhaalde, dan zelfs elke week voorkwam. Toen Dr. L. 't kind den 5^{den} Juni voor de eerste maal zag, waren de aanvallen langzamer-

hand gestegen tot acht of tien in de 24 uur, zoowel overdag als 's nachts.

De aanval begint met een gevoel van zwaarte, als van een opstijgenden damp in het hoofd. Het kind maakt eenige slikbewegingen, wordt bleek, geeft een schreeuw, en valt dan als een klomp naar voren. Daarop volgt een kortere of langere strekkramp; 't gezicht is blauwpaars, 't schuim staat op de lippen, dikwijls bijt ze op de tong. Later treden hier en daar algemeene krampachtige trekkingen op, onregelmatig, niet aan één lichaamsdeel, of aan de ééne helft van 't lichaam. Na kort of lang slaapt het kind in, en de aanval eindigt met braken, soms ook met onwillekeurig afloopen der urine.

Het *slikken* in 't begin van den aanval en 't *braken* aan 't eind, deden Dr. L. besluiten Cuprum 6 te geven. (5 druppels in 250 gram water, dagelijks 2 eetlepels.)

Den 12^{en} Juni kwam het kind voor de tweede maal. Reeds twee dagen na het begin der behandeling waren de aanvallen opgehouden en tot nu toe weggebleven. Het kind was opgeruimd, at en sliep goed.

Op den 3^{en} Juli had het kind stilletjes wat absinth gedronken; daarop kreeg ze den volgenden morgen een 2 tot 3 uur durende bewusteloosheid, zonder trekkingen. Dr. L. verordende Cuprum 12, waarna niets verdachts meer voorkwam.

Eerste kennismaking met Influenza. *)

Waarschijnlijk zullen er onder onze lezers *verscheidene* zijn, die uit eigen ondervinding over deze ziekte kunnen medespreken, en daarom de volgende mededeelingen met des te grooter belangstelling zullen lezen. Voor de *anderen* hoop ik, dat zij zoo lang mogelijk van *persoonlijke* kennismaking met deze volksplaag verschoond mogen blijven!

Mijne eerste kennismaking met deze merkwaardige ziekte had plaats in het laatst van December van het jaar 1869, en wel gedurende een winterverblijf in het wereldbekende Davos. Reeds sedert eenige weken wisten de couranten niet genoeg te vertellen van het optreden eener nieuwe epidemische ziekte, die steden en dorpen overviel, de menschen dooreenschudde, dat hun hooren en zien verging, den artsen een raadsel scheen te zijn, en in haren zegevierenden loop van Oost naar West door niets en niemand kon tegengehouden worden. „In St. Petersburg, Berlijn, Parijs” — zoo lazen wij — „ligt bijna $\frac{1}{3}$ van de bevolking te bed, in de scholen ontbreekt de helft der leerlingen, fabrieken moeten gesloten worden, alle ziekenhuizen zijn overvuld, geen geslacht, geen leeftijd blijft verschoond.”

In den aanvang droeg de epidemie een tamelijk onschuldig karakter, de meeste menschen waren na eenige dagen bedlegerig geweest te zijn, spoedig op de been en konden hun bezigheden weer opvatten. Daardoor kwam het, dat men den spot dreef met deze „nieuw-modische” ziekte; dat de „influenza”, zooals de volkshumor de ziekte aldra doopte, in tal van schertsgedichten op meer of minder geestige wijze bezongen werd.

Doch weldra verdween de ongeloofige lach en verstomde de spot, toen het bleek, dat de gevaarlijkheid

*) Overgenomen uit No. 5 der „Homoeopathische Bibliotheek,” getiteld: **Influenza.**

dezer volksziekte toenam met haar voortschrijden. Er kwamen ernstige gevallen voor, zoodat de zieken pas na langen tijd genazen; de sterfgevallen namen toe; niet alleen zwakken, grijsaards en aan borstkwalen lijdende menschen, maar sterke, in de kracht des levens staande mannen vielen binnen enkele dagen als offers van de pandemie, die, als een stormwind over alle landen van Europa en Amerika, ja, over de geheele wereld loeiend en gierend voortijlend, overal angst en schrik verspreidde.

Ook in Davos schudde men aanvankelijk lachend het hoofd over de „russische griep,” zooals men de ziekte vaak kon hooren noemen. Zelfs de artsen aldaar dachten niet aan de waarschijnlijkheid van een groote uitbreiding of ten minste van een *gevaarlijk* optreden der influenza. Maar al te spoedig werd men echter van het tegendeel overtuigd! In geen winter hield de doodsengel rijkeren oogst onder de longlijders van Davos, dan in den in de annalen van het kuuroord beruchten winter van 1889/90. De eerst aangetasten kwamen er betrekkelijk 't best af, tot deze had ik zelf het geluk te behooren. Zonder lange voorboden trad de ziekte op. Nadat ik den dag te voren nog in goede gezondheid mijn gewone wandeling door het met sneeuw bedekte landschap gedaan had, gevoelde ik Vrijdagmorgen, den 20sten December, bij 't opstaan een neerdrukkende moeheid en lusteloosheid, waartegen ik mij evenwel naar vermogen trachtte te verzetten. Een hevige rilling, gepaard met hoofdpijn en herhaald overgeven, dwongen mij echter het bed weer op te zoeken, 's avonds wees de koorts-thermometer 38.8° C. aan; de dokter (een lândgenoot, aan wiens liefderijke behandeling ik nog met dank terug denk), verklaarde het geval voor **influenza**. In den nacht namen alle ziekteverschijnselen in hevigheid toe, onuitstaanbare hoofd- en rugpijn, onbeschrijflijke moeheid in de beenen, groote onrust, slechte smaak in den mond, een lastige, prikkelerde, droge hoest waren de symptomen, die de diagnose van den geneesheer bevestigden. Twee dagen had met toenemende koorts, tot 40° C. toe, het organisme tegen de ingedrongen ziektekiemen te kampen, waarna de overwinning behaald was, die door overvloedig zweeten en dalen der temperatuur werd aangekondigd. Maandag kon ik het bed weer verlaten en behield nog eenige dagen een laagzaam wijkend gevoel van zwakte en een overblijfsel van bronchiaal-catarrah als herinnering aan het bezoek van den ongenooden gast.

Deze korte mededeeling van eigen ondervinding kan den lezer een denkbeeld geven van het verloop van een typisch geval van influenza. Verschillende afwijkingen er van en

andere vormen komen dikwijls voor, doch de karakteristieke *nerveuze* verschijnselen, zooals o.a. buitengewone moeheid en onrust, ontbreken zelden; zij kunnen verklaard worden door de hevige werking der toxinen op het zenuwstelsel.

Dr J. V.

BERICHT.

Zaterdag 23 Januari hield Arts J. I. A. B. van Roijen, geneesheer-directeur van het Homoeopathisch Ziekenhuis te Utrecht, te Groningen eene voordracht over de homoeopathische geneeswijze, daartoe uitgenoodigd door het Bestuur der Medische Faculteits-Vereeniging. Na afloop van deze voordracht ontspan zich een langdurige discussie tusschen den spreker en de aanwezige doctoren en studenten over verschillende belangrijke punten.

Aan het slot bedankte Prof. Wenckebach den inleider er voor, dat hij hem ten opzichte van de uiteenzetting der homoeopathische beginselen een taak van de schouders genomen had, waartoe hij zichzelf reeds menigmaal geroepen gevoeld had, aangezien de studenten niet met ééne enkele richting, maar met alle richtingen in de geneeskunde bekend behooren te zijn.

HOMŌEOPATHISCH ZIEKENHUIS.

Finantieel Beheer.

Ingekomen: Jaarlijksche bijdrage Mjkvr. W. d. J. te B. f 5. Busgiften bij Dr. J. T. W. te A. f 14.50, Dr. D. K. M. te A. f 5.45, Dr. J. M. te H. f 8.47.

De globale opmaking van 1908 levert een tekort op van pl.m. f 450.—, slechts gedeeltelijk door garantie gedekt. Wie helpt ons om in het overige te voorzien?

Kartonnen Busjes voor bestendige, kleine Collecte worden op aanvraag gaarne toegezonden door den Penningmeester,

C. G. VERVLOET,
Boompjes 82, Rotterdam.

MEDEDELING.

Naar ons verzocht werd mede te deelen, is de heer C. E. VAN VEEN in de laatste vergadering van het Hoofdbestuur der Vereeniging ter bevordering der Homoeopathie in ons land benoemd tot *agent* der Vereeniging, met het doel om onder de voorstanders van de homoeopathische geneeswijze in ons land de belangen onzer Vereeniging te behartigen en hen te bewegen, lid of begunstiger der Vereeniging te worden, voor zoover zij dit nog niet zijn.

Tevens zal de heer VAN VEEN de financiële belangen van het Homoeopathisch Ziekenhuis behartigen.

Wij kunnen niet anders dan den heer VAN VEEN van harte succes toewenschen bij zijn werk en hopen, dat hij welwillende medewerking van de voorstanders onzer geneeswijze moge ondervinden.

ADVERTENTIËN.

Arts J. T. WOUTERS

zal van 17 Februari tot 7 Maart (10) niet te consultoeren zijn.

Homoeopathische Apotheek

BEKER & Co.

Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM.

Telefoon 2478. (10)

Geneesmiddelen van

Dr. WILLMAR SCHWABE.

Homoeop. Apotheek.

J. H. ZINDLER Jr.,

's-Gravendijkwal 283

ROTTERDAM.

Telef. interc. 4114.

Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe, desgewensche ook in originele verpakking. (10)

ENGELSCH ZIEKTE

DOOR (10)

Dr. M. L. v. d. Stempel

Prijs 45 cts.

Uitgave La Rivière & Voorhoeve

ZWOLLE.

Homoeopathische Apotheken

te Arnhem.

MIEDEMA en VAN AALST,

Roggestraat 3,

A. SPRUIT, firma B. Miedema,

Steenstraat 49. (20)

Homoeop. Apotheek

C. Th. VOORHOEVE (40)

Fred. Hendriklaan 72. DEN HAAG.

Enige inrichting in Nederland, die uitsluitend dient tot het gereedmaken van homoeopathische geneesmiddelen. Levering en eigen bereiding van tinkturen, verdunningen, verwrijvingen en korrels. Directe invoer uit Amerika van Hamamelis-Extract en Amerikaansche Stam tinkturen.

HEWEL & VEITHEN te Keulen
 Eenige fabrikanten van
Dr. Med. LAHMANN'S
Nährsalz Preparaaten
 Gener.-Agent voor Nederl. en Koloniën,
J. BEKER, Pharm. Doct.^s Apotheker,
Firma JURREWITZ & Co.,
ROTTERDAM.

VEGETABILE MELK, uitnemend kindervoedsel, zie blz. 255 van *Homoeopathie in de Praktijk*, door Dr. J. Voorhoeve, prijs per bus . . . f 0.95
 Hygiënische (Nährsalz) Cacao p. blik van 1/2 Ko. . . 1.80
 Hygiënische (Nährsalz) Cacao " " " " 1/2 " " " " " " " " " " . . . 0.92
 Hygiënische (Nährsalz) Cacao " " " " 1/2 " " " " " " " " " " . . . 0.47
 Hygiënische (Nährsalz) Chocolade per 1/2 Ko. N^o I (rood papier) . . . 1.50
 Hygiënische (Nährsalz) Chocolade per 1/2 Ko. N° II, (blauw papier) . . . 1.25
 Hygiënische (Nährsalz) Extract per potje . . . 1.10
 Hygiënische (Nährsalz) Extract per doosje, toevoeging aan het voedsel van in koolen levende vogels . . . 0.50
 Hygiënische Napolitaines per etui . . . 0.40
 Nährsalz Haver Biscuits per pakje . . . 0.23
 Nährsalz Haver Cacao per carton van 1/2 Ko. . . 0.60
 Japan Soja in witte flacons . . . 1.60

Brochures en Proeffbussen van de Nährsalz Cacao en de Nährsalz Haver Cacao zijn gratis beschikbaar
 Gebruiksaanwijzing en wenken en raadgevingen bij 't gebruik

van LAHMANN'S plantaardige melk staan op aanvraag franco ten dienste. (68)

De lijst der ruim honderd wederverkoopters is afzonderlijk verkrijgbaar.

FLESCHEJES voor Homoeop. Middelen in iedere grootte en vorm, wit of geel glas, fijn uitgevoerd en op wensch zuiver gereinigd, worden geleverd door de fabriek van **E. P. HAHMANN, BARMEN (Rheinland).** (12)

homoeopathische Apotheek
Firma J. VIEL en VAN DIJK
UTRECHT, Korte Jansstraat.
 Ook verkrijgbaar de geneesmiddelen in origineele verpakking van
Dr. WILLMAR SCHWABE. (20)

Homoeop. Apotheek.
J. H. ZINDLER Jr.,
 's-Gravendijkwal 283
ROTTERDAM.
 Tel. f. Interc. 4114.

Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe, desgewensche ook in origineele verpakking. (10)

Homoeop. Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe in origineele verpakking verkrijgbaar bij (10) **de firma D. DE ROOIJ,** Apotheek **UTRECHT,** Oudegracht (Smeabr.) 115.

Homoeopathische Apotheek
ZWOLLE.

Orig. verpakkingen van Dr. Willmar Schwabe te Leipzig.
G. B. J. DE BARBANSON
APOTHEKER.
Bethlehemse Kerkplein.
 Telefoonnummer 140. (10)

Homoeop. Apotheek
Firma Wed. J. RAVE
Melkmarkt 4 (10)
ZWOLLE.
 Telefoon No. 23.
 Origineele verpakking van **DR. WILLMAR SCHWABE.**

ZENUWZWAKTE
 door **Dr. J. VOORHOEVE.**

HOOFDPIJN
 door **Dr. J. MIEG.**

Mazelen en Roodvonk
 door **P. L. v. d. HARST, Arts.**

Engelsche ziekte
 door **Dr. M. L. v. d. Stempel.**

RHEUMATIEK
 door **J. T. WOUTERS, Arts.**

Elk deeltje bevat 32 blad. royal form. in illustr. omslag. Prijs 45 cents. B. d. boekh. verkr. of nà toez. v. postw. bij **La Rivière & Voorhoeve, Zwolle.**

Homoeop. Apotheek.
Wed. Bulterman & Cohen
 Hoogstraat 237,
 hoek der Stadhuissteeg.
ROTTERDAM.
 Interc. Telefoon No. 2305. (10)

Homoeop. Apotheek
Firma HERTSTEIN
 Goudsche straat 38,
 hoek Meermansstraat,
 (10) **ROTTERDAM.**
 Telefoon interc. 3933.
Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe.

AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND
 heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek, doch ze niet in depôt heb. *Hoogachtend,* (30)
 's-GRAVENHAGE,
 22 Ged. Burgwal. **Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen.**
 Homoeopathische Geneesmiddelen van Apoth. C. Th. VOORHOEVE in origineele verpakking

Centrale Homoeopathische Apotheek van Dr. Willmar Schwabe, Leipzig.

(De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)
 Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, Moedertincturen, vloeibare verdunningen, korrels en geprimeerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAKKINGEN, voorzien van nevenstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz. enz.
Gevestigd voor Holland in de HERTEN-APOTHEEK te ZAANDAM,
Eigenaar F. VAN DIJK Jzn., Pharm. Doct.^s Apoth.

Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te:

Amsterdam	apothek van	J. Warmolts, Vijzelstraat 180.	Haarlem	apothek van	Firma v. Tubergen, Gr. Houtstr. 141.
"	"	G. Schipper, Weesperzijde.	Harlingen	"	Mevr. Wed. Snijder.
Alkmaar	"	J. Sol, Rozegracht, Volksapoth.	"	"	" de Vries.
Apeldoorn	"	Firma Schouten & Co.	Heerenveen	"	M. Bouma Lzn.
"	hofapothek	J. A. Roelse	Hilversum	"	Van Heemkerck Düker.
Arnhem	Oranjeapothek	G. J. Romijn & Zn.	"	"	Groeneveld.
Assen	apothek van	Bakkerstr. 68A (B. Cohen).	Leeuwarden	"	de Vries.
Baarn	"	R. Karsten.	"	"	Brouwer.
"	hofapothek	D. Bierhaalter, Nieuwstraat.	"	"	J. Feteris.
Beverwijk	apothek	Dr. J. P. Land.	"	"	C. Sonnega, Tweebakmarkt 28/80.
"	"	A. A. Donker.	"	"	S. Tromp Visser.
Breda	"	Mej. A. Sepp.	"	"	C. J. de Vogel, firma T. W. v. d.
Delft	"	A. J. B. Heidema, Wilhelminastr. 2.	Leiden	"	Meulen, Nieuwstad K 69.
Doetinchem	"	H. Blom.	"	"	J. G. A. Blanken, Hoogewoerd.
Dordrecht	"	B. ten Bruggen Cate.	"	"	Boekweit, Vischmarkt.
Enschede	"	„de Rozijnkorf”, J. Romijn Bzn.	Maassluis	"	D. J. van Driessum, Mare.
"	van	F. Bergema.	"	"	H. Bogtstra.
"	"	C. J. Snuij.	Makkum	"	J. Dienske.
Franeker	"	L. F. de Klerk.	Meppel	"	Heckman.
Goes	"	L. La Porte.	Middelburg	"	L. Knoppers.
Gorinchem	"	Poels & Boot	Nijmegen	"	J. W. v. d. Garde.
"	"	Gallée, firma P. A. Suerhoff & Zn.	Rotterdam	"	Firma Moeys & Co.
Gouda	"	E. Grendel.	"	"	Beker & Co., Zomerhofstraat 4.
"	"	A. Latenstein.	"	"	C. de Groot, Goudsche straat 88.
"	"	P. Weijer.	"	"	C. M. Meerburg, Pompb. sing. 81.
Gröningen	"	S. Smeding Szn., A-Kerkhof 17	"	"	J. H. Zindler Jr., 's Gravend. v. 283.
Den Haag	"	Firma v. d. Mheen, De Riemerstr.	Utrecht	"	J. Ruys.
"	"	„De Archipel” K. R. Nauta, Javastr. 49.	"	"	Viel & Van Dijk.
Haarlem	van	Begeman & Sneljens, Jansstr. 27.	Veip bij Arnhem	"	C. Koek.
"	"	R. Duym, Kelderstraat 6.	Vilssingen	"	C. G. Bacr, Rittshemsche Markt F 189.
"	"	J. M. Gerrits, Kleverparkweg.	Weesp	"	T. S. v. d. Ley.
"	"	Firma van Hees, } Kleine	Zelst	"	N. A. Baijntj.
"	"	A. P. C. Numan van Son, } Houtstr. 57.	Zutphen	"	Berents & Co., Slotlaan 24.
"	"	van D. L. Keur, Zijlstraat 37.	"	"	H. W. A. Behrens, Houtmarkt 78.
"	"	Th. A. Klinkhamer, Koninginnew. 69.	Zwolle	"	Dr. J. Oudenampsen, Overwelv.
"	"	C. G. Loomeyer & Zoon.	"	"	G. B. J. de Barbanson.
"	"	Mons & Grijsels, Lange Veerstr. 16.	"	"	Wed. J. Rave. (180)

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland”

Onder Hoofdredactie van: Dr N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

Met medewerking van de Heeren: A. DE GROOT, arts, Utrecht; P. L. VAN DER HARST, arts, Almen; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; J. MIEG, arts, Haarlem; Dr D. K. MUNTING JR., Amsterdam; W. ROLVINK, arts, Arnhem; Dr S. J. VAN ROIJEN, en J. I. A. B. VAN ROIJEN, arts, Utrecht; Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

ABONNEMENTSPRIJS:	ADVERTENTIEPRIJS:
Per jaargang, franco per post f 1.25	Van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents :- :- :-
Voor het Buitenland, alleen bij vooruitbetaling - 1.40	Bij abonnement tegen verlaagd tarief, dat op aanvraag
Afzonderlijke nummers - .12 ¹ / ₂	verkrijgbaar is. :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :-
Adres voor de Redactie: :- :- :- :- :-	Adres voor de Administratie: :- :- :- :- :-
CELEBESSTRAAT 93 — DEN HAAG.	LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

HET AUTEURSRECHT OP DEN INHOUD VAN DIT BLAD WORDT VERZEKERD VOLGENS DE WET VAN 28 JUNI 1881 (STBL. N° 124).

INHOUD: De Algemeene Vergadering. — Wat is er aan te doen? — Late Reisherinneringen V. — Die Krebskrankheit, ihre Natur und Heilmittel. — Vergiftigheid van Alcohol. — Vooruitgang der Homoeopathie in Engeland. — Afdelingspolitiek te Utrecht. — Ingezonden. — Advertentiën.

De Algemeene Vergadering.

Op Woensdag, 28 April l.l. had in de tuinzaal van het café-restaurant Brinkman op de Grootte Markt te Haarlem de 23ste jaarvergadering plaats van leden en begunstigers der Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie.

Tegenwoordig waren 26 leden, waaronder 7 leden van het Hoofdbestuur.

Nadat de vergadering is geopend en de notulen der vorige algemeene vergadering zijn voorgelezen en goedgekeurd, neemt de voorzitter het woord, en herinnert er aan, dat de heer J. Mieg, arts te Haarlem, ten vorigen jare het voorstel had gedaan, deze vergadering hier te doen plaats hebben. Weinig had hij zelf, noch een der aanwezigen toen kunnen vermoeden, dat een hoogst ernstige krankheid hem zou verhinderen die vergadering bij te wonen. Reeds twee maal, zegt spreker, heeft hij in het Diaconessenhuis te Amsterdam een operatie ondergaan; den volgenden dag, 29 April, zou hij voor de derde maal worden geopereerd.

Een voorstel van den voorzitter om dit hoog geachte lid onzer Vereeniging namens de vergadering den wensch over te brengen, dat het God moge behagen de kunstbewerking te doen slagen en hem herstel te schenken, wordt met warmte ontvangen en aangenomen. Dr. D. K. Munting, lid van het Hoofdbestuur, neemt de taak op zich, de tolk der vergadering te zijn.

Vervolgens brengt de voorzitter verslag uit omtrent den toestand onzer Vereeniging in het afgelopen jaar.

Met bijzonder genoegen, zegt spreker, vervul ik ditmaal

deze taak, omdat in het toenemend aantal homoeopathische artsen en niet minder in de toenemende belangstelling van velen, waardoor meer leven in den boezem der Vereeniging openbaar wordt, verblijdende teekenen te zien zijn voor de toekomst, wat betreft den bloei der Homoeopathie in Nederland.

Het aantal artsen werd opnieuw met één vermeerderd: de heer Scheps toch vestigde zich, na eerst in Utrecht onder leiding van den heer J. I. A. B. van Roijen, geneesheer-directeur der homoeopathische afdeling van het Diaconessenhuis aldaar, en vervolgens in het buitenland de homoeopathische geneeswijze te hebben onderzocht, als homoeopathisch geneesheer te Middelburg, terwijl met allen grond mag worden verwacht, dat ook zeer spoedig nog een tweetal artsen, de heeren P. Samsom en J. G. van Es, die door de Vereeniging in de gelegenheid werden gesteld de Homoeopathie in het buitenland te onderzoeken, zich als zoodanig in ons land zullen vestigen.

Ten einde zooveel mogelijk nieuwe leden te werven en nieuwe afdelingen in het leven te roepen, benoemde het Hoofdbestuur tot agent der Vereeniging den heer C. E. van Veen, die aanvankelijk met veel succes ijverige pogingen in het werk stelt, om de belangen der Vereeniging en tevens die van het homoeopathisch ziekenhuis te behartigen.

Sedert 15 Januari l.l., waarop hij zijn taak aanvaardde, zijn tot de Vereeniging toetredend 2 donateurs, 19 leden en 151 begunstigers; het totaal bedrag der contributiën door deze aanwinst verkregen, bedraagt f 373.75. Intusschen is het aantal leden dit jaar opnieuw achteruitgegaan. In 1907 telde de Vereeniging 46 donateurs, 271 leden en 224 begunstigers; in 1908 46 donateurs, 240 leden en 196 begunstigers, terwijl daarenboven 2 afdelingen, nl. Deventer en Dordrecht werden opgeheven.

Met een opwekkend woord tot de aanwezigen, om zooveel in hun vermogen is, mede te werken tot den bloei der Vereeniging, eindigt spreker zijn belangrijk verslag.

Nadat hierop nog mededeeling is gedaan van het Kon. Besluit van 11 Jan. 1909, waarbij de gewijzigde statuten der Vereeniging goedgekeurd zijn, brengt de Penningmeester verslag uit omtrent den finantieelen toestand, terwijl de commissie, ten vorigen jare benoemd tot het nazien der Rekening en Verantwoording, bij monde van den heer C. G. Vervloet, rapport uitbrengt over hare bevinding, hulde brengt aan de zeer uitvoerige en nauwkeurige administratie van den Penningmeester en voorstelt dezen te déchargeeren. Dit voorstel wordt met instemming aangenomen.

Tot leden van het Hoofdbestuur worden gekozen de heeren H. M. Kuijper (aftr. lid), N. Samsom te Alfen a/d. Rijn en D. J. R. Jordens te Zwolle.

Het voorstel van het Hoofdbestuur, om lichamen, die de bevordering van den bloei der Homoeopathie op eenigerlei wijze ten doel hebben, zedelijk en finantieel te steunen, wordt na eenige discussie aangenomen.

Als plaats van bijeenkomst voor de eerst volgende algemeene vergadering wordt bij stemming aangewezen Rotterdam.

Ten slotte doet de arts J. G. van Es eenige belangrijke mededeelingen omtrent zijne ervaringen op het gebied der Homoeopathie, waardoor hij tot de overtuiging gekomen is, dat geen andere geneeswijze, dan die, welke het similebeginsel huldigt, zulke verrassende resultaten oplevert.

Met groote instemming der aanwezigen zegt de Voorz. den spreker dank voor zijne voordracht, en sluit daarop, na de gewone omvraag, de vergadering.

Wat is er aan te doen?

(Vervolg en slot.)

De ontboezeming, die het scherpst den hatelijken geest afspiegelt, welke de heeren bezielde, luidt:

7. „De Homoeopathie is gevaarlijk, omdat zij de geneeskunde populariseert en het volk tot bijgeloof verleidt; in het belang van de algemeene welvaart is het „plicht van iederen arts haar te bestrijden.” — Het staat historisch vast, dat door de teugellooze vervolgingswoede van onze tegenstanders de eerste homoeopathen uit noodweer bij het volk steun moesten zoeken en ook spoedig vonden, omdat het goede van hunne behandeling duidelijk bleek. Ontegenzeggelijk hebben het zelf afgeven van de geneesmiddelen, de uiterlijke gelijkvormigheid der smaak- en reuklooze artsenijen, hunne, in tegenstelling tot de verbazende hoeveelheden van de destijds voorgeschreven ragouts van sterke artsenijen, minimale kleinheid, eenvoudigheid en onschadelijkheid bij daarop volgende goede werking, eenigszins er toe medegewerkt, om de atavistisch (van de voorouders afkomstig) in den mensch levende en nog lang niet uitgestorven neiging tot het wondergeloof aan te kweken. Zulks is echter naar billijkheid niet aan de homoeopathen, maar aan de menschen te wijten, want de eersten hebben al dadelijk tegen dit ongewenscht verschijnsel met opoffering van tijd en moeite gestreden, door hunne leerstellingen in woord en schrift toe te lichten, de namen, de herkomst van hunne artsenijen en hunne bereiding bekend te maken, en den hulpzoekenden kleine

raadgevers en handleidingen aan te bieden, waarmede zij, die in het bezit van een klein homoeopathisch huis-apotheekje waren, zich in licht te beoordeelen ziektegevallen bij ontstentenis van den arts tijdelijk zelf konden helpen, en er althans eenigszins door gerustgesteld waren. De Homoeopathie heeft dus het volk niet tot bijgeloof verleid, neen, zij heeft het tot het thans algemeene *inzicht geleid*, dat het kleine in de natuur het middel tot groote werkingen is. Waarom moet deze populariseerende strekking gevaarlijk zijn? Als zij het voor de winstgevende praktijk der artsen is, dan dient toch niet te worden vergeten, dat de zieken niet ter wille van de artsen in de wereld zijn. De wetenschap kan er niet door benadeeld worden, want deze is niet het doel van den arts, maar het middel tot de veiligste bereiking van hetzelfde, de verzachting en genezing van menschelijk lijden. Daarenboven zou het een praktische onmogelijkheid, een economische en zedelijke fout zijn, het monopolie van het genezen in de handen van gestudeerde artsen te willen dwingen. Het ideaal zou zijn, dat ieder individu zich zonder omslag zelf zou kunnen genezen. De natuur heeft den drang tot behoud der soort in den mensch gelegd en hem door het geschenk van het vernuft een machtig wapen er voor medegegeven. Het is, zoo als bij den vallende, die onwillekeurig ter beveiliging de handen vooruitstrekt, haast als een onbewuste, reflectorische handeling te beschouwen, dat de pas ziek gewordenen naar het eerste beste middel grijpt, waarvan hij denkt, dat het helpen kan. De altruïstische arts kan onzes inziens niet edeler handelen, dan door voorlichtenden raad, bij voorbaat den ziek gewordenen tot een zoo veel mogelijk doelmatig zich zelf helpen te leiden. Wat het gevaar betreft, waaraan een onjuiste keus van eene homoeopathische artsenij den zieke zou kunnen blootstellen, zoo is dit al heel klein in verhouding tot het nadeel, de teleurstellingen en gevaren, die de alom ten verkoop gestelde reclamemiddelen, vergezeld van deskundige attesten van aanbeveling en onschadelijkheid aan de gebruikers er van kunnen doen en ook feitelijk doen. Onze Stettiner rechtters hebben in hunne nu besprokene tirade heel wat onwetenschappelijke kortzichtigheid en stuitende verbeelding verraden.

Vragen wij nu ten slotte, wat is dan toch de beteekenis van het voortdurend schermen der heeren met hunne wetenschappelijkheid? Het lijkt erg op een tot tweede natuur geworden roes van zelfoverschatting, die op verbluffende wijze geïllustreerd wordt door hun boven aangehaald gezegde: „De meeste ziekten genezen door de natuur, en de artsen schrijven slechts voor den schijn iets voor”; — denklijk alleen om bij de patiënten het „geduld is 's lijders troost” niet op een te harde proef te stellen. Wanneer zij echter ondanks hunne wetenschappelijkheid zoo weinig hulp met hunne artsenijen weten te brengen, dan is zulks naar ons inzien het gevolg van het onhoudbare standpunt, dat zij met betrekking tot de wetenschap innemen. Deze toch is eene steeds aangroeiende vrucht aan den boom des levens en geheel van dezen afhankelijk; zij mag dus niet den baas over hem willen spelen, maar moet van haar moeder, haar voedster, haar leidster blijven leeren. Zulks is vooral bij de keus van artsenijen tegen ziekten noodig. Er komt bij, zooals boven gezegd, dat niet de wetenschap, maar de verzachting en het herstel van menschelijk lijden het doelwit der roeping van den practiseerenden geneesheer is, en dat de eerste hem slechts tot middel dienen moet om de lessen van het organische leven goed te kunnen

verstaan en zijne eischen te vervullen. Onze, voor zijn tijd hooggeleerde Hahnemann heeft zich voor 't eerst van deze verhouding tusschen arts, wetenschap, artseni en ziekte ten volle rekenschap gegeven, en de Homoeopathie is de vleesch geworden uitkomst van zijne opvatting. In het similebeginsel heeft hij den weg leeren kennen, dien het organische leven tot herstel van zijne ziekte inslaat. Terwijl de oude school overal de causale therapie, het ideaal der geneeskunst in toepassing tracht te brengen en voor ieder speciaal geval, naar gelang van de gewaande oorzaak, een bijzonderen weg inslaat, blijven wij steeds op den simileweg, om tot het doel te komen, de causale therapie, zooals van zelf spreekt, ook toepassende, waar de oorzaak overtuigend blijkt, toegankelijk en, zonder te groot gevaar weg te nemen is. En zelfs dan trachten wij weleens, bijvoorbeeld bij een klein gezwel of verharding, bij een inwendige uitstorting van vocht enz. op de abnormale levenswerking, die de eerste oorzaak van de ziekte was, nog door onze artsenijen invloed uit te oefenen, waardoor wij niet zelden nog genezing bereiken. „Onze artsenijgeneeskunst volgt dus door hare similemiddelen den weg dien het organisme in zijne ziekteverschijnselen zelf aanwijst, de oude geneeskunst wijst in tegenstelling hiermede door hare artsenijen aan het organisme den weg, dien het tot zijn herstel dient te volgen.” Ziedaar het verschil tusschen beide partijen op het gebied der artsenijgeneeskunst. Zoolang iedere partij haar standpunt blijft behouden, en wij kunnen het onze niet verlaten, want de Homoeopathie valt en staat met haar grondbeginsel *similia similibus curantur*, zoolang kan de twist tusschen de twee scholen niet ophouden. Dat deze haast nog even groot is als vroeger, blijkt uit het door ons hier meegedeelde incident. Op de aan het hoofd van dit betoog staande vraag „wat is er aan te doen?” kan helaas het antwoord niet anders zijn dan: „doen wat wij steeds gedaan hebben, onder verbetering van eigen tekortkoming blijven werken en strijden voor ons recht, maar niet zooals de Stettiner helden, met smadelijke, maar met gelijke fatsoenlijke wapens, en geduldig afwachten, totdat de tijd, volgens het oude klassieke, maar zoo ware woord „*Tempora mutantur et nos mutamur in illis*” (De tijden veranderen en wij met hen) oplossing van het geschil zal brengen.

Apeldoorn.

Dr F. W. O. K.

Late Reisherinneringen.

V.

Amerikanen tegenover Europeanen. — De Cowboy. — Een gevaar voor de toekomst der homoeopathie.

Dr. P. had er geen vrede mee, dat hij mijn aanmerkingen met een aardigheid was uit den weg gegaan; hij voelde, dat hij zoowel voor de eer van de amerikaansche homoeopathie diende op te komen, zoo goed als hij zich verplicht achtte mij het recht te laten mijn oordeel uit te spreken over de dingen, waarvoor ik mij zoo'n groote reis had getroost. Toen we een volgende maal de poliklinische patiënten spoedig hadden afgehandeld, begon hij de verdediging . . . met een aanval.

U noemt ons te verdraagzaam, zei hij. Dat klinkt nog al vreemd van iemand van hollandschen stam, dien de

geschiedenis als weinig onverdraagzaam heeft doen kennen. Dat waart ge dan zeker in uw bloeitijd, toen er hard gewerkt werd door uw volk. Zoo doen wij 't nu; en dat is de reden, dat wij Amerikanen elkaar niet zoo lastig vallen over elkaars levensopvatting of uitvoering van een taak. Ieder arbeidt met de gaven, die hij heeft, en laat een ander de vrijheid, die hij voor zichzelf verlangt. Als iemand niet degelijk bezig is, dán juist begint hij over zijn medemenschen te jermieeren; men fantaseert in zijn leegen tijd een ideale persoonlijkheid en neemt die als maatstaf bij de beoordeeling van zijn medemensch. 't Moet daar bij jullie een drukkende taak zijn met elkaar te moeten leven. Den lieven ganschen dag met vitten doorgebracht in naam van het heilig ideaal!

Er is veel waars, meer dan u zelf bevroedt, in uw sarcasme over ons niet-blijmoedig leven. Maar vitzucht, in ledigheid gekweekt, is toch niet de bron van al onze onvoldaanheid. En uwe verdraagzaamheid of meegaandheid is, naar 't me voorkomt, voor de helft oppervlakkigheid. Wij zijn blijkbaar gevoeliger voor de schakeeringen in het menschelijk karakter; wij hebben een sterker beeldend vermogen en voelen zeer sterk de behoefte om onze eigen indrukken, gewaarwordingen, verlangens, onze *persoonlijke waardeering* van de dingen ons bewust te maken. Deze begeerte tot uitbeelding van de eigen persoonlijkheid, zooals die staat tegenover een wereld van indrukken, is bij u Amerikanen niet zoo levendig als bij ons. Onrijp zou ik de Amerikaansche beschaving willen noemen, en geef u daarbij de vrijheid de onze als overrijp, beurs van hart, te betitelen.

Zoo, zoo, en waaruit beslist u die onrijpheid?

Uit allerlei, ook uit kleinigheden. Weet u wel, dat die gekleurde das, die u draagt, door $\frac{1}{10}$ van alle Amerikanen gedragen wordt; dat uw Raglan-overjas niet min of meer in de mode is, maar — u hebt 't kunnen lezen — dat alle mannen van San Francisco tot New-York, van Chicago tot New-Orleans, de spichtige en de rondbuikige, de welen de niet-bemiddelde, de geleerde, de musicus, de kantoorklerk of de treinmachinist in dezelfde wijduitstaande jas zich welbehagelijk voelen. De dames houden, zegt men, van meer afwisseling; maar die algemeene neiging voor de stoffen van gelijke kleur en vorm is toch onmiskenbaar. Zoo'n uniformiteit is, dunkt mij, bij ons onmogelijk, beschaafde menschen van goeden smaak zouden geen vrede hebben met dat gemis aan eigen uitbeelding van het gevoel voor vorm en kleur. En evenzoo zal de geringere aandacht voor de schakeeringen in aanleg der individuen en het gemis aan belangstelling voor de idealiseering van een taak, die ik hier meen op te merken, bij ons eerder als een bewijs van duffe vadzigheid beschouwd worden dan hier, waar men nog een minder innerlijke levensopvatting huldigt. Wat me opvalt is ook de moeijelijkheid om uw landslui tot spreken te krijgen over die idealen, welke den mensch de hoogste ontroering geven.

Dat pleit toch allerminst tegen een innige waardeering, zou ik meenen, zei Dr. P., meer voor onzen goeden smaak. Dat geschetter over ontroeringen getuigt juist van oppervlakkigheid.

Zeker, evenzeer is 't waar, dat het de zwakken zijn, die de behoefte gevoelen om veel te praten over kracht, in lichamelijken en in zedelijken zin. Maar dat is iets anders dan de artistieke behoefte, de, wat ik zoo even noemde, behoefte tot uitbeelding van zijn eigen persoonlijkheid.

En die brengt als vanzelf mede de begeerte om ook aan de persoonlijkheid van den medemensch dringender eischen te stellen. Dat is nog iets anders dan vitten van lanterfantens. Ik beweer dan ook dat, al gingen alle Amerikanen boemelen en luieren, ze wel een zwartgallig en kitteloorig volk zouden worden; maar hun bewustheid van een individueel ideaal, en van een hooger maatstaf voor anderen, zou niet zoo groot zijn als de onze. Er zullen hier natuurlijk uitzonderingen genoeg zijn, en ik verlang er sterk naar ze tegen te komen.

En als dat eens niet gebeurt?

Dan mis ik alleen de noodzakelijke uitzonderingen, waarvan men zegt, dat ze den regel bevestigen.

En die regel is dus, naar u meent?

Dat er iets eentonig gelijkvormigs in de Amerikanen is, en

En ?

En wat op een bepaalde wijze in verband moet staan met de, bij ons vergeleken, meer algemeene toegevendheid en verdraagzaamheid jegens elkaar, die ik daarom ook niet zoo kan bewonderen.

Dr. P. dacht een oogenblik na en vroeg: you ever saw a cowboy?

Zeker wel, bij Buffalo Bill in alle glorie van scherpschutters, paardrijders, vechtersbazen.

Zoo, maar een hunner eigenschappen hebt u toch niet kunnen opmerken. Zoo'n cowboy kent van al de honderden dieren, die onder zijn hoede gesteld zijn de persoonlijkheid, scherp onderscheiden door gang, kleur, bouw, oogopslag, karaktereigenschappen van alle anderen. Als hem er een ontstolen wordt, weet hij het dier uit een groote vreemde kudde uit te pikken. Hij zou u vreemd aankijken, als u, na twee maanden leerling-cowboy geweest te zijn, tegen hem iets gingt beweren over de eentonige gelijkvormigheid onder de koeien. You see the point?

Ik voelde de waarheid der vergelijking en moest erkennen, dat mijn oordeel over de Amerikanen voorbarig kon zijn. Maar, zei ik, u zult moeten toegeven, dat een paar duizend honden toch een heel ander schouwspel zouden opleveren; ook van toegevendheid en verdraagzaamheid jegens elkaar. Al neem ik dus uw terechtwijzing ter harte, ik zie de noodzakelijkheid nog niet in van mijn hart een moordkuil te maken, waarin ik al mijn eerste indrukken levend begraven moet.

Dat kan op den duur een vulkaan worden, zei hij spottend; en met dien plotseligen overgang van 't ernstige tot het komische, allen Amerikanen eigen, ging hij door: en als die later in dear little Holland tot uitbarsting komt, dan vliegen alle ballonbroeken, klompen, kazen en lange pijpen de lucht in. It would be a great pity for your country, don't you think so? (Daar zou uw land heel wat aan eigenaardig schoon mee verliezen, denkt u ook niet?). Stort dus uw hart maar uit!

't Was onmogelijk boos te worden, maar ook moeilijk ernstig voort te gaan. Ik begon daarom den aanval met grof geschut.

Wat ik hier zie van 't poliklinisch werk der collega's, dat is 't werk van dilettanten. Zij hebben hun doctorsbul aan ditzelfde College verworven; hun arbeid mag dus de kroon heeten op 't onderwijs hier genoten. Nu: bij elke oorontsteking Pulsatilla of Mercurius, bij heeschheid alleen Causticum, bij maagbezwaren Nux vomica, soms Pulsatilla, bij constipatie Nux of Lycopodium te geven en dergelijke willekeurigheden meer, dat is wat een leek kan leeren

uit zijn papieren huisdokter. En daarvoor heeft men niet den grooten en kostbaren toestel van een homoeopathisch ziekenhuis en academie noodig; hun éénige reden van bestaan is „first-class homoeopathic practice.”

Onze cursus van vier jaren, antwoordde Dr. P., is te kort voor de opleiding van een goed homoeopaath; wij hebben daarom ook nog onze inrichtingen voor gepromoveerden, onze „post-graduate schools of homoeopathy.”

Maar de geneesmiddelleer is ook daar geen hoofdzaak. Ik ben naar hier gekomen in de verwachting, dat dit *wel* het geval zou zijn. Maar ik zie nu wel in, dat alleen eigen studie u in de jaren der praktijk de leemten moet doen aanvullen. Als ieder dat dan ook maar deed; want hoe anders te ontkomen aan de gevaren, die een onvoldoende voorbereiding in de homoeopathische geneesmiddelleer oproept. Is er niet de bekoring te weerstaan, die uitgaat van de talloze palliatiefmiddelen, waarvan de allopathie zich bedient: met een minimum kennis kan men toch menigen patiënt door een schijnverbetering gelukkig maken. En 't wilde me voorkomen, dat juist de leerlingen van een homoeopathisch College door gebrekkige praktische ondervinding omtrent de gevaren van palliatiefbehandeling met allerlei nieuwe middelen, de meeste hoogst onvolkomen onderzocht, aan de verleiding geen weerstand zouden bieden. — Maar een veel grooter gevaar voor de toekomst der homoeopathie, was er een, dat ik ook reeds in Europa van nabij had leeren kennen. Dr. P. werd nieuwsgierig. Hij begon te glimlachen, toen ik hem zeide, dat wij geneesheeren in onze eigen schatting allemaal autoriteit zijn. Ook de bescheidenste wordt door den omgang met zieken al gauw autoritair, 't geen de niet-bescheidenen reeds uiteraard zijn. Onder de laatsten vindt men de meeste half-weters en zoo komt het, dat niet alleen de knappen een systeem hebben, het Hahnemannsche, *dat van het Organon*, waaraan ze vasthouden; maar dat ook de dilettanten en beginners hun systemen hebben: de nieuw, nieuwer, nieuwst *verbeterde!* „homoeopathie.” Dat geeft me een gearrewar van meeningen, waarvan onze tegenstanders tot ons nadeel handig gebruik maken — en ze hebben het recht er toe! Is het dan niet noodzakelijk, dat allen, die van 't College in de praktijk treden, doorkneed zijn in de geneesmiddelleer en de kunst om deze toe te passen? En ook deze kunst wordt bij u niet onderwezen, zooals ik dat verwacht had, niet ik er aanstonds op volgen, toen mijn amerikaansche collega deze strenge kritiek met bewonderenswaardige lankmoedigheid aanhoorde. Hij viel niet driftig uit, trachtte het debat niet op zijwegen te leiden; op de achterlijkheid der europeesche homoeopathie te smalen, kwam hem niet in den zin. Was dat amerikaansche grootmoedigheid, absentie van pietluttigheid, of ging die kalme samen met het rustig zelfvertrouwen van iederen Amerikaan, vast overtuigd als hij is, dat zijn „country leads the world” zijn land geheel de wereld toch voorbijstreeft? Dit heb ik me later afgevraagd, als ik nadacht over die onverstoorbaarheid van Dr. P., die toch geen blijken had gegeven een buitengewoon hoogstaand man te zijn; maar nog minder een goedge sul genoemd kon worden. Hoe 't zij, ik voelde respect voor de waardige wijze, waarop hij deze niet grievend bedoelde, maar toch gedeeltelijk persoonlijke aanmerkingen aanhoorde, en mij van antwoord diende.

Hoe is dan bij u het onderwijs aan het ziekbed? vroeg hij.
J. T. W.

Die Krebskrankheit, ihre Natur und Heilmittel,

DOOR

Dr. SCHLEGEL.

(Uitgave van Otto Gmelin, München, prijs 5 Mark.)

Geen andere, het leven in gevaar brengende, chronische ziekte trekt tegenwoordig zóó zeer de aandacht als de *kankerziekte* in al hare vormen en variëteiten. Geen wonder, want zij neemt op schrikbarende wijze toe. Terwijl de tuberculose afneemt, breidt de kanker zich uit. In Engeland stierven in het jaar 1840 2786 menschen aan kanker, d. w. z. 177 van elke millioen inwoners. In het jaar 1894 stierven in ditzelfde land 21422 menschen aan kanker, d. w. z. 713 van elke millioen inwoners, dus in een tijdperk van 50 jaren een verviervoudiging van het aantal sterfgevallen aan deze ziekte. Van geen enkele andere ziekte is een dergelijke kolossale toeneming der sterfgevallen te constateeren. En dat, niettegenstaande de operatieve behandeling, die door de antiseptische en aseptische techniek zulk een groote uitbreiding verkregen heeft, vooral bij deze ziekte door het grootste gedeelte der artsen en leeken als *het eenige redmiddel* beschouwd wordt. In het voor ons liggend boek tracht nu de op homoeopathisch gebied vooral in Duitschland bekende arts uit Tübingen het bewijs te leveren, dat de kanker door operatie niet is te genezen, althans niet op duurzame wijze, terwijl hij meent te kunnen zeggen, dat in talrijke gevallen door de aanwending van inwendige middelen in verbinding met een gepast diët en een kalme leefwijze, vrij van inspanning en gemoedsaandoeningen (vooral van angst) **de kankerziekte een langzaam verloop neemt, ja soms geheel genezen kan worden.** Een uiting, waarover bij het tegenwoordig overheerschende dogma van de ongeneeslijkheid van de kanker menig arts, waarschijnlijk ook wel menig homoeopathisch arts het hoofd zal schudden! Schlegel levert echter door een groot aantal gevallen uit de praktijk het bewijs, dat zijne bewering *niet op losse schroeven* staat, en dat hij benevens een aantal gevallen, waarin de inwendige behandeling *geen* gunstig resultaat opleverde (zooals hij eerlijk genoeg is zelf te bekennen), toch niet weinige gevallen van kanker behandelen kon, waarin de gevreesde ziekte **tot stilstand gebracht en genezen werd**, nadat van chirurgische zijde een operatie als het eenige redmiddel was aangeraden. Dat er ook op allopathisch terrein een zekere reactie begint te komen tegen de moderne operatie-woede, bewijzen de verschillende publicaties over proeven met allerlei inwendige middelen tegen de kanker, zooals b.v. de behandeling met kalizouten van Dr. Robinski, de kankroïnebehandeling van Prof. Adamkiewiz in Weenen, de kankroïnebehandeling van Dr. Schmidt, de inspuitingsmethode van Dr. Krull met verdund mierenzuur. Voorts de belangrijke mededeelingen van Prof. Korteweg op het internationaal chirurgen-congres in Brussel in 1908, die tegenover de heerschende meening, dat elk kankergezwel zoo vroeg en zoo spoedig mogelijk geopereerd moet worden, als zijn ervaring te kennen gaf, dat de kankergevallen *des te langer* voor recidieven (d. w. z. herhaling, rechûte) bewaard blijven, naarmate zij in een *later* stadium der ziekte geopereerd zijn. Hiermede stemt

ook de meening van de chirurgen van den ouden tijd, die soms betere waarnemers waren dan de hedendaagsche, overeen, welke kankergezwellen als een „noli me tangere” d. w. z. „kruidje-roer-mij-niet” beschouwden, daar zij bemerkten hadden, dat na een operatie de ziekte niet zelden met verdubbelde hevigheid optreedt en het leven verkort wordt.

Dat zelfs gevallen van kanker, waar de diagnose door het *microscopisch onderzoek boven twijfel* verheven was, nog genezen kunnen worden, nadat een operatie de ziekte *niet* kon stuiten, wordt in het boek van Dr. Schlegel door een aantal ziekte-geschiedenissen aangetoond, wat voor ons zeer leerrijk is, daar de tegenstanders der Homoeopathie bij een door homoeopathische middelen genezen kankergeval steeds dadelijk met de bewering voor den dag komen, dat het geval *geen echte kanker* kan geweest zijn, daar kanker immers ongeneeslijk is! Misschien zullen dezulken meer waarde hechten aan het volgende geval, dat in het jaar 1905 door Prof. von Winkel te München in zijn college medegedeeld werd: Een 70-jarige vrouw kwam met een begin van kanker der borst tot hem en liet zich op zijn aanraden dadelijk opereeren. De geheele borst en alle klieren der okselholte werden verwijderd. Na eenigen tijd kwam zij terug met een recidief, hetwelk opnieuw geopereerd werd. Kortens tijd daarna trad echter opnieuw een recidief op in den vorm van een harden knobbel in het litteken der vroegere wond. De vrouw kon er niet toe besluiten zich voor de derde maal te laten opereeren en nam met goedvinden van den professor een poeder in, dat haar door een kennis was aangeraden en dat volgens analyse uit gelijke deelen *Salvia officinalis*, *Aguilegia vulgaris* en *Sedum acre* bestond. In de eerste maand moesten 7 poeders genomen worden, in de tweede maand 5 poeders enz. en onder voortdurend toezicht van Prof. von Winkel verdween het gezwel langzamerhand, en de vrouw werd gezond en leeft nog!

In het eigenlijk therapeutische gedeelte van zijn werk beschrijft Schlegel een 50-tal homoeopathische middelen in hun specifieke betrekking tot kanker en de kankerachtige constitutie, waaruit blijkt, zooals trouwens voor de aanhangers der Homoeopathie niet behoeft gezegd te worden, dat er niet één bepaald homoeopathisch kankermiddel bestaat, dat als universeelmiddel tegen deze ziekte aangeprezen zou kunnen worden, maar dat elke zieke op zich zelf beschouwd en elk geval volgens de individualiserende methode moet behandeld worden. Uit de medegedeelde ziektegeschiedenissen blijkt tevens, dat in elk bepaald ziektegeval steeds een aantal middelen achtereenvolgens gebruikt werden, en dat nu eens dit, dan weer een ander middel de genezing of beterschap bewerkte. Als de middelen, die hem het meest schenen geholpen te hebben, noemt hij *Arsenicum*, *Argentum nitricum*, *Hydrastis canadensis*, *Sedum*. Tevens voegt hij hieraan nog een aantal behartigenswaardige wenken toe voor het diët en de leefwijze van kankerlijders en voor de uitwendige behandeling van open wonden bij zulke zieken. Terecht wijst hij er op, dat het niet waar is, dat de *niet-geopereerde* zieken in het eindstadium der ziekte er *slechter* aan toe zijn dan de *geopereerden*, het komt niet zelden voor, dat juist bij geopereerden de pijnlijkste wonden aan te treffen zijn.

De belangrijkheid van het onderwerp rechtvaardigt de uitvoerige bespreking van dit werk van onzen duitschen collega, dat wij allen artsen, homoeopathischen en niet-

homoeopathischen, ter lezing ten zeerste kunnen aanbevelen. Al zullen zij ook niet in elk opzicht met den schrijver kunnen instemmen, en zijn tegen *elke* operatie bij kanker gericht streven als *te ver gaand* moeten beschouwen, daar ook door operaties in bepaalde gevallen zonder twijfel genezing of althans verlenging des levens bewerkt kan worden, zoo kunnen zij toch uit de meesterlijke uiteenzetting van het wezen en de oorzaken der kanker *veel* en uit het therapeutische gedeelte *dit* leeren, dat bij gepaste behandeling de vrees aanjagende, bijna steeds voor ongeneeslijk gehouden kankerziekte in vele gevallen toch niet zóó hopeloos is, als gewoonlijk wordt aangenomen. En kan men een zieke, die door zulk een ernstig lijden is aangetast, met eenigen grond onder de voeten, hoop op herstel of althans op beterschap geven, dan is reeds veel gewonnen. Niets is over 't algemeen neerdrukkender en ook op het verloop der ziekte zelf schadelijker werkend, dan het bewustzijn, geen hoop hoegenaamd op beterschap te mogen koesteren!

Dr J. V.

Vergiftigheid van Alcohol.

In de „Medical Temperance Review” komt een artikel voor over de vergiftigheid van alcohol, zelfs in groote verdunning.

De schrijver merkt het volgende op:

Het menselijk organisme is opgebouwd door vermenigvuldiging en deeling uit één oorspronkelijke cel. Elk orgaan of weefsel van het menselijk lichaam bestaat, nauwkeurig gezien, uit cellen, en een vergift, dat op het lichaam inwerkt, kan dit slechts doen door op de cellen zelf in te werken. In dit opzicht bestaat er bij plantaardige en dierlijke weefsels geen verschil; beide bestaan uit cellen, terwijl elke cel weer een eiwitachtig lichaam bevat, dat de levensverrichtingen draagt en protoplasma genoemd wordt.

Alcohol nu is een protoplasmavergift van den eersten rang, zooals Chinine, Nicotine en Opium. Het vermindert de beweeglijkheid der cellen en belemmert de celdeeling, of heft beide functies van het levende protoplasma op. Dr. Ridge nam hieromtrent belangwekkende proeven. Hij vond o. a., dat 1 % alcohol plantenzaden kan doden; zelfs verdunningen van 1 op 1000 belemmerden den groei en de vorming van chlorophylt (de kleurstof, die de planten groen maakt), zoodat de planten er bleek uitzagen. Hij demonstreerde aan de „British Medical Association” photo's van twee stekjes eener geraniumplant, waarvan het eene met water, het andere met 1 % alcohol begoten was. Het laatste zag er na 6 maanden bleek en ziekelijk uit en was half zoo groot als het stekje, dat als geheelonthouder geleefd had.

Ook bij kleine dieren werden dergelijke ondervindingen opgedaan. Dr. Ridge ontdekte, dat zoogenaamde water-vlooien onbegrensd lang leefden, maar in alcohol van 1 tot 0.005 % (1 op 20.000) vroeger of later te gronde gingen. Ook verhinderde een oplossing van alcohol in water 1 op 10.000 op duidelijk merkbare wijze de ontwikkeling van kikvorschen-eieren. Hoender-eieren, in alcoholhoudende lucht uitgebroed, leverden vaak zwakke kuikentjes op, die leden aan epileptische toevallen en na eenige maanden stierven. Uit deze onderzoekingen blijkt wel ten duidelijkste de verderfelijke werking op de levende

cel. De schrijver besluit dan ook met de opmerking, dat het verstandigste wat men doen kan is: zich geheel onthouden van deze gevaarlijke stof.

Vooruitgang der Homoeopathie in Engeland.

Onlangs, den 7^{en} Maart, had er in de Mausion Hall te Londen, een vergadering plaats, bijeengeroepen door den „Lordmayor of London,” en bijgewoond door 700 tot 800 aanhangers der homoeopathie, zoowel heeren als dames, uit de voornaamste kringen van Engeland. Deze vergadering was door den Lordmayor belegd, om te komen tot een meer algemeene behartiging der belangen van de homoeopathie in geheel Engeland. Vooral in Noord-Engeland, Schotland en Ierland heeft de homoeopathie officieel nog weinig in te brengen. Merkwaardig is zeker, dat op deze vergadering de som van 7890 pond sterling (bijna 100.000 gulden) werd bijeengebracht, tot stichting van een fonds, dat financiële hulp wil verleen, waar de homoeopathie in Engeland deze noodig heeft.

De Lordmayor, die de vergadering opende, vergeleek de homoeopathie met de geneeswijze der oude school en kwam tot het besluit, dat men eigenlijk in elk groot ziekenhuis een zaal moest hebben, waar de zieken volgens de beginselen van Hahnemann werden behandeld, en zoodoende de voortreffelijkheid dezer geneeswijze bewezen kon worden.

Daarna sprak o.a. Dr. Clarke over de noodzakelijkheid eener vergroting van het Londensche Hospitaal, over de vorming van een fonds tot het houden van cursussen voor artsen, en over de inrichting van laboratoria voor het wetenschappelijk onderzoek der homoeopathische geneesmiddelleer.

Het is zeker voor ons een vreugde, zulke teekenen van leven en zulk een offervaardigheid in het buitenland waar te nemen. Dit geeft ons moed op den ingeslagen weg voort te gaan, in de hoop, dat de offervaardigheid der Nederlanders steeds toeneme, en spoedig ons ideaal: een *eigen ziekenhuis*, bereikt worde.

Afdeulings-Polikliniek te Utrecht.

In de laatste vergadering van het Hoofdbestuur der Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland, werd besloten in het Hom. Maandblad de volgende motie te doen opnemen:

Het Hoofdbestuur der Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland, gehoord het rapport der commissie van onderzoek in zake het geschil tusschen het bestuur der afdeling Utrecht en den heer Dr. A. de Groot, van oordeel:

- 1° dat de afdeulings-polikliniek te Utrecht niet is opgeheven;
 - 2° dat aan Dr. A. de Groot geen eervol ontslag is verleend, en
 - 3° dat de door Dr. A. de Groot voortgezette polikliniek niet met medewerking der Afdeling is tot stand gekomen, en dus geen Afdeulings-polikliniek genoemd kan worden,
- gaat over tot de orde van den dag.

INGEZONDEN.

Mijnheer de Redacteur!

Een kleine ruimte wil U mij zeker wel afstaan naar aanleiding van het schrijven van den heer Rolvink in 't vorig maandblad. Genoemde heer zegt, dat er menschen zijn, die meenen dat alleen uit het buitenland iets goeds kan komen. Dit onderzocht ik een paar jaren geleden, toen een homoeopathisch arts, medewerker aan dit blad, mijn apotheek binnenkwam en een vloeibare verdunding van Aloë vroeg. Toen ik hem dit niet in origineele verpakking van Schwabe kon verschaffen, ging het recept in een vooraf reeds van adres en postzegel voorzien envelop naar de Hertent-apotheek in Zaandam. 't Was niet uit wantrouwen, dat hij mijn preparaat niet wenschte, zooals hij zei, maar omdat er apothekers waren, die de homoeopathie bespottelijk trachtten te maken. Het verband was mij niet erg duidelijk, maar wel weet ik, dat zoo'n arts door zijn doen het denkbeeld helpt verspreiden, dat een Nederlandsch apotheker in kunnen en kennen beneden de firma Schwabe staat, en hoogstens in staat is als depôthouder van hem op te treden. Voor collega Voorhoeve is het althans te hopen, dat het meerendeel der homoeopathische artsen een bejer idee heeft van de Nederlandsche apothekers dan de bovenbedoelde.

Den Haag.

E. SJBOLTS.

Naar aanleiding van hetgeen de geachte inzender in 't midden brengt, meenen wij er op te moeten wijzen, dat er blijkbaar een misverstand bestaat, 't welk weggenomen dient te worden. Dat er menschen zijn, die meenen dat alleen uit het Buitenland iets goeds kan komen, is zeker; maar daarom gaat het niet. De zaak is deze: Niemand zal, dunkt ons, willen beweren, dat de hollandsche apothekers minder betrouwbaar of

minder kundig zijn, dan b.v. de-duitsche apothekers, dat b.v. de heer Sybolts minder betrouwbaar is dan de heer Schwabe. Maar wel is het duidelijk, dat een apotheker, die geen bepaalde studie van de homoeopathische pharmacie gemaakt heeft, ten opzichte van de bereiding der homoeopathische geneesmiddelen onmogelijk hetzelfde vertrouwen kan hebben bij de homoeopathische geneesheeren als een apotheker, die hiervan volkomen op de hoogte is. De bereiding en aflevering der homoeopathische geneesmiddelen moet met zooveel zorg geschieden en vereischt zoo vele schijnbaar weinig gewichtige voorzorgsmaatregelen, dat daaraan in een gewone, voor de bereiding van allopathische geneesmiddelen bestemde apotheek, niet kan worden voldaan.

Nu komt daarbij, dat volgens de getuigenis van vele homoeopathische geneesheeren in ons land menigmaal onaangename ervaringen zijn opgedaan, wat betreft de aflevering van homoeopathische geneesmiddelen, dat b.v. of de juiste verdunding of verwrijving niet werd afgeleverd, of zelfs iets werd verstrekt, dat in dien vorm in 't geheel niet bestaand was. Waaraan dit toe te schrijven is, laten wij nu voor het oogenblik in het midden, of aan onkunde, of aan onverschillige zorgeloosheid, of aan werkelijk schuldige nalatigheid; maar zooveel is zeker, dat het niet aangaat, een zoo algemeen gunstig getuigenis van de hollandsche apothekers ten opzichte van de bereiding en aflevering van homoeopathische geneesmiddelen te geven als door den heer Rolvink in ons vorig nummer geschiedde; en dat het met het oog op de vele voorgekomen onregelmatigheden geen enkel homoeopathisch geneesheer kwalijk te nemen is, indien hij van den apotheker eischt, de voorgeschrevene homoeopathische geneesmiddelen in origineele verpakking, zooals deze door de een of andere vertrouwbare firma in den handel gebracht wordt, af te geven.

[RED.]

ADVERTENTIËN.

Mahr's POREUZE ONDERKLEEDING

en STOFFEN per Meter,

aanbevolen door Dr. J. Voorhoeve in „*Homoeopathie in de Praktijk*,” zijn tegen fabrieksprijzen verkrijgbaar in het **Reform verkoophuis** van het **Vegetarisch Hotel „Pomona,”** Catharijnesingel 80, Utrecht. Stalen en prijscourant worden op aanvraag gaarne toegezonden. (30)

Aanbevelend, **W. H. VERHOEFF.**

Hierdoor berichten wij onze clientèle, dat onze **Dr. Med. LAHMANN's HYGIENISCHE (Nährsalz) PREPARATEN** van af heden voor Holland, België en Koloniën **UITSLUITEND VERKRIJGBAAR ZIJN** door middel van de

MAATSCHAPPIJ „NUTRICIA”

Hoofdkantoor te **ZOETERMEER.** Telefoon No. 13.

Alsmede in hare **FILIALEN:**
 Te **AMSTERDAM,** Leidschestr. No. 44. Telefoon 4797.
 Te **BREDA,** Veemarktstr. No. 36. Telefoon 270.
 Te **GOUDA,** Kleiweg E No. 4.
 Te **'s-GRAVENHAGE,** Piet-Helstraat No. 19, Telefoon 1739.

Te **LEIDEN,** Korenbrugsteeg No. 3.
 Te **'s-HERTOGENBOSCH,** Kerkstraat A No. 71.
 Te **ROTTERDAM,** Schiedamsche Singel 21, Telefoon 4149.
 Te **UTRECHT,** Nobelstraat No. 14, Telefoon 1043.

welke onze producten tegen de bekende prijzen afleveren. (60)

Hoogachtend, **HEWEL & VEITHEN, KEULEN.**

Eenige fabrikanten van Dr. Med. Lahmann's Hygienische (Nährsalz) preparaten.

GEVESTIGD: P. SAMSOM

Med. Doct. Arts
 Homoeopathisch Geneesheer.
MINISTERPARK 7, HILVERSUM.

Spreekuur: Iederen werkdag van 1 tot 2 1/2 uur.

Homoeopathische Apotheek

BEKER & Co.
 Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM.
 Telefoon 2478. (10)
 Geneesmiddelen van
Dr. WILLMAR SCHWABE.

HOMOEOPATHISCHE GENEESMIDDELEN

van Dr. Willmar Schwabe te Leipzig verkrijgbaar bij **HERDINGH en BLANKEN, Apothekers.** (20)
 TEL. No. 502.
Hoogwoerd 143 — LEIDEN.

Homoeopathische Apotheken

te Arnhem.
MIEDEMA en VAN AALST,
 Roggestraat 3,
A. SPRUIT, firma B. Miedema,
 Steenstraat 49. (20)

Homoeop. Apotheek

C. Th. VOORHOEVE (40)
Fred. Hendriklaan 72. DEN HAAG.

Eenige inrichting in Nederland, die uitsluitend dient tot het gereedmaken van homoeopathische geneesmiddelen. Levering en eigen bereiding van tinkturen, verdundingen, verwrijvingen en korrels. Directe invoer uit Amerika van Hamamelis-Extract en Amerikaansche Stam tinkturen.

VERHUISD:
H. M. KUYPER
ROTTERDAM
van Noordsingel 141
naar
Bergweg 181.

VERHUISD:
A. W. BRINK
Secretaris van de Afd.
AMSTERDAM
van
Van Eeghendwarsstraat 6
naar
Van Breestraat 181.

FLESCHEJES voor Homoeop. Middelen in iedere grootte en vorm, wit of geel glas, fijn uitgevoerd en op wensch zuiver gereinigd, worden geleverd door de fabriek van **E. P. HAHMANN, BARMEN (Rheinland).** (12)

Homoeopathische Apotheek
Firma J. VIEL en VAN DIJK
UTRECHT, Korte Jansstraat.
Ook verkrijgbaar de geneesmiddelen in origineele verpakking van
Dr. WILLMAR SCHWABE. (20)

ZENUWZWAKTE
door **Dr. J. VOORHOEVE.**

HOOFDPIJN
door **Dr. J. MIEG.**

Mazelen en Roodvonk
door **P. L. v. d. HARST, Arts.**

Engelsche ziekte
door **Dr. M. L. v. d. Stempel.**

RHEUMATIEK
door **J. T. WOUTERS, Arts.**

Elk deeltje bevat 32 blad. royaal form. in geïllustr. omslag.
Prijs 45 cents.
B. d. boekh. verkr. of ná toez. v. postw. bij **La Rivière & Voorhoeve, Zwolle.**

BLOEMEN. BLOEMEN.
Heden verzenden wij weder als vorige jaren:

Kistjes met
Haarlemmer Bloemen

genoeg een geheel huis in een bloementuin te veranderen.

Kleur naar keuze.
1 Kistje f 1.—, 2 à f 1.75, 3 à f 2.25, 5 à f 3.—.

Alles franco. (40)

PAPENDRECHT & Co.,
Bloemisten — Hillegom.

Homoeop. Apotheek.
J. H. ZINDLER Jr.,
's-Gravendijkwal 283
ROTTERDAM.
Tel. f. interc. 4114.

Geneesmiddelen van **Dr. Willmar Schwabe**, desgewensche ook in origineele verpakking. (10)

Homoeop. Geneesmiddelen
van **Dr. Willmar Schwabe**
in origineele verpakking verkrijgbaar bij (10)

de firma **D. DE ROOIJ,**
Apotheek **UTRECHT,**
Oudegracht (Smeabr.) 115.

Homoeopathische Apotheek
ZWOLLE.

Orig. verpakkingen van
Dr. Willmar Schwabe te Leipzig.

G. B. J. DE BARBANSON
APOTHEKER.
Bethlehemsche Kerkplein.
Telefoonnummer 140. (10)

Homoeop. Apotheek
Firma Wed. J. RAVE

Melkmarkt 4 (10)
Z W O L L E.
Telefoon No. 23.
Origineele verpakking van
DR. WILLMAR SCHWABE.

Homoeop. Apotheek.
Wed. Bulterman & Cohen
Hoogstraat 237,
hoek der Stadhuissteeg.
ROTTERDAM.
Interc. Telefoon No. 2305. (10)

Homoeop. Apotheek
Firma HERTSTEIN
Goudsche straat 38,
hoek Meermansstraat,
(10) **ROTTERDAM.**
Telefoon interc. 3933.
Geneesmiddelen van
Dr. Willmar Schwabe.

AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND

heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van **Dr. WILLMAR SCHWABE**, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek, doch ze niet in depôt heb. *Hoogachtend,* (30)

's-GRAVENHAGE,
22 Ged. Burgwal. **Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen.**
Homoeopathische Geneesmiddelen van Apoth. C. Th. VOORHOEVE in origineele verpakking

Centrale Homoeopathische Apotheek van Dr. Willmar Schwabe, Leipzig.

(De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)

Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, Moedertincturen, vloeibare verdundingen, korrels en gecompriëerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAKKINGEN, voorzien van nevenstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz. enz. Gevestigd voor Holland in de **HERTEN-APOTHEEK te ZAANDAM,**

Eigenaar **F. VAN DIJK Jzn., Pharm. Doct.^s Apoth.**

Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te:

Amsterdam apotheek van	J. Warmolts, Vijzelstraat 180.
" "	G. Schipper, Weesperzijde.
" "	J. Sol, Rozegracht, Volksapoth.
Alkmaar "	Firma Schouten & Co.
Apeldoorn "	J. A. Roelse.
" hofapotheek,	G. J. Romijn & Zn.
Arnhem Oranjeapotheek,	Bakkerstr. 68A (E. Cohen).
Assen apotheek van	R. Karsten.
Baarn "	D. Bierhaalder, Nieuwstraat.
" hofapotheek "	Dr. J. P. Land.
Beverwijk apotheek	A. A. Donker.
" "	Mej. A. Sepp.
Breda "	A. J. B. Heidema, Wilhelminastr. 2.
Delft "	H. Blom.
Doetinchem "	B. ten Bruggen Cate.
Dordrecht "	„de Rozijnkorf“, J. Romijn Bzn.
Enschede "	van F. Bergema.
" "	C. J. Snuff.
Franeke "	L. F. de Klerk.
Goes "	L. La Porte.
Gorinchem "	Poels & Boot
" "	Gallée, firma P. A. Suerhoff & Zn.
Gouda "	E. Grendel.
" "	A. Latenstein.
" "	P. Weljer.
Groningen "	S. Smeding Szn., A Kerkhof 17
Den Haag "	Firma v. d. Mheen, De Riemerstr.
" "	„De Archipel“ K. R. Nauta, Javastr. 49.
Haarlem "	van Begeman & Sneljens, Jansstr. 27.
" "	R. Duym, Keizerstraat 6.
" "	J. M. Gerrits, Kleverparkweg.
" "	Firma van Hees, } Kleine
" "	A. P. C. Numan van Son, } Houtstr. 57.
" "	van D. L. Keur, Zijlstraat 87
" "	Th. A. Klinkhamer, Koninginnew. 69.
" "	C. G. Loomeyer & Zoon.
" "	Mons & Grijsseels, Lange Veerstr. 16.
" "	Firma v. Tubergen, Gr. Houtstr. 141.

Harlingen apotheek van	Mevr. Wed. Snijder.
" "	„ de Vries.
Heerenveen "	M. Bouma Lzn.
Hilversum "	Van Heemskerck Düker.
" "	Groeneveld.
" "	de Vries.
Leeuwarden "	Brouwer.
" "	J. Feteris.
" "	C. Sonnega, Tweebakmarkt 28.80.
" "	S. Tromp Visser.
" "	C. J. de Vogel, firma T. W. v. d.
" "	Meulen, Nieuwstad K 69.
Leiden "	J. G. A. Blanken, Hoogewoerd.
" "	Boekweit, Vischmarkt.
" "	D. J. van Driessum, Mare,
Maassluis "	H. Bogtstra.
" "	J. Dienske.
Makkum "	Heckman.
Meppel "	L. Knoppers.
Middelburg "	J. W. v. d. Garde.
Nijmegen "	Firma Moeys & Co.
Rotterdam "	Beker & Co., Zomerhofstraat 4.
" Hertstein Apoth.	C. de Groot, Goudsche straat 88.
" apotheek van	C. M. Meerburg, Pomp. b. sing. 31.
" "	Dr. P. J. Schlieveen Borgman,
" "	Mosseltrap 2.
" "	J. H. Zindler Jr., 's Gravend. w. 283.
Utrecht "	J. Ruys.
" "	Viel & Van Dijk.
Velp bij Arnhem "	C. Koek.
Vlissingen "	C. G. Baert, Rittshemsche Markt F 189.
Weesp "	T. S. v. d. Ley.
" "	N. A. Baalintijn.
Zeist "	Berents & Co., Slotlaan 24.
Zutphen "	H. W. A. Behrens, Houtmarkt 78.
" "	Dr. J. Oudenampsen, Overwelv.
Zwolle "	G. B. J. de Barbanson.
" "	Wed. J. Rave. (184)

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland”

Onder Hoofdredactie van: Dr N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

Met medewerking van de Heeren: A. DE GROOT, arts, Utrecht; P. L. VAN DER HARST, arts, Almen; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; J. MIEG, arts, Haarlem; Dr D. K. MUNTING JR., Amsterdam; W. ROLVINK, arts, Arnhem; Dr S. J. VAN ROIJEN, en J. I. A. B. VAN ROIJEN, arts, Utrecht; Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

ABONNEMENTSPRIJS:	ADVERTENTIEPRIJS:
Per jaargang, franco per post f 1.25	Van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents :- :- :-
Voor het Buitenland, alleen bij vooruitbetaling - 1.40	Bij abonnement tegen verlaagd tarief, dat op aanvraag
Afzonderlijke nummers -.12 ¹ / ₂	verkrijgbaar is. :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :-
Adres voor de Redactie: :- :- :- :- :-	Adres voor de Administratie: :- :- :- :- :-
CELEBESSTRAAT 93 — DEN HAAG.	LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

HET AUTEURSRECHT OP DEN INHOUD VAN DIT BLAD WORDT VERZEKERD VOLGENS DE WET VAN 28 JUNI 1881 (STBL. N° 124).

INHOUD: Het Homoeopathisch Ziekenhuis. — Wat is Homoeopathie? — Iets over ventilatie in parterre-woningen. — Een besmettingskiem uit Noord-Amerika en een epidemie van verdwazing. — Kaalhoofdigheid bij het schoone geslacht. — Ingezonden. — Varia. — Bericht. — Advertentiën.

Het Homoeopathisch Ziekenhuis.

Den 19^{den} Mei jl. vond te Utrecht de gewone Algemeene Vergadering van Aandeelhouders in de Naaml. Venn. „Homoeopathisch Ziekenhuis” plaats. Uit het jaarverslag, in die vergadering uitgebracht, wenschen wij het een en ander mede te deelen, aangezien zeker velen van onze lezers dit niet in handen krijgen, hetzij ze zelf geen aandeelhouders zijn of nog niet bijdragen in het benoedigde voor de exploitatiekosten van dit ziekenhuis.

Ten opzichte van den finantiëlen toestand zij opgemerkt, dat aangezien de exploitatiekosten voor het ziekenhuis f 13419.08 bedroegen, terwijl er aan giften, jaarlijksche bijdragen f 8091.62, aan gekweekte rente f 4144.91, te zamen f 12235.53, ontvangen werd, er een te kort overblijft van f 1183.55, welk te kort door verleende garantiën van te zamen f 210.— tot f 973.55 verminderd wordt.

In het verslag wordt evenwel tevens medegedeeld, dat het Hoofdbestuur der Vereeniging t/b. der Homoeopathie in Nederland het verzoek van den Raad van Beheer, om namelijk het tijdelijk te kort der exploitatiekosten over 1908 te willen dekken, in gunstige overweging genomen heeft. Dit te kort van f 973.55 zal derhalve wel niet op de exploitatierekening van 1909 worden overgebracht, wat ons te meer genoegen doet, omdat toch reeds naar de begroting, die de penningmeester in zijn verslag geeft, over 1909 weder een te kort van ± f 2800 te wachten is. Moge dit te verwachten te kort aan het einde van het boekjaar blijken *niet* aanwezig te zijn! Alleen dan zal

dit mogelijk zijn, wanneer nog vele voorstanders der homoeopathische geneeswijze zich opmaken om de zaak van het Hom. Ziekenhuis ter harte te nemen en ze finantiëel door giften of jaarlijksche bijdragen krachtig te steunen!

Van niet minder belang dan dit finantiëel overzicht is het verslag van den geneesheer-directeur zelve. Daaruit blijkt, dat in het laatste jaar, loopende van 1 Mei 1908 tot 1 Mei 1909, 81 patiënten op de Hom. Afdeling van het Diaconessenhuis verpleegd werden, waarbij van belang is op te merken, dat van half December tot Mei steeds alle 25 bedden belegt bleven, en er doorgaans meer aanvraag was dan plaats.

Dit laatste is zeker wel een sprekend bewijs, dat het Hom. Ziekenhuis in een behoefte voorziet en het zeker geen weelde zou kunnen genoemd worden, wanneer men tot uitbreiding kon overgaan.

Temeer zou een dergelijke uitbreiding te wenschen zijn, daar dan niet alleen nog vele andere patiënten kunnen geholpen worden, maar er ook voor artsen, die de homoeopathische geneeswijze willen leeren kennen, meer gelegenheid bestaat, aan daartoe geschikte ziektegevallen de gunstige werking der homoeopathische geneesmiddelen te kunnen nagaan.

In het afgelopen jaar toch hebben zich niet minder dan vijf artsen aangemeld, van welke zich thans reeds twee in ons land als hom. geneesheer gevestigd hebben, terwijl dit van een derde binnen kort te wachten staat. Van de twee andere kwam de een slechts uit nieuwsgierigheid, terwijl de ander — een semi-arts — zijn studies nog niet voleindigd heeft.

„Met het volste recht meen ik,” aldus de geneesheer-directeur aan het einde van zijn verslag, „te mogen zeggen, dat wij tevreden mogen zijn over het afgelopen jaar, dat het gebracht heeft wat wij er redelijkerwijze van mochten verwachten, ja meer dan dat. *Het Ziekenhuis beantwoordt aan het doel waartoe het is opgericht.*”

Wij zeggen hem dit na, en voegen er den wensch aan

toe, dat dit aanvankelijk zoo gunstige resultaat velen, die tot nog toe zich weifelend uitlieten ten opzichte van het welslagen dezer zaak, thans van het tegendeel zullen overtuigd worden en met ons zullen beginnen mede te werken, om den bloei en de uitbreiding dezer zoo uiterst gewichtige onderneming te bevorderen!

WAT IS HOMOEOPATHIE?

DOOR

Dr. FR. SELLENTIN.

„Wij leven in een eeuw van verlichting, in een tijdperk van grooten vooruitgang” — dat is een in dezen tijd gebruikelijk gezegde, en in 't algemeen genomen is het zeker waar. Maar voor een groot gebied der geneeskunde, voor de geheele zoogenaamde „interne therapie”, de eigenlijke geneesmiddel-geneeskunde, heeft dit trotsche woord geen reden van bestaan. Hier heerscht, zoals de groote Virchow eens zeide, „tusschen Weten en Kunnen in de Geneeskunst nog een diepe kloof”, want „een rationeele geneesmiddelleer wordt aan onze universiteiten heden ten dage nog niet gegeven” — en dat geldt heden nog evenzoo goed als in den tijd van Virchow.

Een zeer leerrijk voorbeeld voor het zoeven gezegde levert onder meer de voorstelling, die het publiek, zoowel als de meeste artsen, tegenwoordig nog van de Homoeopathie, van haar wezen en haar waarde hebben. Het volgende moge in deze richting tot illustratie dienen:

Aan het einde der 18^e eeuw, in een tijd van de allertreurigste dwalingen in de geneeskundige wereld, toen nog het onophoudelijke aderlaten, de braak- en purgeermiddelen, de blaartrekkende pleisters, de middelen om ettering te veroorzaken, het gloeiende ijzer en niet het minst de ellenlange recepten met hun ongeloofelijke artsenijmengsels en gevaarlijke giften aan de orde van den dag waren, in een tijd, waarvan onze grootste dichter Goethe zeide: „So haben wir mit höllischen Latwergen in diesen Tälern, diesen Bergen weit schlimmer als die Pest gehaust”, ¹⁾ enz. — in dezen tijd trad tegen zulke dwalingen de stichter der Homoeopathie, de geleerde en geweldige Hofrat Dr. S. Hahnemann, als hervormer op. „Dit kan de goddelijke kunst niet zijn”, zeide hij, „die evenals de werkende natuur eenvoudig, stil en onmerkbaar door de kleinste middelen de grootste werkingen zou moeten voortbrengen.” „De natuur werkt naar eeuwige wetten, zonder u te vragen, of ze wel mag, ze houdt van eenvoud en brengt met één middel veel tot stand, gij met vele middelen weinig — volg de natuur na!”

In deze woorden ligt een van de meest wonderbare waarheden zijner leer, de kern van een door hem ontdekt en bewezen algemeen geldige en groote natuurwet, de eerste levensgrondwet, waarop hij zijn geneeswijze bouwde. Deze wet zegt in 't kort het volgende: Een ware en duurzame kunstgeneezing komt nooit door tegengesteldwerkende, maar uitsluitend door zulke genezende krachten tot stand, die een aan het streven tot zelfgeneezing der natuur gelijksoortige werking ontvouwen (de wet der gelijksoortigheid of het Similia Similibus).

¹⁾ Zoo hebben wij met helsehe likkepotten, in deze dalen, deze bergen, veel erger nog dan pest gewoed.

Eenige voorbeelden uit de praktijk mögen het gezegde verklaren: De Homoeopathie behandelt stoelverstopping niet met laxeermiddelen, buikloop niet met verstoppende middelen, pijnen of hoest niet met verdoovende middelen, zij drukt geen koorts kunstmatig naar beneden, onderdrukt geen huiduitslag, geen zweet, geen afscheidingen door uitwendige of slechts voorbijgaand werkende artsenijen. Zij ziet veel meer in bijna alle dergelijke verschijnselen heilzame en weldadige werkingen der natuur, die zij met natuurkrachten, in dezelfde richting werkende, ondersteunt en daardoor het verloop der ziekte verkort. De Homoeopathie verwerpt dus alle maatregelen, welke deze ziekteverschijnselen op zich zelf kunnen onderdrukken of verzwakken, zij leert integendeel alle verschijnselen *in samenhang met elkaar te behandelen* en steeds *op den geheelen, zieken mensch* en de bron van zijn bezwaren in direct genezenden zin *in te werken*. Want geen laxeermiddel geneest ooit een hardnekkige verstopping, geen verdoovend middel ooit hoest of pijn, integendeel, maakt ze dikwijls hardnekkiger. Alle genezingen echter, die schijnbaar onder aanwending van zulke middelen tot stand komen, zijn natuurgenezingen en zouden ook vanzelf, zonder die middelen zijn ingetreden.

De geneeskracht der natuur overwint in zulke gevallen dikwijls niet alleen de ziekte, maar ook het vaak belemmerend werkende middel, en zou zonder dat meestal zelfs sneller en grondiger werken. Ja, niet zelden treedt bij een zoogenaamde „Symptomatische behandeling” nog een zoogenaamde „nevenwerking” op, d. w. z. een geneesmiddelziekte voegt zich bij het te behandelen lijden en maakt het oorspronkelijk beeld der ziekte soms onkenbaar.

De Homoeopathie neemt dus de natuurgeneezing en haar streven als grondslag voor een werkelijke kunstgeneezing, een standpunt, dat de schoolgeneeskunde eerst na langen wetenschappelijken strijd als noodzakelijk heeft ingenomen. — Hierbij komt, dat de Homoeopathie *een geheel nieuwe en haar alleen eigene wijze van ontdekken, onderzoeken, bereiden en aanwenden harer geneesmiddelen bezit*, die zij steeds elk op zich zelf en in de kleinste mogelijke gift aanwendt, waardoor zij geneesmiddelziekten geheel vermijdt.

Dat de grondstellingen en wegen der Homoeopathie die juiste zijn, bewijzen hare geschiedenis en hare resultaten. Want de Homoeopathie was het, dit erkennen zelfs haar tegenstanders tegenwoordig, die de lijdende menschheid van een harer scherpste geesels bevrijdde, namelijk van de reeds genoemde aderlaat-, braakmiddel-, enz. behandeling. Zij heeft alle medische scholen en systemen uit dien tijd overleefd, en ontelbare wetenschappelijke modestroomingen en theorieën, waartegen zij onvermoeid strijdt, zien opduiken en weer stil in 't graf zien nederdalen. Zij alleen is in den wetenschappelijken strijd van een eeuw niet alleen onoverwonnen gebleven, maar ze wint zelfs steeds nieuwe aanhangers uit het kamp der tegenstanders, terwijl nooit homoeopathische artsen tot de oude school terugkeeren, daar ze het feit van het bestaan eener natuurwet op het gebied des levens niet loochenen kunnen.

De Homoeopathie telt heden bijna meer dan 20000 geëxamineerde artsen. Van dezen zijn in Duitschland allen uit de school der officieele geneeskunst overgegaan; zij hebben dus allen, evenals de andere artsen, hun staatsexamen gedaan en meestal jarenlang naar de grondbeginselen der oude school gepraktiseerd. Zij onderscheiden zich dus

van hun beroepsgenooten slechts daardoor, dat zij aan hun oorspronkelijke kennis nog een jarenlange studie van de Homoeopathie hebben toegevoegd.

De Homoeopathie zal zonder twijfel, uit kracht van haar vestiging op een natuurwet, in de toekomst op de geheele „interne geneeskunde”, een nog veel grooteren invloed uitoefenen, dan ze tot nu toe reeds gedaan heeft, want de praktische beteekenis harer grondbeginselen is reeds nu door autoriteiten op het gebied der hedendaagsche medische wetenschap zonder voorbehoud erkend en den artsen dringend aanbevolen hiervan kennis te nemen. Hare resultaten eindelijk zijn reeds tientallen van jaren van geheel onpartijdige zijde vastgesteld. Twee der grootste levensverzekering-maatschappijen, de Algemeene Levensverzekering-maatschappij in Londen en de Wederzijdsche Levensverzekering-maatschappij te New-York hebben namelijk omvangrijke statistieken over het risico opgemaakt, dat zij dragen bij de eene of andere behandeling hunner zieken, en hebben gevonden, dat het werkelijke verlies bij verzekeren met homoeopathische behandeling op den duur belangrijk geringer was dan bij verzekeren met gewone geneeskundige behandeling. De directeuren van beide maatschappijen raadden daarom aan voor de homoeopathisch-behandelenden een bijzondere afdeling met lagere premie in te richten.

Zulke feiten spreken duidelijker dan geleerde vertoogen of goedkope spotternijen, die altijd nog uit het kamp der tegenstanders over de Homoeopathie mondeling en schriftelijk in omloop gebracht worden, en meestal slechts neerkomen op een openbaren van eigen onkunde aan onkundige hoorders.

Genoemde statistiek echter geeft in haar geheel weer, wat zich in bijzonderheden als volgt laat samenvatten:

De Homoeopathie vertegenwoordigt op 't oogenblik den vooruitgang op het gebied der interne behandeling, want zij is de eerste geneeswijze, die rust op een natuurwet als grondslag. Zij is dus onafhankelijk van wisselende mode-stroomingen in de geneeskunde geweest, en wel evenzoo goed van de heerschende theorieën over het wezen der ziekte als van de op deze theorieën gebouwde wisselende wijzen van behandeling. Want wat ook de medische wetenschap in de tijdperken harer ontwikkeling geleerd heeft, hoe groot de vooruitgang op het gebied van het medisch handelen ook is — wat niemand loochenen zal — voor dit ééne feit is zij tot op den huidigen dag volkomen „blind” geweest, zooals Prof. Jäger te Stuttgart zeer terecht opmerkt: dat namelijk alle levende wezens, van het hoogste tot het laagste, geen algemeene, maar specifieke wezens zijn, wezens van specifieke vorm, door specifieke stoffen geregeerd, met specifieke bewegingen en specifieke behoeften, die dus ook met specifieke stoffen en specifieke bewegingen behandeld moeten worden, en dat bij den mensch, behalve de specifieke verschillen nog die komen van ras, volk, geslacht, ouderdom en ten slotte die van het individu zelf.

Dat zijn alles bijzondere homoeopathische opvattingen en de eisch van de zoogenaamde individueele behandeling staat in de Homoeopathie van den aanvang af op den voorgrond. Alleen de Homoeopathie eischt een behandeling van zieke *mensen*, niet van ziekten met dezen of genen naam. De Homoeopathie geneest:

1. alle geneeslijke ziekten — en onder deze zelfs vele zoogenaamde chirurgische gevallen — in 't algemeen sneller, grondiger en aangenamer dan andere geneeswijzen;

2. zij vermijdt of verhoedt bij vele ziekten een bloedig of specialistisch ingrijpen;

3. zij geneest vaak nog ziektoestanden, die op andere wijze behandeld, veelvuldig ongenezen blijven of voor ongeneeslijk gehouden worden.

De Homoeopathie ziet dus heden ten dage op een geschiedenis terug, die, wat betreft hare resultaten in de geschiedenis der geneeskunde, eenig is; zij erkent echter slechts één maatstaf, waarnaar zij gemeten wil worden, en die is: Aan hare vruchten zult gij haar kennen.

Iets over ventilatie in parterre-woningen.

Bij het lezen van dezen titel zal menigeen wellicht bij zichzelf zeggen, dat dit een onderwerp is, dat al zóó dikwijls is besproken en waarover al zóó dikwijls in het Maandblad is geschreven, dat men wel haast kan droomen, wat in de volgende regelen zal worden verteld. Ieder eenigszins ontwikkeld persoon weet tegenwoordig wel, dat de mensch gassen uitademt en uitwasemt, die niet geschikt zijn voor wederinademing, en dat het noodig is onze, door dergelijke gassen bedorven lucht regelmatig, of bij elkaar spoedig opvolgende tusschenpoozen, door versche, zuivere buitenlucht te doen vervangen. Het is daarom ook niet mijn plan thans uit te weiden over de meest praktische wijze van ramen openen enz., doch wel om iets mede te deelen over een verontreiniging der lucht in vele parterre-woningen en daarbij tevens aan te geven, hoe die verontreiniging te vóórkomen.

Een ieder zal het wel eens opgevallen zijn, bij het binnentreden in een parterre-kamer, welk een duffe, grondlucht men daar soms inademt, zelfs (of liever: juist) in soliede, oude gebouwen, ook als door de bewoners redelijk goed wordt geventileerd. De oorzaak hiervan is onlangs door Dr. Hamer te Leeuwarden aangetoond door middel van een eenvoudige proef, die door een ieder gemakkelijk is na te volgen en te controleeren. Hij zaagde in den vloer van een parterre-kamer een vierkante opening ter grootte van één vierkanten decimeter en legde daarop een stuk papier, dat langs ééne zijde van de opening werd vastgeplakt. Het papier was dus als een soort van klep daarop. Wanneer nu deuren en ramen gesloten waren en de kamer niet verwarmd, gebeurde er niets. Anders echter werd het, zoodra het vertrek door een kachel werd verwarmd. Hij zag dan, dat het papier werd opgetild, zelfs loodrecht in de hoogte ging staan door den krachtigen luchtstroom, die door de opening opwoei.

Waar in den buitenmuur, onder den vloer, zoogenaamde „luchtroosters” zijn, zal dit resultaat wel niemand verbazen. Wat toch is het geval? Door de kachel wordt de lucht in het vertrek verwarmd. Warme lucht is lichter dan koude lucht, zal dus opstijgen en door de hooggelegen reten en naden van deur, ramen en zoldering uitstroomen. Ook de kachel zelf zuigt lucht uit het vertrek op en voert die door den schoorsteen af. Deze warme, afgevoerde lucht wordt natuurlijk door andere, koudere lucht, van buitenaf vervangen, en wel stroomt die lucht daar toe, waar de weg het gemakkelijkst is. In ons geval is dit door de luchtgaten in den buitenmuur en dan door de gemaakte opening in den vloer. Dit is heel begrijpelijk. Wanneer men nu echter de openingen in den buitenmuur

gaat afsluiten, of de proef neemt in een huis, waar zulke gaten niet bestaan, ziet men toch hetzelfde met het papier op de vierkante opening in den vloer gebeuren, m. a. w. er komt een even krachtige luchtstroom opwaaien. Vanwaar komt nu die lucht? Dit is een grondlucht. Iedere bodem (wanneer die niet uit rots bestaat) is luchthoudend en poreus. Onder gunstige omstandigheden kan deze grondlucht uit de aarde opstijgen en zich met de atmosferische lucht vermengen. Onder den houten vloer van oude woningen is de grond gewoonlijk onbedekt. Wanneer er nu in zoo'n kamer gestookt wordt, heeft er, zooals we gezien hebben, een zuiging naar boven plaats en wordt deze grondlucht door de opening in den vloer opgezogen.

Was nu deze opstijgende grondlucht gelijk aan atmosferische lucht, dan zou het niet zoo erg-zijn. Evenwel de grondlucht is altijd buitengewoon rijk aan koolzuur, een gas dat slechts in geringe hoeveelheid in de atmosferische lucht voorkomt. Doch erger is, dat die grondlucht veelal, vooral in dichtbevolkte streken, verontreinigd is met allerlei gassen, ontstaan door ontbinding van dierlijke en plantaardige afvalstoffen, die voor de gezondheid schadelijk kunnen zijn. Ook is in onze steden de grond veelal als doortrokken met lichtgas, doordat gasleidingen nooit absoluut luchtdicht sluiten. Ons lichtgas bevat veel kooloxyde, een gas dat zeer schadelijk is voor de gezondheid.

Wanneer nu in zoo'n kamer, waar de proef genomen wordt, een sterke opstijging van grondlucht plaats heeft, worden door de poreusheid van den bodem ook gassen, die op een afstand van de woning in den grond zijn, daarheen gezogen. In gewone omstandigheden, als men zoo'n kamer bewoont, is er natuurlijk niet zoo'n opening in den vloer gezaagd, doch door de retsen en naden van een houten vloer kan, vooral als die vloer wat oud is, een zeer groot quantum lucht doordringen. Er heeft dus, evengoed als bij de genomen proef, bij verwarming van het vertrek, opstijging van grondlucht plaats. Een zeer éclatant voorbeeld herinner ik mij nog uit mijn jeugd. Reeds eenigen tijd hadden wij voortdurend last van gaslucht in huis. Daar wij weinig gas gebruikten en men meende, dat deze lucht kwam, doordat de geheele leiding in huis te oud was, werd het advies gegeven, de aansluiting op te heffen en den gasmeter weg te nemen. Dat gebeurde, doch het kwaad werd er niet door verholpen. De gaslucht bleef niet alleen, doch werd van dag tot dag erger, en was op 't laatst niet meer om te verduren. Er werd nu weer gezocht, en toen men in den hoek van de kamer waar de reuk het sterkst was, met een brandende lucifer wilde probeeren waar het gas vandaan kwam, volgde er een geweldige ontploffing, en sloeg een vlam van ruim een meter hoogte uit den grond op. Het eind van de geschiedenis was, dat eindelijk, omdat ook de burens klaagden over gaslucht, de leiding in de straat werd opgebroken en men daar een groot lek vond, vóór ons huis. Door de zuiging in het verwarmde vertrek had het gas in den grond daarheen zijn weg gevonden.

Gelukkig zal het niet dikwijls gebeuren, dat een dergelijke sterke verontreiniging der lucht in zulke woningen plaats heeft, doch ook minder sterke kunnen op den duur schadelijk zijn.

Praktisch was de gewoonte van onze voorouders in den tijd der Hollandsche Renaissance, die hunne kamers bevoerden met aan elkaar sluitende tegels, zooals wij dat op oude schilderijen kunnen zien, en practisch is de

nieuwste bouwwijze, den grond met een laag beton of cement te bedekken.

Evenwel, veelal zal menigeen er tegen op zien in zijn woning, waar zoo'n bevoering niet bestaat, die aan te brengen. Daaraan zijn groote kosten en bezwaren verbonden. Twee andere wegen staan echter nog open om het kwaad te verhelpen. De eerste weg is, in den buitenmuur de reeds meer gemelde luchtroosters te maken. Dit heeft echter als bezwaar dat men dan 's winters, als het erg koud is, een groote hoeveelheid koude lucht door den vloer voelt opstijgen, waardoor men koude voeten krijgt, en zeer sterk in de verleiding komt die openingen te sluiten. Feitelijk ziet men dit aan zulke huizen 's winters dan ook geregeld gebeuren. De meeste menschen beschouwen dit als een vanzelf sprekend iets. Toch is in den winter, door de verwarming van het vertrek, zooals wij gezien hebben, de opstijging van de grondlucht juist het grootst.

Gelukkig is er, nu wij precies den gang van zaken weten, een betere oplossing, die nog wel zoo eenvoudig is. In zulke oude huizen toch zijn doorgaans vrij ruime schoorsteenen, welnu, men make in den vloer, achter de kachel, een ronde opening en plaatse, juist daarin passend, een pijp die een flink eind in den schoorsteen steekt, naast of achter de kachelpijp.

Door het trekken van den schoorsteen wordt door deze pijp een groot quantum lucht opgezogen en wel uit de ruimte tusschen grond en vloer. De grondlucht wordt dan weggezogen. Bij een goettrekkenden schoorsteen kan deze zuiging zóó sterk worden, dat er niet alleen geen grondlucht meer in het vertrek komt, doch zelfs omgekeerd, dat er lucht uit het vertrek naar beneden wordt gezogen. Zonder belangrijke kosten en met weinig moeite is op deze wijze het euvel te verhelpen.

J. I. A. B. v. R.

Een besmettingskiem uit Noord-Amerika en een epidemie van verdwazing.

Als epidemieën, 't zij van ziekte of van gezondheid, gaan bewegingen als de door haar gewekte, gewoonlijk heurs weega.

Prof. H. U. MEIJBOOM, Christian Science.
Gids, Juni 1909.

In 't Juninummer van „The British Homoeopathic Review” schrijft Dr. J. Roberson Day uit Londen een opstel over zijn ervaring met „Christian Science”. Wie meer over deze richting van „heiliging en heeling” wenscht te vernemen, leze het boven aangehaalde artikel van Prof. Meijboom. Dat de hoogleeraar-theoloog aan de officiële medische wetenschap eenige vriendelikheden zegt, die zij niet heeft verdiend; dat zijn uitspraak: „Wie wijs is, zou ik meenen, houdt zich aan den door soliede wetenschap gekozen weg”, dat die uitspraak, bij meerder inzicht in een tot nog toe niet-officiële medische wetenschap, door een wijzere zou worden vervangen, stip ik slechts terloops aan; *) ze doet geen afbreuk aan 't belang zijner

*) Prof. Meijboom heeft zich blijkens zijn artikel laten wijsmaken, dat de resultaten van de niet-homoeopathische, van de homoeopathische en van de nietsdoende, zoogenaamd afwachtende, geneeswijzen niet noemenswaard uiteen zouden loopen.

mededeelingen over een zich ras uitbreidende geestelijke beweging, in Noord-Amerika aangevangen en in eenige jaren over de gansche wereld verbreid, die over ziekte en gezondheid krasse en door hare eenzijdigheid gevaarlijke leerstellingen huldigt. De lezers van dit Maandblad zullen zekerlijk belangstelling voelen voor 't genoemde opstel in de „Gids” even als voor de nu volgende ietwat gewijzigde mededeeling van Dr. Roberson Day.

J. T. W.

„Christian Science”, „christelijke wetenschap”, ten onrechte aldus genoemd, heeft tal van slachtoffers gemaakt; 't laatste was een aanvallig meisje van 9 jaar, dat na een kortstondige ziekte van eenige weinige dagen stierf. Zij en hare zuster, tweelingen, waren goed gezond, en normaal ontwikkeld. Ik had ze eenige jaren als huisdokter gekend, totdat hun moeder aanhangster werd van „Christian Science”. Maar op 19 April 1909 werd ik door de gouvernante (de moeder was op reis) gevraagd de kleine te komen zien, omdat zich bij haar een uitslag had vertoond. Het kind leed aan mazelerf. Ik schreef geneesmiddelen voor, niet-tegenstaande de moeder per telefoon liet weten, dat ze dit niet wenschte. Mijn voorspelling, dat het tweelingzusje na een veertien dagen ook de mazelen zou krijgen, werd door de moeder op de bij de aanhangers der leer gebruikelijke wijze beantwoord met de bewering, dat, als er maar niet over gesproken werd, als slechts de gedachte aan mazelen uit de gedachte werd gebannen, er geen sprake kon zijn van besmetting. Evenwel, na veertien dagen was de mazelenuitslag er toch; ik kreeg echter geen verzoek om 't patiëntje te komen zien. Deze mededeelingen geef ik als inleiding op wat nu volgde en als bewijs, hoe iemands gezond verstand van de wijs kan worden gebracht onder den invloed van deze leer van verdwazing. „Ziekte is altijd een inbeelding, pijn bestaat niet; de zieke moet zijn ziekte negeeren; de naam van een ziekte mag nimmer worden genoemd, want dan hecht de waanvoorstelling, dat ziekte iets werkelijks zou zijn, zich des te vaster in onzen geest; geneesheeren en geneesmiddelen moeten worden geschuwd; geneeskundige voorspellingen over besmettelijkheid gelden alleen voor den in „Christian Science” oningewijde.”

Mijn eerste patiëntje was, naar ik meende, reeds lang hersteld, toen ik op 9 Mei van den vader, die zich zeer ongerust voelde over zijn kind, 't dringend verzoek kreeg direct te komen. Ik vond de kleine in een vergevorderd stadium van buikvliesontsteking, liggende op den rug, met opgetrokken beenen, kermend met afgebroken ademhaling; zeer pijnlijk bij druk op den buik, die uitgezet was. De uitdrukking van 't gelaat was die, welke zoo eigenaardig is voor buikvliesontsteking; blauwe kringen om de oogen, scherpe neusomtrekken, uitgesproken neuslipplooi, enz. Koorts 40° C. Op Belladonna en Mercurius corrosivus kwam geen verbetering; integendeel, en ik verzocht Dr. Knox Shaw om een consult. Hij raadde met het oog op de blijkbare aanwezigheid van etter een operatie aan. De ouders weigerden, nog gesteund in hun weigering door de opvatting van een anderen collega. De inwendige behandeling werd voortgezet o.a. met Bryonia en Lachesis; maar tevergeefs; 't kind bleef kermen en onrustig; toen ging de temperatuur omlaag, handen en voeten werden koud, en 't bewustzijn doofde uit; toen trad de dood in. Bij onderzoek bleek de blinde darm de oorzaak te zijn van de over 't geheele buikvlies verspreide ettering.”

Als tegenhanger een bijna gelijklopend geval. Een dame verzocht me haar dochtertje te komen bezoeken, dat eenige uren te voren plotseling met pijn in 't lijf, braken en diarrhee ziek was geworden. Bij onderzoek vond ik de bewijzen van blindedarmontsteking. Onder Belladonna en Merc. corr. gingen de verschijnselen geleidelijk in 6 dagen terug; het herstel was volkomen; geen enkel overblijfsel van de ziekte was merkbaar.

Men kan niet anders dan een vergelijking maken tusschen deze twee gevallen; 't eerste zonder geneeskundige hulp in de dagen, toen inwendige middelen het ziekteverloop ten goede hadden kunnen keeren; het tweede met oogenblikkelijk ingestelde behandeling. 't Eerste behandeld volgens de leerstellingen van „Christian Science”, voor welke pijnen en onduldbaar lijden slechts de valsche inbeeldingen zijn van den dwalenden menschelijken geest; het tweede, waar de ernstige verschijnselen de boodschappers werden geacht van de tot wijken gedwongen levenskracht, die in de geneeskraft van passende middelen de onmisbare hulptroupen vond.

Al onze ervaring, al ons weten, al ons zoeken — 't is minder dan nietswaardig voor „Christian Scientists” in hunne zelfverblindings. Ik acht het mijn plicht er tegen te waarschuwen overal en zoo dikwerf als 't mij mogelijk is. Deze droeve geschiedenis moet verteld worden op iedere bijeenkomst van de aanhangers, hier in Engeland, ginds in Amerika — den geboortegrond dier verdwazing — en overal waar die epidemie voortwoekert. Geen oogenblik twijfel ik aan den geweldigen invloed ten goede van den geest op lichamelijke stoornissen; maar is daarom elke andere beïnvloeding uit den boeze? Zelfs moet de goedgeschoolde pleegzuster bij den typhuspatiënt plaats maken voor de o zoo dikwerf domme en waanwijze helpster, die het lichaam verwaarloost, den weerstand door stoffelijke maatregelen niet weet te versterken, maar uitsluitend heil belooft door een geestelijken omkeer in den lijder. Wij geneesheeren moeten het onzen patiënten dagelijks herhalen: laat ons liever te vroeg komen dan te laat; diphtheritis, oorontsteking, typhus, darmzweren, en wat al ziekten niet, geven bij spoedige herkenning nog belangrijke kansen op genezing. En nu wordt stelselmatig den zieke vorgehouden, dat geneesheer en geneesmiddel veel grooter kwaad zijn dan de ziekte zelve. Dat ze het kunnen zijn, moet worden toegegeven: dat ze het moeten zijn, is opzettelijk en dwaselijk blind zijn voor 't geen de zorgzame en tactvolle medicus weet te bereiken met de geneeskrachten, die de natuur rondom hem biedt.

KAALHOOFDIGHEID BIJ HET SCHOONE GESLACHT.

(Uit de *Leipziger Populäre Zeitschrift für Homöopathie.*)

Menig lezer zal misschien verbaasd zijn, te hooren spreken van kaalhoofdigheid bij 't vrouwelijk geslacht. En toch hoort men van deskundige zijde de bewering, dat dit verschijnsel veel meer voorkomt onder de leden van het schoone geslacht, dan men wel zou vermoeden, maar dat de vrouwelijke list ook heel wat beter deze schoonheidsfout weet te bedekken en voor 't oog der wereld te verbergen.

De oorzaken voor het uitvallen der haren bij de vrouw zijn in elk geval van geheel anderen aard dan bij den

man. Bij den laatste zijn het voornamelijk allerlei uitwendige invloeden: onvoldoende uitwaseming van de hoofdhuid door ondoorlaatbare hoofdbekleedselen: sterke temperatuursverschillen, veroorzaakt door het hoed afnemen op straat; gebruik van onzuivere kammen, en verder nog het leiden van een losbandig of te veel ingespannen leven. Bij de vrouw daarentegen is het meer de geheele constitutie, die als oorzaak van den haaruitval te beschouwen is. De lichamelijke gesteldheid der vrouw, met haar neiging tot bloedarmoede, bleekzucht en andere voedingsstoornissen, brengt een ziekelijke verandering in de haarvormende organen der hoofdhuid met zich mede, die den eens zoo weelderigen haardos tot een wissen ondergang brengt. Maar bovendien zijn er in het vrouwelijk leven tijdperken van zeer ingrijpende physiologische veranderingen, zooals b.v. zwangerschap en kraambed, met niet zelden als gevolg een meer of minder belangrijk uitvallen der haren.

Toch zijn de twee genoemde oorzaken volstrekt niet de voornaamste, integendeel de hoofdoorzaak moeten wij in een geheel andere richting zoeken.

Niets oefent zulk een nadeeligen invloed uit op den haargroei bij de vrouw, dan gebrekkige verzorging van het behaarde hoofd, zoowel wat betreft de hoofdhuid zelve, als wat de haren aangaat. Toegegeven moet worden, dat bij een weelderigen haargroei een nauwgezette reiniging en verzorging van het haar een moeilijke en tijdroovende bezigheid is, maar toch kan dit geen verontschuldiging zijn voor de nalatigheid, waaraan zich het vrouwelijk geslacht, juist waar het geldt een harer schoonste sieraden, schuldig maakt.

Evengoed als elk ander deel van het lichaam, maken ook het haar en de hoofdhuid aanspraak op een zorgvuldige behandeling. Want wanneer er één plaats is, geschikt voor de ophooping van allerlei vuil, stof, huidschubben, micro-organismen, en welke andere stoffen ook, dan is het wel het dichte vrouwenhaar.

Tengevolge van de wolachtige zachtheid en het rijke vetgehalte der haren, blijven zulke verontreinigingen gemakkelijk tusschen de haren hangen en maken het oorspronkelijk zijdeachtige haar op den duur tot een viltachtig, moeilijk te ontwarren weefsel. Hoe meer verward en aaneengekleefd het haar echter is, des te minder lucht kan tot de hoofdhuid doordringen. Deze wordt dus in hare normale uitwaseming belemmerd. De afgestooten huidschubben en de uitscheidingen der vetkliertjes blijven op de hoofdhuid hangen en verstoppen de uitvoeringsgangen der haarbuisjes. De haarwortels, die zich hierin bevinden, worden als 't ware verstikt en gaan te gronde, evenals een plant, die gebrek heeft aan licht en lucht. Het gevolg is, dat de haren afsterven en uitvallen. Wordt hier niet tijdig ingegrepen, dan ontstaat een regelmatig uitvallen der haren, 't welk ten slotte zelfs den heerlijksten haardos doet verdwijnen. Men vindt dan ook de volledige kaalhoofdigheid bij de vrouw meer dan bij den man. Het uitvallen der haren gaat bij 't vrouwelijk geslacht echter op een geheel andere wijze dan bij den man. Bij den laatste vertoonen zich spoedig scherp begrensde, kale plekken van meer of minder groote afmetingen, bij de vrouw heeft meer een algemeene uitval plaats. Men noemt dit het „dun” worden van het haar. Zulk een vrouwenhoofd is het best te vergelijken met een onvruchtbaar stuk bouwland; waar in plaats van dicht opeengehoopte, volle aren, slechts hier en daar een dun halmpje zich vertoont. Slechts nu en dan vindt men bij de vrouw scherp begrensde kale plekken zonder eenigen haargroei.

In deze geheimen van de vrouwelijke toilettafel zijn slechts weinigen ingewijd. Alleen de haarkunstenaar, de kamenier en hoogstens nu en dan de arts hebben eenig begrip van den omvang van dit kwaad, door nalatigheid ontstaan. De overige, niets kwaads vermoedende stervelingen worden door allerlei kunstmiddelen, die een vrouw zoo uitnemend weet te verzinnen, om den tuin geleid, zoodat vaak een haartooi bewonderd wordt, die slechts voor een klein gedeelte bestaat uit eigen haar van de

draagster. Het ware zeker te wenschen, zoowel uit een aesthetisch, als uit een gezondheidsoogpunt, dat de vrouw bij het instandhouden van haar hoofdsieraad wat meer waarde hechtte aan natuurlijke, dan aan de zoo veelvuldige, vaak schadelijke kunstmiddelen.

Men moet zich echter de moeite geven, de natuur door reinheid en zorgvuldige behandeling der haren te ondersteunen. Zelfs bij een man is een zekere verzorging van het hoofdhaar noodig, hoeveel te meer dan bij de vrouw. De hoofdfactor bij de verzorging van het haar is veelvuldig kammen en borstelen. De hierbij gebruikte voorwerpen moeten natuurlijk steeds zuiver zijn. Metalen kammen of borstels dient men te vermijden, daar deze de hoofdhuid kunnen verwonden en zoodoende wel eens bloedvergiftiging hebben veroorzaakt. Het beste begint men met het haar eerst flink te borstelen, om het glad te maken en stof en onreinheid er uit te verwijderen, en het daarna uit te kammen. 't Best doet men dit 's avonds voor het naar bed gaan, waarna men de haren tot een vlecht maakt. Met opgemaakt haar te gaan slapen is niet raadzaam, daar hierdoor de haren vaak te veel gespannen worden en spoedig uitvallen of afscheuren.

Het is een eerste eisch voor het goed onderhouden der hoofdhuid, deze minstens elke 14 dagen een keer flink te wasschen. Men gebruikt hiervoor lauwwarm zeepwater, gemaakt door oplossing van één stuk zeep in drie Liter kokend water. Na inwrijving met deze oplossing wascht men het haar flink met lauwwarm water na en droogt vervolgens het hoofd met een ruwen doek. Natuurlijk moet deze wassing in een verwarmd vertrek plaats hebben, daar men anders licht koude vatten kan. Is het haar van nature vettig, dan wrijve men het hoofd in met Bay-Rum of China-tinktuur; is het echter van huis uit droog, dan is het inwrijven met zuivere olie (nog beter met Arnica-haarolie) meer aan te bevelen.

Voor het drogen der haren gebruikte men nooit apparaten, die met hitte werken, zooals bij kappers zoo veel gebeert, want door te groote hitte worden de haren broos en breken gemakkelijk af.

Is men door reeds belangrijken haaruitval gedwongen de natuur te hulp te komen, zoo moet men toch ook hier met voorzichtigheid te werk gaan. De deelen, die moeten dienen tot vervanging der uitgevallen haren, moeten uit een lichte en poreuse stof vervaardigd worden. De hoofdhuid moet onder deze bedekselen de gelegenheid behouden voldoende uit te wasemen en met de buitenlucht in aanraking te komen, opdat de nog levenskrachtige haarwortels niet ook verstikken en afsterven.

De zoo gebruikelijke opvulmiddelen uit haar of wol zijn verwerpelijke, daar ze, afgezien van hun ondoelmatigheid, alleen dienen tot een verzamelplaats van allerlei onreinheden en nu juist niet bevorderlijk zijn voor het schoonhouden van het hoofd en de natuurlijke haren.

Het bewijs voor de stelling, dat bij voldoende zorg het haar mooi en goed blijft, geven ons de Engelsche vrouwen, die bijna allen zich verheugen in een prachtigen haardos en wel om de eenvoudige reden, dat ze heur haren op een juiste wijze weten te verzorgen.

INGEZONDEN.

Mijnheer de Redacteur!

Met Uw onderschrift bij mijn vorig stukje kan ik mij niet vereenigen. Daarom nog gaarne het volgende.

In 't Pharmac. Weekblad van 18 Januari '08 schreef Prof. v. d. Wielen, na gewezen te hebben op het bederf, waaraan homoeop. geneesmiddelen bij bewaring onderhevig zijn, dat eene bereiding direct vóór het gebruik noodzakelijk is, en dat een geneesheer, die een zoodanige bereiding niet bevordert, handelt in strijd met de belangen zijner patienten.

Ook uit de vergelijkende onderzoekingen van collega van de Moer te Doetinchem en den daar gevestigden arts bleken in vele gevallen de handelspraeparaten onwerkzaam te zijn of in werking achter te staan bij de door hem zelf bereide. Dat

niet ieder Apotheker, die zich met homoeopathie bezig houdt, er aan zal denken, b. v.: de stamincturen zelf te bereiden, voor zoover dit mogelijk is, spreekt van zelf. Maar voor het maken van een hoogere verdunning of verwijfing uit een lagere is toch zeker geen speciale studie noodig, en voor dit werk is een plaats buiten de apotheek gemakkelijk te vinden. Dat er door sommige apothekers op homoeop. gebied gezondigd is, geloof ik gaarne, dit gebeurt ook in de allopathie en ook door enkele notarissen, kassiers, geneesheeren, enz., ieder op zijn terrein, maar dit behoeft daarom nog geen reden te zijn, om alle anderen van dien stand ons vertrouwen te ontzeggen. Dan zou ik tenminste ook willen vragen: Waarvoor een Homoeop. Pharmacopee? als wij daaruit slechts mogen leeren, hoe enkele firma's de middelen bereiden, die alleen in origineele verpakking aan de patienten mogen worden afgeleverd.

Den Haag,

E. SIBOLTS.

VARIA.

Goethe en de Homoeopathie.

In het „Heidelberger Tageblatt” komen eenige belangrijke bijzonderheden voor betreffende de verhouding van Goethe tot de Homoeopathie. In 1820 hoorde Goethe voor 't eerst, terwijl hij in Karlsbad vertoefde, over de leer van Hahnemann spreken. Het baarde daar vrij veel opzien, dat een zekere Vorst Schwarzenberg, de opperkommandant der verbonden troepen bij den slag van Leipzig, ook een aanhanger dier leer was. Goethe schrijft daarover aan een vriend: „Hier te lande speelt men een curieus spel met afwijzen en afdammen van allerlei nieuwigheden, b.v. door magnetisme te genezen is verboden, ook naar de methode van Hahnemann mag niemand practizeeren.”

Eenige maanden later leerde hij eenige officieren kennen, die ook homoeopathen waren en met welke hij veel over hunne geneeswijze sprak. Toch heeft hij deze oogenschijnlijk niet geheel begrepen, want in een zijner brieven schrijft hij, dat degene, die, opmerkzaam op zichzelf, leeft volgens een hem passend diët, onbewust tot deze methode toenadering vertoont. En in 't zelfde jaar schrijft hij aan zijne vriendin Marianne von Willemer: „Deze Hahnemann leert namelijk, dat het millioenste deel van een zeker krachtig geneesmiddel juist de meest volkomen werking te voorschijn roept en ieder mensch tot de hoogste gezondheid brengt.” Deze Marianne had hem in een vorigen brief een haarlokje gezonden, en nu spreekt Goethe over de machtige werking van een „allerkleinste gift.” Aan het slot zegt hij dan schertsende: „Het is wonderbaar, hoe deze door de wereld zoo zeer bestreden leer door een opvallend voorbeeld op een geheel ander gebied wordt bevestigd en bekrachtigd.”

BERICHT.

Aan de geabonneerden op de „Homoeopathische Bibliotheek” deelen wij mede, dat nu binnenkort als No. XI der serie brochures zal verschijnen: **Kinkhoest** van Dr. J. Voorhoeve, Dillenburg.

Door ziekte en door de drukke praxis der geneesheeren kon tot ons leedwezen *niet eer* een nieuw deeltje worden samengesteld. Direct bij verschijning wordt nu evenwel dit No. franco aan *alle* geabonneerden toegezonden, en zullen wij hopen, dat No. XII ook spoedig gereedkomt, waarmede de tweede serie der Bibliotheek compleet is.

DE UITGEVERS

der „Homoeopathische Bibliotheek.”

ADVERTENTIËN.

Mahr's POREUZE ONDERKLEEDING

en STOFFEN per Meter,

aanbevolen door Dr. J. Voorhoeve in „Homoeopathie in de Praktijk.” zijn tegen fabrieksprijzen verkrijgbaar in het Reform verkoophuis van het Vegetarisch Hotel „Pomona,” Catharijnesingel 80, Utrecht. Stalen en prijscourant worden op aanvraag gaarne toegezonden. (30)

Aanbevelend, W. H. VERHOEFF.

Hierdoor berichten wij onze clientèle, dat onze Dr. Med. LAHMANN's HYGIENISCHE (Nährsalz) PREPARATEN van af heden voor Holland, België en Koloniën UITSLUITEND VERKRIJGBAAR ZIJN door middel van de

MAATSCHAPPIJ „NUTRICIA”

Hoofdkantoor te ZOETERMEER. Telefoon No. 13.

Alsmede in hare FILIALEN:
Te AMSTERDAM, Leidschestr. No. 44. Telefoon 4797.
Te BREDA, Veemarktstr. No. 36. Telefoon 270.
Te GOUDA, Kleiweg E No. 4.
Te 's-GRAVENHAGE, Piet-Heinstraat No. 19, Telefoon 1739.

Te LEIDEN, Korenbrugsteeg No. 3. Te 's-HERTOGENBOSCH, Kerkstraat A No. 71.
Te ROTTERDAM, Schiedamsche Singel 21, Telefoon 4149.
Te UTRECHT, Nobelstraat No. 14, Telefoon 1043.

welke onze producten tegen de bekende prijzen afleveren. (60)

Hoogachtend, HEWEL & VEITHEN, KEULEN.

Eenige fabrikanten van Dr. Med. Lahmann's Hygienische (Nährsalz) preparaten.

GEVESTIGD:

P. SAMSOM

Med. Doct. Arts
Homoeopathisch Geneesheer.

MINISTERPARK 7,
HILVERSUM.

Spreekuur: Iederen werkdag van 1 tot 2 1/2 uur.

Homoeopathische Apotheek

BEKER & Co.

Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM.

Telefoon 2478. (10)

Geneesmiddelen van

Dr. WILLMAR SCHWABE.

GEVESTIGD:

Leiden, Plantsoen 17,

J. G. VAN ES,

Med. Doct. Arts
Homoeopathisch Geneesheer.

Spreekuur: alle werkdagen van 1-2 1/2 uur, behalve Woensdag. (10)

Homoeop. Apotheek.

J. H. ZINDLER Jr.,

's-Gravendijkwal 283
ROTTERDAM.

Telef. interc. 4114.

Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe, desgewenscht ook in originele verpakking. (10)

Homoeopathische Apotheken

te Arnhem.

MIEDEMA en VAN AALST,

Roggestraat 3,

A. SPRUIT, firma B. Miedema,

Steenstraat 49. (20)

KINKHOEST

DOOR Dr. J. VOORHOËVE.

Prijs 45 cents.

Hierin worden achtereenvolgens beschreven:

1. Wezen en oorzaken van den kinkhoest.
2. Complicatie en naziekten.
3. Allopathische behandeling.
4. Homoeopathische
5. De Dr. Nägeli'sche kinkhoestgreep (met afbeelding).
6. Leefwijze en diët bij kinkhoest.
7. Voorbehoedmaatregelen tegen kinkhoest.

Deze populaire brochure verschijnt met enkele dagen, en is dan bij den Boekhandel te bekomen, of na toezending van 45 cts. direct bij de Uitgevers

LA RIVIÈRE & VOORHOËVE — ZWOLLE.

Homoeopathische Apotheek — C. TH. VOORHOEVE, DEN HAAG.

Frederik Hendriklaan 72.

Eenige inrichting in Nederland, die uitsluitend dient tot het bereiden van Homoeopathische geneesmiddelen.
Eigen bereiding van Stamttinkturen, verdunningen, verwrjvingen en korrels.

HUISAPOTHEKEN.

Ook verkrijgbaar bij de volgende Apothekers:

AMSTERDAM L. Warmolts, Vijzelstraat 130.
APELDOORN J. A. Roelse.
G. J. Romijn & Zn., Hofapothek.
DELFT Hanssen & Nijdam.
DORDRECHT K. W. G. de Bosson.
GORINCHEM S. S. Gallée.

DEN HAAG J. J. Hofman, Schenkweg.
Vrijdag-Zijnen, Ged. Burgwal.
HÅARLEM Begeman & Sneljens, Jansstraat.
HILVERSUM Mevr. Feenstra-ten Seldam, Emma Apoth.
LEIDEN M. Boekwilt, Vischmarkt.
ZWOLLE G. B. J. de Barbanson. (100)

INFLUENZA Oorzaken en behandeling met homoeop. middelen. Snelle geneezing. Prijs 45 cts.
door Dr. J. VOORHOEVE.

FLESCHJES voor Homoeop. Middelen in iedere grootte en vorm, wit of geel glas, fijn uitgevoerd en op wensch zuiver gereinigt, worden geleverd door de fabriek van E. P. HAHMANN, BARMEN (Rheinland). (12)

Homoeopathische Apotheek
Firma J. VIEL en VAN DIJK
UTRECHT, Korte Jansstraat.
Ook verkrijgbaar de geneesmiddelen in origineele verpakking van
Dr. WILLMAR SCHWABE. (20)

Homoeop. Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe in origineele verpakking verkrijgbaar bij (10) de firma D. DE ROOIJ, Apotheek UTRECHT, Oudegracht (Smeabr.) 115.

Homoeop. Apotheek **Firma Wed. J. RAVE**
Melkmarkt 4 (10)
Z W O L L E.
Telefoon No. 23.
Origineele verpakking van Dr. WILLMAR SCHWABE.

Homoeopathische Apotheek **ZWOLLE.**
Origin. verpakkingen van Dr. Willmar Schwabe te Leipzig.
G. B. J. DE BARBANSOON
APOTHEKER.
Bethlehemse Kerkplein.
Telefoonnummer 140 (10)

Homoeop. Apotheek.
Wed. Bulterman & Cohen
Hoogstraat 237,
hoek der Stadhuissteeg
ROTTERDAM.
Interc. Telefoon No. 2305. (10)

Homoeop. Apotheek
Firma HERTSTEIN
Goudsche straat 38,
hoek Meermansstraat,
(10) **ROTTERDAM.**
Telefoon interc. 3933.
Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe.

AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND
heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek, doch ze niet in depôt heb.
Hoogachtend, (30)
Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen.
's-Gravenhage, 22 Ged. Burgwal.
Homoeopathische Geneesmiddelen van Apoth. C. Th. VOORHOEVE in origineele verpakking

Centrale Homoeopathische Apotheek van Dr. Willmar Schwabe, Leipzig.

(De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)

Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, Moedertincturen, vloeibare verdunningen, korrels en gecomprieeerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAKKINGEN, voorzien van nevenstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz. enz.
Gevestigd voor Holland in de HERTEN-APOTHEEK te ZAANDAM,

Eigenaar F. VAN DIJK Jzn., Pharm. Doct.^r Apoth.

Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te:

Amsterdam . . . apotheek van J. Warmolts, Vijzelstraat 130.
" . . . " " G. Schipper, Weesperzijde.
" . . . " " J. Sol, Rozegracht, Volksapoth.
Alkmaar . . . " " Firma Schouten & Co.
Apeldoorn . . . " " J. A. Roelse.
" . . . hofapothek " G. J. Romijn & Zn.
Arnhem . . . Oranjeapothek, Bakkerstr. 68A (B. Cohen).
Assen . . . apotheek van R. Karsten.
Baarn . . . " D. Bierhaalder, Nieuwstraat.
" . . . hofapothek " Dr. J. P. Land.
Beverwijk . . . apotheek " A. A. Donker.
" . . . " " Mej. A. Sepp.
Breda . . . " " A. J. B. Heidema, Wilhelminastr. 2.
Delft . . . " " H. Blom.
Doetinchem . . . " " B. ten Bruggen Cate.
Dordrecht . . . " de Rozijnkorf, J. Romijn Bzn.
Enschede . . . " van F. Bergema.
" . . . " " C. J. Snuff.
Franeker . . . " " L. F. de Klerk.
Goes . . . " " L. La Porte.
Gorinchem . . . " " Poels & Boot.
" . . . " " Gallée, firma P. A. Suerhoff & Zn.
Gouda . . . " " E. Grendel.
" . . . " " A. Latenstein.
" . . . " " P. Weljer.
Groningen . . . " " S. Smeding Szn., A Kerkhof 17.
Den Haag . . . " Firma v. d. Mheen, De Riemerstr.
" . . . " De Archipel, K. R. Nauta, Javastr. 49.
Haarlem . . . van Begeman & Sneljens, Jansstr. 27.
" . . . " R. Duym, Keizerstraat 6.
" . . . " J. M. Gerrits, Kleverparkweg.
" . . . " Firma van Hees, } Kleine
" . . . " A. P. C. Numan van Son, } Houtstr. 57.
" . . . " van D. L. Keur, Zijlstraat 37.
" . . . " Th. A. Klinkhamer, Koningsinnew. 69.
" . . . " C. G. Loomeyer & Zoon.
" . . . " Mons & Grijsseels, Lange Veerstr. 18.
" . . . " Firma v. Tubergen, Gr. Houtstr. 141.

Harlingen . . . apotheek van Mevr. Wed. Snijder.
" . . . " " de Vries.
Heerenveen . . . " " M. Bouma Lzn.
Hilversum . . . " " Van Heemskerck Düker.
" . . . " " Groeneveld.
" . . . " " de Vries.
Leeuwarden . . . " " Brouwer.
" . . . " " J. Feteris.
" . . . " " C. Sonnega, Tweebakmarkt 28/30.
" . . . " " S. Tromp Visser.
" . . . " " C. J. de Vogel, firma T. W. v. d.
" . . . " " Meulen, Nieuwstad K 69.
Leiden . . . " " J. G. A. Blanken, Hoogewoerd.
" . . . " " Boekweit, Vischmarkt.
" . . . " " D. J. van Driessum, Mars.
Maassluis . . . " " H. Bogtstra.
" . . . " " J. Dienske.
Makkum . . . " " Heckman.
Middelburg . . . " " L. Knoppers.
Nijmegen . . . " " J. W. v. d. Garde.
Rotterdam . . . " Firma Moeys & Co.
" . . . " Beker & Co., Zomerhofstraat 4.
" . . . Hertenstein Apoth. C. de Groot, Goudsche straat 38.
" . . . apotheek van C. M. Meerburg, Pomp.bsing. 31.
" . . . " Dr. P. J. Schlieveen Borgman,
" . . . " Mosseltrap 2.
" . . . " J. H. Zindler Jr., 's Gravend.v. 283.
" . . . " J. Ruys.
" . . . " Viel & Van Dijk.
" . . . " C. Koek.
Utrecht . . . " C. G. Baert, Ritthemsche Markt F 189.
Velp bij Arnhem . . . " T. S. v. d. Ley.
Vlissingen . . . " N. A. Baillintjn.
Weesp . . . " Berents & Co., Slotlaan 24.
Zeist . . . " H. W. A. Behrens, Houtmarkt 73.
Zutphen . . . " Dr. J. Oudenampsen, Overwiel.
Zwolle . . . " G. B. J. de Barbanson.
" . . . " Wed. J. Rave. (180)

aan de vele geneesmiddelen tegen migraine, dus tegen een ziekte, over welker verschijnselen (hoofdpijn, misselijkheid, enz.) ons geen enkel dier iets vertellen kan, en waaromtrent we door dierproeven dus onmogelijk iets kunnen leeren.

De eenige weg, dien men kan inslaan bij het onderzoek naar de physiologische werking van een geneesmiddel, is dan ook ongetwijfeld de weg, door Hahnemann bewandeld, namelijk die van het proefnemen op zich zelve, echter in zulke geringe giften, dat een eigenlijke vergiftigende, dus een grove, doodende werking, buitengesloten is. Maar om zulke proefnemingen te doen, moet men liefde voor de zaak hebben, al zou het alleen zijn om de fijne naderingen door zelfbeschouwing te ontdekken. Proeven op menschen in ziekenhuizen, die helaas wel eens voorgekomen zijn, helpen hierbij dan ook niet. Maar juist deze liefde tot de zaak ontbreekt gewoonlijk, en dit is wel de oorzaak, dat deze weg van proefnemen op zich zelve zoo zelden bewandeld wordt. Want het is een moeilijke weg, die veel zelfopoffering eischt; en met het afnemen van het geloof aan de genezende werking der geneesmiddelen vermindert meer en meer de geestdrift van het onderzoek naar hunne werking. Geestdriftig is heden ten dage alleen nog de fabrikant, die telkens nieuwe, vreemdsoortige chemische fabrikaten onder even vreemdsoortige namen aan de markt brengt.

Het is dan ook geen wonder, dat er reeds stemmen opgaan, die het proefnemen op dieren met geneesmiddelen nutteloos achten, omdat zij in 't geheel niet meer gelooven aan „geneesmiddelen” in dien zin en slechts aan de natuur genezende kracht toeschrijven. Of dit standpunt langzamerhand het algemeene gevoelen zal worden, valt te betwijfelen. De geschiedenis der geneeskunst doet ons steeds weer de menschheid zien, strevende naar het genezen van ziekten met de meest verschillende producten uit het rijk der natuur. Zelfs de watergeneeskunde heeft zich nog geen overheerschende plaats kunnen veroveren. Hierbij komt, dat onze eeuw van machines ook haar invloed doet gelden op de gezondheidsleer en men de Sanatoria vaak fabrieken van gezondheid noemen kan, waar de natuur dikwijls verre te zoeken is. Ook Sebastiaan Kneipp, die toch een z.g. natuurgeneeskundige was, heeft naast zijn water- en diëet-kuren ook de kruiden-kuren weer in haar eer hersteld en daarmee tegelijk het gebied der geneesmiddelvrije therapie verlaten.

Welke wegen echter de geneeskunst der toekomst ook bewandelen moge, dit eene is zeker: de proefnemingen op dieren zijn voor haar onbruikbaar en onnoodig.

Proeven op zuigelingen met keukenzout.

In den zesden jaargang van het *Orgaan van den Ned. Bond tot Bestrijding der Vivisectie* vindt men op blz. 27 een stukje, overgenomen uit het *Deutsche mediz. Wochenschrift* 1909 No. 5. Het is van Ludwig F. Meyer en getiteld: *Experimentelle Untersuchungen zum alimentären Fieber*.

Wij lezen daar: „Dat keukenzout in groote giften een zwaar vergift is, was reeds van ouds bekend. Eerst Finkelstein en zijn school ontdekten zijne koortsverwekkende werking. Het onderzoek bij jonge zuigelingen

leerde, dat het ingeven van 100 gram eener 3 pCt. keukenzout-oplossing regelmatig tot temperatuursverhooging leidt, die na een paar uren begint en een half etmaal aanhoudt. Hetzelfde gevolg werd opgemerkt, wanneer een licht hyperosmotische oplossing (1 pCt.) werd ingegeven, maar dan slechts bij kinderen, die aan ingewandstoornissen leden. Vervolgens werd onderzocht of koorts ook kon worden opgewekt door andere zouten.”

Nu is het nooit mooi, wanneer een medicus zich met vreemde veeren siert, hij verdient dan, dat dit aan het publiek kenbaar wordt gemaakt, daarom wil ik er hier op wijzen, dat hetzelfde reeds veel vroeger door Samuël Hahnemann en zijne leerlingen ontdekt was. Maar van veel meer belang is het om te letten op het verschil tusschen de onderzoekingsmethode van Finkelstein's school en die der homoeopathen en op de door beiden verkregen resultaten.

De laatsten onderzoeken alleen op gezonde menschen, die zich vrijwillig daartoe aanmelden en nauwkeurig de verschijnselen kunnen opgeven, welke ontstaan na het gebruik van hoeveelheden, die te klein zijn om blijvend nadeelige gevolgen na zich te slepen, terwijl Finkelstein proeven nam op gezonde en zieke zuigelingen, dus op wezens, die er onmogelijk in konden hebben toegestemd, dat men dergelijke gevaarlijke proeven op hen nam, en die bovendien niet in staat waren aan den onderzoeker mede te deelen, welke gevolgen zij daarvan ondervonden.

En wij moeten het gevaar van dergelijke proeven niet te min achten, want als wij het gewicht van een zuigeling op acht pond stellen (hoogstwaarschijnlijk wogen de meesten der proefvoorwerpen van F. nog minder, want meestal neemt men zulke experimenten in hospitalen op daar geboren en er slechts enkele weken verblijvende kinderen) en die van een volwassen man op 160 pond, dan komt de aan die zwakke schepseltjes toegediende gift overeen met 60 gram zout opgelost in 2 liter water, een hoeveelheid, die F. en zijne leerlingen zeker niet zouden willen opdrinken. En nu reken ik de meerdere gevoeligheid van zuigelingen en vooral van zieke zuigelingen nog niet eens mede.

Hoogstwaarschijnlijk zullen dan ook de meeste van die ongelukkige slachtoffers der wetenschap na het gebruik van dat zout wel slepende ziekten gekregen hebben, die sommigen hunner na eenige weken hebben ten grave gesleept, maar wat doet dat er toe? Het doel heiligt immers de middelen, en het zullen bovendien wel geen kinderen geweest zijn van rijke ouders.

Intusschen mogen wij verwachten, dat daar, waar zoo veel is opgeofferd, de verkregen resultaten eenigszins in overeenstemming zullen zijn met die offers, en dat dus de resultaten van het onderzoek van F. grooter zullen geweest zijn dan die, welke men verkrijgt door de niet gevaarlijke homoeopathische methode. Doch het tegendeel is het geval. F. en zijn leerlingen hebben niets anders ontdekt, dan dat het gebruik van keukenzout één enkelen koortsaanval veroorzaakt, terwijl Hahnemann en zijn volgelingen bemerkten hebben, dat het niet alleen tusschenpoozende koorts doet ontstaan met koortsblaasjes of herpes op de lippen, maar ook bloedarmoede, vermagering, kloppende pijn in het voorhoofd, pijn in den rug, maagzuur, harde brokkelige ontlasting, soms afgewisseld met diarrhee, langdurige hoest met kortademigheid en afscheiding van veel slijm enz. enz.

Dit alles moest voor F. verborgen blijven, want hij zelf

lette alleen op de eerste gevolgen en zal latere ziekelijke aandoeningen van die zuigelingen wel aan allerlei andere oorzaken hebben toegeschreven. Kleine kinderen worden zoo dikwijls ziek, zonder dat men de oorzaak kan ontdekken, dus heeft geen der behandelende doctoren er aan gedacht, dat ziekteverschijnselen, die één of meer dagen na het gebruik van keuzenzout ontstonden, daarvan een gevolg konden wezen.

Maar nog belangrijker wordt het verschil, wanneer wij letten op de toepassing van beider ontdekkingen in de praktijk. De homoeopathen hebben daardoor een uitstekend geneesmiddel gevonden, waaraan reeds menig lijder zijn herstel te danken heeft, terwijl F. het als zoodanig niet kan gebruiken, want hij denkt er niet aan, dat er een reeds aan Hippocrates bekende natuurwet bestaat, die door Hahnemann nader is toegelicht en bewezen, en die ons leert, hoe wij uit de verschijnselen, die een geneesmiddel bij gezonden opwekt, kunnen afleiden, aan welke lijders wij het moeten toedienen.

Wanneer wij de zaak uit een wetenschappelijk oogpunt beschouwen, dan moeten wij erkennen, dat de proeven van F. volkomen nutteloos waren, maar toch mogen de voorstanders der Homoeopathie dankbaar zijn voor hetgeen hij gedaan heeft, want de juistheid der homoeopathische onderzoekingen wordt helaas! door velen onzer tegenstanders zoozeer betwijfeld, dat zij er niet eens notitie van willen nemen. Hierom is het goed er telkens op te wijzen, wanneer proeven van vivisectoren en andere tegenstanders van de door Hahnemann gestichte school de waarheid van de door dien geleerde ontdekte geneesmethode bevestigen.

Df. L. L. P.

AAMBEIEN (Haemorrhoiden).

Er zijn weinig kwalen, die zoo veelvuldig voorkomen, waarmede tevens zoo geheimzinnig gedaan werd en wordt, als met het thans te behandelen lijden het geval is.

Aambeien zijn gezwollen, die aan het eind van den dikken darm gezeteld zijn. Ze bestaan uit vergrootingen en verwijdingen van de aderen, om en in dat darmgedeelte verloopend. De aambeien hebben meestal een donker blauwroode kleur en wisselen van af de grootte van een erwt tot die van een okkernoot. Ze zitten soms afzonderlijk, maar vaak ook in trossen en kransen om de aarsopening.

Ook inwendig kunnen ze om den aars zitten en dan meestal in de plooiën van het slijmvlies.

Dat ze juist daar gezeteld zijn, mag voor een deel geweten worden aan het feit, dat het slijmvlies van den endeldarm rijk aan eindvertakkingen van bloedvaatjes is.

Men onderscheidt de aambeien in *inwendige* en *uitwendige*, al naar mate zij binnen of buiten de aarsopening gezeteld zijn.

De *uitwendige* worden door een laagje huid bedekt en zijn daardoor bleeker van kleur dan de inwendige.

De *inwendige* zijn door darmslijmvlies bedekt, en zitten altijd in den darm. Zij gaan evenwel gemakkelijker bloeden dan de uitwendige, omdat, wanneer harde drekballen passeeren, het slijmvlies sterk gedrukt en beschadigd wordt. Het aldus verloren bloed is helderrood van kleur en komt uit de slagadertjes, aan de oppervlakte van het slijmvlies verloopend.

De hoeveelheid wisselt vaak af van een of meer druppels

tot een heftige bloeding toe. Een hevige bloeding kan zelfs gevaarlijk worden. Duurt de bloeding lang, dan kan zij tot uitputtingstoestanden aanleiding geven.

Men kent ook nog z.g. *blinde aambeien*. Deze bloeden nooit, maar gaan gemakkelijk in ontsteking over. Ze zwellen sterk op en schijnen op het punt te barsten, wat ze evenwel niet doen; daarbij zijn ze bijzonder gevoelig, zoodat de patiënt nauwelijks kan zitten, liggen of wandelen.

De door de aambeien teweeggebrachte verschijnselen wisselen zeer belangrijk, al naarmate deze meer of minder ontstoken zijn.

Zijn ze ongevoelig, dan ontstaat het grootste ongemak door hun omvang en zetel, of doordien zij tusschen de kringluitspieren van den aars komen, en pijn veroorzaken tijdens het doorgaan van drekballen bij den stoelgang; ze veroorzaken uitzakking van het darmslijmvlies door hun zwaarte of doordat ze het tijdens de defaecatie mee naar buiten trekken. Vaak klagen patiënten, lijdende aan aambeien, over een gevoel van zwaarte in den onderbuik, een voortdurend persend, dringend gevoel op den aars, zonder dat er behoefte aan stoelgang bestaat; daarbij een algemeen gevoel van onwel bevinden, waardoor de geest ongeschikt tot werken wordt.

Zijn de aambeien ontstoken, dan veroorzaken ze een prikkelende, jeukende, stekende, snijdende of brandende pijn om en in den aars. Dit alles wordt erger bij den stoelgang en geeft tevens een eigenaardig gevoel, alsof er een vreemd lichaam, b.v. een scherp beentje, in den endeldarm tegen de aarsopening zit.

Na den stoelgang wordt nog een pijnlijk gevoel waargenomen, alsof de endeldarm nog niet geheel en al ontledigd is. Dit wordt teweeggebracht door de aambeien zelf of door het uitgerekte slijmvlies waaraan zij vastzitten, dat, zooals wij boven reeds gezegd hebben, tijdens de defaecatie uitpuilt en niet snel genoeg teruggetrokken, daardoor vastgeknepen wordt tusschen de aarsluitspieren. Deze sluitspieren zorgt, dat de aarsopening na de ontleding niet open blijft staan.

Deze toestand wordt nog ernstiger, wanneer de patiënt veel staan of loopen moet na den stoelgang, of indien hij lijdende is aan *verstopping*, waardoor de drekballen hard worden.

Worden bijtijds geen afdoende maatregelen genomen, dan wordt het lijden langzamerhand heviger en de lijder zelf in zijn algemeen gezondheidstoestand ernstig geschaad.

De oorzaken voor het ontstaan van aambeien in het algemeen zijn: groote volbloedigheid, of omstandigheden, waardoor het bloed belet wordt uit den endeldarm af te stroomen. Een dier omstandigheden is een zittende leefwijze. Verder noemen we te *weelderige levenswijze*, vooral het gebruik van sterk gekruide en prikkelend werkende spijzen; het overmatig gebruik van alcohol; inrijgen; zwangerschap; constipatie en leveraandoeningen. Ook warme veeren bedden en kussens, overprikkeling van de geslachtsorganen, paardrijden, misschien ook fietsrijden op slechte zadels, en tenslotte het gebruik van te sterke purgeermiddelen, zooals *aloë* en *rhabarber* behooren hier genoemd te worden.

In het algemeen vindt men aambeien meest bij de hoogere standen, vooral bij hen, die een weelderige leefwijze voeren.

Leeftijd en geslacht hebben een grooten invloed op deze ziekte.

Bij jonge individuen treft men het meer onder jonge mannen dan bij jonge vrouwen aan. Dat het zoo weinig bij meisjes en jonge vrouwen voorkomt, is een gevolg van de menstruatie, waardoor vrij zeker te groote bloedstoevoer naar den endeldarm voorkomen wordt.

Op hooger leeftijd, na het ophouden der periode of tijdens de zwangerschap, zien we het daarentegen meer bij de vrouw optreden.

Bij de behandeling met geneesmiddelen komen o. m. in aanmerking: *Nux vomica*; *Hamamelis*; *Aesculus hippocast*; *Collinsonia*; *Sulphur*.

Nux vomica D³—D⁶, bij patiënten, die een zittende of weelderige levenswijze voeren, met overmatig gebruik van prikkelende spijzen en dranken; bij deprimeerende toestanden; bij constipatie met vruchteloos persen bij de defaecatie.

Hamamelis extract, bij bloedende aambeien, of wanneer de aderen overvuld, en ook de aderen van de onderste ledematen uitgezet zijn (aderspatten).

In gevallen met veel bloedverlies kan men het in- en uitwendig aanwenden.

Aesculus D², bij bloedende aambeien, gepaard gaande met veel pijn in aars, rug en lendenen, (gevoel van steken in den aars, alsof er een speld dwars voor de opening zit.)

Collinsonia D², bij aambeien, gepaard met constipatie, gevoel van persen en dringen naar beneden.

Sulphur D⁶—C⁶. Dit middel is van veel gewicht in chronische gevallen, wanneer tevens constipatie bestaat, of dunne faeces, met bloed vermengd, ontlast worden.

Het *diëet* is ook een factor, waarop even gewezen moet worden bij de behandeling van aambeien.

Verboden is het gebruik van koffie, thee, azijn, mosterd, peper en in het algemeen van moeilijk verteerbare spijzen. Bier, wijn, spiritualia zijn bepaald schadelijk.

Wel mogen gebruikt worden, licht dierlijk voedsel, veel en goed gekookte groenten, rijpe vruchten.

Gedurende den aanval gebruike men geen of weinig dierlijk voedsel.

Te veel eten en te veel drinken geeft een grooten bloedstoevoer naar de buikorganen, en het gevolg kan weer zijn het ontstaan van aambeien.

Te veel zitten of te veel staan bevorderen het ontstaan van aambeien, ook buitengewone vermoeienis kan soms een oorzaak zijn.

De pijn bij de z. g. *blinde aambeien* wordt meestal verzacht door een zitbad met lauwwarm water. (29° C.)

Bloedende aambeien vereischen absolute rust.

Uitpuilende aambeien drukke men met een lapje gedrenkt in olijfolie zacht naar binnen.

Gewenscht is het, af en toe een clysmata (d. i. inspuiting) met lauwwarm water te geven. De bloedvaten trekken zich hierdoor samen, de faeces worden zachter gemaakt voor het uitdrukken, en het verslakte slijmvlies wordt vaster.

Na iederen stoelgang is een clysmata met lauwwarm water zeer aan te raden, de nog achtergebleven faeciaal-massa's worden daardoor van het slijmvlies afgespoeld en tevens oefent het water een gunstigen prikkel uit op de bloedvaten en op de zenuwen van den darm.

In het algemeen zijn lauwwarme injecties voor de patiënten het allerbest en worden beter verdragen dan koud water lavementen.

Dr M. L. v. D. S.

Late Reisherinneringen.

VI.

Amerikaansch zelfgevoel en preutschheid. — 't Quiz-systeem. — De vuilnisbelt eener groote stad.

De praktische opleiding aan 't ziekbed, was mijn antwoord, is aan onze universiteiten degelijker dan hier aan 't College.

Hier worden toch ook patiënten voorgesteld en wordt over hun aandoeningen uitgeweid.

Toch is er een groot verschil, zoowel in de kwaliteit van 't onderwijs, als in de kwantiteit der ziektegevallen. *Ieder* belangwekkend ziektegeval uit de kliniek wordt bij ons in 't bijzijn van studenten besproken en onderzocht; dikwerf herhaaldelijk, als 't voor den zieke niet al te vermoed is; en meestal krijgt ieder toehoorder de gelegenheid door eigen onderzoek te bevestigen, wat de hoogleeraar als zijn bevinding heeft weergegeven. Direct aangenaam is dat voor den patiënt niet; maar dit wordt wel opgewogen door de bevrediging, die de patiënt ondervindt, als hij ziet met hoeveel belangstelling kennis wordt genomen van zijn ziekelijke afwijkingen.

En toch zullen Amerikaansche patiënten voor zoo'n herhaald onderzoek feestelijk bedanken, zei Dr. P. 't Amerikaansch zelfgevoel komt er tegen in verzet, als willoos praeparaat van hand tot hand te gaan.

En daardoor komt het, meen ik, dat ik nog nooit een van uwe docenten met zoo'n werkelijke liefde over een belangwekkend ziektegeval heb hooren uitweiden, en 't verloop der ziekte zien volgen, als wij dat bijv. van Prof. Kooyker gewoon waren. Gevallen van jaren her stonden hem nog zoo helder voor den geest, als had hij zoo juist de ziektegeschiedenis opgenomen; die was hem dan een stuk gemoedsleven geworden met al de wisselingen van verrukking over 't ontraadselen eener moeilijkheid en ontgoocheling, als het ziekteverloop of de lijkopening de gestelde diagnose omverwierp. Zoo bloeit er een hartstochtelijke liefde voor ons mooie vak op, die kiemkrachtige zaden strooit in 't gemoed der studenten. Ik wil u niet ontveinzen, dat niet elke hoogleeraar bij ons dat hooge standpunt inneemt, waar 't innigst gemoedsleven de verstandelijke ontwikkeling schraagt en opbeurt — maar daarom mag ik het ook vrijmoedig uitspreken dat ik hier, tegenover den verheffenden indruk, welken ik van dien éénling aan onze universiteit meenam, alleen vrij nuchtere ervaringen kan stellen van docenten, die tamelijk laag bij den grond blijven.

En zou een vreemdheid bij u ook wel spoedig getroffen en geboeid geworden zijn door die hoogere opvatting,

vroeg Dr. P. wat twijfelmoedig; dat is toch iets wat meestal eerst op den duur zal blijken uit iemands werk.

Ik moest aan die vraag het zwijgen toedoen; en 'k voelde weer klaar, hoe moeilijk het is zonder vooringenomenheid over vreemde toestanden en karakters te oordeelen.

Vindt men bij u ook het quiz-systeem, vroeg Dr. P. verder.

Niet in den vorm zooals hier. Bij ons, waar vrije studie de grondslag van het universitair onderwijs is, zouden de studenten vreemd opkijken als de professor vóór elke nieuwe les 't in de vorige gedoceede ging overheeren, door ieder een paar desbetreffende vragen te stellen. Maar voor menigen student zou het zeker ook bij ons niet kwaad zijn, dat het hem aldus ingeprent werd, dat vrij-luieren nog geen vrije-studie is; vooral in de eerste jaren wordt bij ons niet zoo geregeld doorgewerkt als hier de gewoonte is. De belangstelling voor interessante gevallen is echter bij onze studenten levendiger dan hier. De oorzaak is niet ver te zoeken. Jullie Amerikanen zijn al even preutsch en overdreven kiesch als je engelsche neven; 't zou bijv. bij ons al dwaas gevonden worden als een vreemde medicus bij zijn rondgang met assistenten in derde klas ziekenzalen verzocht werd niet binnen te treden, als er eene patiënte gedeeltelijk moest worden ontbloot. En zoo gaat het ook met het bezoek van studenten; om allerlei redenen van verkeerd begrepen kiesheid blijven ze onkundig van veel wetenswaardigs. Om het tekort aan te vullen ziet men bij tientallen amerikaansche doctoren op de collegebanken te Berlijn — waar meer dan de helft hun ontgaat door onvoldoende talenkennis.

Wat is er toch weinig goeds in uw oog in ons mooi, jong Amerika, zei Dr. P.

Dat ontken ik beslist, was mijn antwoord; maar 't is hier zoozeer de goede toon om elkaar de uitgezochtste vleierijen te zeggen — iedere amerikaansche gastvrouw verwacht, dat haar gast bij 't afscheid zijn verrukking zal stamelen over deze alle andere van 't seizoen te boven gaande eet- of danspartij; over de nog nergens zóó aanschouwde bloemenpracht enz.; alles heet hier 't hoogste, 't beste, 't grootste, 't vernuftigste van de geheele wereld — dat een enkel openhartig woord over het min gunstig resultaat van een vergelijking met Europa jullie Amerikanen pijn doet. Ik moet echter bekennen, dat de hooghartigheid, die u weerhoudt mij nu ook minder aangename dingen te zeggen, respect inboezemt. Dr. P. was weer gelukkig en zijn afscheid was even hartelijk als te voren.

Toen ging ik langs de 2de Avenue en de 94ste straat naar het bootveer voor Blackwell-Island. Daar staat het Metropolitan hospital, waar o.a. Dr. Dearborn, de huidspecialist, zijn leerzame en boeiende colleges gaf. Om deze en misschien meer nog om de bijzondere emotie, die een bezoek aan dit eiland mij gaf, ging ik er geregeld heen. Naast het genoemde ziekenhuis waren er allerlei andere inrichtingen op het een half uur gaans lange eiland, in den oostelijken arm van den Hudson gelegen. Men vond er nog een hospitaal; dan werkinrichtingen als vroeger bij ons de spinhuizen; een strafgevangenis en eindelijk nog een krankzinnigengesticht voor armen. Was het niet alsof Blackwell-Island de vuilnisbelt buiten de deur was, waar lompensorteerders den afval van de menschenmaatschappij in onderscheiden hoopen op elkaar hadden getast? Wat een lugubere indrukken bij een wandeling over 't eiland! Dáár eenige honderden vrouwelijke krankzinnigen, vier aan vier langs de zijden van een groot

kwadraat grasland in een belachelijk droevigen optocht — om te luchten. De magere beenen onderuit de korte, sjofele rokken, kleurloos verschoten, de voeten in afgetrapte schoenen, schuifelen en stappen ze sloffend voort. Hooge kwaakstemmen, zoo eigenaardig voor krankzinnigen, vervullen de lucht. Ze schijnen in onderling druk gesprek; 't is slechts schijn; antwoord wordt niet gegeven of verwacht; velen, bezeten van jagende hallucinaties, heel hun lichaam het inwendig stormen der verbeelding weerspiegeland, de oogen dwalend naar verre visioenen, snateren maar steeds door. Eenigen stomp voor zich heen kijkend, anderen stuiplachend, nog weer anderen gillend en krijschend, allerlei schakeeringen in dien stoet van verdwaasden. Daar trekt er een 'n bandje uit de handen van een buurvrouw; deze, blijkbaar in den waan een kostbaar tooiel zich ontstolen te zien, werpt zich jankend op de dievegge en stoot haar buiten de rij. De anderen sloffen door, de komende rijen schuifelen na; bijna geene, die het voorval heeft opgemerkt; geen werkelijkheid stoort het droombeeld der bezetenen. En denk u dit schrijnend tafereel op een stemmingsvollen najaarsdag, onder een grijsblauwe lucht, als het hart zachter is gestemd door de stervende kleuren en de geuren van dorrende bladeren; en gemoed en verbeelding de bronnen speuren van bloeien, verwelken en vergaan — vanwaar het leven komt en waarheen het gaat; — en dan die drommen van verkommerde stakkers, den geest verstrikt in de omstrengeling van een valschen waan, onmachtig tot de heerlijk vermetele vlucht der fantasie, die tot hoogten voert, vanwaar wereld en menschen in één blik zijn te omvademen. — Ach, spruit niet ons medelijden voort uit de duistere bewustheid, dat wij, gezonden, van den waanzin zijn gescheiden door een kloof zeker niet breder of dieper dan die, welke ons vrij houdt van de tuberculose; een kloof, die, we weten het, in ons aller leven één of meermalen wordt overbrugd; (besmet met de tuberkelbacillen, worden we allen vele malen in ons leven; alleen het weerstandsvermogen onzer organen kan een reeds aangevangen ziekteproces geheel doen teruggaan, of een voortschrijdende wegtering tot staan brengen;) en overbrugd blijft, als niet een bruisende stroom onzer levenskracht de pijlers in stukken beukt?

De sombere of verharde gezichten van de werkhuisbewoners geven een andere emotie. — Ze zijn allen gekleed in zwartgestrepte, grijsbruine stof. De Amerikaan heeft er een woordspeling op gemaakt. Gedachtig aan zijn vlag, de stripes and stars (strepen en sterren), zegt hij van deze verschoppelingen, die als dwangarbeiders gebruikt worden: stripes, no stars: dat beteekent nu: wel strepen, geen decoraties. — Slungelachtig slenteren ze onder geleide van een bewaker naar de aanlegplaats van een boot, die ze naar Wards-Island brengen zal, waar hun werk is aan de gebouwen, waaronder ook een krankzinnigengesticht.

Nu komen we aan het Metropolitan hospital. De zieken zien er menschelijker uit dan hun reeds aangeduide medeilandbewoners; in hun ziekestoelen liggen ze onder hooge platanen zich te koesteren in de najaarszon. Blanken en negers liggen er dooreen, maar zich met elkaar bemoeien doen ze niet; broeder-bleekgezicht is er de ongenaakbare aristocraat, al geeft hem wellicht de syphilitische zadeneus (neus met ingevallen rug) nog minder distinctie dan het knolachtig breedvleugelig orgaan 't doet aan zijn zwarten landgenoot.

Wonderlijk is de bestudeering van de huiduitslagen op

het bronskleurige of zwartgrijze vel van den neger; men is eerst vrijwel de kluts kwijt in zijn diagnostiek. Verbluffend vond ik uit schoonheidsoogpunt het slanke lenige lichaam van een goed geproportioneerden, jongen neger, die zich op de polikliniek vertoonde. Die glanzende donkere huid, soepel de goed gevulde spierbundels bekleedend, maakte hem als het bronzen meesterstuk van een kunstenaar. Artistiek mooi zijn de negerinnen zóó bij lange niet; juist de onevenredigheid van 't vetweefsel valt onmiddellijk op.

Alleen het Metropolitan hospital is door het stedelijk bestuur aan de leiding der homoeopathen overgegeven; wanneer meer mannen als Dearborn aan 't hoofd komen te staan, is de overwinning der homoeopathie niet twijfelachtig, welke intrigues de allopathen ook spinnen om den gehaten indringer te weren.

't Gebouw is ruim en ziet er, zooals alle ziekenhuizen, die ik bezocht, rein en goed onderhouden uit. Er was een vriendelijke stemming in het huis; en vroolijk klonken door de geopende ramen van de collegekamer van ver de kreten der pleegzusters, die — ze zijn niet afgesloofd als in de meeste onzer ziekenhuizen — op het grasveld in hun vrije uren tennis speelden, of in een rocking-chair, al schommelend, de goede zetten opgewonden toelichten. Ik zeide het reeds, deftig doen de Amerikanen niet, maar ze hebben meer levenslust dan wij, en wat dit beteekent in een ziekenhuis hebben zij ook beter begrepen; dit is mijn meening.

De lessen duren meestal twee uren, en dan gaan docenten en leerlingen met een boot weer terug naar de stad; 't wonderlijke eiland met z'n duizenden schipbreukelingen der levenszee, brozen en gebrokenen van lichaam of van geest, onder de hoede latend van eenige tientallen bewakers en geneesheeren. Soms legt de boot aan bij den tegenovergestelden oever; soms brengt zij ons meer dan een half uur ver naar de benedenstad en stoomen we langs de pieren en kaden van Manhattan ter rechter- en Brooklyn ter linkerzijde, miljoenensteden, beide deze onderdeelen van Greater New-York; ver vóór ons, verbonden door een wazige, strakgebogen lijn heel hoog boven 't watervlak van den Hudson: Brooklyn Bridge! Van de straten, van de kaden komt een zware geluidsgalm overrollen naar de watervlakte, die wij klieven; bijkans overstemmend het stampen van de zuigers en het wegbruisen van het door den boeg opgeperste water. Dat is de ziedende smeltkroes der grootstad; daar koken en bobbelen de vloeiende ertsen der samenleving, uit aller Heeren land tezaamgestroomd; door amerikaansche eerezucht, levenshonger en naijver tot witgloeihitte opgevoerd. Straks — schieten de kristallen uit; ze pronken in de paleizen van Fifth Avenue and Riverside Drive. Maar 't schuim . . . dat gaat met bootsladingen vol den Hudson op; en dáárdoor is in de gevangnissen, in de zieken- en gekkenhuizen van Blackwell- en Wards-Island geen plaats lang onbezet!

J. T. W.

GRONDBEGINSELEN DER HOMOEOPATHIE

naar Dr. DEWEY.

Noem de hoofdbeginsele der Homoeopathie.

1. Ziekten komen door symptomen tot uiting.
2. De kennis der geneesmiddelwerkingen moet door

proefnemingen op den gezonden mensch verkregen worden.

3. Het verband tusschen het symptomenbeeld bij de ziekte en bij de proefneming berust op de wet der gelijksoortigheid: Similia similibus curentur.

4. Het gekozen middel moet zonder vermenging met andere gebruikt worden.

5. Het moet in de kleinste gift, die nog voldoende is om een genezing te bewerken, gegeven worden.

Wat geeft voor de keus van een geneesmiddel alleen den doorslag?

Het symptomenbeeld van een ziektegeval.

Wat verstaat men onder een symptomenbeeld?

Alle ziekteverschijnselen, zoowel subjectieve als objectieve. Zij vormen het naar buiten gereflecteerde beeld van den ziekte-toestand en komen bij het bestrijden der ziekte uitsluitend in aanmerking.

Op welke wijze kunnen wij de werking van geneesmiddelen leeren kennen?

Door proefnemingen op gezonden en door voorkomende gevallen van vergiftigingen.

Wat bedoelt men met een geneesmiddelenonderzoek?

Een geneesmiddelenonderzoek is een onderzoek op gezonden met een geneesmiddel, in zoodanige hoeveelheid, dat er verschijnselen te voorschijn geroepen worden.

Wat verstaat men onder een karakteristiek symptoom?

Het is een voor een bepaald geneesmiddel eigenaardig symptoom, dat, als het op den voorgrond treedt, door geen ander geneesmiddel veroorzaakt wordt.

Wat is een subjectief symptoom?

Een symptoom, dat de proefnemer bij zich zelf ontdekt en in woorden uitdrukken kan.

Wat zijn objectieve symptomen?

Verschijnselen, die door den arts kunnen waargenomen worden.

Wat verstaat men onder Isopathie en waardoor onderscheidt ze zich van de Homoeopathie?

De Isopathie gebruikt de ziektestof zelf als geneesmiddel tegen de ziekte. Ze geeft dus het „gelijke” in verdunnen vorm, terwijl de Homoeopathie middelen geeft, die een „gelijksoortige” werking als de ziekte te voorschijn roepen, zonder dat deze overigens in eenigerlei opzicht in betrekking tot den ziekte-toestand staan.

Wat verstaat men onder een homoeopathisch geneesheer?

Een geneesheer, die behalve zijn gewone medische kennis nog een bijzondere kennis van de homoeopathische therapie bezit en bij zijn voorschriften de wet der gelijksoortigheid tot grondslag neemt. Alles, wat tot het gebied van de medische wetenschap behoort, is ook zijn eigendom.

Noem eenige voordeelen van de Homoeopathie boven de Allopathie.

1. De Homoeopathie geneest de ziekten op de zekerste, snelste en aangenaamste wijze.

2. Zij vermijdt groote en gevaarlijke geneesmiddelgiften, zoowel als andere verzwakkende maatregelen.

3. De uitgaven voor geneesmiddelen zijn veel geringer.

4. Ziekten, die voor een allopathische behandeling niet meer toegankelijk zijn, kunnen dikwijls nog met homoeopathische geneesmiddelen bestreden worden.

5. Chirurgische behandeling wordt minder dikwijls noodig, en zelfs hebben chirurgische gevallen, bij een gelijktijdige, homoeopathische behandeling een gunstiger verloop.

6. Terugkeeren der oude kwaal wordt verhoed, daar bij een homoeopathische behandeling ook de aanleg voor de ziekte weggenomen wordt.

7. Geneesmiddelziekten zijn bij een homoeopathische wijze van behandeling buitengesloten.

H. MERCKENS. †

Eerst nu kwam ons ter oore, dat den 30sten Mei te Vlissingen overleden is de heer H. Merckens, een der bekendste en trouwste aanhangers der homoeopathische geneeswijze. Door de uitgave van zijn naar de nieuwste bronnen bewerkten „Homoeopathischen Huisdokter” heeft hij zich indertijd algemeene bekendheid en den dank van vele voorstanders der homoeopathische geneeswijze verworven. Behalve dit werk werden door hem nog enkele andere kleinere geschriften in onze taal overgezet, en verscheen in 1887 van zijne hand de zeer lezenswaardige brochure „Hahnemann en de Homoeopathie,” in een tijd toen hij zelf, als medeoprichter der Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie, lid was van haar Hoofdbestuur.

Zijn nagedachtenis worde door ons in eere gehouden!

Sanitätsrat — Dr. Windelband — Berlijn. †

In den ouderdom van bijna 70 jaren stierf den 29 April de Nestor der Berlijnsche homoeopathische artsen, Dr. Rudolf Windelband. Zijn overlijden is een zwaar verlies voor de homoeopathie, waarmede hij gedurende de laatste veertig jaren verbonden was. Dr. Windelband werd in Frankfurt aan de Oder geboren en was sinds 1866 in Berlijn gevestigd als homoeopathisch geneesheer. Onder zijn leiding zag in 1881 de „Zeitschrift des Berliner Vereins homöopathischer Aerzte” het licht en aan zijn onvermoeid streven is ook de oprichting van het Berlijnsche homoeopathische ziekenhuis te Gross-Lichtervelde te danken.

Ook het ontstaan der „deutsche homöopathische Liga,” waarvan hij indertijd eere-voorzitter was, dankt men gedeeltelijk aan hem.

BERICHT.

Als een bewijs, dat men ook in België met voldoening den vooruitgang der Homoeopathie in ons land gadeslaat, maken wij er melding van, dat de „Cercle Médical homoeopathique des Flandres” den voorzitter der „Vereeniging van homoeopathische geneesheeren in Nederland”, Dr. N. A. J. Voorhoeve, benoemd heeft tot corresponderend lid.

ADVERTENTIËN.

Mahr's POREUZE ONDERKLEEDING

en **STOFFEN per Meter,**

aanbevolen door Dr. J. Voorhoeve in „Homoeopathie in de Praktijk,” zijn tegen fabrieksprijzen verkrijgbaar in het **Reform verkoophuis** van het **Vegetarisch Hotel „Pomona,”** Catharijnesingel 80, Utrecht. Stalen en prijscourant worden op aanvraag gaarne toegezonden. (30)

Aanbevelend, **W. H. VERHOEFF.**

Dr. M. L. v. d. Stempel
AMSTERDAM,

is van af **16 Juli** tot nader aankondiging **niet te consulteren.** (10)

Doctor VOORHOEVE
DEN HAAG, (10)

is van **2 tot 28 Augustus** niet te consulteren.

J. I. A. B. VAN ROIJEN,
Maliesingel 34, UTRECHT,

is van **22 Juli** tot en met **12 Augustus** niet te consulteren.

Opneming van patiënten in het „**Homoeopathisch Ziekenhuis**” kan gedurende dien tijd als gewoonlijk doorgaan. (20)

Dr. D. K. MUNTING

zal van **7 Aug.** tot **6 Sept. a.s.** niet te **CONSULTEEREN** zijn. (20)

AMSTERDAM, Den Texstraat 8.

GEVESTIGD:
P. SAMSOM

Med. Docts. Arts
Homoeopathisch Geneesheer.

MINISTERPARK 7,
HILVERSUM.

Spreekuur: Iederen werkdag van 1 tot 2½ uur.

Homoeopathische Apotheek

BEKER & Co.

Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM.

Telefoon 2478. (10)

Geneesmiddelen van

Dr. WILLMAR SCHWABE.

HOMOEOPATHISCHE GENEESMIDDELEN

van **Dr. Willmar Schwabe** te Leipzig,
en **C. Th. Voorhoeve,** Den Haag.
verkrijgbaar bij (20)

HERDINGH en BLANKEN, Apothekers.

TEL. No. 502.

Hoogewoerd 143 — LEIDEN.

Homoeopathische Apotheken
te **Arnhem.**

MIEDEMA en VAN AALST,

Roggestraat 3,

A. SPRUIT, firma B. Miedema,

Steenstraat 49. (20)

Homoeop. Apotheek.

J. H. ZINDLER Jr.,

's-Gravendijkwal 283

ROTTERDAM.

Tel. f. interc. 4114.

Geneesmiddelen van **Dr. Willmar Schwabe,** desgewenscht ook in origineele verpakking. (10)

Kinkhoest

DOOR

Dr. J. VOORHOEVE.

Prijs **45 cents.**

Is verschenen.

Hierin worden achtereenvolgens beschreven:

1. Wezen en oorzaken van den kinkhoest. 2. Complicatie en naziekten. 3. Allopathische behandeling. 4. Homoeopathische behandeling. 5. De Dr. Nægeli'sche kinkhoestgreep (met afbeelding). 6. Leefwijze en diët bij kinkhoest. 7. Voorbehoedmaatregelen tegen kinkhoest.

Bij den Boekhandel te bekomen, of na toezending van 45 cts. direct bij de Uitgevers

LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

Homoeopathische Apotheek — C. TH. VOORHOEVE, DEN HAAG.

Frederik Hendriklaan 72.

Eenige inrichting in Nederland, die uitsluitend dient tot het bereiden van Homoeopathische geneesmiddelen.
Eigen bereiding van Stamfinkturen, verdunningen, verwijvingen en korrels.

HUISAPOTHEKEN.

Ook verkrijgbaar bij de volgende Apothekers:

AMSTERDAM L. Warmolts, Vijzelstraat 130.
APELDOORN J. A. Roelse.
" G. J. Romijn & Zn., Hofapotheek.
DELFT Hanssen & Nijdam.
DORDRECHT K. W. G. de Bosson.
GORINCHEM S. S. Gallée.
DEN HAAG J. J. Hofman, Schenkweg.
" " Vrijdag-Zijnen, Ged. Burgwal.

HAARLEM Begeman & Sneljens, Jansstraat.
HILVERSUM Mevr. Feenstra-ten Seldam, Emma Apoth.
KAMPEN W. L. Woutersen.
LEIDEN M. Boekwilt, Vischmarkt.
" Herdingh & Blanken, Hoogewoerd.
ROTTERDAM Jurrewitz & Co., Schiedamsche singel 1.
ZWOLLE G. B. J. de Barbanson. (100)

INFLUENZA Oorzaken en behandeling met homoeop. middelen. Snelle genezing. Prijs 45 cts.
door Dr. J. VOORHOEVE.

FLESCHJES voor Homoeop. Middelen in iedere grootte en vorm, wit of geel glas, fijn uitgevoerd en op wensch zuiver gereinigd, worden geleverd door de fabriek van E. P. HAHMANN, BARMEN (Rheinland). (12)

Homoeopathische Apotheek
Firma J. VIEL en VAN DIJK
UTRECHT, Korte Jansstraat.
Ook verkrijgbaar de geneesmiddelen in origineele verpakking van
Dr. WILLMAR SCHWABE. (20)

Homoeop. Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe in origineele verpakking verkrijgbaar bij (10) de firma D. DE ROOIJ, Apotheek UTRECHT, Oudegracht (Smeabr.) 115.

Homoeop. Apotheek Firma Wed. J. RAVE
Melkmarkt 4 (10)
Z W O L L E.
Telefoon No. 23.
Origineele verpakking van DR. WILLMAR SCHWABE.

Homoeopathische Apotheek ZWOLLE.
Origin. verpakkingen van Dr. Willmar Schwabe te Leipzig.
G. B. J. DE BARBANSON APOTHEKER.
Bethlehemsche Kerkplein. Telefoonnummer 140. (10)

Homoeop. Apotheek.
Wed. Bulterman & Cohen
Hoogstraat 237,
hoek der Stadhuissteeg
ROTTERDAM.
Interc. Telefoon No. 2305. (10)

Homoeop. Apotheek
Firma HERTSTEIN
Goudsche straat 38,
hoek Meermansstraat,
(10) ROTTERDAM.
Telefoon interc. 3933.
Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe.

AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND
heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek, doch ze niet in depôt heb.
Hoogachtend, (30)
's-GRAVENHAGE, 22 Ged. Burgwal.
Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen.
Homoeopathische Geneesmiddelen van Apoth. C. Th. VOORHOEVE in origineele verpakking

Centrale Homoeopathische Apotheek van Dr. Willmar Schwabe, Leipzig.

(De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)

Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, Moedertincturen, vloeibare verdunningen, korrels en gecompriëerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAKKINGEN, voorzien van nevenstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz. enz.
Gevestigd voor Holland in de HERTEN-APOTHEEK te ZAANDAM,
Eigenaar F. VAN DIJK Jzn., Pharm. Doct.^s Apoth.

Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te:

Amsterdam . . . apotheek van J. Warmolts, Vijzelstraat 130.
" . . . " G. Schipper, Weesperzijde.
" . . . " J. Sol, Rozegracht, Volksapoth.
Alkmaar . . . " Firma Schouten & Co.
Apeldoorn . . . " J. A. Roelse.
" . . . hofapotheek G. J. Romijn & Zn.
Arnhem . . . Oranjeapotheek, Bakkerstr. 68A (B. Cohen).
Assen . . . apotheek van R. Karsten.
Baarn . . . " D. Bierhaider, Nieuwstraat.
" . . . hofapotheek Dr. J. P. Land.
Beverwijk . . . apotheek A. A. Donker.
" . . . " Mej. A. Sepp.
Breda . . . " A. J. B. Heidema, Wilhelminastr. 2.
Delft . . . " H. Blom.
Doetinchem . . . " B. ten Bruggen Cate.
Dordrecht . . . " de Rozijnkorf, J. Romijn Bzn.
Enschede . . . van F. Bergema.
" . . . " C. J. Snuff.
Franeker . . . " L. F. de Klerk.
Goes . . . " L. La Porte.
Gorinchem . . . " Poels & Boot
" . . . " Gallée, firma P. A. Suerhoff & Zn.
Gouda . . . " E. Grendel.
" . . . " A. Latenstein.
" . . . " P. Weljer.
Groningen . . . " S. Smeding Szn., A-Kerkhof 17
Den Haag . . . Firma v. d. Mheen, De Riemerstr.
" . . . " De Archipel, K. R. Nauta, Javastr. 49.
" . . . van C. Th. Voorhoeve, Fred. Hendr. 72.
Haarlem . . . " Begeman & Sneljens, Jansstr. 27.
" . . . " R. Duym, Keizerstraat 6.
" . . . " J. M. Gerrits, Kleverparkweg.
" . . . " Firma van Hees, } Kleine
" . . . " A. P. C. Numan van Son, } Houtstr. 57.
" . . . van D. L. Keur, Zijlstraat 37
" . . . " Th. A. Klinkhamer, Koninginnew. 69.
" . . . " C. G. Loomeyer & Zoon.
" . . . " Mons & Grijseels, Lange Veerstr. 16.
" . . . " Firma v. Tubergen, Gr. Houtstr. 141.

Harlingen . . . apotheek van Mevr. Wed. Snijder.
" . . . " de Vries.
Heerenveen . . . " M. Bouma Lzn.
Hilversum . . . " Van Heemskerk Düker.
" . . . " Groeneveld.
" . . . " de Vries.
Leeuwarden . . . " Brouwer.
" . . . " J. Feteris.
" . . . " C. Sonnega, Tweebakmarkt 28/30.
" . . . " S. Tromp Visser.
" . . . " C. J. de Vogel, firma T. W. v. d.
" . . . " Meulen, Nieuwstad K 69.
Leiden . . . " J. G. A. Blanken, Hoogewoerd.
" . . . " Boekwilt, Vischmarkt.
" . . . " D. J. van Driessum, Mare,
Maassluis . . . " H. Bogstra.
" . . . " J. Dienske.
Makkum . . . " Heckman.
Middelburg . . . " L. Knoppers.
" . . . " J. W. v. d. Garde.
Nijmegen . . . " Firma Moëys & Co.
" . . . " Beker & Co., Zomerhofstraat 4.
Rotterdam . . . " C. de Groot, Goudsche straat 38.
" . . . " G. A. Kal, Goudsche singel.
" . . . " C. M. Meerburg, Pomp. b. sing. 31.
" . . . " Dr. P. J. Schieveen Borgman,
" . . . " Mosseltrap 2.
" . . . " J. H. Zindler Jr., 's Gravend. w. 233.
" . . . " J. Ruys.
" . . . " Viel & Van Dijk.
" . . . " C. Koek.
Utrecht . . . " C. G. Baert, Ritthemsche Markt F189.
Velp bij Arnhem . . . " T. S. v. d. Ley.
Vlissingen . . . " N. A. Baillintijn.
Weesp . . . " Berents & Co., Slotlaan 24.
" . . . " H. W. A. Behrens, Houtmarkt 73.
Zeist . . . " Dr. J. Oudenampsen, Overwely.
Zutphen . . . " G. B. J. de Barbanson.
Zwolle . . . " Wed. J. Rave. (180)

Generated on 2019-12-24 13:40 GMT / http://hdl.handle.net/2027/mdp.39015082609598
Public Domain in the United States; Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

zich over dat watervlak welvende luchtruim, de soms schitterende licht- en kleureffecten vooral bij ondergaande zon heeft dan ook bij alle eentonigheid een niet te misskennen bekoring, waarvoor echter de eene mensch veel vatbaarder is dan de andere. Maar wie voor deze bekoring gevoelig is, mag dit reeds mede als reden beschouwen, waarom het verblijf aan zee voor hem nuttig kan zijn. Wat iemand in dit opzicht weldadig aandoet heeft op zijn geest en gemoed een heilzamen invloed en een gunstige terugwerking op zijn lichaamsgestel. Daarom kan, wanneer tusschen zee, bosschen en bergen of een echt Hollandsche omgeving van wei- en bouwland met sloten, kanaaltjes en riviertjes en molentjes gekozen moet worden, ook met dezen invloed worden gerekend. Maar wenden wij ons thans tot de beschouwing van de gewichtigste factoren met betrekking tot de bevordering der gezondheid: de lucht en het water, factoren, die zoowel in zee- als op andere badplaatsen het grootste gewicht in de schaal leggen.

De eerste gewaarwording, wanneer men een dag aan zee doorbrengt, is gewoonlijk een gevoel van welbehagen en oprisping. Het is een genot, de frissche zeelucht in te ademen. Men ademt gemakkelijker, men beweegt zich gemakkelijker, men voelt zich lichter en krachtiger dan gewoonlijk.

De eetlust wordt opgewekt, men komt na de eerste wandeling aan het strand met een hongerige maag aan tafel, de werkzaamheid van de spijsverteringsorganen is verhoogd. Deze eerste gewaarwordingen doen het vermoeden rijzen, dat een verblijf aan zee wel voor iedereen nuttig moet zijn.

Bij vele menschen vertoont zich echter in de eerste dagen van het verblijf aan zee een terugslag in den vorm van een sterk gevoel van vermoeidheid, dat zich tegen den avond doet gevoelen, gevolgd door een onrustigen slaap en een ontwaken met een gevoel van zwaarte in 't hoofd, loomheid in de ledematen en een onaangenaam gevoel van warmte. Deze gewaarwordingen verdwijnen alle weder, zoodra men aan 't strand opnieuw de frissche zeelucht inademt.

Verder vertoonen zich in de eerste week, aan zee doorgebracht, bij sommige personen: zenuwpijnen, maag- en darmstoornissen, diarrhee of constipatie. Gewoonlijk is dit alles van voorbijgaanden aard en verdwijnen deze onaangename verschijnselen na eenige dagen, wanneer men aan de zeelucht gewend is.

Zij zijn echter een bewijs van den onmiskensbaren invloed, dien de zeelucht op ons welbevinden uitoefent.

Waarom dezen invloed toe te schrijven?

Het ligt voor de hand, dat de zeelucht bepaalde eigenschappen bezit, die haar onderscheiden van de lucht die wij gewoonlijk inademen, niet alleen wij bewoners van de steden, maar ook die van het land. Het is niet alleen de buitengewone zuiverheid van de lucht, deze wordt ook op andere plaatsen als aan zee gevonden en is trouwens ook niet altijd even groot, daar zij afhankelijk is van de richting van den wind. Bovendien is ook moeielijk aan te nemen, dat deze zuiverheid stoornis in ons welbevinden zou kunnen veroorzaken. Behalve de groote zuiverheid en den rijkdom aan waterdamp heeft echter de zeelucht ook deze bijzonderheid, dat zij op niet te grooten afstand van het water in zeer fijn verdeelden toestand bevat verschillende stoffen, die in het zeewater opgelost aanwezig zijn. Deze worden met de zeelucht

ingeademd. Het meest zullen deze stoffen in de lucht voorkomen, wanneer er sterke wind en golfslag is waarbij het water in fijne druppels uiteenspat en door den wind wordt meegevoerd. Dit is hetgeen de zeelucht onderscheidt van de minstens even zuivere lucht, die bijv. in hooge bergstreken aangetroffen wordt.

Alle vaste bestanddeelen, in het zeewater in opgelosten toestand aanwezig, en wel niet alleen keukenzout, maar ook jodium- en bromium-verbindingen en nog andere stoffen, welke daarin scheikundig zijn aan te toonen, komen dus ook in zeer fijn verdeelden toestand in de zeelucht voor. Hunne aanwezigheid in de lucht verradt zich reeds door den zoutachtigen smaak, dien men gewaar wordt door met de tong langs de lippen te strijken, wanneer men eenigen tijd aan 't strand gewandeld heeft, althans wanneer de wind landwaarts gericht is. De afstand van de zee, waarop deze zoutdeelen nog in de lucht worden aangetroffen, is ook al weer afhankelijk van de sterkte en de richting van den wind, de hoogte van de duinen, enz., maar bedraagt toch in 't algemeen eenige honderden meters.

Voor den homoeopaath, die vertrouwd is met de werking van stoffen, die in zeer fijn verdeelden toestand aangewend worden, is het begrijpelijk, dat ook de geringe hoeveelheden van verschillende, in de zeelucht in zeer fijn verdeelden toestand aanwezige zouten een geneeskrachtige werking vertoonen. De juiste hoeveelheid van deze in de zeelucht voorkomende stoffen is niet aan te geven, daar deze niet constant is en varieert naar gelang van tijd, plaats en omstandigheden.

De overige eigenschappen van de zeelucht zijn eveneens van belang voor den invloed, dien zij op ons uitoefent. Vooreerst de grootere dichtheid vergeleken met die van de lucht in hoogere streken, -waardoor bij elke ademhaling een grootere hoeveelheid lucht en dus ook zuurstof in de longen dringt en de ademhaling gemakkelijker wordt.

Er is in de zeelucht minder koolzuur aanwezig dan in de landlucht, hetgeen als een voordeel moet worden aangemerkt, en ook meer ozon, een vorm van zuurstof, waarvan de aanwezigheid als nuttig in aanmerking komt.

De bijzondere zuiverheid van de zeelucht uit zich ook, evenals die van de lucht in hooge bergstreken, in 't geringe aantal microben, die zij bevat. Om dit nader toe te lichten, zij vermeld, dat, terwijl bijv. in de lucht in de straten van een groote stad op een kub. meter lucht 35000 van deze veelal schadelijke kiemen gevonden werden, dit aantal per kub. meter lucht boven den Atlantischen Oceaan slechts 0.6 en in hooge berglucht 1 bedroeg. Bovendien is de totale afwezigheid van andere verontreinigers (stof) datgene wat aan de zeelucht een buitengewonen graad van zuiverheid geeft. Ook de bijzondere vochtigheid van de zeelucht werkt in vele gevallen gunstig.

De lucht aan het strand is bijna altijd in beweging, over 't algemeen vrij sterk en bijna nooit geheel in rust.

Afgezien van den heerschenden wind is er aan de kust in den regel overdag een luchtstrooming van de zee naar het land, en 's nachts een in omgekeerde richting als gevolg van de omstandigheid, dat het water door de zonnestralen minder snel verwarmd wordt dan het land, terwijl het land na zonsondergang ook weer sneller afkoelt dan het water. De sterke beweging van de lucht heeft ten gevolge, dat men aan 't strand steeds door versche lucht wordt omspoeld en de gassen, die wij

uitademmen, snel uit onze omgeving verwijderd worden, terwijl daardoor de lucht, krachtens de bovengenoemde eigenschappen, de groote zuiverheid, de dichtheid en vochtigheid, alsook de aanwezigheid van medicamenteuze stoffen, grooten invloed op ons kan uitoefenen.

Van belang is ook nog, dat het zeeklimaat geringere schommelingen van de temperatuur vertoont dan het landklimaat. Niet alleen is het verschil tusschen de zomer- en wintertemperatuur minder groot, maar ook de dagelijksche temperatuurswisseling is minder sterk, zoodat overdag de temperatuur, onder overigens gelijke omstandigheden niet zoo hoog stijgt en 's avonds en 's nachts minder sterk daalt, hetgeen vooral van belang is voor gestellen, die sterke wisseling der temperatuur niet goed verdragen.

Alle voordeelen van de zeelucht zullen zich natuurlijk het sterkst doen gelden, wanneer men van alle kanten door de zee omringd is, dus op kleine eilanden of gedurende een zeereis, aan de kust 't meest, wanneer de heerschende windrichting landwaarts is.

Het *zeewater* is uit een geneeskundig oogpunt te vergelijken met de minerale wateren, die in de bronnen op verschillende badplaatsen op het land voorkomen. Het bevat een vrij groote hoeveelheid minerale stoffen, welke ook in die bronwateren gevonden worden. Het water in den Atlantischen Oceaan bevat op 1000 gram 35 gram van deze stoffen opgelost, hoofdzakelijk keuzenzout, maar ook kleine hoeveelheden bromium, jodium, ijzer, kiezelzuur en nog andere mineralen.

Aangezien nu de eigenaardige werking van verschillende bronwateren afhankelijk is van soms zeer kleine hoeveelheden van bepaalde stoffen, die in 't eene wel, in 't andere niet aanwezig zijn, zal ook de werking van het zeewater voor een deel afhankelijk zijn van deze in zeer kleine hoeveelheden aanwezige minerale stoffen. Zij oefenen bij het baden in de eerste plaats een werking uit op de huid, bij personen met een gevoelige huid soms zeer intensief; wellicht gaat deze werking ook nog verder.

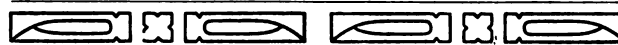
Van belang is verder de temperatuur van het water. Het water wordt door de zonnestralen minder snel verwarmd dan het land, en ook de lucht koelt minder snel weder af. Dientengevolge is er meestal verschil in warmte met de lucht, soms is de lucht warmer, op andere tijden het water.

Des morgens vroeg, 6 à 7 uur, is de warmtegraad van lucht en water ongeveer gelijk, terwijl op 't midden van den dag het verschil 't grootst is, de lucht is dan warmer; het water is het warmst van 1—5 uur na den middag gedurende de zomermaanden. De gemiddelde temperatuur van het water is gedurende het badseizoen ongeveer 15° C., zelden minder dan 10°.

Eindelijk is het zeewater steeds in beweging, nu eens sterker dan minder; maar nooit geheel in rust. De sterkte van den golfslag, die zeer verschillend is op verschillende plaatsen, is voor 't baden evenals de verschillende besproken eigenschappen van het water van beteekenis. Op een en ander komen wij later terug.

(Wordt vervolgd.)

Dr. D. K. M.

DE PLAATS DER HOMOEOPATHIE IN DE MEDISCHE WETENSCHAP.

Naar een rede, gehouden door Dr. Royal S. Copeland,

— president van het „American Institute of Homoeopathy.” —

Wij leven in een tijd, waarin bijna geen dag vergaat, dat niet een of ander nieuw systeem van geneeskundige behandeling het levenslicht aanschouwt. De meeste weliswaar zijn eerder systemen van toegepaste filosofie of theologie, dan wel materiele therapie, maar elk ervan is toch een protest tegen de bestaande orde in de geneeskunde. Onder leeken is het wantrouwen tegen de tegenwoordige wijze van behandelen vaak groot. Anders zou het overgaan tot nieuwere methoden niet te verklaren zijn. De mensch toch is geneigd bij het oude te blijven, en wispelturigheid alleen kan onmogelijk zulk een afval in 't groot veroorzaken, als wij tegenwoordig zien. Maar hoe is de houding der artsen hier tegenover?

Vindt men daar volkomen vertrouwen, of is de onrust der leeken slechts een weerspiegeling van de stemming onder de artsen? Inderdaad zijn er allopathische artsen te over, die volkomen twifelen aan de werking hunner geneesmiddelen. Osler, een bekende aanhanger der oude school, zegt: „De beste arts is hij, die de nuttelosheid van de meeste middelen kent.” Agnostisch is in het algemeen het standpunt der officieele school tegenover alle therapeutisch handelen. Onlangs nog uitte zich een bekend allopathisch zenuwarts op de volgende wijze: „Ik ben een eerlijk man en tracht mijn patiënten te genezen, maar er is niets, absoluut niets in onzen geneesmiddelschat, dat een straal van hoop voor de zieken geven kan. Ik ben hulpeloos als een kind tegenover een ziekte en voel mij vaak een nutteloos lid der maatschappij.”

De slechte resultaten van hygiëne en chirurgie.

Waarvandaan komt dit gebrek aan vertrouwen op het geneesmiddel door leeken en artsen? Waarom wenden zich de menschen van de bestaande school af en zoeken elders genezing van hunne kwalen? Is deze revolutie gerechtvaardigd?

We zullen trachten naar waarheid den toestand te schetsen.

Is de ziekte nog even gevaarlijk als vroeger, of misschien gevaarlijker? Is het lijden der menschheid geringer geworden door den schijnbaren vooruitgang van hygiëne, chirurgie en therapie?

In de gezondheidsleer b.v. is een breede gevechtlijn opgesteld. Men verlaat zich niet meer op desinfectiemiddelen, maar doet een technischen, wetenschappelijken aanval op de wezenlijke oorzaken der ziekte. De staat, de gemeente, zelfs de gemeenten ten platten lande, dringen steeds meer aan op strenge handhaving der gezondheidsregelen. De inspecteur bezoekt zoowel paleis

als zwijnenstal, sky-scraper ¹⁾ als leemen hut. Niets ontgaat zijn waakzaam oog. Met proefbuisjes en microscoop, met voedingsbodems en broedstoven, Guineesche biggetjes en konijntjes, kortom met alle hulpmiddelen van de moderne wetenschap spoort hij de oorzaken der ziekte op en beveelt methoden aan om ze te vermijden. De vloot, de vlieg, de schapenluis, de rat, de mug en de huiskat worden beurtelings het voorwerp van zijn misnoegen. Ontelbare commissies hebben grootè naspeuringen gedaan, zoowel in de vrije natuur als in de schamele woningen der armen, naar de vijanden der menschheid.

Zonder twijfel heeft het menschdom groot nut gehad van deze werkzaamheden. Vele streken dezer aarde, tot nu toe onbewoonbaar voor iedereen, zijn nu vaste en veilige woonplaatsen geworden. De meeste plagen en epidemieën uit vroegere tijden bestaan naar alle waarschijnlijkheid nog slechts in de geschiedenis. De menschheid heeft dus wel reden tot groote dankbaarheid ten opzichte van de wetenschappen, aan de hygiëne gewijd, al worden de resultaten ook vaak overdreven.

Ook de chirurgie heeft sinds de dagen van Lister groote vorderingen gemaakt. Tot voor weinige jaren werden de ziekenhuizen gevreesd en vermeden, tegenwoordig nemen ze met den dag in aantal toe en zijn gewoonlijk gevuld met patiënten, die zich aan een operatieve behandeling wenschen te onderwerpen. Niet één orgaan is tegenwoordig meer ontoegankelijk voor een operatief ingrijpen. Met het afnemen der belangstelling voor zuivere geneesmiddelbehandeling gaat een toename aan belangstelling voor de chirurgie gepaard, zoowel bij artsen als bij leeken. Er ligt iets betooverends in de gedachte, met een korte operatie in één slag aan een langdurige, pijnlijke ziekte te kunnen ontkomen. Waarom zou men zich aan een langdurige en ten slotte toch misschien teleurstellende geneesmiddel-behandeling onderwerpen, wanneer de chirurg zoo gemakkelijk zijn doel bereikt? Zoo wordt de chirurg rijk en het ziekenhuis bloeit, terwijl de „familiearts” nog slechts als romanfiguur bekend is.

Indien door de hygiënische en chirurgische maatregelen werkelijk de ziekte niet alleen korter, maar ook het leven aangener en langer gemaakt werd, zou het dwaas wezen tegen de tegenwoordige wijze van behandelen te protesteeren. Maar de wijze rekent eens na, of hij inderdaad wel rijker geworden is, en wij zullen dan ook eens onderzoeken, of wij deze met vreugde of met angst moeten betrachten.

De beste resultaten, die de mensch, bij zijn streven om ziekten te genezen en een lang leven te bevorderen, verkregen heeft, werden bereikt bij het begin en het einde van het leven. Duizenden zuigelingen worden nu in 't leven gehouden, die vroeger, bij meer gebrekkige kennis, zeker zouden gestorven zijn. Zwakke, gebrekkige of ook onrijpe kinderen, zulk een gemakkelijke prooi voor allerlei infectie, worden nu zoo goed verzorgd, dat ze door den gevaarlijken tijd heenkomen, en een leeftijd bereiken, waarbij het lichaam beter bestand is tegen schadelijke invloeden. Zoo ook worden oude lieden voor te groote krachtsinspanning gewaarschuwd, en zoo geleid bij 't gebruik van spijs en drank, dat ze de vroegere ouderdomsgrens overschrijden.

Zoo rooskleurig ziet het er echter bij den gemiddelden leeftijd niet uit. Als de statistiek iets waard is, dan is

¹⁾ Gebouw van vele, tot zelfs 50, verdiepingen, in Amerika gebruikelijk.

hier het uitzicht ontmoedigend. Het sterftcijfer is hier grooter geworden dan vroeger.

De ziekte is gevaarlijker geworden.

De sterfgevallen per 100000 personen waren in 't jaar 1900, tegenover het jaar 1890, in enkele gevallen toegenomen. Longontsteking b.v. gaf 1107 sterfgevallen meer per 100000 dan 10 jaren vroeger, hartziekten 1328 gevallen meer, nierziekten 1222, maagziekten 338 meer, suikerziekte 164 meer en kanker 634 meer. De toename aan sterfgevallen bij kanker is hier, zoowel als op de gansche wereld, onrustbarend. In het jaar 1900 stierven 30000 menschen aan deze verschrikkelijke ziekte, volgens ambtelijke opgaven. Waarschijnlijk is het juiste cijfer nog veel hooger, meer dan 50000 personen moeten in het jaar 1900 aan kanker gestorven zijn ¹⁾

Arthur Maye, gewezen president van het internationale chirurgenkongres, schrijft in zijn pas verschenen boek over maagkanker, 't volgende omtrent de opvallende toename aan kankersterfte. Hij zegt: „In Engeland is de sterfte aan kanker gedurende de laatste 30 jaren bijna verdubbeld, terwijl ze in Amerika bijna het drievoudige geworden is. Ongetwijfeld is dit gedeeltelijk het gevolg van een zooveel grootere nauwkeurigheid in de diagnose, want de toename heeft vooral betrekking op de inwendige organen en de minder toegankelijke deelen. Maar toch, zooals Dr. Roger Williams heeft vastgesteld, is hier een gelijkmatige toename te constateeren over een geheele reeks van jaren en wel wat betreft alle deelen van het menschelijke lichaam. Ook is die toename in de meest beschaafde landen opgemerkt.”

Hier staat tegenover, dat ook bij enkele ziekten het aantal der gevallen verminderd of wel het verloop der ziekte minder ongunstig geworden is. Zoo is b.v. de tuberculose in het beginstadium blijkbaar alleen te genezen door de tegenwoordig gevolgde methode van rust, goede voeding en leven in de vrije lucht. Door eigen onderzoek van de meeste openbare en private ziekenhuizen hier te lande, ben ik volkomen overtuigd van de waarde van het systeem zonder geneesmiddelleer, waarbij men aan de natuur den strijd tegen de „witte pest” overlaat. Het algemeen getuigenis van de in deze inrichtingen werkzame artsen is, dat men nooit inwendige geneesmiddelen geeft, dan bij het voorkomen van bijkomstige acute ziekten.

Het is merkwaardig te zien, hoe de arts, de socioloog, de philanthroop, de staatsman en de menschevriend elkaar onderling de hand reiken in den grooten kamp tegen de tuberculose. De goede resultaten, bij de behandeling van deze ziekte verkregen, vormen zulk een groote tegenstelling met de gewoonlijk slechte uitkomsten van medische behandeling, dat ze opzien verwekken. Er heerscht steeds meer vreugde over één overwinning in een hopeloozen krijg, dan in een oorlog, waarin overwinning op overwinning volgt.

Zoo was het steeds. Wij allen kennen het woord: „Er is meer vreugde in den hemel over één zondaar, die zich bekeert, dan over 99 rechtvaardigen, die de bekeering niet van noode hebben.” Geen wonder als de geneeskunde, met versleten pak en leege schuren, zich verheugt, dat er te midden van de onvruchtbare akkers één veld staat, dat een prachtigen oogst belooft. Ook wij ver-

¹⁾ Deze cijfers zijn voor Amerika geldig.

heugen ons en stemmen in met het lofgezang, dat de geheele menschheid aanheft.

Ook de behandeling van diphtheritis door neutraliseeren van het gift met een antitoxine is een roem voor de medische wetenschap. Weliswaar zijn er nog steeds velen, die de behandeling met een antitoxine verwerpelijk achten en meenen, dat men er meer kwaad dan goed mede doet, maar als mijn persoonlijke overtuiging kan ik u zeggen, dat ik de ontdekking van Von Behring van onschatbare waarde voor de menschheid acht. Toch zou ik tevens willen verklaren, dat mij de werking niet voorkomt te zijn therapeutisch in den eigenlijken zin, maar meer chemisch, zoo ongeveer als de neutralisatie van een alcali door een zuur.¹⁾

Laten we ons voor een oogenblik bezighouden met een andere ziekte, waarvan men algemeen aanneemt, dat ze meer of minder beheerscht wordt door de medische behandeling. Een schrijver uit den nieuwen tijd zegt over deze ziekte: „Niettegenstaande alles, wat er gedaan is, door verbetering van drinkwater en allerlei andere maatregelen, om de typhus-infectie te voorkomen, werden in 1900 3405 sterfgevallen per 100.000 inwoners aan deze ziekte opgegeven tegenover 3216 in 1890. Dus een toename van bijna 200. Mijn persoonlijke overtuiging, gegrond op berichten in medische tijdschriften, zegt de schrijver, is dan ook, dat typhus in de laatste 18 maanden, die er na de tellingen voor de genoemde statistiek verlopen zijn, al weer toegenomen is.”

Simon Flexner, de onderzoeker aan het Rockefeller-instituut, noemt een geval op van een patiënt, die een halve eeuw lang, nadat hij van een typhusaanval schijnbaar genezen was, een voedingsbodem voor typhusbacillen vormde. Zoo verbreide hij, dezen geheelen tijd, de verschrikkelijke ziekte. Een ander geval deelt de schrijver George Dean mee van een persoon, bij wien men 29 jaren na de ziekte de kiemen nog in de uitscheidingsproducten van het lichaam terugvond. Forster in Straatsburg heeft vastgesteld, dat de normale gal een uitstekend voedsel is voor typhusbacillen en dat ongeveer 2 procent der typhuslijders maanden- en jarenlang verbroeders van typhus blijven. Hoe kan men dan nog spreken van uitroeien van typhus! Haast evenzoo goed zou men kunnen trachten regen en sneeuw uit te roeien!

Flexner, die de gevaren bij infectieziekten bespreekt, zegt over dit verschijnsel: „Misschien is het hoofdgevaar wel de microbendrager, die overal komt en als een ernstig gevaar voor de gemeenschap moet beschouwd worden. Dit is geen nieuwe ontdekking, daar hij, wat betreft de diphtheritis, al reeds een tiental jaren bekend is. Maar nu heeft men ontdekt, dat er niet alleen bij typhus, maar ook bij dissenterie, pest, cholera, influenza en cerebrospinalmeningitis („Genickstarre”) zulke bacillendragers voorkomen. Bovendien is hij niet, zooals de teringlijder, die eveneens een bacillendrager is, zelf lijdend aan de ziekte, die hij verspreidt, hij is gewoonlijk immuun tegenover de microben en heeft niet het minste besef van de treurige rol, die hij in 't leven speelt.”

Flexner vertelt ook van het lange leven dier ziekteverwekkende microben, niet alleen van typhus maar ook van andere gevaarlijke ziekten. Pestkiemen b.v. waren 76 dagen na de genezing nog in leven.

¹⁾ Deze beschouwing blijve voor rekening van den spreker.

[RED.]

Met al deze feiten voor oogen is het uitzicht inderdaad bedroevend. Ten spijt van alles, wat de hygiëne gedaan heeft of nog doen zal, niettegenstaande alle wonderbare resultaten der chirurgie — die haar hoogtepunt toch wel haast zal bereikt hebben — ten spijt van alle moderne methoden van verpleging en algemeene behandeling der ziekten, neemt de ziekte in 't algemeen toe, elk jaar meer en heviger optredende. Is er dan geen hulp voor de menschenkinderen? Moeten wij lijdzaam en met gevouwen handen ons in 't onvermijdelijke schikken?

De oorzaak voor de slechte resultaten in de therapie.

Voor wij een middel tegen dezen beklagenswaardigen toestand aanraden, zullen wij, zoo mogelijk, de statistiek nader onderzoeken en eenige gronden aangeven voor het ontmoedigende ervan. We hebben nu een tiental jaren lang 't laboratorium vereerd en aangebeden. De physioloog, de patholoog, de histoloog, de embryoloog, de bacterioloog, de natuurkundige en de chemicus werden ten troon verheven en de natie opgeroepen tot hunne huldiging. Ik doe voor niemand onder in de bewondering en achting voor deze geleerden en in het geloof aan hun arbeid. Zij hebben duizenden problemen aangevat en tot nut der menschheid opgelost; zooals Achilles den verslagen Hector aan zijn wagen bond, hebben de moderne geleerden de meest verborgen geheimen des levens aan zich onderworpen. Maar hoezeer wij ook het belangrijke dezer onderzoekingen erkennen, toch moeten wij het leven naar een geheel bijzonderen maatstaf meten. De levende cel reageert maar niet op dezelfde wijze als de doode stof, en laboratoriumproeven kunnen nooit direct uitsluitel geven over de levensverrichtingen.

De geneesheer staat bij elken nieuwen patiënt weer tegenover een nieuw geval, met een bijkomstigen, persoonlijke factor. De physioloog heeft een hond, een konijntje of een dierlijk orgaan voor zich, maar zelden of nooit een geheelen mensch. De problemen zijn dus niet dezelfde en kunnen ook niet dezelfde zijn. De persoonlijke factor eischt van den arts voor elk geval een zorgvuldige studie, want mannen en vrouwen zijn niet als biljartkogels, die men op dezelfde draaibank draait. Onze geneesmiddel-behandeling geeft nu en dan wel eens den schijn, alsof men dit geloofde. Maar bij eenig nadenken kan ieder inzien, dat dit niet waar is, en een menigte autoriteiten protesteeren tegenwoordig tegen deze meening, die in 't laboratorium is ontstaan, maar door 't ziekbed weersproken wordt.

De laboratoriumglorie is aan het tanen. Veel is er gevonden, dat wetenschappelijke waarde heeft, maar alles is nog te nieuw, nog te weinig toegepast, dan dat het voor den praktizeerenden arts van nut zou kunnen zijn. Voor den patiënt is het gewoonlijk van weinig belang, dat deze of gene bacil oorzaak der ziekte is of dat deze of gene ziekelijke veranderingen zich in zijn weefsels ontwikkeld hebben. Voor hem is de eenige gewichtige vraag: Hoe zal ik beter worden? Wie kan mij helpen en genezen?

Onze wetenschap is rijk aan wetenschappelijke theorieën, maar arm aan genezende middelen, als wij ten minste bij den allopathischen tak der geneeskunst blijven. Bij het publiek kan men een toenemend gebruik van patent-geneesmiddelen waarnemen, chinine en opium worden in groote hoeveelheden gebruikt, en het jaarlijksch verbruik

van geneesmiddelen wordt in een statistiek van eenige jaren geleden geschat op ongeveer 8 Liter per hoofd (man, vrouw en kind) in de Vereenigde Staten. Zeer zeker moeten wij een groot deel van de toename der hartziekten wijten aan het verderfelijk gebruik van hoofdpijnpoeiers. Zoo ook is zonder twijfel het gebruik van koortsverdrivende middelen vaak, door de optredende hartzwakke, de doods-oorzaak geworden bij longontsteking. Het devies was: „de koorts moet gebroken worden,” en ze werd gebroken, maar de lijder stierf aan de gevolgen!

Naar mijn meening zijn alle geneesmiddelen, die ten doel hebben een temperatuursverlaging of verlangzaming der hartwerking schadelijk, gevaarlijk en vaak noodlottig.

(Wordt vervolgd.)

Hulpziekenhuis in de Minahassa.

Het hulpziekenhuis te Sonder in de Minahassa (op het noordelijk schiereiland van Celebes) werd twee jaar geleden opgericht. Behalve allopathische medicijnen werden reeds vroeger door hen, die zich in de Minahassa met de behandeling van zieken bezig hielden, ook homoeopathische aangewend; en zoo kwam het, dat door zuster Schoch, op wie met zuster de Ruyter en drie Minahassische leerling-verpleegsters de zorg van dit ziekenhuis rust, aan het Hoofdbestuur der Vereeniging t. b. der Homoeopathie het verzoek gedaan werd, een bijdrage te willen geven voor het aanschaffen van homoeopathische geneesmiddelen. Aan dit verzoek werd door het Hoofdbestuur thans reeds twee jaren voldaan, en zal waarschijnlijk ook voor het volgende jaar voldaan worden, daar het toch zeker op den weg onzer Vereeniging ligt, de bevordering der homoeopathische geneeswijze ook op deze wijze in de hand te werken.

Voor eenige weken ontving thans de secretaris van het Hoofdbestuur, naast een schrijven van dankzegging voor de verleende subsidie, het volgende verslag omtrent dit Ziekenhuis, 't welk onze lezers zeker met belangstelling zullen lezen.

Verslag omtrent het Hulp-ziekenhuis te Kolongan-alas, district Sonder.

Het ressort Sonder bevindt zich in een bergstreek, rijk aan sawah's, droge rijsttuinen en klappertuinen. Het Ziekenhuis staat op de helling van een berg, aan welks voet de negerie Sonder zich uitstrekt. Sonder zelf is zeer ongezond door de vele vijvers, die daar gehouden worden tot kweeken van goudvisschen, tevens uitnemende plaatsen tot kweeken van malaria-bacillen. Aangezien het Ziekenhuis evenwel hoog gelegen is, is er minder te duchten van schadelijke dampen. Daarbij ligt Kolongan-alas ongeveer in 't midden van 't ressort van den Hulpprediker van Sonder, waartoe 22 gemeenten behooren, die alle bijdragen in het onderhouden van het Ziekenhuis. Over 't algemeen heeft de bevolking hier zeer weinig weerstandsvermogen. Bij ernstige ziekten bezwijken ook jonge menschen al heel spoedig aan uitputting der levenskrachten. Dit komt zeer zeker eensdeels door de weinig krachtige voeding, meest alleen rijst of maïs met een enkele maal

vleesch of visch er bij. Veldmuizen worden hier ook gaarne genuttigd. Ook moeten de kinderen hier al zeer vroeg zwaar werken, waardoor al dadelijk te veel van hun krachten geveerd wordt, terwijl dit niet vergoed wordt door flinke voeding. Daarbij vroege huwelijken, soms al op 14-jarigen leeftijd, hetgeen niet weinig er toe bijdraagt, dat beide, moeder en kinderen, die meestal vele in getal zijn, een zwak weerstandsvermogen hebben. De meest voorkomende ziekten zijn hier: *malaria, typhouse koorts, dysenterie, uitwendige oogziekten, wormen* en *lues* in allerlei vormen; ook nachtblindheid komt hier vaak voor. Gevallen van cholera en slangenbeten kwamen niet onder behandeling. De pokken hebben een tijd lang geheerscht in de verder liggende negerieën, doch zijn niet gekomen tot Sonder of Kolongan-alas. Wonden, zoowel snijwonden als luetische e. a., zijn enorm veel te vinden hier. Helaas wordt er meestal van allerlei aan geprobeerd met inlandsche obat, voordat de menschen om medicijnen komen vragen en daardoor zijn het dikwijls groote verouderde wonden, die zoo langzaam en moeilijk genezen. Het is ook merkwaardig zooveel jonge menschen er hier zijn, die *bloed opgeven*. Vroeger was het hier de vaste meening, dat elkeen, die bloed opgaf, ten doode was opgeschreven, maar sinds er eenigen in 't Ziekenhuis verpleegd zijn, die wederom in het maatschappelijk leven zijn teruggekeerd en den arbeid hebben hervat, zijn er meerderen gekomen met verzoek om opname of medicijnen. *Dysenterie* en *catarrhus intestinalis* komen hier zeer veel voor. Het moeilijke echter bij de behandeling van deze patiënten is, dat de vooroordeelen nog zoo groot zijn, en daardoor veelal gewacht wordt totdat de zieken stervende zijn, en men geen kans meer ziet, met de Minahassische medicijnen hulp te kunnen verleen.

Van de zieken, die tot ons komen in onze polikliniek, behandelden wij sommigen met allopathische medicijnen, waarvoor ons door het Gouvernement een toelage verstrekt wordt, anderen met homoeopathische geneesmiddelen. Veel werd door ons voor deze patiënten gebruik gemaakt van aconitum, belladonna, colchicum, calc. carb., cina, chamomilla, euphrasia, ferrum, ipecacuanha, ignatia, jodum, kal. jod., merc. subl., pulsatilla, spongia, etc. etc. Er komen hier zeer veel kropgezwellen voor, waarbij we vaak jodum, kal., jod., of spongia inwendig geven.

Verder behandelden wij de patiënten, die in 't Ziekenhuis werden verpleegd, zijnde gedurende dit afgelopen jaar 291 patiënten, en deden huisbezoeken in de omliggende negerieën, waar en wanneer wij geroepen werden. Ook bij zware verlossingen verleenden wij 12 maal hulp, aangezien er in dit ressort geen vroedvrouw is.

Het Ziekenhuis bestaat uit twee paviljoens in elkaars verlengde gelegen, één voor mannen en één voor vrouwen. In 't midden een goedang, een soort bijkeuken, waar de afzonderlijke ziekenkostjes klaargemaakt worden. Achter de beide paviljoens is een badkamer aangebracht, waar de zieken warme of koude baden gebruiken kunnen. Deze inrichting is echter nog zeer gebrekkig, aangezien er boven op den berg geen water is en alles per petroleumbliek van beneden moet gehaald worden, alwaar het water met flinken straal uit den berg stroomt. Dit kan evenwel zoo niet blijven. De poging om het water door middel van een perspomp tot boven op den berg te brengen is mislukt, aangezien de hydraulische machine van de firma van de Linden Teves te Soerabaia geen kracht genoeg bleek te bezitten om het water 100 M. ver en 30 M. hoog

te pompen. We zullen nu echter uitzien naar een andere machine, die betere resultaten geven kan. De zieken-paviljoens zijn ingericht voor 10 patiënten elk. Ze zijn ruim en hoog gebouwd met rondom openingen boven aan den buitenwand voor de ventilatie, zoodat er ook des nachts voortdurend frissche lucht is. Het mannen-paviljoen heeft nu nog bamboewanden, aangezien de middelen niet toelieten de muren van planken op te trekken, zooals dat in het vrouwen-paviljoen het geval is.

De verpleging geschiedt in de mannenzaal door een gediplomeerden Inlandschen verpleger, die opgeleid werd in het Diaconessenhuis in Batavia. In de vrouwenzaal en op de polikliniek helpen de vier leerling-verpleegsters, die hare opleiding daartoe ontvangen van de zendeling-diaconessen. Wat de bevolking betreft, deze toonde op allerlei wijze haar belangstelling in onzen arbeid. We kregen zeer veel giften in naturaliën; met de oogstfeesten stonden verschillende negerieën rijst af ten voordeele van 't Ziekenhuis, een enkele zelfs tot een waarde van f 30 toe. Ook kregen we kalk om 't Ziekenhuis te witten van patiënten uit een ander district, en de negerieën Sonder en Kolongan-alas kwamen in vrijen dienst het Ziekenhuis witten of ons erf schoonmaken of wel den maistuin achter 't Ziekenhuis in orde maken. Dit waren altijd aardige momenten, als al die jonge menschen in getalen kwamen en hun arbeid al zingende verrichtten. Een heel plezier voor de patiënten en een aangename afleiding. Om onze geldelijke inkomsten te vermeerderen, richtten we een naaivereniging op van jonge meisjes uit Sonder en Kolongan-alas,

die tweemaal in de week komen naaien, ten voordeele van 't Ziekenhuis. We naaien zakdoeken op bestelling en borduren ook letters, wanneer zulks gevraagd wordt. We leverden dit jaar 14 dozijn af en hadden daarmee een aardige winst. Naar de tentoonstelling van Inlandschen arbeid te Kawangkoan zonden we een ligstoel van rotting en een jaloezie, gemaakt van sehohout door de herstellende patiënten in 't Ziekenhuis, en kregen daarvoor twee eerste prijzen benevens voor de zakdoekjes een tweeden prijs. De diploma's hangen nu in 't Ziekenhuis tot aanmoediging voor de andere patiënten, die nieuw aankomen. En hiermede eindigen we ons verslag. Onze arbeid breidt zich hoe langer hoe meer uit. Doordat er geen enkele arts te vinden is uren in den omtrek, komt alles tot ons en we helpen waar en zooveel in ons vermogen is. Er is hier nog zeer veel werk te doen, aangezien de bevolking nog zeer weinig begrip heeft van hygiëne, en zullen wij nog jarenlang moeten arbeiden, alvorens wij daarin blijvende vruchten zullen kunnen zien. Wij bevelen ons met onzen arbeid aan in uw aller hartelijke en blijvende belangstelling.

H. DE RUYTER

en

M. SCHOCH.

Zending-diaconessen.

Sonder, (Minahassa.)

Juni 1909.

ADVERTENTIËN.

Mahr's POREUZE ONDERKLEEDING

en STOFFEN per Meter,

aanbevolen door Dr. J. Voorhoeve in „Homoeopathie in de Praktijk,” zijn tegen fabrieksprijzen verkrijgbaar in het Reform verkoophuis van het Vegetarisch Hotel „Pomona,” Catharijnesingel 80, Utrecht. Stalen en prijscourant worden op aanvraag gaarne toegezonden. (30)

Aanbevelend, W. H. VERHOEFF.

GEVESTIGD

te 's GRAVENHAGE, Prinsengracht 17:

A. BOERMA, Arts

homoeopathisch geneesheer.

SPREKUREN:

alle werkdagen van 1 tot 3 uur en na schriftelijke aanvraag op andere uren. (20)

UITNEMENDE LECTUUR

1. „OSANNA IN EXCELSIS!” door E. VON MALTZAHN. Pl.m. 400 blz., ing. f 2.40, in pr.b. f 2.90.
2. GULDEN VENSTEREN. Vrij naar het Amerikaansch door H. S. S. KUYPER. Ing. f 1.25, in prachtband f 1.75.
3. VAN HET LICHT DAT SCIJNT IN DE DUISTERNIS, door H. S. S. KUYPER. Ing. f 1.25, in prachtband f 1.75.
4. ALLES OF NIETS! door RUNA, Schrijfster van „Zoekende Liefde.” Ing. f 1.25, in pr.b. f 1.65
5. STERREN IN DEN NACHT, door GEORGINE. Met voorrede van Dr. J. H. GUNNING, Utrecht. Ing. f 1.—, in prachtband f 1.40.
6. DE TOONEELSPEELSTER of „IN DE SCHOOL DES HEEREN,” door M.v.O., Schrijfster van „Hij is onze Vrede.” Ing. f 0.85, in pr.b. f 1.25. In elken boekhandel dadelijk verkrijgbaar of na toezending van postwissel bij de uitgevers. LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

H. VAN ROYEN

Arts

STATIONS WEG 19 ROTTERDAM

is van 13—31 Augustus afwezig. (10)

Homoeopathische Apotheek

BEKER & Co.

Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM.

Telefoon 2478. (10)

Geneesmiddelen van

Dr. WILLMAR SCHWABE.

Doctor D. K. MUNTING

is tot en met Maandag 6 September a. s.

NIET TE CONSULTEEREN.

Van 7 Sept. af weder op de gewone spreekuren, alle werkdagen, behalve des Woensdags. AMSTERDAM, Den Texstraat 8. (20)

Homoeopathische Apotheken

te Arnhem.

MIEDEMA en VAN AALST,

Roggestraat 3,

A. SPRUIT, firma B. Miedema,

Steenstraat 49. (20)

Homoeop. Apotheek.

J. H. ZINDLER Jr.,

's-Gravendijkwal 283

ROTTERDAM.

Tel f. Interc. 4114.

Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe, desgewenscht ook in origineele verpakking. (10)

Hierin worden achtereenvolgens beschreven:

1. Wezen en oorzaken van de kinkhoest.
2. Complicatie en naziekten.
3. Allopathische behandeling.
4. Homoeopathische behandeling.
5. De Dr. Nægeli'sche kinkhoestgreep (met afbeelding).
6. Leefwijze en diët bij kinkhoest.
7. Voorbehoedmaatregelen tegen kinkhoest.

Bij den Boekhandel te bekomen, of na toezending van 45 cts. direct bij de Uitgevers

LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

Kinkhoest

DOOR

Dr. J. VOORHOEVE.

Prijs 45 cents.

Is verschenen.

Homoeopathische Apotheek — C. TH. VOORHOEVE, DEN HAAG.

Frederik Hendriklaan 72.

Eenige inrichting in Nederland, die uitsluitend dient tot het bereiden van Homoeopathische geneesmiddelen.
Eigen bereiding van Stamtinkturen, verdunningen, verwrijvingen en korrels.

HUISAPOTHEKEN.

Ook verkrijgbaar bij de volgende Apothekers:

AMSTERDAM L. Warmolts, Vijzelstraat 130.
APELDOORN J. A. Roelse.
G. J. Romijn & Zn., Hofapotheek.
DELFT Hanssen & Nijdam.
DORDRECHT K. W. G. de Bosson.
GORINCHEM S. S. Gallée.
DEN HAAG J. J. Hofman, Schenkweg.
Vrijdag-Zijnen, Ged. Burgwal.
HÁARLÈM Begeman & Sneltsjens, Jansstraat.

HILVERSUM Alle apothekers.
KAMPEN W. L. Woutersen.
LEIDEN M. Boekwilt, Vischmarkt.
Herdingh & Blanken, Hoogewoerd.
ROTTERDAM Jurrewitz & Co., Schiedamsche singel 1.
UTRECHT J. Ruys, Oude Gracht.
Viel & Van Dijk, Korte Jansstraat.
ZWOLLE G. B. J. de Barbanson. (100)

INFLUENZA Oorzaken en behandeling met homoeop. middelen. Snelle geneezing. Prijs 45 cts.
door Dr. J. VOORHOEVE.

FLESCHJES voor Homoeop. Middelen in iedere grootte en vorm, wit of geel glas, fijn uitgevoerd en op wensch zuiver gereinigd, worden geleverd door de fabriek van E. P. HAHMANN, BARMEN (Rheinland). (12)

homoeopathische Apotheek
Firma J. VIEL en VAN DIJK
UTRECHT, Korte Jansstraat.

Ook verkrijgbaar de geneesmiddelen in origineele verpakking van

Dr. WILLMAR SCHWABE. (20)

Homoeop. Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe in origineele verpakking verkrijgbaar bij (10) de firma D. DE ROOIJ, Apotheek UTRECHT, Oudegracht (Smebr.) 115.

Homoeop. Apotheek
Firma Wed. J. RAVE
Melkmarkt 4 (10)
ZWOLLE.
Telefoon No. 23.
Origineele verpakking van DR. WILLMAR SCHWABE.

Homoeopathische Apotheek
ZWOLLE.
Origin. verpakkingen van Dr. Willmar Schwabe te Leipzig.
G. B. J. DE BARBANSON
APOTHEKER.
Bethlehemsche Kerkplein.
Telefoonnummer 140. (10)

Homoeop. Apotheek.
Wed. Bulterman & Cohen
Hoogstraat 237,
hoek der Stadhuissteeg
ROTTERDAM.
Interc. Telefoon No. 2305. (10)

Homoeop. Apotheek
Firma HERTSTEIN
Goudsche straat 40a,
hoek Meermansstraat,
(10) ROTTERDAM.
Telefoon interc. 3933.
Geneesmiddelen van
Dr. Willmar Schwabe.

AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND
heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek, doch ze niet in depôt heb. Hoogachtend, (30)
's-GRAVENHAGE, Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen.
22 Ged. Burgwal.
Homoeopathische Geneesmiddelen van Apoth. C. Th. VOORHOEVE in origineele verpakking

Centrale Homoeopathische Apotheek van Dr. Willmar Schwabe, Leipzig.

(De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)

Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, Moedertincturen, vloeibare verdunningen, korrels en gecompriëerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAKKINGEN, voorzien van nevenstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz. enz.

Gevestigd voor Holland in de HERTEN-APOTHEEK te ZAANDAM,
Eigenaar F. VAN DIJK Jzn., Pharm. Doct.^s Apoth.

Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te:

Amsterdam	apotheek van	J. Warmolts, Vijzelstraat 130.	Harlingen	apotheek van	Mevr. Wed. Snijder.
"	"	G. Schipper, Weesperzijde.	"	"	" de Vries.
"	"	J. Sol, Rozegracht, Volksapoth.	Heerenveen	"	M. Bouma Lzn.
Alkmaar	"	Firma Schouten & Co.	Hilversum	"	Van Heemskerck Düker.
Apeldoorn	"	J. A. Roelse.	"	"	Groeneveld.
"	hofapotheek	G. J. Romijn & Zn.	"	"	de Vries.
Arnhem	Oranjeapotheek,	Bakkerstr. 88A (B. Cohen).	Leeuwarden	"	Brouwer.
Assen	apotheek van	R. Karsten.	"	"	J. Feteris.
Baarn	"	D. Blerhaelder, Nieuwstraat.	"	"	C. Sonnega, Tweebakmarkt 28/30.
"	hofapotheek	Dr. J. P. Land.	"	"	S. Tromp Visser.
Beverwijk	apotheek	A. A. Donker.	"	"	C. J. de Vogel, firma T. W. v. d.
"	"	Mej. A. Sepp.	"	"	Meulen, Nieuwstad K 69.
Breda	"	A. J. B. Heidema, Wilhelminastr. 2.	Leiden	"	J. G. A. Blanken, Hoogewoerd.
Delft	"	H. Blom.	"	"	Boekwilt, Vischmarkt.
Doetinchem	"	B. ten Bruggen Cate.	"	"	D. J. van Driessum, Mare.
Dordrecht	"	de Rozijnkorf, J. Romijn Bzn.	Maassluis	"	H. Bogtstra.
Enschede	"	van F. Bergema.	"	"	J. Dienske.
"	"	C. J. Smit.	Makkum	"	Heckman.
Franeke	"	L. F. de Klerk.	Merpel	"	L. Knoppers.
Goes	"	L. La Porte.	Middelburg	"	J. W. v. d. Garde.
Gorinchem	"	Poels & Boot	Nijmegen	"	Firma Moeys & Co.
"	"	Gallée, firma P. A. Suerhoff & Zn.	Rotterdam	"	Beker & Co., Zomerhofstraat 4.
Gouda	"	E. Grendel.	"	"	C. de Groot, Goudsche straat 38.
"	"	A. Latenstein.	"	"	G. A. Kal, Goudsche singel.
"	"	P. Weljer.	"	"	C. M. Meerburg, Pomp. b. sing. 31.
Groningen	"	S. Smeding Szn., A-Kerkhof 17.	"	"	Dr. P. J. Schieveen Borgman,
Den Haag	"	Firma v. d. Mheen, De Riemerstr.	"	"	Mosseltrap 2.
"	"	„De Archipel” K. R. Nauta, Javastr. 49.	"	"	J. H. Zindler Jr., 's Gravend. w. 288.
"	"	van C. Th. Voorhoeve, Fred. Hendr. 72.	Utrecht	"	J. Ruys.
Haarlem	"	Begeman & Sneltsjens, Jansstr. 27.	"	"	Viel & Van Dijk.
"	"	R. Duym, Keizerstraat 6.	Velp bij Arnhem	"	C. Koek.
"	"	J. M. Gerrits, Kleverparkweg.	Vlissingen	"	C. G. Baert, Ritthemsche Markt F 189.
"	"	Firma van Hees, } Kleine	Weesp	"	T. S. v. d. Ley.
"	"	A. P. C. Numan van Son, } Houtstr. 57.	"	"	N. A. Ballintijn.
"	"	van D. L. Keur, Zijlstraat 37	Zeist	"	Berents & Co., Slotlaan 24.
"	"	Th. A. Klinkhamer, Koninginnew. 69.	Zutphen	"	H. W. A. Behrens, Houtmarkt 78.
"	"	C. G. Loomeyer & Zoon.	"	"	Dr. J. Oudenampsen, Overwolv.
"	"	Mons & Grijsseels, Lange Veerstr. 16.	Zwolle	"	G. B. J. de Barbanson.
"	"	Firma v. Tubergen, Gr. Houtstr. 141.	"	"	Wed. J. Rave. (180)

Doch behalve door drinkwater kan de infectie ook plaats vinden door het drinken van melk. Niet dat deze uit zichzelf komma-bacillen zal bevatten, doch indien het vaatwerk, waarin de melk wordt aangevoerd, met besmet water wordt omgespoeld, dan kunnen er cholera-bacillen in de melk komen. Melk is hiervoor een kostelijke voedingsbodemp; zij vermeederen zich daarin in korten tijd rijkelijk, tieren er welig in. Nu weet een ieder, die wel eens langs boerderijen wandelt, hoe vies het daar veelal toegaat. Melkkannen worden lustig gespoeld in de vaart of zelfs in de sloot, terwijl er op een paar meters afstand een privaat in uitmond.

De tweede groote raad is dus: „kookt uwe melk!”

Volgt men deze beide adviezen op, dan bestaat er weinig kans cholera te zullen krijgen. Evenwel toch kan het nog. Men koopt fruit, dat door onreine, besmette handen kan zijn aangepakt, ook wel eens in de sloot gespoeld is. Men wassche dus het fruit goed en zorge er voor, appels en peren, waarvan men de herkomst niet weet, accuraat te schillen. Bovendien zorge men, wat toch altijd wenschelijk is, zijn handen veelvuldig en flink te wasschen.

Neemt men al deze voorzorgen, dan kan men *practisch* zeggen, tegen cholera gevrijwaard te zijn. *Theoretisch* beschouwd bestaat er natuurlijk altijd nog wel eenige mogelijkheid een lichte infectie te krijgen. Er zijn zeer vele manieren. Gelukkig heeft het menschelijk lichaam hiertegen een zeker weerstandsvermogen. De eene mensch meer, de ander minder, doch ieder heeft in zich het vermogen, lichte ingedrongen infecties te overwinnen, te vernietigen. Slechts wanneer de infectie te krachtig is geweest, de ingedrongen bacillen te virulent (heftig) en te groot in getal zijn, wordt de getroffen persoon ziek. Dat is een algemeene regel bij alle infectie-ziekten. Zaak is het daarom altijd, doch vooral in tijden van epidemieën, voor een zoo goed mogelijke gezondheidstoestand te zorgen, geen buitensporigheden te begaan, geen dingen te eten, die men weet slecht te kunnen verdragen. Al wat den gezondheidstoestand verzwakt, verhoogt de vatbaarheid. Ook angst en vrees verhoogen sterk de vatbaarheid, zij oefenen een zeer slechten invloed uit. Aanbevelenswaard is het daarom, zorgvuldig en nauwgezet de bovengenoemde voorzorgsmaatregelen na te komen, door te *handelen* alsof het gevaar groot ware, doch verder rustig zijn levensweg te bewandelen, alsof er absoluut geen gevaar bestond. Dat is de beste raad, dien men kan geven.

Dit alles kunnen wij zelf doen om ons zelf te beschutten. De overheid kan er zooveel mogelijk voor waken, dat er niet lichtzinnig drinkwater worde besmet en er voor waarschuwen, dat besmet water niet worde gebruikt; doch geheel voorkomen kan zij dit niet, dank zij de domheid van vele menschen. Een spreekwoord der ouden luidde: „Tegen de domheid strijden zelfs de goden tevergeefs.” Onze overheid zal er ook wel tevergeefs tegen strijden, Er zullen dus toch nog wel een geruimen tijd hier en daar gevallen voorkomen. Op den weg der geneesheeren ligt het te trachten deze zieken weer gezond te maken, te redden wat nog te redden is. Ook bij de behandeling van cholera heeft de Homoeopathie hare sporen verdiend. Ik wil er slechts op wijzen, dat bij de laatste epidemie in Hamburg het sterftecijfer onder homoeopathische behandeling tot 5 % daalde, terwijl anders het sterftecijfer boven de 60 % ligt. Wij zullen echter in Nederland wel geen gelegenheid hebben het goede resultaat van een

homoeopathische behandeling aan te toonen. Wat toch is het geval? De overheid is er op uit, alle cholera-patiënten in daarvoor ingerichte barakken te isoleeren om verdere uitbreiding tegen te gaan. Wij kunnen niet anders dan dit prijzen. Hoe energieker en flinker dat gebeurt, hoe beter. Onder de artsen, die in de barakken voor de behandeling zijn aangewezen, is echter voor zoover mij bekend, geen enkele homoeopaath. Er is dus geen gelegenheid voor homoeopathische behandeling van cholera-patiënten.

Doch ook als de toestanden anders waren, geloof ik niet, dat het raadzaam zou zijn in dit blad een uiteenzetting te geven van de homoeopathische behandeling. Onverantwoordelijk toch zou het zijn een dergelijke ernstige en snelverlopende ziekte, waar alles aankomt op het spoedig toedienen van het goed gekozen geneesmiddel en het nemen van andere doeltreffende maatregelen, zonder geneesheer, zonder vakman, te willen behandelen.

Wij willen hopen, dat wanneer deze regelen worden afgedrukt, er geen nieuwe gevallen van cholera meer worden waargenomen.

Utrecht.

J. I. A. B. v. R.

VERBLIJF AAN ZEE.

(Vervolg.)

Een prachtig natuurtafeel biedt ons de zee aan het Hollandsche strand bij een storm uit het Westen. Het is een wonderschoon schouwspel, dat een onuitwissbaren indruk achterlaat.

Schoon is vaak de aanblik der zee met het zich over haar welvende firmament op een stillen zomeravond, wanneer bij lichtbewolkten hemel de zon met onvergelykelijke kleurenpracht „der aarde ten afscheid haar groot brengt.” Dat is het zeegezicht in stille pracht.

Maar majestueus-indrukwekkend is de zee onder den invloed van den Westerstorm. Dan, tijdens den vloed, rollen haar schuimende golven door onweerstaanbare kracht voortgezweept, tot aan den voet van het duin.

Als een kokende, woelende, woest golvende massa, met hoog opschuimende golfkammen verschijnt dan het soms zoo kalme watervlak. En alsof zij de aan de wateren ontworstelde gronden opnieuw willen veroveren, stormen zij aan, steeds verder opdringend, in dichte drommen, over de gladde zandvlakte van het breede strand met geweldige kracht, de wilde baren der zee.

Glinsterend wit, met donkere blauw-groene schaakeeringen, gelijk de felbewogen watermassa een levend geworden, onmetelijk groote gletscher van het hooggebergte, zich uitstrekkend tot aan den horizon. De op 't strand uitvloeiende golven gelijken een witwollige zich uitspreidende reuzendeken, die de zandvlakte zacht toedekt, terwijl lillende glinsterende schuimballen, van de massa losgerukt, door den wind tegen de duinhelling opgejaagd, als zachte sneeuwballen voortrollen.

Maar het getij verloopt, en het woedend element moet zich, gehoorzaam aan de natuurkrachten, die er op werken, terugtrekken, en de breede zandvlakte komt allengs van onder de schuimende bedekking weder te voorschijn.

De stormwind bedaart, tusschen het wit der schuimende

golven komt meer en meer de donkere kleur van het water te voorschijn, en de oppervlakte wordt weder kalm, licht-golvend als voorheen.

Maar keeren wij tot ons eigenlijk onderwerp terug.

Na onze opmerkingen in het vorige nummer over de eigenschappen van de zeelucht en het zeewater willen wij thans eenige regelen wijden aan de beteekenis van het baden in zee. Er is een groot verschil tusschen het *baden in zeewater* en het *baden in zee*. Het eerste wordt gedaan in een badkuip, met verwarmd zeewater gevuld.

De hoofdzaak bij een verblijf aan zee is echter het baden in de zee zelf. Dit is nu eenmaal iets wat bij het verblijf aan zee behoort en door velen ook alleen daarom en omdat het, vooral bij warm weder, een aangename verkoeling en verfrissing verschaft, gedaan wordt.

Voor gezonde krachtige personen bestaat daartegen in den regel ook volstrekt geen bezwaar. Zij zullen hoogstens aanvankelijk kunnen bespeuren, dat het zeebad hen eenigszins meer aangrijpt dan het baden in stilstaand zoet water, maar op den duur niet alleen geen nadeelige gevolgen ondervinden, maar er zich over 't algemeen verkwikt en versterkt door gevoelen. Men dient echter om van de aanwezigheid van de genoemde voorwaarden zeker te zijn op deskundig oordeel af te gaan.

Ook zijn er eenige regelen, waaraan men zich steeds moet houden, die bij het baden in koud water altijd gelden en bij 't baden in zee nog te meer; zoo bijv. dat men niet in verhitte toestand dadelijk in 't water gaan mag, maar zich eerst moet laten afkoelen, verder dat men niet te lang in 't water mag blijven, in 't begin slechts enkele minuten; langzamerhand kan men den duur van het bad verlengen tot een zekere grens, welke grens nu weder niet voor iedereen dezelfde is, maar naar den persoonlijken toestand moet bepaald worden. Ook moet men niet gaan baden, wanneer men vermoeid is of dadelijk na den maaltijd. De geschiktste tijd voor 't baden is in den morgen, ongeveer een uur na 't ontbijt. Na het baden make men eerst een korte wandeling en neme daarna een half uur rust. De wandeling kan men in bepaalde gevallen ook nalaten; hierop komen wij nog terug. Voor sommige gestellen is 't steeds raadzaam niet langer dan enkele minuten in 't water te blijven. Algemeen geldende regelen zijn in dit opzicht niet te geven, elk geval moet op zichzelf beoordeeld worden. Zij, die niet langer dan enkele minuten in 't water mogen blijven, bemerken zelf duidelijk genoeg, dat zij na een langer bad zich niet verkwikt, maar onplezierig gevoelen en last hebben van hoofdpijn, soms ook van duizeligheid en misselijkheid en eerst na geruimen tijd zich weder wel bevinden.

Het ligt voor de hand, dat de werking van een zeebad niet gelijk staat met die van een gewoon koudwaterbad of van een bad in mineraal bronwater.

Bij 't baden in zee bij min of meer sterken golfslag bevindt men zich 't een oogenblik bijna geheel in 't water, terwijl 't volgende oogenblik een groot deel van het lichaam druipnat weder aan de lucht is blootgesteld. De temperatuur van de omgeving wisselt dus telkens af, daar water en lucht zelden gelijk van temperatuur zijn. Men is blootgesteld aan krachtige, rijzende en dalende stortbaden door 't telkens stijgen en overslaan van de golven. Het slaan der golven en de lichaamsinspanning, die vereischt wordt om zich tegen de kracht daarvan te verzetten, bewerken een soort van massage en tegelijk gymnastische oefening, welke bij de werking van het zeebad mede een zekere

rol spelen. Wellicht zijn de electriche stroomen, die in de zee steeds aanwezig zijn, ook nog eenigszins van invloed.

Beschouwen wij nu nog eens nader, wat er bij het te water gaan gebeurt. 't Eerste effect is, wanneer de genoemde invloeden en vooral de afkoeling plotseling op ons lichaam inwerken, vernauwing van de bloedvaten der huid en een vermeerderde aandrang van bloed naar de inwendige organen, hetgeen een gevoel van huivering medebrengt, dat gewoonlijk bij gezonde menschen zeer kort duurt, vooral bij robuste personen; bij zwakke gestellen duurt het langer en kan gepaard gaan met een gevoel van samensnoering in de borst en maagstreek en een onbestemd gevoel van matheid en angst. Soms tijds komen daarbij hartklopping en duizeligheid.

Al deze verschijnselen gaan min of meer snel voorbij en worden gevolgd door een gevoel van welbevinden als gevolg van de reactie, die zich na de eerste werking instelt, waarbij de bloedvaten van de huid weder verwijd worden en 't bloed van de inwendige organen wordt afgeleid en in grootere hoeveelheid door de huid stroomt. In deze verschijnselen, de reactie, die op de eerste werking volgt, waarbij de bloedcirculatie in de huid in sterke mate bevorderd wordt en 't bloed uit overvulde inwendige organen wordt afgeleid, ligt voor een groot deel het nuttig effect van het baden.

De reactie treedt echter niet bij iedereen even spoedig en volledig in. Wanneer men onbeweeglijk in 't koude water zou blijven staan, dan zou bij iedereen de reactie niet, of althans zeer gebrekkig en onvoldoende intreden. De lichaamsbeweging, het worstelen met de golven, het zich verzetten tegen de kracht, waarmede zij op ons neerkomen, wanneer men zwemt, de gymnastische beweging van het zwemmen, de hierdoor opgewekte versterkte hartswerking, de verdieping der ademhaling, de spierarbeid, dien men verricht — dit alles werkt mede tot bevordering van de reactie.

Beweegt men zich weinig in het water, is er geringe golfslag en zwemt men niet, dan moet men slechts zeer kort, een paar minuten b.v., in het water blijven, zich snel afdrogen, afwrijven en kleeden en door een korte wandeling de reactie doen intreden om nuttig effect van het baden te hebben. Bij voldoende beweging kunnen de meeste gezonden langer in 't water blijven. De bader voelt zelf hoe, spoedig na de eerste huivering, de reactie begint, de bovengenoemde verschijnselen, het gevoel van koude, enz., verdwijnen, om plaats te maken voor een behaaglijk gevoel van welbevinden. In dit geval kan men langer in 't water blijven, echter niet zoolang, dat 't gevoel van koude weder terugkomt, gepaard met afmatting. Blijft men dan nog langer in 't water, zoo streeft men het doel voorbij. Verlaat men het echter bij tijds, dan voelt men zich behaaglijk, men behoeft dan geen wandeling te maken, maar kan dadelijk eenigen tijd rusten en gevoelt zich daarna verkwikt en gesterkt.

Gedurende het baden, waarbij behalve de temperatuur van het water, ook de daarin opgeloste bestanddeelen tot de werking bijdragen, ademt men natuurlijk op de meest directe wijze de zeelucht in en wel de zeelucht, 't meest voorzien van de allerfijnst verdeelde waterdruppels, waarin de besproken bestanddeelen voorkomen, of m. a. w. men ondervindt gedurende het zeebad tevens het sterkst den invloed van de zeelucht.

Wij hebben reeds opgemerkt, dat de reactie niet bij iedereen even gemakkelijk en spoedig intreedt, en vooral bij

zwakke gestalten minder voldoende of soms in 't geheel niet, niettegenstaande de beweging in 't bad, de wandeling er na en 't gebruik van 't een of ander opwekkend middel, een glas wijn, een kop koffie, onmiddellijk na 't baden. In zulke gevallen gaat 't dikwerf langzamerhand beter, vooral wanneer men begint met zeer kort in 't water te blijven en slechts langzaam den duur der baden verlengt. Er zijn ook gevallen, waarin dit niet baat, en men beter doet, geheel van het baden af te zien.

Bij 't zeebad komt dus zoowel medicamenteuze behandeling als hydrotherapie en massage, elektrische en mechanische huidprikkeling in toepassing. Door sommige gestalten wordt dit gecompliceerde procedé niet verdragen. In gevallen van bepaalde ziekelijke afwijkingen, het is niet te verwonderen, zal het al heel licht mogelijk zijn, dat deze behandeling niet mag aangewend worden.

Ook wanneer geen ziekelijke afwijkingen bestaan, houde men zich aan dezen regel, dat men bij 't eerste bad opletend nagaat, welke gevolgen men er van ondervindt, en late dit zoo mogelijk door den dokter controleren; men beginne bij kalm weder, niet te lage temperatuur van lucht en water en matigen golfslag. Blijkt het, dat men 't zeebad goed verdraagt, dan kan men allengs vrijgeviger in de toepassing worden. Bij de noodige opletendheid kan men, wanneer men weet, waar het op aan komt, een en ander wel bij zichzelf waarnemen. 't Is in de meeste gevallen de ondervinding, die men bij enkele, met de noodige voorzichtigheid genomen baden, opdoet, welke beslissen moet over de vraag, of 't geregeld nemen van baden gedurende een verblijf aan zee aan te raden is of niet.

Vatten wij onze opmerkingen omtrent het baden in zee nog eens in 't kort samen, dan kunnen wij zeggen, dat er met betrekking tot de werking der zeebaden, drie soorten van menschen te onderscheiden zijn, waarbij zieken buiten beschouwing blijven.

Vooreerst dezulken, die bij 't baden 't eerste oogenblik slechts een lichte huivering ondervinden, waarop spoedig een flinke reactie volgt, gepaard met gevoel van welbevinden. Zij kunnen betrekkelijk lang in 't water blijven bij de noodige beweging, ook bij minder gunstig weder, krachtigen wind, betrekkelijk lage temperatuur en sterken golfslag.

De tweede categorie omvat dezulken, die bij het te water gaan meer door de koude worden aangegrepen en bovendien de genoemde onaangename verschijnselen waarnemen, bij wie de reactie langzaam en moeilijk intreedt. Zij gewinnen echter langzamerhand aan de zeebaden en verdragen ze ten slotte goed, wanneer zij de noodige voorzorgen in acht nemen.

Bij de derde categorie wil de reactie gedurende het baden in 't geheel niet komen. Zij voelen zich zelfs nog een tijd lang na 't baden onplezierig, soms zeer onaangenaam, en dit wordt bij voortgezet baden niet beter ondanks alle voorzorgen. Zij mogen niet langer dan een paar minuten in 't water blijven en alleen bij kalm weder en niet te lage temperatuur, of moeten er zelfs geheel van afzien.

(Wordt vervolgd.)

Dr D. K. M.

DE PLAATS DER HOMOEOPATHIE IN DE-MEDISCHE WETENSCHAP.

Naar een rede, gehouden door Dr. Royal S. Copeland,
- President van het „American Institute of Homoeopathy.” -

(Vervolg.)

De hopeloosheid der allopathie.

Nadenkende en goed toeziende artsen der oude school zijn door eigen ervaring tot het inzicht gekomen van deze schadelijke werking hunner geneesmiddelen. Zij verloren daardoor natuurlijk het vertrouwen in hun middelen, en een groot aantal van hen hebben ze eenvoudig als onbruikbaar verworpen. Hun devies is: „De beste arts is hij, die de nuttelosheid der meeste geneesmiddelen inziet”, zooals we reeds opmerkten. Daartegenover staat hun aanbidding van het laboratorium, zoodat de medische praktijk van heel wat geneesheeren tegenwoordig niet veel meer is dan een jagen naar wetenschappelijke resultaten. Zorgvuldig gaat men begin, verloop en gevolgen der ziekte na, bestudeert de bacteriologische eigenaardigheden van het geval, onderzoekt de uitgescheiden stoffen systematisch, terwijl men bij een sterfgeval door lijk-schouwing de gestelde diagnose tracht te bevestigen.

Ik wil volstrekt niet zeggen, dat deze soort artsen de meerderheid vormen; velen onder hen ken ik als mannen van eer met een nauw geweten. Maar deze protesteeren evenals wij tegen de hedendaagsche richting. Sir Dyce b.v. zegt het volgende hierover: „Wij lijden, vrees ik, tegenwoordig onder een wijdverbreiden geest van ongelooft, vrees en hopeloosheid in 't rijk der therapie. Wij gebruiken veel tijd voor het uitwerken der diagnose, en terecht, maar wij verwaarloozen op smartelijke wijze onze hoofdtaak als geneesheer: het genezen of verzachten der ziekte. Onze kennis der geneesmiddelen is te veel gericht op den vooruitgang der bacteriologie, die de oude geneeskunde tracht te overvleugelen. Maar dit zal ze niet en kan ze niet, want bij 't ziekbed komen ten slotte twee groote vragen aan de orde: Wat heeft de patiënt en wat zal hem helpen? En zijn wij heden ten dage niet al te veel geneigd de tweede vraag te vergeten, wij experimenteeren met synthetische nieuwigheden en vergeten de oude, beproefde geneesmiddelen. Kortom, wij artsen staan op 't punt van geneesheeren abstracte geleerden te worden, die langzamerhand hun bekwaamheid als medisch kunstenaar verliezen.”

Als ik met het bovengezegde eindigen wilde, zoudt gij het recht hebben mij een beeldenstormer te noemen, en onze geheele beschouwing zou nutteloos geweest zijn. Maar gelukkig behoeven wij niet hierbij te blijven staan, zooals wij nu zien zullen.

Er leefde eens een arts, wiens tijdgenooten zeer van de onze verschilden. Zijn collega's, zoo geheel anders dan nu, hadden vertrouwen in hunne geneesmiddelen, al hun handelingen tenminste wezen op een levend geloof er aan. Zeer groote pillen, afschuwelijk smakende afkooksels, walgelijke mixturen en onmogelijke combinaties van geneeskrachtige stoffen waren aan de orde van den dag. Iedere gift bevatte groote hoeveelheden van de genezende stof. De genoemde arts echter gaf in tegenstelling

met zijn ambtgenooten slechts één geneesmiddel tegelijk en wel in kleinere giften en in zoodanigen vorm, dat het lichaam de genezende stof gemakkelijk kon opnemen.

Deze handelwijze echter ondervond tegenspraak, smaad en veroordeeling, tot ten slotte de alleenstaande arts door zijn ambtsbroeders in den ban gedaan werd. Maar het zaad was gezaaid, de tranen van dankbaarheid, door de genezenden geschreid, maakten den bodem nat, en de plant kwam tot vollen wasdom en heerlijke ontwikkeling.

Sedert zijn de tijden veranderd. De artsen hebben, hoeveel nieuwigheden er ook verschenen, in 't algemeen niet alleen de ruwe middelen der vorige eeuw, maar alle inwendige geneesmiddelen op zijde gezet. Van 't eene uiterste is men in 't andere gekomen. Maar als men maar eens het oog van microscoop en laboratoriumtafel wilde afwenden, dan zou men zien, hoe de struik der homoeopathische therapie, voor 100 jaren nog klein, tot een machtigen boom geworden is. In zijne schaduw kunnen de menschenkinderen genezing vinden.

Dat de heerschende school geen aanspraak meer maken kan op een therapeutisch bezit, moet iedereen toegeven. In dit opzicht is er niet veel verschil van inzicht mogelijk. Waarom neemt zij het dan kwalijk, dat een andere school beweert wel zulk een bezit te hebben? Wij, homoeopathische artsen, moeten ons wel afscheiden van de anderen, daar wij het heil der menschheid in dit opzicht slechts zien in de naleving van de groote wet der gelijksoortigheid, door de feiten bewezen, en voor ons de vaste grond, waarop wij bij ons therapeutisch handelen staan: Tweedracht en meningsverschil is niet aangenaam, maar soms noodzakelijk. En soms is een bittere strijd te verkiezen boven een vrede tot elken prijs. Zoolang de wet der gelijksoortigheid nog niet geworden is tot de algemeene erkende, therapeutische grondwet is het doel en de bestemming der homoeopathie nog niet bereikt.

Tegen iemands redelijke overtuiging kunnen en willen wij niet strijden, maar wij verlangen, dat deze overtuiging gegrond is op nadenken en onderzoek.

Onze waarnemingen bij een zorgvuldige proefneming met geneesmiddelen, de wetenschappelijke geneesmiddelleer, en de dagelijksche resultaten, aan het ziekbed verkregen, versterken ons geloof aan de algemeene geldigheid der geneeswet. Daarom staat voor ons een terzijde stellen van deze overtuiging gelijk met het prijsgeven van een zedelijk beginsel en het opgeven van ons succes als geneesheeren. Het medische beroep is voor ons niet in de eerste plaats een gesloten maatschappij, een vaste organisatie met wijde vertakkingen, wier eenige bestaansgrond is, de wetgeving te controleeren, de honoraria te bepalen, en de methoden voor armenbehandeling vast te stellen.

Waarheid alleen is eeuwig. Theorieën wisselen, en bewijzen, daarop gegrond, vallen in puin. Inrichtingen, vroeger doeltreffend, veranderen. Regeeringen zijn wisselend en onbestendig. Zelfs van de democratie zeggen sommigen, dat ze slechts een proefneming is. Voor ons schijnt ze zoo vast te staan, als het Romeinsche rijk en de stad op zeven heuvelen voor de tijdgenooten van Paulus. En toch ook deze dingen zijn vergaan. Zoo zal het ook gaan met de tegenwoordige geneeskunde. Een systeem, dat zich zelf overleefd heeft, dat zijn nuttigheid verloren heeft en aan zijn bestemming zoo weinig beantwoordt, dat er bijna dagelijks een nieuwe methode van medisch handelen opkomt — zulk een systeem verdient geen beter lot, dan het verzinken in een onschadelijke vergetelheid.

In zijn plaats zal een nieuw systeem worden aangenomen, dat een honderdjarige proef doorstaan heeft en dat elk jaar vaster wortelt in den geest harer beoefenaars.

De wederontdekking der Homoeopathie.

Ten tijde van Hahnemann was de homoeopathie een proef, waarvan de waarde bevestigd werd door de resultaten aan het ziekbed. Tegenwoordig zijn de behandelingswijze, zoowel als de wet der gelijksoortigheid en de kleine giften, door wetenschappelijk onderzoek bewezen. Ook van allopathische zijde zijn de stellingen der homoeopathie, hoewel onbewust, bevestigd. De zoo-genaamde onderzoekingen over opsonine ¹⁾ van Sir Wright b.v. zijn feitelijk niets anders dan een wederontdekking der Homoeopathie. Bij ettervormende micro-organismen nam hij de wet der gelijksoortigheid waar. Als hij een kleine hoeveelheid van het vergift nam, door de ziekte verwekkende microbe afgescheiden, (zulk een vergift noemt men Toxine), dan was hij in staat hiermede genezend op de wonden in te werken. Zulk een toxine nu veroorzaakt in grootere hoeveelheden gegeven, *gelijksortige* verschijnselen als de microbe zelf doet ontstaan.

Zoo ontdekte Wright de wet der gelijksoortigheid, maar niet alleen dit, hij vond ook, — dit is wel merkwaardig — dat de dosis zeer klein moest zijn en wel ongeveer gelijk aan de 6e decimale verdunning der homoeopathie. Het hier aangehaalde is slechts één voorbeeld van meerdere bevestigingen tegen wil en dank van de leer der Homoeopathie. Overal waar de allopathie op positieve resultaten bij haar geneesmiddeltherapie kan wijzen, werkt zij volgens homoeopathische beginselen.

BESLUIT.

In de Homoeopathie heeft de menschheid den sleutel tot de boeien, waarin de ziekte den mensch kluistert, de verlossing van de verschrikkingen der vervolgen eeuwen.

Jarenlang hebben wij dit verkondigd, en in den laatsten tijd neemt men steeds meer en meer, al is het onder een anderen naam, onze methode over. In de Homoeopathie kunnen de volkeren genezing vinden. De Homoeopathie bezit naast de chirurgie met hare wonderen, naast de laboratorium-producten, en naast alles wat de medische wetenschap ontdekt heeft nog, en dat wel uitsluitend, de kennis van de aanwending der geneesmiddelen.

In een tijd, toen de chirurgie nog machteloos was en de algemeene geneeskunde hulpeloos, heeft de Homoeopathie haar oorsprong genomen, en van dien tijd af genezingen tot stand gebracht, die op andere wijze niet mogelijk waren. Overal vindt men artsen van onze richting, onze ziekenhuizen nemen toe in aantal en invloed, onze sanatoria en poliklinieken zijn talloos; onze resultaten in de praktijk zijn ons beste getuigenis.

Maar wij homoeopathen willen niet een zelfzuchtig gebruik van ons kunnen maken. In den naam van Samuël Hahnemann zou ik wel elken arts, van welke school, welk geloof, welk ras of natie ook, deze groote gave willen geven — de kennis der homoeopathische geneesmiddelleer en hare toepassing bij het ziekbed. Gaarne deelen wij, zijne erfenamen, deze heerlijke erfenis met u, opdat zodoende wij allen worden zonen en dochters van onzen geestelijken vader — Christiaan Frederik Samuel Hahnemann!

¹⁾ De stof, waaraan Wright de ziektekiemdoodende werking van het menschelijk bloed toeschrijft.

AANLEG VOOR ZIEKTE.

Naar Dr. Med. Štäger, Bern.

Elk mensch heeft een strottenhoofd en de meeste menschen hebben goede longen, en toch zijn niet alle menschen zangers, ja zelfs zijn er maar enkelen, die het ver brengen in de kunst van zingen. Er moet dus toch nog iets meer dan een strottenhoofd met stembanden en goede longen noodig zijn voor 't hebben van een mooie stem. Er moet iets bijkomen en dit iets noemt men *aanleg*. Zonder aanleg kunnen wij ons geen zanger, geen schilder, geen kunstenaar in 't algemeen denken. Uiterlijk verschillen deze menschen misschien niet van de overigen, maar er moet iets innerlijks zijn, dat hen tot kunstenaars maakt. Zoo is er ook geen ziekte zonder aanleg. Ziekte is het produkt van de ziekmakende stof met den aanleg of de dispositie voor de ziekte.

Tegenwoordig heeft men bij de meeste gevallen als ziekte verwekkende oorzaak de bacteriën ontdekt en kunnen isoleeren. Maar toch kan men niet beweren, dat de bacteriën alleen voldoende zijn voor het verwekken van een ziekte, integendeel, ook hier moet er iets bijkomen, evengoed als voor het ware schilderen geen technische vaardigheid alleen voldoende is. Wel heeft men langen tijd gemeend, dat de bacteriën op zichzelf, zonder eenige bijkomstige kracht, in staat zouden zijn ziekten te verwekken, daar men gewoonlijk bij witte konijntjes of Guineesche biggetjes door infectie met bacteriën alle mogelijke ziekten op kunstmatige wijze kan te voorschijn roepen, maar daar tegenover staat, dat er dieren zijn, die voor sommige bacteriën-soorten totaal ongevoelig zijn.

Ook is het een bekend feit, dat bij elke, noch zoo hevige epidemie, van de vreeselijkste ziekten, zooals pest en cholera, toch altijd maar een gedeelte der personen in zulke geteisterde streken ziek wordt, en er altijd menschen gevonden worden, die gezond blijven, hoewel men bijna met zekerheid zeggen kan, dat ze vroeger of later met de ziekte-verwekkende bacteriën moeten besmet zijn. Wanneer b.v. in een stad de waterleiding met typhus-bacillen wordt besmet, ontstaat er een epidemie, maar volstrekt niet alle burgers worden ziek, integendeel, de meesten blijven van de ziekte verschoond en ook zijn er velen, die de ziekte slechts in lichten graad krijgen. De hygienicus Pettenhofer at, tot verbazing van de geheele geleerde wereld, indertijd een flink met typhus-bacillen besmet broodje op, en had er niets anders van dan een lichte ongesteldheid van de maag. De aanhangers van de leer, dat de bacteriën alleen de ziekteverwekkers zijn, geraakten hierdoor natuurlijk in de war, tot er een oplossing gevonden werd in de immuniteitsleer. Volgens deze leer kan iemand, door achtereenvolgens steeds grooter hoeveelheden van een vergift in te nemen, zich langzamerhand meer en meer ongevoelig (immuun) voor dit vergift maken. Het is b.v. een bekend feit, dat de eerste sigaar duidelijke vergiftigings-verschijnselen te voorschijn roept (braken, misselijkheid, hoofdpijn) terwijl toch in latere jaren dezelfde persoon vaak tien, twintig sigaren rookt zonder er iets nadeeligs van te bespeuren. Zoo weet men ook, dat iemand, die een typhus-ziekte doorstaan heeft, geruimen tijd daarna ongevoelig blijft voor typhus-bacillen. Gedurende één en dezelfde epidemie zal wel niemand tweemaal ziek worden.

Men tracht dit op de volgende wijze te verklaren. Wanneer in het lichaam van een gezond mensch schadelijke bacillen dringen, gewoonlijk door de voedselopname, of door het drinken van water, dan worden deze bestreden door de in het bloed voorkomende witte bloedlichaampjes. Deze scheiden een voor de bacteriën vergiftige stof af. Is het aantal bacteriën te groot, dan treden er ziekteverschijnselen op (koorts, enz.), die eindigen of met den dood, als de bacteriën overwinnen, of met genezing, als het bloed

overwint. Is nu de patiënt genezen, dan is zijn bloed gevuld met deze voor de bacteriën dodelijke stoffen. Hij is hierdoor gedurende langen tijd ongevoelig (immuun) voor de ziekte, waaraan hij geleden heeft.

Toch verklaart deze immuniteitsleer niet alles. Zij geeft o.a. geen antwoord op de vraag, waarom, als in een stad een epidemie uitbreekt van een ziekte, die er tientallen van jaren niet geweest is, toch slechts bepaalde personen ziek worden, meer of minder zwaar.

Er blijft dus nog een andere factor over, dien men den aanleg of de dispositie noemen kan. Indien iemand niet voor een bepaalde ziekte is „gedisponeerd,” dan blijft hij gezond, en kunnen de bacteriën hem niet schaden. Toch is dit slechts een woord, een los begrip, iedereen gebruikt het, en niemand weet eigenlijk, wat nu inderdaad deze „dispositie” is.

Het groote publiek was dan ook niet met deze uitdrukkingen tevreden, maar bleef, trots alle ontdekkingen van bacillen en alle immunisatie-theorieën de oude woorden „slecht bloed” en „slechte sappen” gebruiken; woorden, die Galenus reeds voor 2000 jaren gebruikt had. Het volk vergaf men dergelijke termen, maar wee den arts, die zulk een onwetenschappelijke uitdrukking als „slecht bloed” durfde bezigen.

Alle ziekten zijn plaatselijk, heette het in dien tijd, de ziekte begint meestal van buiten af en heeft met het bloed niets uit te staan. Tot deze opvattingen kwam men door de eenzijdig mechanische natuurbeschouwing van die dagen, waardoor men de dingen niet meer in hun ware licht zag, men verloor het overzicht over de enkele feiten en zag door de boomen het bosch niet. De oude leer van Galenus, op de dagelijksche ervaring gegrondvest, die reeds 2000 jaren onbetwist heerschappij gevoerd had, werd bij het invoeren der jonge „exacte” geneeskunde overboord geworpen. In hare plaats kwamen de grofmaterialistische hypothesen, die de kunstmatig opgebouwde chemische lichamen in het leven riepen tot genezing onzer kwalen, maar tevens tot den achteruitgang van de interne geneeskunde hebben meegewerkt.

Des te interessanter is het, dat men in den laatsten tijd weer meer waarde begint te hechten aan denkbeeldige begrippen, zooals de dispositie of aanleg voor de ziekte. Een beslist aanhanger der allopathische geneeswijze, Dr. med. Bachmann in Harburg, heeft voor eenigen tijd een boekje, getiteld „Hygiënische reformgedachten op biologischen grondslag” het licht doen zien, waarin hij krachtig propaganda maakt voor de oude, vergeten leer van het „slechte bloed.” Men noemt dit nu „Humoral-pathologie.”

Hij wijst er met ingenomenheid op, dat er een toenevende belangstelling in deze leer is en beschouwt dispositie en slecht bloed eenvoudig als hetzelfde. Ook de bekende professor Dr. Gustav Jäger en de natuurgeneeskundige Dr. Lahmann waren krachtige verdedigers dezer hypothese, en danken hun beste resultaten, vooral bij chronische ziekten, aan het kennen en erkennen van deze leer.

Is het begrip dispositie gelijkkluidend geworden met „slecht bloed” of „slechte levenssappen,” dan heeft het opgehouden een holle klank te zijn. Iemand, die zulke uitdrukkingen gebruikt en spreekt van „bloedreiniging,” kan dus niet meer onwetenschappelijk genoemd worden, daar hoogst wetenschappelijke mannen aan zijn zijde staan.

Natuurlijk zijn we nog niet, waar we wezen moeten. De oude materialistische geneeswijze zal zeker niet in één van den aardbodem verdwijnen, maar er is tenminste een begin gemaakt met het weder invoeren van de oude begrippen. Dr. Bachmann zegt hierover in zijn werkje: De hedendaagsche wetenschappelijke geneeskunde, op sleeptouw genomen door de bacteriologie, staat tegenwoordig ongelukkigerwijze geheel buiten de op algemeenbiologische feiten gegrondveste ziekte-beschouwing, en is veelal nog zoozeer onder den invloed der mechanische natuurbeschouwing, dat ze buiten de „physische oorzaken” alleen nog bacteriën als ziekte-verwekkers erkent. Daaruit wordt dan ook verklaarbaar de zoo gebruikelijke geneeswijze met chemische stoffen, die een vergifti-

gende werking op het lichaam uitoefenen en vaak de verschijnselen der ziekte doen verdwijnen en deze schijnbaar genezen. Men tracht veel te veel te specialiseren en grijpt het zieke orgaan aan, hetzij door uitwendige middelen, hetzij door operaties, electriseeren, enz., en vergeet den samenhang van dit orgaan met het geheele lichaam.

Maar een zanger is nu eenmaal niet alleen een mensch met goede longen en een strottenhoofd, er komt iets bij: de aanleg. Zoo zijn ook bacteriën en andere uitwendige oorzaken slechts deelen der ziekte, maar de ziekte zelf ontstaat slechts, als er een dispositie van deze bestaat. Deze lang verwaarloosde dispositie is zeker een even gewichtige factor als de bacteriën. Het is het slechte bloed, de slechte sappen in 't lichaam, in één woord, de slechte voedingsbodem. Is deze slecht, dan is pas een ontstaan der ziekte mogelijk.

Daarom is het in de eerste plaats gewichtig dit slechte bloed te verbeteren en deze slechte sappen te reinigen, noodiger nog dan het bestrijden der uitwendige invloeden en het vermijden of vernietigen der bacteriën.

Is het bloed eenmaal verbeterd, dan is het lichaam krachtig geworden tot het weerstaan der vreemde indringers en is de hoofdoorwaarde voor de blijvende gezondheid vervuld. Vaak genoeg zal men bij een oordeelkundige behandeling, door te werken op deze onreine levenssappen — hoe onwetenschappelijk deze naam dan ook moge zijn — een operatie kunnen vermijden en een lid van het lichaam kunnen redden van den ondergang. Want de chirurg is snel genoeg bereid operatief in te grijpen, daar hij de geneesmiddelen, die het geheele gestel verbeteren, niet kent; maar hoeveel mooier is het iemand te genezen, dan hem door verminking in het leven te houden, hoe onwetenschappelijk deze wijze van genezen dan ook moge zijn.

N. V. HOMOEOPATHISCH ZIEKENHUIS.

LOTERIJ¹⁾

van voorwerpen grootendeels door verpleegden vervaardigd, ten voordeele van bovengenoemde Inrichting, à 25 cents per Lot.

Veel fraaie prijzen trekken aan;
Helpt 't aantal ons vermeerren;
Geeft wat ge wilt ontberren,
Die 't mooiste geeft, heeft 't best gedaan.

Grijpt, Dameslief, penseel of naald,
Uw kunstwerk, nut en heerlijk,
Is voor ons onontbeerlijk,
Ziet, wie er d' eerprijs mee behaalt.

Neemt elk een lot; beproeft de kans;
Tracht andren aan te sporen,
Geen oogenblik verloren!
„Wie waagt die wint” geldt steeds en thans.

DR. J. I. A. B. VAN ROYEN, Geneesheer-Directeur van het Homoeopathisch Ziekenhuis (adres Maliesingel No. 34 UTRECHT) heeft zich bereid verklaard tot verzending van loten en ontvangst van prijzen.

(Goedgekeurd door Burgemeester en Wethouders der Gemeente Utrecht, bij besluit van 13 Augustus 1909.)

¹⁾ Door een der verpleegden in de homoeopathische afdeling van het Utrechtsche Diaconessenhuis, werd ons deze dichterlijke mededeeling toegezonden, die wij hier gaarne opnemen. [RED.]

ADVERTENTIËN.

Mahr's POREUZE ONDERKLEEDING

en STOFFEN per Meter,

aanbevolen door Dr. J. Voorhoeve in „Homoeopathie in de Praktijk,” zijn tegen fabrieksprijzen verkrijgbaar in het **Reform verkoophuis** van het **Vegetarisch Hotel „Pomona,”** Catharijnesingel 80, Utrecht. Stalen en prijscourant worden op aanvraag gaarne toegezonden. (30)

Aanbevelend, W. H. VERHOEFF.

GEVESTIGD

te 's GRAVENHAGE, Prinsengracht 17:

A. BOERMA, Arts

homoeopathisch geneesheer.

SPREKUREN:

alle werkdagen van 1 tot 3 uur en na schriftelijke aanvraag op andere uren. (20)

„Een Koningin van Frankrijk”

ziet 1 October het licht.

Dit is een nieuwe historische roman van **Elisabeth von Maltzahn**, schrijfster van „OSANNA IN EXCELSIS!”

HOMOEOPATHISCHE GENEESMIDDELEN

van Dr. Willmar Schwabe te Leipzig, en C. Th. Voorhoeve, Den Haag.

verkrijgbaar bij (20)

HERDINGH en BLANKEN, Apothekers.

TEL. No. 502.

Hoogewoerd 143 — LEIDEN.

ZENUWZWAKTE

en hare voorkoming door

Dr. J. VOORHOEVE.

Prijs 45 cts.

Verkrijgbaar na toez. v. postw. bij La Rivière & Voorhoeve - Zwolle.

SPOOR's NORMALE RIJST.

Soort B en W.

Licht verteerbaar en voedzaam. Door HH. Artsen aanbevolen.

Door deze bericht ik, dat mijn rijst voor het vervolg verkrijgbaar zal zijn bij de firma **J. HASEBROEK, Comestibles & Delicatessenhandel,** Telefoon 6, ALPHEN a/d. Rijn.

Vraagt aan mijn Hoofddepôt: Hasebroeks Prijscourant.

D. SPOOR. (20)

Homoeop. Apotheek.

J. H. ZINDLER Jr.,

's-Gravendijkwal 283

ROTTERDAM.

Telef. interc. 4114.

Geneesmiddelen van Dr.

Willmar Schwabe, des-

gewenscht ook in origi-

neele verpakking. (10)

KINKHOEST

DOOR

Dr. J. VOORHOEVE.

Prijs 45 cents.

Verkrijgb. na toez. v. postw. bij

La Rivière & Voorhoeve - Zwolle.

Homoeopathische Apotheek

BEKER & Co.

Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM.

Telefoon 2478. (10)

Geneesmiddelen van

Dr. WILLMAR SCHWABE.

Homoeopathische Apotheken

te Arnhem.

MIEDEMA en VAN AALST,

Roggestraat 3,

A. SPRUIT, firma B. Miedema,

Steenstraat 49. (20)

DE CHOLERA

en hare homoeopathische behandeling, door

Dr. N. A. J. Voorhoeve.

Franco toez. na ontvangst van 12 cts in postz. of postw. door

La Rivière & Voorhoeve, Zwolle.

Homoeopathische Apotheek — C. TH. VOORHOEVE, DEN HAAG.

Frederik Hendriklaan 72.

Eenige inrichting in Nederland, die uitsluitend dient tot het bereiden van Homoeopathische geneesmiddelen.
Eigen bereiding van Staminkturen, verdunningen, verwijfingen en korrels.

HUISAPOTHEKEN.

Ook verkrijgbaar bij de volgende Apothekers:

AMSTERDAM L. Warmolts, Vijzelstraat 130.
APELDOORN J. A. Roelse.
G. J. Romijn & Zn., Hofapothek.
DELFT Hanssen & Nijdam.
DORDRECHT K. G. W. de Bosson.
J. Romijn Bzn., „de Rozijnkorf.”
GORINCHEM S. S. Gallée.
DEN HAAG J. J. Hofman, Schenkweg.
Vrijdag-Zijnen, Ged. Burgwal.
HAAARLEM Begeman & Sneljtens, Jansstraat.

HILVERSUM Alle apothekers.
KAMPEN W. L. Woutersen.
LEIDEN M. Boekwilt, Vischmarkt.
Herdingh & Blanken, Hoogewoerd.
MIDDELBURG J. W. v. d. Garde.
ROTTERDAM Jurrewitz & Co., Schiedamsche singel 1.
UTRECHT J. Ruys, Oude Gracht.
Viel & Van Dijk, Korte Jansstraat.
ZWOLLE G. B. J. de Barbanson. (100)

INFLUENZA

door Dr. J. VOORHOEVE.

Orzaken en behandeling met homoeop. middelen. Snelle genezing. Prijs 45 cts.

FLEESCHJES voor Homoeop. Middelen

in iedere grootte en vorm, wit of geel glas, fijn uitgevoerd en

op wensch zuiver gereinigd, worden geleverd door de fabriek van
E. P. HAHMANN, BARMEN (Rheinland). (12)

Homoeopathische Apotheek

Firma J. VIEL en VAN DIJK

UTRECHT, Korte Jansstraat.

Ook verkrijgbaar de geneesmiddelen in origineele verpakking van

Dr. WILLMAR SCHWABE. (20)

Homoeop. Geneesmiddelen

van Dr. Willmar Schwabe in origineele verpakking verkrijgbaar bij (10)

de firma D. DE ROOIJ,

Apotheek UTRECHT, Oudegracht (Smeabr.) 115.

Homoeop. Apotheek

Firma Wed. J. RAVE

Melkmarkt 4 (10)

ZWOLLE.

Telefoon No. 23.

Origineele verpakking van DR. WILLMAR SCHWABE.

Homoeopathische Apotheek ZWOLLE.

Origin. verpakkingen van Dr. Willmar Schwabe te Leipzig.

G. B. J. DE BARBANSON APOTHEKER.

Bethlehemsche Kerkplein. Telefoonnummer 140. (10)

Homoeop. Apotheek.

Wed. Bulterman & Cohen

Hoogstraat 237, hoek der Stadhuissteeg.

ROTTERDAM.

Interc. Telefoon No. 2305. (10)

Homoeop. Apotheek

Firma HERTSTEIN

Goudsche straat 40a, hoek Meermaansstraat, (10) ROTTERDAM.

Telefoon interc. 3933.

Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe.

AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND

heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek, doch ze niet in depôt heb. Hoogachtend, (30)

's-GRAVENHAGE, 22 Ged. Burgwal.

Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen.

Homoeopathische Geneesmiddelen van Apoth. C. Th. VOORHOEVE in origineele verpakking.

Centrale Homoeopathische Apotheek van Dr. Willmar Schwabe, Leipzig.

(De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)

Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, Moedertincturen, vloeibare verdunningen, korrels en gecompriëerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAKKINGEN, voorzien van nevenstaande fabrieksmarken, huisapotheken, boeken, enz. enz.

Gevestigd voor Holland in de HERTEN-APOTHEEK te ZAANDAM,

Eigenaar F. VAN DIJK Jzn., Pharm. Doct.^s Apoth.

Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te:

Amsterdam	apothek van	J. Warmolts, Vijzelstraat 180.	Haringen	apothek van	Mevr. Wed. Snijder.
"	"	G. Schipper, Weesperzijde.	"	"	" de Vries.
"	"	J. Sol, Rozegracht, Volksapoth.	Heerenveen	"	M. Bouma Lzn.
Alkmaar	"	Firma Schouten & Co.	Hilversum	"	Van Heemskerck Düker.
Apeldoorn	"	J. A. Roelse.	"	"	Groeneveld.
"	hofapothek	G. J. Romijn & Zn.	"	"	de Vries.
Arnhem	Oranjeapothek	Bakkerstr. 68A (B. Cohen).	Leeuwarden	"	Brouwer.
Assen	apothek van	R. Karsten.	"	"	J. Feteris.
"	"	E. Lambers.	"	"	C. Sonnega, Tweebaksmarkt 28.80.
"	"	R. v. d. Klip Rz.	"	"	S. Tromp Visser.
Baarn	"	D. Bierhaalder, Nieuwstraat.	"	"	Uffelle.
Beverwijk	hofapothek	Dr. J. P. Land.	"	"	C. J. de Vogel, firma T. W. v. d.
"	apothek	A. A. Donker.	Leiden	"	Meulen, Nieuwstad K 69.
"	"	Mej. A. Sepp.	"	"	J. G. A. Bianken, Hoogewoerd.
Breda	"	A. J. B. Heidema, Wilhelminastr. 2.	"	"	Boekwilt, Vischmarkt.
Delft	"	H. Blom.	Maassluis	"	D. J. van Driessum, Mare.
Doetinchem	"	B. ten Bruggen Cate.	"	"	H. Bogtstra.
Dordrecht	"	L. La Porte.	Makkum	"	J. Dtsenke.
Enschede	"	„de Rozijnkorf”, J. Romijn Bzn.	Meppel	"	Heckman.
"	"	van F. Bergema.	Middelburg	"	L. Knoppers.
Franker	"	C. J. Snuff.	Nijmegen	"	L. W. v. d. Garde.
Goos	"	L. E. de Klerk.	Rotterdam	"	Firma Moëys & Co.
Gorinchem	"	L. La Porte.	"	"	Beker & Co., Zomerhofstraat 4.
"	"	Poels & Boot	"	"	C. de Groot, Goudsche straat 88.
Gouda	"	Gallée, firma P. A. Suerhoff & Zn.	"	"	G. A. Kal, Goudsche singel.
"	"	E. Grendel.	"	"	C. M. Meerburg, Pomp. b. sing. 81.
"	"	A. Latenstein.	"	"	Dr. P. J. Schieveen Borgman,
"	"	P. Weijer.	"	"	Mosseltrap 2.
Gröningen	"	S. Smeding Szn., A-Kerkhof 17.	Utrecht	"	J. H. Zindler Jr., 's Gravend. w. 288.
Den Haag	"	Firma v. d. Mheen, De Riemerstr.	"	"	J. Ruys.
"	"	„De Archipel” K. R. Nauta, Javastr. 49.	Velp bij Arnhem	"	Viel & Van Dijk.
"	"	van C. Th. Voorhoeve, Fred. Hendr. 72.	Vlissingen	"	C. Koek.
Haarlem	"	Begeman & Sneljtens, Jansstr. 27.	Weesp	"	C. G. Baert, Ritthemsche Markt F 189.
"	"	R. Duym, Keizerstraat 6.	"	"	T. S. v. d. Ley.
"	"	J. M. Gerrits, Kleverparkweg.	Zeist	"	N. A. Ballintijn.
"	"	Firma van Hees, } Kleine	Zutphen	"	Berents & Co., Slotlaan 24.
"	"	A. P. C. Numan van Son, } Houtstr. 57.	"	"	H. W. A. Behrens, Houtmarkt 78.
"	"	van D. L. Keur, Zijlstraat 87	Zwolle	"	Dr. J. Oudenampsen, Overwiel.
"	"	Th. A. Klinkhamer, Koninginnew. 69.	"	"	G. B. J. de Barbanson.
"	"	C. G. Loomeyer & Zoon.	"	"	(100)
"	"	Mans & Gillette, Lange Vaeerstr. 16	"	"	

Overigens moet de beoordeeling van het nuttig resultaat al weder met de noodige kennis van zaken geschieden, zooals uit de volgende opmerkingen duidelijk zal worden.

Bij de werking van hetgeen wij nu maar gemakshalve de „zeekuur” willen noemen, echter alleen bij gebrek aan een beter woord, waarbij alle opgesomde invloeden van lucht, water en baden een rol spelen, laten zich onderscheiden: 1° *de aanvankelijke werking*, bij 't begin van de kuur, gedurende de eerste dagen, 2° *de directe werking*, die zich doet gevoelen gedurende het verdere verblijf aan zee, 3° *de aanvankelijke gevolgen*, die aan 't einde van de kuur en gedurende eenige weken daarna worden waargenomen en eindelijk 4° *de latere gevolgen*, die men eerst eenige weken na 't verlaten van de zee begint te gevoelen.

De aanvankelijke werking bestaat, zooals wij reeds vroeger gezien hebben, in verschillende verschijnselen, die men gedurende de eerste 6 à 8 dagen van het verblijf aan zee vaak waarneemt, zelfs wanneer men nog geen baden heeft genomen, en wel een gevoel van algemeene afmatting, dofheid, slaperigheid na 't eten, 's nachts een zware slaap, waaruit men niet verkwikt ontwaakt, hittegevoel, bloedaandring naar 't hoofd, soms zelfs duizeligheid. Deze verschijnselen kunnen zich in min of meer hevigen graad voordoen. Het gevoel van vermoeidheid kan zoo sterk zijn, dat het dwingt tot bedrust. Hartkloppingen, gevoel van zwaarte in de hartstreek, des nachts zoogenaamde nachtmerrie.

Na de eerste baden vertoont zich vaak kriebelgevoel in de huid, soms ook een op roodvonk gelijkende uitslag, netelroos, puistjes, zelfs steenpuisten.

Verder kunnen zich voordoen stoornissen bij de urine-loozing, van maag en ingewanden, koliek, diarrhee, zenuwen gewrichtspijnen. Al deze verschijnselen, waarbij verschillende homoeopathische geneesmiddelen dienstig kunnen zijn, als Aconitum, Belladonna, Bryonia, Colocynthis, Arsenicum, zijn gewoonlijk van voorbijgaanden aard, maar kunnen ook zoo hevig en hardnekkig optreden, dat het verblijf aan zee moet afgebroken worden.

Onder de directe werking verstaan wij het algemeen gevoel van welbevinden, dat optreedt, nadat de genoemde aanvankelijke verschijnselen hebben opgehouden, in den regel bij gezonde krachtige personen na de eerste week van het verblijf aan zee. Men voelt zich dan volkomen wel en krachtig, de verhoogde functie van de spijsverteringsorganen houdt aan, zich uitende in vermeerderden eetlust. Men scheidt steeds meer behagen in 't baden en verheugt zich, wanneer de golfslag bijzonder sterk is en de reactie bij 't baden daardoor spoediger en vollediger intreedt.

Zij, die wegens een of ander lijden de zee opzoeken, ondervinden dikwerf een verergering van de verschijnselen van hun kwaal, die te vergelijken is met de aanvankelijke verergering der ziekteverschijnselen, die soms bij de aanwending van homoeopathische geneesmiddelen optreedt. Deze voorloopige verergering is echter vaak een gunstig voorteken met betrekking tot het latere heilzame resultaat. De chronische kwaal komt eerst in een eenigszins meer acuut stadium onder den invloed van de zeekuur om daarna belangrijke verbetering te vertoonen. De kwaal wordt direct in zijn eigenlijken schuilhoek opgezocht en aangetast. Het is echter dikwerf noodig om, wanneer die voorloopige verergering zich voordoet, de kuur geheel of gedeeltelijk te onderbreken, gedurende eenige dagen geen baden te nemen en zelfs niet lang aan het strand te vertoeven. Begint men dan na eenige dagen weder te baden en

langer aan 't strand te vertoeven, en vertoonen zich dan deze verschijnselen van verergering opnieuw, dan dient de zeekuur definitief afgebroken te worden, daar men anders het doel voorbij zou streven.

De aanvankelijke gevolgen, die men na een zeekuur kan waarnemen, zijn, wanneer men de kuur goed verdragen heeft, altijd van gunstigen aard. Gezonde menschen voelen zich direct na de kuur frisscher, krachtiger, opgewekter dan te voren, beter in staat hunne gewone bezigheden te verrichten, minder spoedig vermoeid. Zij, die vóór de kuur aan ziekelijke verschijnselen leden, zullen, wanneer die doeltreffend was, daarvan bevrijd zijn of althans belangrijke verbetering waarnemen.

Eindelijk komen in sommige gevallen, een of twee maanden of meer na 't eindigen van de zeekuur, verschillende verschijnselen voor, die eerst niet bespeurd werden en die als de „latere gevolgen” bekend zijn. Het zou ons te ver voeren, wanneer wij hier op deze latere gevolgen nader wilden ingaan; het zij genoeg er op te wijzen, dat die bij verschillende ziekten kunnen optreden en bewijzen, dat ofschoon aanvankelijk, na de kuur, verbetering scheen te bestaan, het definitieve resultaat eer een verergering dan een verbetering blijkt te zijn en de kuur dus in dit geval beter achterwege had kunnen blijven.

De beoordeeling van een en ander moet in elk geval aan een arts worden overgelaten. Men dient daarbij nauwkeurig op de hoogte te zijn van den toestand van den patiënt, zooals die was vóór de zeekuur, en den patiënt daarna gedurende geruimen tijd goed waar te nemen.

Voor gezonde, krachtige personen is een verblijf aan zee bijna altijd nuttig. Dit volgt uit hetgeen wij boven omtrent de werking van zeelucht en zeebaden gezegd hebben wel van zelf. De vraag, of dit voor kinderen ook geldt, willen wij nog even nader bespreken.

De heerschende meening is, dat het verblijf aan zee in 't algemeen voor kinderen bijzonder geschikt is. Met betrekkelijk weinig uitzonderingen is dit ook waar, en vooral voor stadskinderen. Het verblijf aan zee heeft voor hen een buitengewoon versterkenden invloed, bevordert in hooge mate de voeding en de ontwikkeling in de kinderjaren. Kinderen met een zoogenaamd lymphatisch gestel, schijnbaar goed gevoed, maar bleek van kleur, een min of meer gezwollen uiterlijk, met een teere huid, slappe spieren en weefsels, krijgen door een verblijf aan zee van eenige weken een geheel ander voorkomen, worden steviger, minder gezwollen van uiterlijk, krijgen een gezonde roode gelaatskleur. Vroeger zenuwachtig, prikkelbaar en traag, zijn zij nu vroolijk, opgewekt, vlugger in hunne bewegingen, krachtiger, minder spoedig vermoeid, levenslustiger; een verandering, die door geen andere middelen en zelfs niet door een verblijf op 't land te verkrijgen is.

Wanneer een verblijf aan zee voor kinderen weldadig is, bemerkt men dit gunstig gevolg reeds spoedig, ook al treden in de eerste dagen als aanvankelijke werking lichte ongesteldheden op, die dan spoedig voor dezen verbeterden toestand plaats maken. In enkele gevallen geschiedt dit echter niet en wel bij sommige kinderen, die een te prikkelbaar zenuwgestel hebben, waarop het zeeklimaat een te sterk irriterenden invloed heeft.

Ofschoon dus een verblijf aan zee voor gezonde kinderen bijna steeds nuttig is, sluit dit niet in, dat het beste zou zijn hen altijd aan zee te laten. Het nuttig effect treedt juist het sterkst aan den dag, wanneer zij, niet aan dezen

invloed gewend, gedurende een of twee maanden daarop geplaatst worden.

In 't begin van de zeekuur neme men vooral bij kinderen de noodige voorzichtigheid in acht. Men late hen niet terstond den geheelen dag aan 't strand doorbrengen en naar willekeur met bloote voeten in 't water loopen, dit laatste zelfs liever in 't geheel niet of slechts korten tijd.

Zij moeten langzamerhand gewennen aan het rondloopen en spelen aan 't strand. Bij onstuimig weer en sterken wind late men de kinderen vooral in 't begin niet lang achtereen aan 't strand.

Wat het baden in zee betreft, zoo is het niet noodzakelijk, dat men zich aan den regel houdt, dat kinderen beneden 7 jaar niet mogen baden, zooals wel wordt beweerd. Echter is het wel noodzakelijk, dat men daarmede zeer voorzichtig begint en steeds bij kalme zee en zachte weersgesteldheid en het bad slechts enkele minuten laat duren. Dan moet er goed op gelet worden, welken invloed het baden op het kind heeft, of het niet te sterk aangegepen wordt en of er een goede reactie intreedt, of het kind spoedig weer warm wordt en niet lang koud en huiverig blijft. Ook moet men vooral nagaan of het kind niet te zeer verschrikt en angstig wordt, wanneer het in 't water komt, daar dit een nadeeligen invloed hebben kan.

Voor zeer jonge, zwakke kinderen is de zee, althans aan onze kust, niet geschikt.

Bij rhachitis („engelsche ziekte”) is 't verblijf aan zee zelfs reeds in het tweede levensjaar dikwijls zeer nuttig, maar men denke steeds aan de noodige voorzorgen en kiezde de warme zomermaanden.

Bloedarmoede bij jonge kinderen en bleekzucht bij jonge meisjes worden vaak snel verbeterd door een verblijf aan zee.

Bij scrofulose („klierachtigheid”) is het nut van een verblijf aan zee boven allen twijfel verheven en tegenwoordig wel algemeen bekend, en ook bij tuberculose, hoewel met betrekking tot longtuberculose nog wel verschil van meening bestaat, en zeker niet alle gevallen voor een verblijf aan zee geschikt zijn.

Voor vele zenuwlijders is het verblijf aan zee in hooge mate weldadig en ook bij verschillende huidziekten komt het voor de behandeling in aanmerking.

Maar wij willen hier geen volledige lijst geven van alle ziekten, waarbij een verblijf aan zee nuttig kan zijn, en kunnen ook met betrekking tot de genoemde niet in verdere bijzonderheden afdalen. Noodzakelijk blijft toch steeds, dat men, alvorens in geval van ziekte tot een zeekuur te besluiten, den raad en de voorlichting van den arts inwint en van de noodige voorschriften voorzien wordt.

DR. D. K. M.

LUCHT.

Een vorig maal hebben we een praatje over het water gehouden, laten we het nu eens hebben over de lucht.

We zullen het dus nu eens hebben over iets, dat we niet zien en niet proeven kunnen en dat we in het dagelijksch leven eigenlijk eerst bemerken, als 't er niet is. Dat is toch dunkt me, wel een merkwaardige eigenschap, lang niet aan alle stoffen eigen!

Maar niet waar, als we opgewekt en vroolijk ons morgenlied laten klinken door bosch of langs veld — er wordt hier in Almen verbazend veel gezongen — dan merken we van de lucht niet veel. We voelen ons vroolijk en opgewekt, en toch, daar is de lucht mee schuld aan. Wanneer we

een lokaal ingaan waar veel menschen zijn, als we b.v. een schoollokaal binnenkomen, dat slecht gelucht is, of een kerk, waar stoven hun heerlijken geur verspreiden, dan krijgen we bij het binnenkomen een onaangename gewaarwording, omdat de lucht verontreinigd is door kolendamp of door koolzuur.

„Ik snak naar lucht!” zegt iemand die 't benauwd heeft, „naar de onzichtbare lucht.” Waarlijk ook hierin zou men zeggen, dat de onzichtbare dingen de meeste waarde hebben voor 't leven.

We zien dus de lucht niet en toch is ze er. Dat merken we b.v. als de lucht in beweging is, als 't waait; ook als ge hard loopt bemerkt ge dat er iets is, dat u tegenhoudt en langs u heenstrijkt: de lucht. Zoo'n onzichtbare stof noemen we een gas, en zulk een gas weegt evengoed als alles wat ge zien kunt. Hoeveel denkt ge wel dat lucht weegt? Nu, een Liter weegt ruim één Gram en de lucht drukt op elken vierkanten centimeter met een gewicht van 1.033 KG. De lucht drukt even zwaar op onze hoofden, alsof er een waterkolom op stond van 10 Meter hoogte.

Ge begint natuurlijk eenig respect voor uzelf te krijgen, niet waar? dat ge bij den zwaren levenslast nog die lucht-massa dragen kunt, zonder er gebukt onder te gaan. Verban uw ijdelheid, want ge draagt niets, waarde hoorder of hoorderes. Waarlijk, hadden wij zooveel te dragen, er waren nog meer kromme ruggen dan we nu al in Almen zien. De lucht in ons vormt aan de binnenzijde de tegen-drukking, vandaar dat we niets van dat gewicht bespeuren. Dat ze er is, dat weet ge allen eigenlijk toch wel. Niet waar, denken we maar aan onze barometers en met name aan den kwikbarometer, de kwikkolom is 760 millimeter hoog. Dat de lucht een drukking uitoefent, heb ik u wel eens laten zien, we vulden een glas geheel met water, legden daarover een stuk papier en keerden 't glas snel om; er viel dan geen drup water uit het glas. Nu zouden we een aan één zijde gesloten buis van ruim 10 Meter lengte met water kunnen vullen, gesteld dat we zoo'n lange buis krijgen konden, die we aan de opene zijde kunnen sluiten, b.v. met onzen duim! dat opene einde onder water kunnen brengen, b.v. in een emmer, den duim wegtrekken en we zouden dan zien dat er een waterzuil bleef staan in de buis van ruim 10 Meter lengte, en onze barometer was klaar.

Nu is de druk van den dampkring op alle tijden niet dezelfde en daardoor zou de waterkolom ook niet altijd even hoog zijn, we zouden daardoor dus hebben: wisselingen in den barometerstand. Het lastige van zoo'n waterbarometer zou zijn om die wisselingen af te lezen; we zouden een ladder van 10 Meter lengte nodig hebben om er bij te klimmen, of we zouden om de buis een huis moeten bouwen van 10 Meter hoog en op het dakkamertje den barometer moeten aflezen! Men heeft daarom in plaats van water kwikzilver genomen, dat meer dan dertien en een half maal zwaarder is dan water, en nu hebben we maar een buis nodig van nog geen meter lengte, onze barometerbuis.

Misschien zijn er onder u, die zeggen of denken: wat kan mij dat allemaal schelen, of die lucht drukt of niet drukt, vooral als ik er toch niets van voel, voor mijn part was er heelemaal geen lucht! Sapperloot, sla zoo niet door, vriend, verbeeld je dat er eens heelemaal geen lucht was, dan zouden de Haagsche luchthappers niet kunnen bestaan, maar gij zelf waart ook gauw om zee! We kunnen zonder de lucht niet leven, dat wilde ik u nu juist eens vertellen.

Kijk, dat is al weer 't gekke van lucht, als ik 's morgens de eene of andere kamer binnenkom, waar ik een zieke ga bezoeken, dan denk ik wel eens en ik zeg het ook wel eens: „hè wat 'n lucht is hier!” maar dan bedoel ik juist: „Hé Gerrit Jan” of hoe hij heeten mag, „wat is hier weinig lucht!” Dan bedoel ik, goede vrienden, wat is hier een bedorven lucht. Ik zal u eens wat van lucht vertellen, dat u allen moet kunnen schelen, dat ge allen wel weten moogt. Waar ge allen, als ge wilt, uw voor-

deel mee doen kunt. Lucht, ik zei 'tu reeds, is een gas. Mis, zal misschien de een of andere geleerde onder u denken, 't is een gasmengsel. Juist zoo, lucht is een mengsel van verschillende gassen, maar de twee voornaamste zijn de stikstof en de zuurstof, en er is wel vier maal zooveel stikstof als zuurstof in de lucht en dat is maar goed ook.

Kijk, dat zal ik u eens zeggen, maar pas op, 't wordt geleerd. We zeggen dat iets verbrandt, als het zich verbindt met de zuurstof uit de lucht onder verschijnselen van licht en warmte; als 't hout verbrandt neemt het zuurstof op en laat de stikstof van de lucht ongemoeid. Als ge een brandenden zwavelstok steekt in een flesch, die ge afsluit met een kurk, brandt de zwavelstok niet op, hij brandt maar een korten tijd en dooft uit; haalt gij hem, als hij dreigt uit te gaan, weer te voorschijn in de lucht, dan vlamt hij weer op. Wat gebeurde? De zwavelstok verbruikte de zuurstof uit de flesch, en toen die zuurstof op was, hield het branden op; toen we hem uit de flesch haalden, nog voor hij uitgebrand was, vond hij weer zuurstof in de lucht en kon voortbranden.

Voor het verbranden is zuurstof noodig. Uw haardvuur verbruikt de zuurstof van de lucht in uw keuken; uw lamp doet hetzelfde.

Nu hebben de scheikundigen het kunstje uitgevonden zuurstof te maken; hoe ze dat doen, laten we nu maar aan die heeren over, maar ze kunnen het. Vullen we nu eens een flesch met zuurstof en steken we daarin een brandenden zwavelstok, dan zien we hoe de verbranding van het houtje verbazend snel geschiedt met schitterende vlam!

Hou dat vast: „In de lucht verbrandt de zwavelstok op zwavelstokkenmanier en eet de zuurstof uit de lucht op, in enkel zuurstof verbrandt de zwavelstok als een schitterend vuurwerk en is gauw opgeteerd.”

Ge begrijpt nog niet, waar ik heen wil, hé?

Nu luister, 't zal u gauw duidelijk worden!

Wij, gij en ik, maar ook plant en dier, hebben zuurstof noodig om te leven!

Wij ademen, d. w. z. wij ademen in en we ademen uit. Als we onzen adem ophalen, zuigen we lucht in onze longen, en als we onzen adem uitblazen, blazen we weer lucht uit. Maar! wat we inzuigen en uitblazen, is niet aan elkaar gelijk! Wij ademen lucht in, dat mengsel van stikstof en zuurstof; door onzen neus en mond en de luchtpijpen komt het in de longen; we weten, dat hebben we al meer besproken, dat de luchtpijp zich in tweeën splitst en nog eens in tweeën en wel duizendmaal in tweeën, tot de pijpjes zoo nauw en klein worden, dat ze met het bloote oog niet meer te zien zijn.

Aan het eind van het laatste pijpje zit een blaasje, een longblaasje! Naast die luchtpijp loopt een bloedvat, dat zich ook maar verdeelt en verdeelt en eindelijk zich legt tegen dat longblaasje met zijn heel, heel fijn wandje; zoo fijn is dat wandje dat de lucht, die bij de inademing in dat longblaasje komt, als 't ware geheel in aanraking is met het bloed uit de bloedvaatjes, die rondom het blaasje liggen.

Nu bevat het bloed in de longen de afvalstoffen van het lichaam. Door het voedsel worden langs een omweg (wat wellicht later nog eens ter sprake komt) aan het bloed verschillende stoffen toegevoerd, die voor het leven noodig zijn; dat bloed voert die voedingsstoffen naar alle deelen van het lichaam, maar neemt op zijn terugweg naar het hart de onnoodige stoffen weer mee; onder die onnoodige stoffen bekleedt het koolzuur een belangrijke plaats. Van uit het hart wordt dit met koolzuur beladen bloed naar de longen gedreven, en in de longen ondergaat het een zuivering. In de longblaasjes wordt aan de lucht het koolzuur tegen zuurstof uitgewisseld. De lucht die wij inademen, bevat zuurstof, de lucht die wij uitademen bevat minder zuurstof; een deel van die zuurstof is door het bloed opgenomen en daarvoor is in de plaats gekomen het koolzuur, dat het lichaam niet gebruiken kan. Ook bevat de uitgedemde lucht meer water dan de ingeademde, maar wij vestigen nu maar de aandacht alleen op het koolzuur en de zuurstof!

Daar wij het opnemen van zuurstof, weliswaar onder verschijnselen van licht en warmte, verbranden hebben genoemd, heeft men het leven dat voor zulk een groot deel uit opnemen van zuurstof bestaat, ook wel een verbranding genoemd.

Wat zou er nu gebeuren als de lucht alleen uit zuurstof bestond? Wel, de opname van zuurstof zou zóó snel geschieden, dat evenals de zwavelstok in zuiver zuurstof als vuurwerk verbrandt, de verbranding onder groote opgewektheid geschiedt, veel sneller afloopt, zoo zou ons leven ook veel sneller en wellicht onder verschijnselen van groote opgewektheid en vroolijkheid verlopen, 't zou veel gauwer uit zijn, en daar de meeste menschen 't leven toch al zoo kort vinden, zou 't voor velen erg jammer zijn.

't Is dus maar goed zooals 't is, vier deelen stikstof en één deel zuurstof.

Maar, als de Schepper 't nu zoo gewild heeft, dat er vier deelen stikstof zouden zijn en één deel zuurstof, waarom maken wij het dan dikwijls zoo geheel anders?

Kijk eens, als ge een vogeltje zet onder een glazen stolp waar geen lucht in of uit kan, wat gebeurt er dan? 't Arme dier wordt minder en minder vroolijk en sterft! Het beestje heeft zuurstof noodig, ademt, verbruikt het, en nog vóór alle zuurstof is opgebruikt sterft het aan gebrek aan zuurstof! Het stikt! En als gij zit in uw vertrek, met gesloten deuren, de kachel aan, de lamp op, met uw vieren, vijven, zessen om 't vuur! Wat gebeurt er dan?

Ge stikt? Gelukkig neen! maar ge gebruikt allen zuurstof, ge gebruikt allen lucht, gij, en uw lamp en uw vuur; die lucht wordt aangevuld door kieren en scheuren, maar toch onvoldoende, er is te weinig zuurstof in; de stikstof blijft, de zuurstof hapt ge op, het koolzuur, dat een vergif is, brengt ge in uw kamerlucht, 't is geen zuivere lucht meer. 't Is ook aan uw gezichten te zien, ze staan slaperig, dommelig, de wangen worden rood, ge wrijft uw oogen en als ge buiten komt, maakt ge onwillekeurig een diepe ademhaling en zegt hêèè!

Ge haalt eens frisch op!

Het voortdurend langen tijd achtereen verkeeren in lucht, waarin niet vier deelen stikstof en één deel zuurstof zijn en daarenboven nog het vergiftige koolzuur, is voor de gezondheid zeer nadeelig!

De geregelde uitwisseling van koolzuur tegen zuurstof in de longen, *de geregelde zuivering van het bloed*, kan niet plaats hebben, en als iets wat noodig is voor 't leven niet kan plaats hebben, dan wreekt zich dat in onze gezondheid. Menschen, die voortdurend in slechte lucht verkeeren gaan er bleek uitzien, de spijsvertering lijdt, de opgewektheid verdwijnt, loom in de beenen staan ze 's morgens op, er wordt niet met lust aan den arbeid gegaan! Vooral voor jonge wezens is zulke slechte, bedorven lucht nadeelig — vooral voor de kinderen. Zeg nu niet — wij zijn zulk een groot gedeelte van den dag buiten! Toegegeven, maar 's avonds zijt ge thuis en 's nachts ligt ge in uw bedstede en hoe wordt uw bedstede van versche lucht voorzien? 's Nachts ligt ge er in, overdag zijn er gordijnen voor! Waar zijn de gaten waardoor die bedsteden kunnen worden gelucht?

Bij de gewone rustige ademhaling ververschen wij ongeveer $\frac{1}{3}$ à $\frac{1}{2}$ van de hoeveelheid lucht, die wij bij diepe in- en uitademing verplaatsen — dat is 500 cm³ of $\frac{1}{2}$ L. Bij rustig ademen, ongeveer 15 ademhalingen per minuut, verbruiken we dus $7\frac{1}{2}$ L. lucht. Wordt de ademhaling sneller, b.v. bij spierarbeid, dan wordt de te verbruiken luchthoeveelheid veel grooter en kan stijgen tot 157 L. per minuut.

Als we dus zoo met ons zessen in een vertrek zijn, wordt er heel wat lucht gehapt, wordt er ook heel wat koolzuur in de lucht gebracht, wordt de lucht dus heel wat bedorven.

We kunnen de lucht alleen goed houden door aanhoudende luchtverversching, door wat we noemen ventilatie.

(Wordt vervolgd.)

P. L. v. D. H.

Uit het leven van een — engelschen arts. —

(Overgenomen uit „Homöop. Monatsblätter“.)

Eenige maanden geleden stierf in Londen een der meest bekende artsen van Engeland, Dr. Thomas Skinner. Zeer belangrijk is het te vernemen, op welke gronden hij van een heftig tegenstander een der vurigste en meest energieke voorvechters van de leer van Hahnemann geworden is. De bekende Dr. John Henry Clarke van Londen heeft de nagedachtenis van den overledene geëerd door de uitgave van zijn levensgeschiedenis, waaraan wij het volgende ontleenen.

Dr. Skinner werd in 't jaar 1825 geboren als tweede zoon van een advocaat in Schotland in de nabijheid van Edinburg. Hij bezocht daar de lagere school en kwam toen bij een handelsfirma in betrekking met het doel koopman te worden. Maar zijn beroep kon hem nooit rechte bevrediging schenken, en op 24-jarigen leeftijd nam hij dan ook het kloeke besluit, in de geneeskunde te gaan studeren. Uit zijn koopmanstijd heeft hij echter twee dingen steeds overgehouden: ten eerste groote zorgvuldigheid en orde bij alles, wat hij deed, en ten tweede een mooie, goed leesbare hand, die hem tot aan zijn levenseinde bijbleef.

In 1849 begon Dr. Skinner te Edinburg met de studie der medicijnen, en in 1853 reeds deed hij zijn artsexamen. Hij was dan ook een bijzonder vlijtig student geweest, zoodat Professor Simpson zeer veel belang in hem stelde. Deze Dr. Simpson was in dien tijd een der meest bekende specialiteiten op het gebied van vrouwenziekten, waaruit wij de voorliefde van Dr. Skinner voor dit gebied der geneeskunde gereedelijk kunnen verklaren. Professor Simpson verloor zijn begaafden leerling niet uit het oog, maar nadat deze eenige jaren in de praktijk was geweest, noodigde hij hem uit, weer naar Edinburg terug te keeren en zijn assistent te worden.

De groote achting, die Dr. Skinner zijn leermeester toedroeg, blijkt nog uit het volgende. Professor Simpson had eenige jaren van te voren een voordracht gehouden ten gunste van de toenmaals nog weinig bekende chloroform-narcose en door deze voordracht een storm van tegenspraak uitgelokt. De tegenstanders moesten echter, door de feiten gedwongen, den terugtocht aanvaarden en hem in zijn opvattingen gelijk geven.

Dr. Skinner nu bezat tot aan zijn dood een bijna overdreven voorliefde voor chloroform, waaraan hij boven alle verdoovingsmiddelen de voorkeur gaf en die hij zelfs zoo onschadelijk als melk noemde. Misschien was dit wel waar in de hand van zulk een ervaren man als Dr. Skinner. Onder zijn naam bestaat nu nog een bijzonder geconstrueerd chloroformmasker en druppelfleschje, waardoor de narcose met chloroform belangrijk werd verbeterd.

Van Professor Simpson nam Dr. Skinner ook de voor een homoeopathisch arts zoo nuttige gewoonte over, nooit meer dan één geneesmiddel te gelijk voor te schrijven. Hij verkreeg hierdoor steeds een zuiver inzicht in de werkingen van een bepaald medicijn. Maar nog iets anders leerde hij van zijn professor, namelijk bittere vijandschap tegen de Homoeopathie. Professor S. schreef in 1853 een scherpe brochure tegen deze geneeswijze en haar deskundige aanhangers, en dat, terwijl hij nooit een praktische proef aan het ziekbed met homoeopathische geneesmiddelen had genomen. Voor Dr. Skinner, die zoo zijn professor vereerde, was deze brochure, waarin de aanhangers der homoeopathie zoo ongeveer voor krankzinnigen verklaard werden, afdoende.

In 1859 trok Dr. Skinner naar Liverpool, waar hij weldra een zeer bekend vrouwenarts en verloskundige werd.

Reeds na korten tijd werd hij chef-arts aan de verloskundige inrichting te Liverpool, en talrijke artsen uit de omgeving consulteerden hem bij ernstige gevallen. Echter was zijn lichaam niet tegen den inspannenden arbeid bestand, en een aanval van influenza, dien hij doormaakte, bezorgde hem volkomen slapeloosheid. Alle aangewende middelen en geneeswijzen faalden, zelfs zeereizen, die hij op aanraden van collega's ondernam, konden slechts een geringe, tijdelijke verbetering aanbrengen. Door een toeval kwam hij, na 3 jaren hieraan te hebben geleden, in aanraking met den homoeop. arts Dr. Berridge, die hem, hoewel na veel tegenkanting zijnerzijds, overhaalde tot het innemen van Sulfur in een hooge verdunning. De gevolgen waren verrassend. Niet alleen verdween de slapeloosheid, die 3 jaren lang elke medische behandeling had getrotseerd, maar ook andere bezwaren, die hem jaren lang hadden gekweld, zooals oprisping, verstopping, snelle vermoeidheid, werden grootendeels weggenomen.

Zijn genezing maakte zulk een diepen indruk op hem, dat hij, niettegenstaande hij al 50 jaar was, besloot, onder leiding van Dr. Berridge de homoeopathie theoretisch en praktisch te leeren kennen. Hij bestudeerde de werken van Hahnemann, het „Organon, de Reine Arzneimittellehre“ en de „Chronische Krankheiten“ benevens vele andere boeken, en eerst na maandenlang onderzoek en talrijke proeven aan het ziekbed, verkondigde hij openlijk zijn overgang tot de homoeopathie.

De ijverige allopaath, die twintig jaren lang de homoeopathie als een dwaalleer had bestreden, werd een overtuigd en strijdvaardig volgeling van Hahnemann. Tegelijk met zijn openlijke bekendmaking, trad Dr. Skinner ook af als lid van de artsen-vereeninging te Liverpool, daar hij anders zeker zou zijn uitgesloten op grond van een paragraaf in de statuten, die hij merkwaardigerwijze zelf er ingebracht had.

Het was zeker geen lichte taak voor Dr. Skinner op 50-jarigen leeftijd nog eens heelemaal opnieuw te beginnen, nadat hij reeds meer dan twintig jaren als arts was werkzaam geweest, vooral daar hij in den laatsten tijd voornamelijk praktijk als consulteerend arts uitoefende en zijn vroegere vrienden onder de artsen hem nu den rug toekeerden. Kort na zijn bekeering tot de homoeopathie gaf hij een boekje uit: „Homoeopathie en vrouwenziekten“ waarin hij onder anderen de gronden aangeeft, die hem tot deze verandering in zienwijze gebracht hadden en van eenige vroegere collega's afscheid neemt.

Dr. Skinner was en bleef een streng en beslist volgeling van Hahnemann. Hij volgde diens grondbeginselen nauwkeurig en week nooit van zijn voorschriften af. Nooit schreef hij twee of meer geneesmiddelen afwisselend voor. Wat grootte der giften betreft, stond hij min of meer op het standpunt der „Hochpotenzler“. Toch was hij in dit opzicht volstrekt niet enghartig of onverdraagzaam. In zijn geschrift „Homoeopathie en vrouwenziekten“ zegt hij bijvoorbeeld: „Als iemand meent, dat hij gebonden is aan het geven van hooge verdunningen, dan vergist hij zich. Eigenlijk moest volgens de leer van Hahnemann in 't geheel geen verdeling in „Hochpotenzler“ en „Tiefpotenzler“ bestaan; ik gebruik in mijn praktijk alle verdunningsgraden, van den laagsten tot den hoogsten.“ Toch was hij ongetwijfeld in 't algemeen een liefhebber van hooge verdunningen, hij heeft zelfs een handig apparaat voor de bereiding zijner hooge verdunningen geconstrueerd.

In 1872, een jaar van groote beteekenis voor de geschiedenis der Homoeopathie, toen in Philadelphia het eerste internationale congres voor Homoeopathie gehouden werd, trok Skinner ook naar Amerika en maakte daar kennis met de groote mannen Hering, Lippe, Allen, Finke, Swan en anderen. Hier werd ook besloten tot de oprichting van een engelsch-amerikaansch tijdschrift dat de zuivere leer van Hahnemann verdedigde tegen de afwijkende beschouwingen van de jongere homoeop. artsen. Na eenige jaren hield dit tijdschrift echter, door gebrek aan belangstelling, op te bestaan.

In 1881 verhuisde Dr. Skinner naar Londen, waar hij nog 25 jaar, hoofdzakelijk als consulterend arts werkzaam was. Uitgezonderd aanvallen van jicht, die hem nu en dan plaagden, genoot hij steeds een goede gezondheid. Eenige weken voor zijn dood gleed hij op straat uit, zonder zich schijnbaar belangrijk te bezeeren. Na 12 dagen evenwel ontstonden er inwendige bloedingen, waaraan hij na een kort lijden bezweek.

Voorzeker is met Dr. Skinner een der grootste homoeopathische artsen van Engeland overleden.

Nevenwerking van eenige nieuwe geneesmiddelen.

Wanneer aanhangers der Homoeopathie spreken over de schadelijkheid der allopathische geneesmiddelen, krijgen zij vaak van hunne tegenstanders ten antwoord: „Voorzeker heeft men vroeger veelal te sterke giften aan zieke personen voorgeschreven, waardoor zij vaak meer geschaad dan gebaat werden, maar nu — nu is dit geheel anders geworden. Tegenwoordig geven de artsen niet meer zulke zware vergiften en schrijven zij ook in 'algemeen veel minder voor. Zij behandelen veel meer dan vroeger met een gepast diët, bedrust, luchtverandering, enz.”

In verband hiermede achten wij het niet ongewenscht uit het „Farmaceutisch Weekblad” van 18 Sept. 1909 eenige opgaven over nevenwerkingen van moderne allopathische geneesmiddelen op te nemen, waaruit blijkt welke ernstige nevenverschijnselen bij vele in den handel zijnde z.g. geneesmiddelen kunnen voorkomen.

Vele dier stoffen zijn bij elken drogist verkrijgbaar, zoodat men vaak meent met de onschuldigste huismiddeltjes te doen te hebben.

Doch ook een groot aantal artsen schrijven deze nieuwigheden, waarmede de medische wereld letterlijk overstroomd wordt, in hun ziekenpraktijk voor. Zoo wordt o. m. de „Syrupus Colae Compositus” door artsen voorgeschreven, zonder dat zij er een flauw begrip van hebben, wat voor een zwaar vergift deze schijnbaar onschuldige stroop bevat.

Het verwijt, aan de allopathen gedaan, dat ze vaak door hun recepten meer kwaad dan goed doen, is dus ook voor den tegenwoordigen tijd nog wel geldig.

Aether chloratus (aethylchloride) kan evenals chloroform, door hartvergiftiging den dood veroorzaken. Op 6000 gevallen kwam volgens LEITZ één met doodelijken afloop voor.

Alypine. Bij indruppeling in het oog werd een brandend gevoel waargenomen en roodkleuring. Ook is de onaangename smaak van het middel hinderlijk bij monden-keelbehandeling. Bij injectie in doses van 0.02 G. in het tandvleesch trad nekrose op, gepaard met pijnlijke gewaarwordingen. Ook hoofdpijn wordt als nevenwerking genoemd.

Aspirine geeft evenals salicylzuur oorsuizing en hoofdpijn. Ook maagbezwaren, als onpasselijkheid, oprisping en maagpijn komt voor, en op huid en slijmvlies zijn dikwijls exanthenen waargenomen, die aan urticaria doen denken of herpes. In zeldzame gevallen werd duizeligheid, doofheid en slaperigheid waargenomen.

Atoxyl. De gevaarlijkste nevenwerking is het optreden van blindheid. Zoo heeft R. KOCH bij 1633 gevallen 22 maal blindheid zien optreden. Ook worden spijsverteringsstoornissen, onpasselijkheid, diarrhee, nierontsteking, slape-loosheid waargenomen.

Bornyval. Bij vele personen veroorzaken de capsules oprisping en daarbij een onaangename smaak, branderig gevoel in de maag en soms diarrhee.

Bromoform. Het aantal bromoformvergiftigingen, door het innemen van een te groote dosis, is niet toegenomen. Voorzichtigheid bij het toedienen in druppelvorm is aan te bevelen.

Bromural. Bij toediening van dit middel heeft men waargenomen onbehaaglijk gevoel en loomheid bij het ontwakken.

Citropheen. Van verschillende zijden worden vergiftigingsverschijnselen genoemd, bestaande in hartzwakte, arhythmie, cyanose, sterk transpireeren.

Cocaïne. Acute vergiftiging bij anaesthesie van het slijmvlies en infiltratie komt herhaaldelijk voor in de tandheelkundige praxis, en bij keel-, neus- en oorbehandeling. De vergiftigingsverschijnselen zijn: bleek worden van het gelaat, gevoel van koude, braken, bewusteloosheid. Ook neemt het cocaïnisme vooral in Amerika sterk toe.

Dormiol. Dikwijls worden de patiënten den dag na het gebruik traag en slaperig. Ook wordt na het gebruik soms een brandend gevoel in de maag waargenomen, hoofd- en halspijn, ook wel een toestand van beneveling.

Euchinine veroorzaakt soms oorsuizen, duizeligheid, gevoel van zwaarte in de maag of neiging tot braken.

Formamint. Enkele patiënten klagen over den scherpen smaak en branderig gevoel op de tong. Ook werd uitslag, met netelroos overeenkomend, waargenomen, hoofdpijn, slapeloosheid en duizelingen.

Heroïne geeft soms duizelingen, hoofdpijn, neiging tot braken en sterke zweetafscheiding.

Helmitol veroorzaakt soms diarrhee, ingewandspijn, blaasontstekingsverschijnselen, hëmaturie en kan bij langdurig gebruik albuminurie veroorzaken.

Lactophenine. Vrij dikwijls werd na het gebruik icterus waargenomen en enkele malen cyanose en kollaps.

Lysol. Zuiver lysol, op de huid gebracht, veroorzaakt sterk brandende pijnen, oedem waarbij blazen ontstaan met bloederigen inhoud. Bij uitspoeling der vagina met eene lysoloplossing trad soms een hevig jeukende uitslag op. Talrijke gevallen van lysolvergiftiging zijn voorgekomen waarbij als tegengift wordt aanbevolen maaguitspoeling en daarna toediening van olie, boter of eieren en excitantia.

Mergal veroorzaakte hoogst zelden stomatitis, koliek, diarrhee of braken.

Mesotan bewerkt soms huidontsteking. Wanneer het lang bewaard is, wordt mesotan ontleed en schijnt dan sterk prikkelend op de huid te werken.

Migrainine veroorzaakt dikwijls pijnlijke zwelling in den mond, blaasjes op het mondslijmvlies, speekselvloed en jeukende uitslag.

Phenacetine. Hoogst zeldzaam zijn vergiftigingsgevallen waargenomen, die dan echter reeds bij zeer kleine dosis optraden.

Purgeen. Als nevenverschijnselen werden waargenomen hevige pijnen onder de maagstreek, kollaps gepaard met braken en diarrhee, ademnood, hartklopping.

Pyramidon veroorzaakt dikwijls urticaria-achtigen uitslag, gevoel van beklemdheid, braken, sterke zweetafscheiding, cyanose, zwakke polsslslag. De urine wordt veelal rood gekleurd door vorming van dimethylamidoantipyryne.

Pyrenol veroorzaakt soms braken. Het mag niet in warme oplossing gebruikt worden.

Salipyrine geeft onder meer ook een brandend gevoel in de maag, oorsuizen, gevoel van dorst, droogte van de tong.

Scopolamine. Bij scopolamine-morphine narkose vond ROOTH op 4000 narkoses 18 met doodelijk gevolg. Als symptomen werden waargenomen cyanose, onregelmatigheid van het hart, vermeerdering van den polsslag.

Stovaïne. Bij gebruik als plaatselijk anaestheticum werd kollaps, duizeling, bewusteloosheid waargenomen en een pijnlijk gevoel ter plaatse der injectie.

Strophanthine. De intraveneuse injectie had meer malen cyanose, rillingen of stijging der lichaamstemperatuur ten gevolge, ook eens den dood. Bij inwendig gebruik werd soms diarrhee, hoofdpijn en hevige pijnen in nek en achterhoofd ondervonden.

Theocine. Als onaangename nevenverschijnselen merkt men soms op neiging tot braken, storing van den eetlust, bewusteloosheid.

Veronal. Men heeft na het gebruik dikwijls langdurige zucht tot slapen waargenomen, ook wel hoofdpijn, duizelige gevoelens, bewusteloosheid, neiging tot braken.

Vergiftiging door Phenacetine.

Een zieke van 50 jaar, die aan spierreumatisme leed, nam in den vooravond een G. phenacetine en 0.2 G. cafeïne-natrium-benzoaat in. Kort daarop was de urine donker gekleurd en 's avonds ontstonden een algemeen gevoel van onwelzijn, braken, overvloedige zweetafscheiding, enz.

De waarschijnlijkheid, dat phenacetine de oorzaak was der vergiftiging werd afgeleid uit de analyse der urine,

die rijk was aan haemoglobine en wees op een parenchymateuze nierontsteking. Den dag daarop volgden in den namiddag diepe inzinking, toenemende cyanose van het gelaat en de ledematen en des nachts daaraan de dood.

BEANTWOORDING VAN VRAGEN.

Joh. te W. — Bij longbloeding moet de patiënt zoo rustig mogelijk blijven liggen, in zoodanige houding, dat het bovengedeelte van het lichaam een weinig verhoogd is, opdat de lijder zoo gemakkelijk mogelijk kunne in- en uitademen. Bevreesd om diep in te ademen, behoeft hij niet te zijn, daar door rustige, diepe inademen de bloedsomloop in de longen bevordert en een herhaling der bloeding lichter voorkomen wordt.

Bij bloedingen uit de maag moet de patiënt rustig te bed blijven liggen, liefst op den rug, omdat de maag dan het minst gedrukt wordt.

Mevr. J. te E. antwoorden wij, dat het langdurig innemen van Kali phosphoricum b.v. als D 4, het gebruik van veel groenten en vruchten, daar waar dit vereischte is, niet kan vervangen; aangezien in plantaardige voortbrengselen der natuur verschillende zouten aanwezig zijn, terwijl Kali phosph. slechts één dezer is.

MEDEDEELING.

Gaarne vestigen wij de aandacht op een advertentie, voorkomende in dit nummer, over de z.g. Normale Rijst, vroeger in den handel gebracht door den Heer D. Spoor te Boxtel. Aan de verbruikers van deze rijst kunnen wij mededeelen, dat de door den Heer Haverbroek geadverteerde rijst geheel dezelfde is als de door den Heer Spoor verkochte. In een vroegeren jaargang van dit Maandblad namen wij reeds een aanbeveling op van deze rijst, die voorzeker boven de geschuurde, geglansde en vaak gebleekte handelsrijst de voorkeur verdient.

ADVERTENTIËN.

Mahr's POREUZE ONDERKLEEDING

en STOFFEN per Meter,

aanbevolen door Dr. J. Voorhoeve in „Homoeopathie in de Praktijk,” zijn tegen fabrieksprijzen verkrijgbaar in het **Reform verkoophuis** van het **Vegetarisch Hotel „Pomona,”** Catharijnesingel 80, Utrecht. Stalen en prijscourant worden op aanvraag gaarne toegezonden. (30)

Aanbevelend, **W. H. VERHOEFF.**

GEVESTIGD

te 's GRAVENHAGE,
Prinsengracht 17:

A. BOERMA, Arts

homoeopathisch geneesheer.

SPREEKUREN:

alle werkdagen van 1 tot 3 uur
en na schriftelijke aanvraag
op andere uren. (20)

UITNEMENDE LECTUUR

1. „OSANNA IN EXCELSIS!” door E. VON MALTZAHN. Pl.m. 400 blz., ing. f. 2.40, in pr.b. f. 2.90.
 2. **GULDEN VENSTEREN.** Vrij naar het Amerikaansch door H. S. S. KUYPER. Ing. f. 1.25, in prachtband f. 1.75.
 3. **VAN HET LICHT DAT SCIJNT IN DE DUISTERNIS,** door H. S. S. KUYPER. Ing. f. 1.25, in prachtband f. 1.75.
 4. **ALLES OF NIETS!** door RUNA, Schrijfster van „Zoekende Liefde.” Ing. f. 1.25, in pr.b. f. 1.65
 5. **STERREN IN DEN NACHT,** door GEORGINE. Met voorrede van Dr. J. H. GUNNING, Utrecht. Ing. f. 1.—, in prachtband f. 1.40.
 6. **DE TOONEELSPEELSTER OF „IN DE SCHOOL DES HEEREN,”** door M. v. O., Schrijfster van „Hij is onze Vrede.” Ing. f. 0.85, in pr.b. f. 1.25.
- In elken boekhandel **dadelijk** verkrijgbaar of nà toezending van postwissel bij de uitgevers.
LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

Homoeop. Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe in origineele verpakking verkrijgbaar bij (10) **de firma D. DE ROOIJ,** Apotheek UTRECHT, Oudegracht (Smeebr.) 115.

Homoeopathische Apotheek **BEKER & Co.** Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM. Telefoon 2478. (10) Geneesmiddelen van **Dr. WILLMAR SCHWABE.**

HOMOEOPATHISCHE APOTHEKEN ZWOLLE. (20)

Uitsluitend origineele middelen van Dr. WILLMAR SCHWABE te Leipzig en van C. Th. VOORHOEVE te 's-Gravenhage.

G. B. J. DE BARBANSON en Apotheek „DE ALÖË” Bethlehemsch Kerkplein. Assendorperplein.

Homoeopathische Apotheken te Arnhem.

MIEDEMA en VAN AALST, Roggestraat 3, **A. SPRUIT, firma B. Miedema,** Steenstraat 49. (20)

Homoeop. Apotheek. **J. H. ZINDLER Jr.,** 's-Gravendijkwal 283 **ROTTERDAM.** Telef. Interc. 4114. Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe, desgewenscht ook in origineele verpakking. (10)

KINKHOEST

DOOR

Dr. J. VOORHOEVE.

Prijs 45 cents.

Is verschenen.

Hierin worden achtereenvolgens beschreven:

1. Wezen en oorzaken van den kinkhoest.
2. Complicatie en naziekten.
3. Allopathische behandeling.
4. Homoeopathische behandeling.
5. De Dr. Nägeli'sche kinkhoestgreep (met afbeelding).
6. Leefwijze en diët bij kinkhoest.
7. Voorbehoedmaatregelen tegen kinkhoest.

Bij den Boekhandel te bekomen, of nà toezending van 45 cts. direct bij de Uitgevers

LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

Homoeopathische Apotheek, C. TH. VOORHOEVE, Den Haag. Frederik Hendriklaan 72.

Eenige inrichting in Nederland, die uitsluitend dient tot het bereiden van Homoeopathische geneesmiddelen.
Eigen bereiding van Stamttincturen, verdunningen, verwrjvingen en korrels.

HUISAPOTHEKEN.

Ook verkrijgbaar bij de volgende Apothekers:

AMSTERDAM	L. Warmolts, Vijzelstraat 130.	KAMPEN	W. L. Woutersen.
APELDOORN	J. A. Roelse.	LEIDEN	M. Boekwijt, Vischmarkt.
	G. J. Romijn & Zn., Hofapothek.	"	D. J. v. Driesum, Lange Mare 76.
DELFT	Hanssen & Nijdam.	"	Herdingh & Blanken, Hoogewoerd.
DORDRECHT	K. G. W. de Bosson.	MIDDELBURG	J. W. v. d. Garde.
	J. Romijn Bzn., „de Rozijnkorf.”	ROTTERDAM	Jurrewitz & Co., Schiedamsche singel 1.
GORINCHEM	S. S. Gallée.		Dr. W. van Rijn, Provenierssingel 85a.
DEN HAAG	J. J. Hofman, Schenkweg.	UTRECHT	J. Ruys, Oude Gracht.
	Vrijdag-Zijnen, Ged. Burgwal.		Viel & Van Dijk, Korte Jansstraat.
HAAARLEM	Begeman & Sneljens, Jansstraat.	ZWOLLE	G. B. J. de Barbanson. (100)
HILVERSUM	Alle apothekers.		

INFLUENZA Oorzaken en behandeling met homoeop. middelen. Snelle geneezing. Prijs 45 cts.
door Dr. J. VOORHOEVE.

FLESCHJES voor Homoeop. Middelen in iedere grootte en vorm, wit of geel glas, fijn uitgevoerd en op wensch zuiver gereinigd, worden geleverd door de fabriek van E. P. HAHMANN, BARMEN (Rheinland). (12)

Homoeopathische Apotheek
Firma J. VIEL en VAN DIJK
UTRECHT, Korte Jansstraat.
Ook verkrijgbaar de geneesmiddelen in origineele verpakking van
Dr. WILLMAR SCHWABE. (20)

Homoeop. Apotheek
Firma Wed. J. RAVE
Melkmarkt 4 (10)
Z W O L L E.
Telefoon No. 23.
Origineele verpakking van
DR. WILLMAR SCHWABE.

SPOOR's NORMALE RIJST.
Soort B en W.
Licht verteerbaar en voedzaam. Door HH. Artsen aanbevolen. Door deze bericht ik, dat mijn rijst voor het vervolg verkrijgbaar zal zijn bij de firma **J. HASEBROEK**, Comestibles & Delicatessenhandel, Telefoon 6, ALPHEN a/d. Rijn.
Vraagt aan mijn Hoofddepôt: Hasebroeks Prijscourant.
D. SPOOR. (20)

Homoeop. Apotheek.
Wed. Bulterman & Cohen
Hoogstraat 237,
hoek der Stadhuissteeg.
ROTTERDAM.
Interc. Telefoon No. 2305. (10)

Homoeop. Apotheek
Firma HERTSTEIN
Goudsche straat 40a,
hoek Meermansstraat,
(10) ROTTERDAM.
Telefoon interc. 3933.
Geneesmiddelen van
Dr. Willmar Schwabe.

AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND
heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek, doch ze niet in depôt heb.
Hoogachtend, (30)
's-GRAVENHAGE,
22 Ged. Burgwal.
Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen.
Homoeopathische Geneesmiddelen van Apoth. C. Th. VOORHOEVE in origineele verpakking.

Centrale Homoeopathische Apotheek van Dr. Willmar Schwabe, Leipzig.

(De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)

Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, Moedertincturen, vloeibare verdunningen, korrels en gecompriëerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAKKINGEN, voorzien van nevenstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz. enz.
Gevestigd voor Holland in de HERTEN-APOTHEEK te ZAANDAM,

Eigenaar F. VAN DIJK Jzn., Pharm. Doct.^s Apoth.

Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te:

Amsterdam	apothek van	J. Warmolts, Vijzelstraat 130.	Haarlem	apothek van	Firma v. Tubergen, Gr. Houtstr. 141.
"	"	G. Schipper, Weesperzijde.	Harlingen	"	Mevr. Wed. Snijder.
Alkmaar	"	J. Sol, Rozegracht, Volksapoth.	"	"	" de Vries.
Apeldoorn	"	Firma Schouten & Co.	Heerenveen	"	M. Bouma Lzn.
"	"	J. A. Roelse.	Hilversum	"	Van Heemskerck Düker.
Arnhem	hofapothek	G. J. Romijn & Zn.	"	"	Groeneveld.
Assen	Oranjeapothek	Bakkerstr. 68A (B. Cohen).	"	"	de Vries.
"	apothek van	R. Karsten.	Leeuwarden	"	Brouwer.
"	"	E. Lambers.	"	"	J. Feteris.
Baarn	"	R. v. d. Klip Rz.	"	"	C. Sonnega, Tweebakmarkt 28/30.
"	"	D. Blerhaalder, Nieuwstraat.	"	"	S. Tromp Visser.
Beverwijk	hofapothek	Dr. J. P. Land.	"	"	Uffelle.
"	apothek	A. A. Donker.	"	"	C. J. de Vogel, firma T. W. v. d.
"	"	Mej. A. Sepp.	"	"	Meulen, Nieuwstad K 69.
Breda	"	A. J. B. Heidema, Wilhelminastr. 2.	Leiden	"	J. G. A. Blanken, Hoogewoerd.
Delft	"	H. Blom.	"	"	Boekweit, Vischmarkt.
Doetinchem	"	B. ten Bruggen Cate.	"	"	D. J. van Driessum, Mare.
Dordrecht	"	„de Rozijnkorf”, J. Romijn Bzn.	Maassluis	"	H. Bogtstra.
Enschede	van	F. Bergema.	"	"	J. Dienske.
"	"	C. J. Snuij.	Makkum	"	Heckman.
Franeker	"	L. F. de Klerk.	Meppel	"	L. Knoppers.
Goes	"	L. La Porte.	Middelburg	"	J. W. v. d. Garde.
Gorinchem	"	Poels & Boot	Nijmegen	"	Firma Moeys & Co.
"	"	Gallée, firma P. A. Suerhoff & Zn.	Rotterdam	"	Beker & Co., Zomerhofstraat 4.
Gouda	"	E. Orendel.	"	"	C. de Groot, Goudsche straat 83.
"	"	A. Latenstein.	"	"	G. A. Kai, Goudsche singel.
"	"	P. Weijer.	"	"	C. M. Meerburg, Pomp. b. sing. 81.
Groningen	"	S. Smeding Szn., A-Kerkhof 17.	"	"	Dr. P. J. Schieveen Borgman,
Den Haag	"	Firma v. d. Mheen, De Riemerstr.	"	"	Mosseltrap 2.
"	"	„De Archipel” K. R. Nauta, Javastr. 49.	Utrecht	"	J. H. Zindler Jr., 's Gravend. w. 288.
"	van	C. Th. Voorhoeve, (alleen specialité's) Fred. Hendr. l. 72.	"	"	J. Ruys.
Haarlem	"	Begeman & Sneljens, Jansstr. 27.	Velp bij Arnhem	"	Viel & Van Dijk.
"	"	R. Duym, Keizerstraat 6.	Vlissingen	"	C. Koek.
"	"	J. M. Gerrits, Kleverparkweg.	Weesp	"	C. G. Baert, Ritthemsche Markt F 189.
"	"	Firma van Hees, } Kleine	"	"	T. S. v. d. Ley.
"	"	A. P. C. Numan van Son, } Houtstr. 57.	Zeist	"	N. A. Ballintjn.
"	"	van D. L. Keur, Zijlstraat 87	Zuthphen	"	Berents & Co., Slotlaan 24.
"	"	Th. A. Klinkhamer, Koninginnew. 69.	Zwolle	"	H. W. A. Behrens, Houtmarkt 78.
"	"	C. G. Loomeyer & Zoon.	"	"	Dr. J. Oudenampsen, Overweil.
"	"		"	"	G. B. J. de Barbanson.

Generated on 2019-12-24 13:42 GMT / http://hdl.handle.net/2027/mdp.39015082609598 Public Domain in the United States; Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Onder Hoofdredactie van: Dr N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

Met medewerking van de Heeren: A. DE GROOT, arts, Utrecht; P. L. VAN DER HARST, arts, Almen; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; J. MIEG, arts, Haarlem; Dr D. K. MUNTING JR., Amsterdam; W. ROLVINK, arts, Arnhem; Dr S. J. VAN ROIJEN, en J. I. A. B. VAN ROIJEN, arts, Utrecht; Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

ABONNEMENTSPRIJS:	ADVERTENTIEPRIJS:
Per jaargang, franco per post f 1.25	Van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents :- :- :-
Voor het Buitenland, alleen bij vooruitbetaling - 1.40	Bij abonnement tegen verlaagd tarief, dat op aanvraag verkrijgbaar is. :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :-
Afzonderlijke nummers - .12 ¹ / ₂	
Adres voor de Redactie: :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :-	Adres voor de Administratie: :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :-
CELEBESSTRAAT 93 — DEN HAAG.	LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

HET AUTEURSRECHT OP DEN INHOUD VAN DIT BLAD WORDT VERZEKERD VOLGENS DE WET VAN 28 JUNI 1881 (STBL. N° 124).

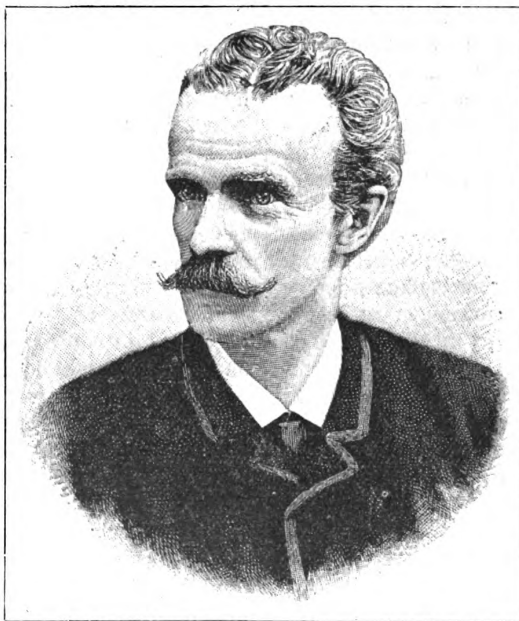
INHOUD: Hertog Dr. Carl Theodor van Beieren (met portret.) — Veratrine bij Cholera nostras en daarop gelijkende ziekten. — Iets over het „Bevriezen.” — Een en ander over ooraandoeningen. — Homoeopathische Pharmacoep. — Beantwoording van Vragen. — Onze nieuwe Jaargang. — Advertentiën.

HERTOG Dr. CARL THEODOR VAN BEIEREN.

IN MEMORIAM
DOOR Dr. J. VOORHOEVE, DILLENBURG.

Den 29sten November van dit jaar is in de badplaats Krenth na een lang en smartelijk ziekbed, tengevolge van een chronische nierziekte, waarbij nog een ontsteking van de linkerlong kwam, op den leeftijd van 70 jaren een man gestorven, die ver buiten de grenzen van zijn vaderland als arts bekend was en gewaardeerd werd, en door zijn opofferende werkzaamheid in den dienst der lijdende menscheid zoo algemeen bemind geweest is, als heden ten dage slechts weinige vorsten zijn. Zijn tijd en krachten, zijn vermogen en vorstelijken rang gebruikte hij om de ellende zijner medemenschen, waarmede hij in aanraking kwam, zooveel in zijn macht stond, te helpen verzachten. In onzen vaak zoo egoïstischen tijd een navolgenswaardig voorbeeld van opoffering en toewijding aan het welzijn der medemenschen!

Niet meer jong was hertog Carl Theodor, toen hij, die door zijn positie als hoofd der hertogelijke lijn van het Beiersche koningshuis een belangrijke rol in het openbare leven van zijn land had kunnen spelen, het besluit

nam, met terzijdestelling van politieke ambities en gevolg gevend aan den drang zijns harten, zich geheel en al in den dienst der zieken te stellen, waarbij hem bovenal een werkzaamheid ten bate van arme, hulpbehoevende ooglijders voor oogen stond.

Met de energie, die hem zijn geheele leven door kenmerkte, nam hertog Carl de studie der geneeskunde op, met het gevolg, dat hij in het jaar 1880 aan de universiteit te München kon promoveeren en het recht verkreeg, de geneeskunde in haren vollen omvang uit te oefenen. Hierop bezocht hij de beroemdste professoren van het binnen- en buitenland, waarbij zijn hooge afkomst en verwantschap met den keizer van Oostenrijk (hij was de jongste broeder van de overleden keizerin Elisabeth van Oostenrijk)

hem overal vrijen toegang verleende en in de gelegenheid stelde, zich in de praktische oogheekunde, vooral in de operatieve techniek, te bekwamen. In den loop der jaren verkreeg hij in eigen praktijk zulk een gelukkige hand in het opereeren, dat hij, afgezien van tallooze andere

oogoperaties, op het enorme aantal van bijna 5000 goedgelukke staar-operaties kon terugzien.

Het was schrijver dezes een waar genot, den hertog niet alleen als den beroemden oogarts, maar ook als den menschenvriend en weldoener in het midden van de zich aan hem toevertrouwende zieken te mogen gadeslaan, waartoe hij in het jaar 1893 geruimen tijd achtereen in de gelegenheid was. De eigenlijke werkkring van den hertog strekte zich te dien tijde over München en Tegernsee uit, waar twee klinieken voor ooglijders en een groot ziekenhuis voor onbemiddelden door hem werden in stand gehouden. De zieken, die daar hulp zochten, waren echter niet alleen uit die streken afkomstig, maar kwamen van alle landen, ja zelfs van andere werelddeelen daarheen. Want de hertog-oogarts wees ook vermogende patiënten niet af; maar terwijl hij van dezen een geldelijke vergoeding voor zijn verleende diensten nooit aannam, liet hij hen toch medehelpen in de zorg voor de armen, jaan welke hij zelf het grootste gedeelte van zijn tijd en zijn beste krachten wijdde.

Zijn vacatie bracht hertog Carl Theodor geregeld door in het schoone Meran, een badplaats in het landschap Tirol, waar hij in het schilderachtig aan de oevers van de Passer gelegen landhuis jaarlijks eenige weken lang van zijn inspannenden beroepsarbeid uitrustte. Hier, in het milde klimaat, in de schoone omgeving, te midden van een weelderigen plantengroei verzamelde hij nieuwe krachten voor den komenden arbeid. Dagelijks maakte de hertogelijke familie uitstapjes te voet en te paard naar de omliggende bergen en bosschen en de schoone uitzichtspunten, die daar, waar oude kasteelen en ruïnes van vroegere riddersburchten de schoonheid der natuur nog verhoogden, in zoo grooten getale gevonden worden.

Maar ook in dit rustoord genoot hertog Carl Theodor zelden een volkomen ongestoorde rust. Vooral sinds bekend werd, dat de hertog in zijn soms al te ver gedreven philanthropische gezindheid er in toegestemd had, ook in zijn vacantietijd een beperkt aantal ooglijders te behandelen, werd Meran elk voorjaar het doel eener soort volksverhuizing uit de omliggende steden en dorpen, zoodat de zieken soms dagen lang moesten wachten, eer zij in behandeling konden genomen worden. De stad Meran stelde voor den hertog, zijn groote verdiensten in aanmerking nemende, en met het juiste inzicht van de voordeelen, die een dergelijk toenemend vreemdelingenverkeer voor de stad opleverde, haar ziekenhuis open met de noodige lokaliteiten, om de geopereerde zieken te kunnen verplegen; en nu kon men den hertog elken morgen vroeg om half zeven naar de operatiezaal zien gaan, terwijl hij op dringend verzoek van zijne echtgenoot, die zelf steeds bij de operaties aanwezig was en ook in menig ander opzicht hare groote belangstelling voor de zieken te kennen gaf, het houden der spreekuren aan zijn assistent-artsen overliet. Toch kon de hertog niet nalaten, nu en dan ook in het spreekuur, dat elken namiddag van 2—5 uur in de villa Schönau werd gehouden, onverwachts te verschijnen, en kostelijk was het dan soms de verbaasde gezichten der ongeduldig wachtende menigte te zien, als de later gekomene, dien men niet wilde doorlaten, zich als den hertog bekend maakte, waarop dan alles uiteenstooft, om voor hem plaats te maken. Werkelijk roerend waren daarentegen dikwijls de dankbetuigingen van genezen patiënten, die vaak niet genoeg woorden konden vinden, om „il duca”, zoodat de hertog daar door de veelal italiaansch sprekende

bevolking genoemd werd, hun dank te betuigen. Nu, zij hadden ook wel reden dankbaar te zijn, die armen en gebrekkigen uit de dalen van Tirol en Piémont, die, behalve de hulp, die de hertog hun als arts verleende, ook nog kosteloos door hem verpleegd werden en zeer dikwijls ook nog het reisgeld voor de terugreis naar hun woonplaats er bij kregen.

Voor zijn eigen persoon was hertog Carl Theodor niet-tegenstaande zijn grooten rijkdom met weinig tevreden. Een man van weinig woorden, maar van groote welwillendheid, was hij eenvoudig in zijn optreden en wars van uiterlijk pronkvertoon. Bijna elken dag kon men hem in gezelschap van vrouw en kinderen in ongedwongen verhouding met de kuurgasten op de promenade van Meran aantreffen, en menigeen zal verbaasd geweest zijn, in dien vreemdeling in eenvoudig toeristenkostuum den beroemden Beierschen hertog-oogarts aanschouwd te hebben.

Zoo is dan deze zeldzame man, een sieraad van den geneeskundigen stand, na zijn taak volbracht te hebben, uit zijn werkkring weggenomen, betreurd niet slechts door liefhebbende familieleden en vrienden, maar ook door vele duizenden, die hij als oogarts geholpen heeft. Niet minder zal zijn nagedachtenis in eere gehouden worden door een groote schaar van armen, die in hem een weldoener in den besten zin van het woord verloren hebben!

Veratrine bij Cholera nostras en daarop gelijkende ziekten.

Onder dezen titel is in de „Zeitschrift für Aertzliche Fortbildung” een artikel verschenen van de hand van Dr. G. Maetzke in Seidenberg. Het is voor ons, homoeopathen, zoo merkwaardig, dat ik het geheele stukje vertaald hieronder zal plaatsen.

Deze vertaling luidt als volgt:

„De practiseerende geneesheer ontmoet jaarlijks een menigte gevallen, die onder den naam van Cholera nostras zich als zware vormen van diarrhoea en braken openbaren en van ontwijfelbaar infectieuzen aard zijn. De meest ontwikkelde gevallen vertoonen een beeld, dat, afgezien van het bacteriologisch onderzoek, nauwelijks van de echte aziatische cholera te onderscheiden is. De zware vormen zijn dikwijls zeer boosaardig en prognostisch ongunstig, terwijl doodelijke gevallen niet zeldzaam zijn. Alle gevallen echter van cholera nostras, van de lichtste tot de zwaarste, geven den practiseerenden geneesheer een groot veld voor medische behandeling.

De gewone behandeling bestaat tegenwoordig in de bestrijding van den collaps en, na voorafgegane kunstmatige lediging van den darm, door geneesmiddelen, (calomel of wonderolie) of door groote lavementen, in het tot stilstand brengen van de darmbeweging, door opium en adstringerende middelen, zooals tannigen, tannalbine, enz. Dit is een rationeele behandeling, maar toch altijd eene, waarmee tijd gemoeid is, vóór er verzachting en beterschap optreedt. Evenwel, het veelvuldig gebruikte opium geeft dikwijls slechts een voorbijgaande verbetering; het verlamt den darm; de gisting van den darminhoud gaat voort; sterke opgeblazenheid treedt op

en ten slotte is, bij het weglaten van het opium, alles weer in den ouden toestand, of zelfs erger.

Dat de behandeling, eerst met wonderolie, daarna tannalbine, enz., goed kan doen, heb ik dikwijls gezien; maar het middel, dat ik sinds vier jaren aanwend, het veratrine, heeft bewezen nog veel beter te zijn, ja zelfs zóó uitstekend, dat ik het thans algemeen wil aanbevelen en mijn collega's wil uitnoodigen het ook te probeeren. Het gebruik van veratrine bij cholera nostras kan er geen aanspraak op maken iets nieuws te zijn. Het wordt, als goed werkend middel bij deze ziekte, reeds in H. Schulz's „Grundriss der Arzneimittellehre” genoemd. Toch is het, voor zoover mij bekend, hiervoor slechts zelden gebruikt en, in dit opzicht, weinig bekend. De homoeopathische school kent het veratrum album, hetwelk als werkzaam alkaloid Jervine bevat, en gebruikt het bij zware gevallen van diarrhoea en braken. Ons officineele veratrine werkt soortgelijk, verondersteld dat men de dosis klein genoeg geeft, want in groote hoeveelheden verwekt veratrine braken en diarrhoea. De werking van veratrine was voor mij en eenige collega's, die ik verzocht had het middel ook eens te probeeren, een verrassende. Ik wil, ter illustratie, het eerste geval, waarbij ik veratrine toediende, mededeelen.

Een 39-jarige vrouw, bij wie ik 's avonds gehaald werd, had sinds 's morgens heftige diarrhoea en braken. De ontlastingen kwamen 's namiddags hoe langer hoe veelvuldiger voor en gingen op rijstwater gelijken; de vrouw was zeer ingezonken, had kuitkrampen, koud zweet en te lage temperatuur.

Zoo vond ik haar, half gecollabeerd; de familieleden en de burens waren vast overtuigd, dat zij spoedig zou sterven. Het was een beeld, dat sterk herinnerde aan Aziatische cholera. Er was geen tijd te verliezen. Ik herinnerde mij de aanbeveling van Veratrine door Schulz en gaf Veratrine 0.005, Spirit. dilut. 25.0, Aq. destill. ad 200, gedurende 2 uren alle halve uren, daarna alle twee uren een eetlepel vol. Na 1½ uur hielden het braken en de ontlasting op, men kon de vrouw er toe krijgen, wat thee te drinken en den volgenden dag gevoelde zij zich tamelijk wel, had normale temperatuur en een goeden pols. Na twee dagen stond zij op, eerst den vijfden dag kwam er (normale) ontlasting.

Dit verrassende resultaat was de oorzaak, dat ik sindsdien bij alle gevallen van diarrhoea en braken veratrine toepaste, en het heeft mij nooit in den steek gelaten, wanneer het een geval was van cholera nostras of een soortgelijke ziekte. In één geval, dat met hooge koorts, braken en diarrhoea begon, doch zich spoedig als typhus ontpopte, werkte veratrine niets uit. Bij halfvolwassen kinderen heb ik eveneens veratrine aangewend, en met goed gevolg de dosis nog iets kleiner genomen. Bij diarrhoea en braken bij zuigelingen heb ik het nog niet gegeven, daar ik mij hier, meestal met goed gevolg, alleen door het weglaten der melk en met diætetische voorschriften behelp. Doch wanneer het noodig blijkt, zal ik het ook daarbij aanwenden.

Waarom veratrine zoo werkt is moeilijk te zeggen; zijn werking is niet op één lijn te stellen met die van calomel bij zuigelingen-diarrhoea, daar een flinke darmontlasting op veratrine niet volgt, en omdat de onbeduidende giftjes stellig ook te klein zijn, om een werking uit te oefenen als calomel. Mijn ervaring met veratrine is zoodanig, dat ik het middel niet meer zou willen missen. De

wijze van voorschrijven was bijna altijd zóó, als ik boven heb medegedeeld; slechts gaf ik later in plaats van den onaangenaam smakenden spiritus dilutus, vinum cognac. De toevoeging van alcohol heeft zoowel ten doel de veratrine op te lossen, alsook om als excitans te werken. Denk ik aan mijn gevallen van cholera-nostras en aan de verbluffende werking van veratrine, dan kan ik het idee niet van mij zetten, of niet ook bij aziatische cholera die werking van veratrine zou zijn waar te nemen. Ik heb geen gelegenheid gehad dit te probeeren; zonder eenig bedenken zou ik het echter doen, zoo ik werkelijke cholera te behandelen kreeg en ik zou er direct mee beginnen. De sero-therapie heeft tot nu toe bij cholera asiatica geen werkelijk goede gevolgen gehad, zoodat men bij cholera op medicamenteuze behandeling is aangewezen. Waarom zou men het dan niet eens probeeren met het zoo merkwaardig werkende veratrine?”

Tot zoover Dr. G. Maetzke. Nu, dit laatste vragen wij, als homoeopathen, met hem. Wanneer wij echter dit stukje aandachtig doorlezen, kunnen wij niet anders dan ten hoogste verbaasd zijn. Deze Dr. M. weet, dat Prof. Hugo Schulz veratrine bij cholera nostras heeft aanbevolen, weet, dat de homoeopathen voor hetzelfde geval veratrum album gebruiken, dat volgens zijn eigen zeggen soortgelijk werkt als veratrine. Hij weet, dat veratrine in *grootte* hoeveelheden een ziekte-toestand veroorzaakt soortgelijk aan de cholera nostras, die door veratrine in *kleine* hoeveelheid geneest. Hij komt dus aandragen met een bewijs, dat onze grondregel „similia similibus curantur” juist is. Men zou zoo denken, dat deze collega, die klaarblijkelijk bekend is met de geschriften van Prof. Schulz, overtuigd moet zijn van de juistheid onzer geneesmethode, na wat hijzelf met veratrine heeft ondervonden.

„Maar neen, hij schrijft: „Waarom Veratrine zoo werkt is moeilijk te zeggen, enz.” Men staat verstomd, wanneer men dit leest en begrijpt niet, wat er toch wel in het brein van dien geneesheer moet omgaan. De meest waarschijnlijke verklaring lijkt het mij, dat deze collega innerlijk overtuigd is van de juistheid der Homoeopathie, doch niet den moed heeft daarvoor openlijk uit te komen, uit vrees voor verkettering van de zijde zijner allopathische confraters, desniettemin eenige propaganda wenscht te maken voor de geneesmethode, die hem gebleken is goed te zijn, en dat langs dit achteromwegje wil beproeven. Indien deze veronderstelling juist mocht zijn, willen wij hopen, dat deze geneesheer steeds meer zijn patiënten homoeopathisch zal behandelen en zóóveel succes moge hebben, dat hij ten slotte volbloed homoeopaath wordt en dit openlijk gaat bekennen, beseffende, dat recht door zee steeds de beste weg is.

Utrecht.

J. I. A. B. v. ROIJEN.

IETS OVER HET „BEVRIEZEN.”¹⁾

Algemeene opmerkingen.

De laatste maand van het jaar is wel de meest geschikte voor het behandelen van een onderwerp als het bovenstaande.

Bevriezen ontstaat of door aanhoudende inwerking van

¹⁾ Naar Dr. Med. Siefert, Parijs.

koude lucht, of door aanraking van lichaamsdeelen met zeer koude voorwerpen.

Er zijn verschillende omstandigheden, die de inwerking buitengewoon hevig kunnen doen zijn, b.v. de kinderlijke leeftijd en de ouderdom, een aangeboren fijngevoeligheid voor koude, onvoldoende spierwerking, onvoldoende voeding, vermoeidheid, enz.

Voor de extremiteiten van het lichaam worden door de koude geschaad, daar deze meer met de koude lucht in aanraking komen en ook een minder krachtigen bloedtoevoer bezitten dan het lichaam zelf. In 't algemeen ziet men dan ook, dat voeten, handen, neus of ooren het eerst geschaad worden.

We kunnen onderscheiden algemeene en plaatselijke bevrozing.

I. *Algemeene bevrozing.*

Men kan onmogelijk een algemeenen regel geven betreffende den graad van koude, waaraan een lichaam moet worden blootgesteld, om hierdoor schade te lijden.

Bij een goeden voedingstoestand kan een volwassene gemakkelijk een koude van 25 graden Celsius verdragen; maar dit vermogen om koude te weerstaan, is zeer afwisselend, naar gelang van de bijzondere omstandigheden. Een mensch van middelbaren leeftijd kan veel meer kou verdragen dan een grijsaard; maar ook onvoldoende voeding, of langdurige onthouding van spijzen zijn ongunstige factoren in den strijd tegen de koude. Is eenerzijds spierarbeid een middel tot bestrijding der koude, anderzijds is groote afmatting na bovenmatigen arbeid weer een factor, die den invloed der koude verhoogt. De Eskimo's, die zooveel koude moeten weerstaan, eten veel, en schippers of reizigers, die de poolstreken bezoeken, moeten eveneens flink eten, om den strijd tegen de koude te kunnen volhouden.

Ook bij windstilte kan men koude veel beter verdragen dan bij sterken wind. Dit komt doordat de wind de warmte, die het lichaam verspreidt, veel spoediger wegvoot dan anders het geval zou zijn.

In vele gevallen ziet men den dood door koude zeer spoedig optreden, en men hoort vaak, dat jonge soldaten dood en geheel stijf worden gevonden, nadat ze slechts een uur aan de koude waren blootgesteld. Maar gelukkigerwijze zijn er eenige voorboden, die voor het naderende gevaar waarschuwen.

Deze voorboden zijn voornamelijk uitingen van het zenuwstelsel: Alle lichaamsdeelen, die met de lucht in aanraking zijn, verslappen, verliezen hun gevoeligheid voor druk en doen soms hevig pijn.

Langzamerhand worden de bewegingen trager, en er ontstaat een onbedwingbare lust tot slapen. Niettegenstaande alle waarschuwingen legt de ongelukkige zich neder, verliest, wat hem nog aan lichaamswarmte overblijft, en verstijft. Dit doet ons denken aan de woorden, die Salander tot zijn metgezellen richtte op de ijskoude oevers van Vuurland (Zuid-Amerika): „Wie gaat zitten, slaapt in, en wie inslaapt, ontwaakt niet meer.”

Toch zijn er eenige uitzonderingsgevallen bekend, waarin personen gedurende vijf of zes dagen onder de sneeuw begraven hebben gelegen, diep ingeslapen zijn, en toch nog levend er uit gebracht werden. Maar in deze gevallen volgde op de groote koude een ontsteking, het z.g. koude vuur, waardoor de ongelukkigen toch ten grave gesleept werden.

De koude veroorzaakt deze algemeene en zware gevallen van bevrozing, doordat ze op velerlei wijze de verandering van aderlijk in slagaderlijk bloed tegengaat. Deze verandering, die ons geheele leven onophoudelijk plaats vindt, en waardoor ons bloed telkens opnieuw van zuurstof wordt voorzien, is een onvoorwaardelijke eisch voor ons lichamelijk voortbestaan. De koude nu drijft het bloed van de oppervlakte des lichaams naar de inwendige organen en veroorzaakt een verlangzaming van den bloedsomloop, nadat eerst de polsslagen versneld worden.

Ook de ademhalingsbewegingen zijn soms belemmerd door een onwillekeurige samentrekking van de neusgaten en van den mond, zoodat de borst zich niet meer kan uitzetten. In andere gevallen ziet men den hals stijf worden, terwijl deze zich naar rechts of links neigt; de stijfheid gaat op den geheelen romp over, en de getroffene sterft onder symptomen van algemeene verstijving.

Behandeling. In de eerste plaats vermijde men rust, om de gevolgen der beginnende bevrozing te voorkomen. Oefening door heen en weer gaan of zelfs beweging op de plaats is zeer raadzaam. Maar vooral bestrijde men den slaap door alle ten dienste staande middelen. Alcoholhoudende dranken, die slechts een voorbijgaande prikkeling der krachten veroorzaken, moet men eveneens vermijden; evenzoo hoede men zich voor koude dranken, die de patiënt door zijn onoverwinnelijken dorst met voorliefde wenschte te gebruiken.

Een goede voeding en eenige eetlepels ouden rooden wijn, kunnen betere diensten bewijzen.

Ook brenge men den zieke niet snel bij een vuur, daar hierdoor zware storingen kunnen ontstaan. Tot zoover de prophylactische behandeling.

Wat moet men nu doen met patiënten, die zich in dezen diepen, den dood voorafgaanden slaap, bevinden?

Men moet vooral zulke personen niet verlaten in de meening, dat ze dood zijn. Zeer dikwijls is de dood slechts een schijnbare. Aan den anderen kant zij men uiterst voorzichtig bij het vervoer van zulke patiënten, daar zij soms in een zoodanigen staat van verstijving zijn, dat de geringste onvoorzichtigheid een beenbreuk kan veroorzaken.

De hoofdzaak, waarop de behandeling neerkomt, is, dat men den patiënt slechts langzaam aan van den verstijvings-toestand tot de normale lichaamstemperatuur terugbrengt. Om dit doel te bereiken legt men den zieke eerst op een koude plaats. Reeds vele artsen hebben vastgesteld, dat de dood door een onvoorzichtige verwarming wordt bespoedigd. Men ontdoe den zieke zoo voorzichtig mogelijk van zijn kleeding, liefst door de kleederen open te snijden. Daarop legge men hem, naar de gewoonte van de Noordsche volkeren, op een z.g. sneeuwbed en bedekke hem geheel en al met sneeuw, uitgezonderd mond en neusgaten. Is er geen sneeuw, dan moet de zieke in een ijskoud bad gebracht worden of in ijskoude omslagen.

Een uur later trekt men den patiënt uit de sneeuw of uit het bad, wrijft hem zachtjes met sneeuw of ijswater en tracht eenige beweging in hem te krijgen. Geeft de verstijfde het geringste teeken van leven, dan moet hij in een matig warm bed gelegd worden, dat zich bevindt in een matig verwarmd vertrek, en nu en dan zacht ingewreven worden met azijn in de hartstreek en aan de slapen. Zoo wacht men af, tot er een matige zweetafscheiding ontstaat.

Bij zeer zware gevallen moet de ademhalingsfunctie

worden opgewekt door ammoniak- of kamferdamp, of door inblazen in de longen of kriebelen in de keel. Wanneer het gevoel en de lichaamswarmte terugkeert, geve men een opwekkenden drank en verwarm het vertrek iets meer.

Indien eenige lichaamsdeelen bevroren blijven, voornamelijk de extremiteiten, moeten deze nog eenigen tijd lang met koude inwrijvingen behandeld worden.

II. Plaatselijke bevroering.

Hierbij bestaan drie graden.

De *eerste graad*. Blijvende roodkleuring der huid. Het gevolg hiervan zijn vele ontstekingen van het slijmvlies, oorontstekingen, luchtpijpontstekingen en verkoudheden.

Maar wij willen ons hier slechts bezighouden met huidbevroering. De huid neemt een rose- tot violetkleurigen tint aan, die echter door druk met den vinger verdwijnt, om dadelijk weer terug te keeren. Tegelijkertijd ontstaat er een elastische opzwellung der lederhuid of het weefsel, dat er onder ligt. De pijn is niet hevig, vooral bij lage temperatuur. Maar als de zieke dicht bij het vuur komt of zich te bed legt, ontstaat een onverdragelijke jeukte, die echter na eenigen tijd ophoudt, zoodra het evenwicht in de lichaamstemperatuur hersteld is.

Dit zijn de bekende wintergezwellen, die vaak den geheelen winter door een mensch kwelen. Men behandelt ze het beste met perubalsem-zalf of petroleum-spiritus. Een bijzondere vorm zijn de z.g. „chronische wintervoeten,” waarbij de lijder bij het loopen den bodem in 't geheel niet voelt, en bij wien dit gevoel pas na eenige maanden, als het voorjaar gekomen is, terugkeert.

Tweede graad. De lederhuid springt open en daardoor ontstaan scheuren en spleten. Dit ziet men vooral bij personen, die in den winter met de armen in het koude water werken. Soms ontstaat hier ook blaasvorming of verettering. De behandeling komt overeen met die van alle andere huidziekten.

Derde graad. Hier worden de weefsels ongevoelig, droog en hard, nu eens sterk gekleurd, dan weer bleek. Dikwijls worden zulke bevroren lichaamsdeelen vanzelf weer normaal; ze worden weer week en warm, en er komt gewoonlijk een hevige ontsteking bij, waarna alles weer terecht komt.

Maar vaak ook wordt het bevroren deel week, zwelt op en wordt loodkleurig of zwart, terwijl ten slotte als reactie koudvuur optreedt. Natuurlijk zijn er ook tusschenvormen. Deze zware gevallen van plaatselijke bevroering behoreen echter nooit zonder een arts behandeld te worden.

HET EEN EN ANDER OVER OORAANDOENINGEN.

DOOR

Dr. M. L. VAN DER STEMPEL.

In de nummers van Januari en Maart van dezen jaargang van het Maandblad, hebben wij eenige ooraandoeningen beschreven; door allerlei omstandigheden is het slot van die artikelen in de pen gebleven, thans willen wij ons van dien plicht kwijten.

Allereerst zullen wij nader beschouwen den *ooruitvloed*. Die *ooruitvloed* is bijna altijd het gevolg van een *acute* of *chronische ooraandoening*.

Een enkele maal kan men bij kinderen het optreden van ooruitvloed waarnemen, zonder dat er eenig verschijnsel aan is voorafgegaan. Meestal hebben we hier met scrophuleuze kinderen te doen.

De uit de ooren te voorschijn komende vloeistof is nu eens slijmerig-etterig, dan weder is ze enkel etter. Soms bevat die etter spootjes bloed, dit is vooral het geval, wanneer er een aandoening bestaat van het been, waarin het gehoororgaan opgesloten is.

De hoeveelheid uitlopende vloeistof is zeer afwisselend nu eens veel, dan weder weinig. Nu eens is die vloeistof reukeloos, dan weder is er een zeer onaangename reuk aan.

Wanneer er ooruitvloed bestaat is er gewoonlijk geen pijn, want meestal gaat de pijn aan den ooruitvloed vooraf. Een enkele maal wordt over pijngevoel geklaagd, men kan dan bijna zeker zijn, dat een acute ontsteking er bij is gekomen. De lijders kunnen daarbij geheel en al doof zijn, of wel de doofheid kan weinig op den voorgrond treden. Dit hangt niet van de uitvloeijing af, maar van het al of niet ziek en vernietigd zijn van de z.g. gehoorbeentjes (hamer, aambeeld en stijgbeugel). Zijn die beentjes ongeschonden en geheel en al in hun gewoon verband gebleven, dan is het gehoor normaal, ook al is de ontsteking hevig. Toch kan absolute doofheid optreden, zonder dat de gehoorbeentjes ziek zijn of ziek blijven, n.l. wanneer de ontsteking zich op het binnenste gedeelte van het oor heeft voortgezet n.l. op het gedeelte, dat in het z.g. *slakkenhuis* opgesloten is, en door de z.g. *ovale en ronde vensters* van het middenoor of van de trommelholte is afgesloten. Is dit binnenste oor ziek, dan is de doofheid absoluut. Genezing van ontstekingen aldaar gezeteld, gaat bijna zonder uitzondering met blijvende doofheid gepaard.

Wanneer men in dit geval tegen het voorhoofd of achter de gehoorschelp een horloge drukt, hoort de lijder niets meer van het tikken.

Herhaaldelijk komt dit voor na *Roodvonk* en *Diphtherie*. Wanneer eenmaal ooruitvloeijing bestaat, kan men er zeker van zijn, dat ze lang blijft aanhouden; een enkele maal zagen we in enkele dagen bij een zeer acute ontsteking genezing optreden, maar dit is een zeldzaamheid.

De etteruitvloeijing, die uit het middenoor naar buiten komt, kan alleen na doorboring van het trommelvlies te voorschijn komen.

Zoolang er uitvloeijing is, blijft die opening bestaan. Is de etterige uitvloeijing, die later een lichtgeel, daarna een waterig vocht wordt, *geheel en al* tot stilstand gekomen, dan sluit het trommelvlies zich weder, doordat een litteken ontstaat; of het trommelvlies blijft open, d. w. z. er blijft een gaatje in. Herhalingen van de ontsteking kunnen hierdoor gemakkelijk optreden.

De ooruitvloed kan het uitgangspunt vormen van tal van meer of minder ernstige aandoeningen van het gehoororgaan; of beter uitgedrukt: de ziekten, waardoor de ooruitvloed ontstaan is, kunnen zich inwendig uitbreiden en daardoor in de nabijheid liggende gevoelige deelen, zooals hersenvliezen en hersenen, ziek maken.

Wat de **behandeling** van aandoeningen van het gehoor betreft, zullen we zeer kort zijn. De ernstige gevolgen, die een oorlijden kan hebben, maken het o. i. noodzakelijk, dat een geneesheer geraadpleegd wordt. Enkele wenken zijn evenwel niet overbodig.

Tegen de hevige oorprijnen bij acute otitis zijn *Pulsatilla*, *Belladonna* en *Mercurius* al naar het bijzondere

van het ziektebeeld aangewezen. We kunnen ons niet vereenigen met het afwisselend geven van deze middelen, wat door sommige schrijvers wordt aanbevolen. Ook bij de acute opflikkeringen van chronische ooraandoeningen kunnen deze middelen aangewezen zijn.

Wanneer de koorts hoog en de pijn bij het begin van het lijden hevig is, kan *Aconitum*, het veel gebruikte maar door het publiek vaak misbruikte middel, aangewezen zijn.

Wanneer de oorontsteking hevig is, dan is het vaak noodig, dat door een oorarts een prikje in het trommelvlies wordt gegeven; daardoor krijgt de etter gelegenheid naar buiten af te vloeien, en wordt een uitbreiding van ontsteking naar de omgeving van het oor voorkomen.

Heeft de oorontsteking zich toch op de omgeving voortgezet, b.v. op het beenvlies om de uitwendige gehoorgang, en wanneer er zwelling met pijnlijkheid bij druk achter de gehoorschelp bestaat, dan mag men, om erger te voorkomen, niet aarzelen een arts te raadplegen, om door een kleine heelkundige bewerking, verdere uitbreiding te voorkomen.

Is de ooruitvloed goed aan den gang, dan geeft *Pulsatilla* niets, en is bij ettering eerst *Hepar Sulphuris* en later *Silicea* aangewezen.

Bij aandoeningen, die zich op het beenige gedeelte van het gehoororgaan hebben vastgezet, zijn de twee laatstvermelde middelen ook meestal aangewezen.

Bij ziekten van het gehoor, die op een scrophuleuzen bodem berusten, zijn de middelen, die bij dat *lijden* aangewezen zijn, ook hier van pas.

Uitwendig zijn er tal van middelen in gebruik en ook te gebruiken, die uitstekende diensten bewijzen.

Het best is een *warm waterverband* of *warme lijnmeelpap* in het begin van het lijden uitwendig aan te wenden; over oordruppels e. a. middelen mag alleen een geneesheer beslissen.

In het algemeen moet ons advies nogmaals luiden: behandel nooit een ooraandoening zonder een geneesheer te raadplegen. Het lijden is te gevaarlijk!

Homoeopathische Pharmacopee.

In de afgelopen maand ontvingen wij het concept van het Bijvoegsel tot de Nederlandsche Pharmacopee, bevattende de beschrijving en bereiding der voornaamste homoeopathische geneesmiddelen.

Dit concept wordt voor belanghebbenden verkrijgbaar gesteld, terwijl eventueele op- en aanmerkingen verwacht worden vóór 1 Februari 1910.

Daarna zal dit supplement waarschijnlijk spoedig kracht van wet ontvangen.

Het is wel een merkwaardig feit, dat een klein land als Nederland in dezen alsdan de geheele wereld vooruit is, want nog nergens bestaat zulk een officiële homoeopathische pharmacopee. Er bestaan wel in vele landen homoeopathische artsenij-boeken, maar deze zijn of het werk van een particulier, of het werk eener niet-officiële commissie.

Zoo bestaat o. a. in Duitschland het bekende werk van Dr. Willmar Schwabe: de „*Pharmacopoea polyglotta homoeopathica*,” in Engeland een uitgave van „*the British homoeopathic Society*,” en in Amerika „*the Pharmacopoea of the United States of America*,” ook het werk van een vereeniging.

Wel is vroeger gepoogd in Duitschland een wettelijke homoeopathische pharmacopee tot stand te brengen, maar deze poging is mislukt.

Het: „*Deutsches homoeopathisches Arzneibuch*,” dat hierdoor ontstond, mist de kracht van wet en wordt in Duitschland, naar wij vernamen, weinig gebruikt.

Dat het zoover is kunnen komen, bewijst wel, hoe sterk de homoeopathie in ons land is vooruitgegaan.

Het ware te wenschen, dat met de uitgave van dit supplement ook bepalingen omtrent den verkoop van homoeopathische geneesmiddelen door onbevoegden werden in het leven geroepen. Want er zijn weinig dingen, die onze geneeswijze in de oogen onzer tegenstanders meer kwaad doen, dan het feit, dat homoeopathische geneesmiddelen bij iedereen verkrijgbaar zijn. De allopaath neemt hierin een aanleiding, de homoeopathie te bespotten, daar hij hare geneesmiddelen, en schijnbaar met recht, gelijk meent te mogen stellen met kwakzalversmiddelen. Wij hopen, dat de officiële invoering van dit ons homoeopathische supplement niet lang op zich zal laten wachten.

BEANTWOORDING VAN VRAGEN.

E. v. d. G. te S. vraagt, welke geneeskrachtige stoffen levertraan bevat, en in welke hoeveelheid elk dier stoffen daarin voorkomt, uitgedrukt in homoeopathische verdunningen.

De voornaamste geneeskrachtige stoffen, die de levertraan bevat, zijn Jodium- en Phosphor-verbindingen. Deze hoeveelheden zijn zeer gering, doch daar zij erg afwisselend zijn, kunnen wij moeilijk aangeven, met welke homoeopathische verdunningen van deze stoffen de levertraan in 't algemeen overeenkomt.

Mevr. J. te E. — Het nuttigen van groenten kan nooit vervangen worden door het gebruik van verschillende voedingszouten. Het is echter noodzakelijk te zorgen, dat de in de groenten natuurlijk voorkomende voedingszouten niet door een ondoelmatige wijze van toebereiding grootendeels daaruit verwijderd worden, voordat men ze nuttigt.

D. M. te A. — Wij beantwoorden alleen vragen van algemeen belang. Of *Fucus-tinctuur* in uw geval schade zou kunnen veroorzaken, kunnen wij niet beoordeelen. Het best is, dienaangaande een homoeopathisch geneesheer in uw omgeving te raadplegen.

H. B. te A. — Voor U geldt hetzelfde als voor D. M. te A.
Dr. N. A. J. V.

ONZE NIEUWE JAARGANG.

Bij het eindigen van den ouden Jaargang willen wij al onze lezers weder eens opwekken, zoo mogelijk hun invloed bij vrienden of kennissen aan te wenden, om ons Blad bij hen aan te bevelen en daardoor tot intekening aan te sporen. Ons Blad heeft den steun van alle lezers en lezeressen zoozeer noodig. De Homoeopathie wint wel voortdurend veld, maar heeft toch nog steeds met veel tegenstand te kampen. Daarom dient een tijdschrift als het „*Homoeopathisch Maandblad*” door de voorstanders der Homoeopathie in de eerste plaats met alle kracht gesteund te worden, waardoor men tevens de Homoeopathie in 't algemeen in ons goede vaderland helpt verbreiden.

Met te meer vrijmoedigheid dringen wij hierop aan, nu de **nieuwe Jaargang** ons veel goeds belooft.

1. **Dr. J. Voorhoeve te Dillenburg** hoopt in 1910 verschillende artikelen over belangrijke onderwerpen voor ons Blad te schrijven.

2. **J. T. Wouters, Arts te Arnhem** hoopt, wanneer zijn gezondheid zulks toelaat, de in dezen jaargang aangevangen reeks reisschetsen voort te zetten, onder denzelfden titel: „*Late Reisherinneringen.*” Voorts zal hij onder de bekende rubriek

„**Dokterspraatjes en -preekjes** de volgende onderwerpen behandelen:

- a. Ziekenbezoek.
- b. Eerlijkheid tegenover zieken.
- c. De macht eener persoonlijkheid en wat daaraan schade doet.
- d. Tucht als medicijn tegen lichamelijke ziekten. 't Gebruik van genotmiddelen.

Voor tal van lezers van ons Maandblad, die Dr. J. Voorhoeve en Arts J. T. Wouters als *schrijvers* kennen, zal dit zeker een welkome tijding zijn.

3. In den nieuwen Jaargang zal voorkomen een **nieuwe rubriek**, waarin alle bijzonderheden in **binnen- en buitenland**, op *geeneskundig* gebied, zooveel mogelijk zullen worden behandeld.

Met de hulp, ook van *nieuwe krachten* voor den komenden Jaargang, twijfelen wij niet, of ons Blad zal mogelijk in waarde en aantrekkelijkheid voor de lezers nog toenemen, waardoor wij gaarne hopen, dat vele nieuwe abonnées worden gewonnen.

Van dit No. XII wordt een aantal overgedrukt. Wie hiervan wenscht te verspreiden, gelieve even aan te vragen, waarna een aantal *dadelijk gratis* wordt toegezonden. Evenals vorige jaren stellen we wederom **aanbrengpremie**s ruim beschikbaar. In No. I hopen we hiervan een nieuwe lijst bij te voegen.

De *Uitgevers*:

ZWOLLE.

LA RIVIÈRE & VOORHOEVE.

ADVERTENTIËN.

Mahr's POREUZE ONDERKLEEDING

en STOFFEN per Meter,

aanbevolen door Dr. J. Voorhoeve in „*Homoeopathie in de Praktijk*,” zijn tegen fabrieksprijzen verkrijgbaar in het **Reform verkoophuis** van het **Vegetarisch Hotel „Pomona,”** Catharijnesingel 80, Utrecht. Stalen en prijscourant worden op aanvraag gaarne toegezonden. (30)

Aanbevelend, **W. H. VERHOEFF.**

Homoeop. Apotheek.

J. H. ZINDLER Jr.,
's-Gravendijkwal 283
ROTTERDAM.
Telef. interc. 4114.

Geneesmiddelen van Dr. **Willmar Schwabe**, desgewenscht ook in origineele verpakking. (10)

Homoeopathische Apotheek

BEKER & Co.
Zomerholstraat 4, ROTTERDAM.
Telefoon 2478. (10)
Geneesmiddelen van
Dr. WILLMAR SCHWABE.

Homoeop. Geneesmiddelen

van Dr. **Wimar Schwabe**
in origineele verpakking verkrijgbaar bij (10)

de firma **D. DE ROOIJ,**
Apotheek **UTRECHT,**

Oudegracht (Smeabr.) 115.

Homoeopathische Apotheken

te Arnhem.
MIEDEMA en VAN AALST,
Roggestraat 3,
A. SPRUIT, firma B. Miedema,
Steenstraat 49. (20)

FLESCHJES voor Homoeop. Middelen in iedere grootte en vorm, wit of geel glas, fijn uitgevoerd en op wensch zuiver gereinigd, worden geleverd door de fabriek van **E. P. HAHMANN, BARMEN (Rheinland).** (12)

TWEE PRAKTISCHE BOEKEN.

waarin vele nuttige wenken worden gegeven tot **instandhouding der gezondheid**, zijn:

a. HOMOEOPATHIE IN DE PRAKTIJK

door **Dr. J. VOORHOEVE, Dillenburg.**

Praktisch geneeskundig Handboek, met beschrijving o.a. van meer dan driehonderd ziekten en hun behandeling met homoeop. geneesmiddelen.

TWEEDE, veel vermeerderde druk.

Bijna 400 bladz. dik; stevig gebonden f 8.—. **Populair geschreven!** Voor hen, die den eersten druk reeds bezitten, is ad 90 cts. het „**Supplement**” verkrijgbaar, met vier nieuwe hoofdstukken.

b. Dr. v. d. Stempel's Handboek voor KINDERZIEKTEN.

Ruim 200 bladz. dik. — Stevig gebonden f 1.90.

Voor al in een gezin, waar kinderen zijn, van groote betekenis, daar het op bevattelijke wijze de verschillende kinderziekten beschrijft, en aangeeft, wat allereerst bij het optreden dier ziekten moet worden gedaan, en welke *homoeopathische middelen* daarbij van nut kunnen zijn.

Uitgaven van **LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.**

HOMOEOPATHISCHE APOTHEKEN

ZWOLLE. (20)

Uitsluitend origineele middelen van Dr. **WILLMAR SCHWABE** te Leipzig en van C. Th. **VOORHOEVE** te 's-Gravenhage.

G. B. J. DE BARBANSON en Apotheek „**DE ALOË**”
Bethlehemse Kerkplein. Assendorperplein.

Homoeopathische Apotheek, C. TH. VOORHOEVE, Den Haag. Frederik Hendriklaan 72.

Eenige inrichting in Nederland, die uitsluitend dient tot het bereiden van Homoeopathische geneesmiddelen.
Eigen bereiding van Stamttinkturen, verdunningen, verwrjvingen en korrels.

HUISAPOTHEKEN.

Ook verkrijgbaar bij de volgende Apothekers:

AMSTERDAM	L. Warmolts, Vijzelstraat 130.	KAMPEN	W. L. Woutersen.
APELDOORN	J. A. Roelse.	LEIDEN	M. Boekwijt, Vischmarkt.
	G. J. Romijn & Zn., Hofapotheek.	"	D. J. v. Driesum, Lange Mare 76.
DELFT	Hanssen & Nijdam.	"	Herdingh & Blanken, Hoogewoerd.
DORDRECHT	K. G. W. de Bosson.	MIDDELBURG	J. W. v. d. Garde.
	J. Romijn Bzn., „de Rozijnkorf.”	ROTTERDAM	Jurrewitz & Co., Schiedamsche singel 1.
GORINCHEM	S. S. Gallée.		Dr. W. van Rijn, Provenierssingel 85a.
DEN HAAG	J. J. Hofman, Schenkweg.	UTRECHT	J. Ruys, Oude Gracht.
"	J. A. van Tooren, Regentesselaan 105.		Viel & Van Dijk, Korte Jansstraat.
"	Vrijdag-Zijnen, Ged. Burgwal.	VLAARDINGEN	J. Backer.
HAARLEM	Begeman & Sneltsjens, Jansstraat.	ZWOLLE	G. B. J. de Barbanson. (100)
HILVERSUM	Alle apothekers.		

Homoeopathische Apotheek

Firma J. VIEL en VAN DIJK

UTRCHT, Korte Jansstraat.

Ook verkrijgbaar de geneesmiddelen in origineele verpakking van

Dr. WILLMAR SCHWABE. (20)

Homoeop. Apotheek

Firma Wed. J. RAVE

Melkmarkt 4 (10)
Z W O L L E.

Telefoon No. 23.

Origineele verpakking van
DR. WILLMAR SCHWABE.

SPOOR's NORMALE RIJST.

Soort B en W.

Licht verteerbaar en voedzaam. Door HH. Artsen aanbevolen.

Door deze bericht ik, dat mijn rijst voor het vervolg verkrijgbaar zal zijn bij de firma J. HASEBROEK, Comestibles & Delicatessenhandel, Telefoon 6, ALPHEN a/d. Rijn.

Vraagt aan mijn Hoofdepôt: Hasebroeks Prijscourant.

D. SPOOR. (20)

Homoeop. Apotheek.

Wed. Bulterman & Cohen

Hoogstraat 237,

hoek der Stadhuissteeg.

ROTTERDAM.

Interc. Telefoon No. 2305. (10)

Homoeop. Apotheek

Firma HERTSTEIN

Goudsche straat 40a,
hoek Meermaansstraat,

(10) ROTTERDAM.

Telefoon interc. 3933.

Geneesmiddelen van
Dr. Willmar Schwabe.

AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND

heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek, doch ze niet in depôt heb. Hoogachtend, (30)

's-GRAVENHAGE,
22 Ged. Burgwal.

Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen.

Homoeopathische Geneesmiddelen van Apoth. C. Th. VOORHOEVE in origineele verpakking.

Centrale Homoeopathische Apotheek van Dr. Willmar Schwabe, Leipzig.

(De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)

Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, Moedertincturen, vloeibare verdunningen, korrels en gecomprieeerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAKKINGEN, voorzien van nevenstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz.

Gevestigd voor Holland in de HERTEN-APOTHEEK te ZAANDAM,

Eigenaar F. VAN DIJK Jzn., Pharm. Doct.^s Apoth.

Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te:

Amsterdam	apotheek van	J. Warmolts, Vijzelstraat 130.	Haarlem	apotheek van	Firma v. Tubergen, Gr. Houtstr. 141.
"	"	G. Schipper, Weesperzijde.	Harlingen	"	Mevr. Wed. Snijder.
"	"	J. Sol, Rozegracht, Volksapoth.	"	"	" de Vries.
Alkmaar	"	Firma Schouten & Co.	Heerenveen	"	M. Bouma Lzn.
Apeldoorn	"	J. A. Roelse.	Hilversum	"	Van Heemskerck Düker.
"	hofapotheek	G. J. Romijn & Zn.	"	"	Groeneveld.
Arnhem	Oranjeapotheek	Bakkerstr. 68A (B. Cohen).	"	"	de Vries.
Assen	apotheek van	R. Karsten.	Leeuwarden	"	Brouwer.
"	"	E. Lambers.	"	"	J. Feteris.
"	"	R. v. d. Klip Rz.	"	"	C. Sonnega, Tweebaksmarkt 28/30.
Baarn	"	D. Bierhaalter, Nieuwstraat.	"	"	S. Tromp Visser.
"	hofapotheek	Dr. J. P. Land.	"	"	Uffelle.
Beverwijk	apotheek	A. A. Donker.	"	"	C. J. de Vogel, firma T. W. v. d.
"	"	Mej. A. Sepp.	"	"	Meulen, Nieuwstad K 69.
Breda	"	A. J. B. Heidema, Wilhelminastr. 2.	Leiden	"	J. G. A. Blanken, Hoogewoerd.
Delft	"	H. Blom.	"	"	Boekweit, Vischmarkt.
Doetinchem	"	B. ten Bruggen Cate.	"	"	D. J. van Driessum, Mare.
Dordrecht	"	„de Rozijnkorf”, J. Romijn Bzn.	Maassluis	"	H. Bogtstra.
Enschede	van	F. Bergema.	"	"	J. Dienske.
"	"	C. J. Snuif.	Makkum	"	Heckman.
Franeker	"	L. F. de Klerk.	Meppel	"	L. Knoppers.
Goes	"	L. La Porte.	Middelburg	"	J. W. v. d. Garde.
Gorinchem	"	Poels & Boot	Nijmegen	"	Firma Moey & Co.
"	"	Gallée, firma P. A. Suerhoff & Zn.	Rotterdam	"	Beker & Co., Zomerhofstraat 4.
Gouda	"	E. Grendel.	"	"	C. de Groot, Goudsche straat 38.
"	"	A. Latenstein.	"	"	G. A. Kai, Goudsche singel.
"	"	P. Weijer.	"	"	C. M. Meerburg, Pomp. b. sing. 31.
Groningen	"	S. Smeding Szn., A-Kerkhof 17.	"	"	Dr. P. J. Schieveen Borgman,
Den Haag	"	Firma v. d. Mheen, De Riemerstr.	"	"	Mosseltrap 2.
"	"	„De Archipel” R. R. Nauta, Javastr. 49.	Utrecht	"	J. H. Zindler Jr., 's Gravend.v. 233.
"	"	van C. Th. Voorhoeve, (alleen specialité's) Fred. Hendr.l. 72.	"	"	J. Ruys.
"	"	J. Visser & Zn.	Veip bij Arnhem	"	Viel & Van Dijk.
"	"	J. Blomberg Jr., Spui 34.	Vilslingen	"	C. Koek.
"	"	V. Selnis, 2a Adelheidstraat.	Weesp	"	C. G. Baert, Ritthemsche Markt F 189.
Haarlem	"	Begeman & Sneltsjens, Janstr. 27.	"	"	T. S. v. d. Ley.
"	"	R. Duym, Keizerstraat 6.	"	"	N. A. Ballintijn.
"	"	J. M. Gerrits, Kleverparkweg.	Zeist	"	Berents & Co., Slotlaan 24.
"	"	Firma van Hees, } Kleine	Zutphen	"	H. W. A. Behrens, Houtmarkt 73.
"	"	A. P. C. Numan van Son, } Houtstr. 57.	Zwolle	"	Dr. J. Oudenampsen, Overwely.
"	"	van D. L. Keur, Zijlstraat 37	"	"	G. B. J. de Barbanson.
"	"	Th. A. Klinkhamer, Koninginnew. 69.	"	"	L. J. v. d. Veen.
"	"	C. G. Loomeyer & Zoon.	"	"	Firma Campagne van Oort.
"	"	Mons & Grilseels, Lange Veerstr. 18.	"	"	(200)

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Onder Hoofredactie van: Dr N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

Met medewerking van de Heeren: P. L. VAN DER HARST, arts, Almen; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; J. MIEG, arts, Haarlem, Dr D. K. MUNTING JR., Amsterdam; W. ROLVINK, arts, Arnhem; J. I. A. B. VAN ROIJEN, arts, Utrecht; Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

ABONNEMENTSPRIJS:	ADVERTENTIEPRIJS:
Per jaargang, franco per post f 1.25	Van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents :: :: ::
Voor het Buitenland, alleen bij vooruitbetaling - 1.40	Bij abonnement tegen verlaagd tarief, dat op aanvraag
Afzonderlijke nummers - .12 ¹ / ₂	verkrijgbaar is. :: :: :: :: :: :: :: :: :: :: ::
Adres voor de Redactie: :: :: :: :: ::	Adres voor de Administratie: :: :: :: :: ::
CELEBESSTRAAT 93 — DEN HAAG.	LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

HET AUTEURSRECHT OP DEN INHOUD VAN DIT BLAD WORDT VERZEKERD VOLGENS DE WET VAN 28 JUNI 1881 (STBL. N° 124).

INHOUD: Dr. Stephanus Jacobus van Roijen. (met portret.) — Dr. S. J. v. Roijen, in memoriam. — Uit het homoeopathisch en allopathisch kamp I. — Dokterspraatjes en -Preekjes VIII. — Nieuwere Amerikaansche geneesmiddelen I. — Kijkjes op geneeskundig terrein. (Crotaline en Crotalus.) — Homoeopathisch Ziekenhuis. Vriendelijk verzoek. — Buitenland. — Advertentiën.

Dr. STEPHANUS JACOBUS VAN ROIJEN.

Den 15^{den} December j.l. overleed te Utrecht op 81-jarigen leeftijd na een korte, hevige ongesteldheid de zoowel door zijne vroegere patiënten als door zijne oudere en jongere collega's hooggeachte Dr. Stephanus Jacobus van Roijen.

Tot op het laatst van zijn leven heeft deze wakkere strijder gearbeid en gestreefd tot bereiking van het schoone doel, dat hij zich had voorgesteld: de erkenning der homoeopathische geneeswijze; en ofschoon wij niet kunnen zeggen, dat hij de verwezenlijking van zijn ideaal aanschouwd heeft, toch was het hem gegeven veel tot stand te zien komen, ook door zijn eigen toedoen, dat dit ideaal nabij komt.

Gearbeid heeft hij onvermoeid, niet alleen in den laatsten tijd, toen de bewerking van de homoeopathische Pharmacopee zijn lust en zijn leven was, maar zijn gansche leven door.

Ten bewijze hiervan strekke een kort overzicht van zijne levensgeschiedenis.

Dr. S. J. van Roijen werd den 30sten Aug. 1828 geboren. Reeds als knaap had hij een zekere voorliefde voor de studie der geneeskunde; maar daar zijne moeder niet al te zeer daarmede ingenomen was, studeerde hij wiskunde

met Dr. Bonhoff, een homoeopathisch arts, die hem verschillende geschriften over de Homoeopathie te lezen gaf. Opnieuw kwam de lust tot het bestudeeren der geneeskunde bij hem boven, en zoo ging hij, na zijn ontslag als directeur der gasfabriek te Groningen genomen te hebben,

en natuurwetenschappen. In 1850, den 26sten Juni, dus op ongeveer 22-jarigen leeftijd, promoveerde hij op een: „Specimen inaugurale continens quaedam de chemica constitutione terrarum nonnullarum Provinciae Drenthe,” en verwierf daarmede den titel van mathem. mag. phil. nat. doctor.

Spoedig daarop werd hij benoemd tot directeur van de Gemeente-Gasfabriek te Groningen; maar reeds in 1855 gebeurde er iets, dat een geheel omkeer in zijn verdere leven te voorschijn riep.

Zijn broeder namelijk, die in Indië ziek was geworden, kwam naar Holland, maar kon de reis door verergering zijner ziekte niet verder dan tot Cassel voortzetten. Hierheen werd Dr. S. J. v. Roijen door den handelenden geneesheer ontboden, om zijn broeder naar München te vergezellen; en het was daar in München, dat hij in aanraking kwam

naar Leiden, waar hij drie jaar later, den 18^{den} Dec. 1858, bevorderd werd tot medicinae doctor op een proefschrift, getiteld: Over de diagnostiek van den gelen typhus.

Onmiddellijk daarop ging hij naar Leipzig om de homoeopathische geneeswijze te bestudeeren, en vestigde zich daarna in het voorjaar van 1859 te Rotterdam, als de eerste hollandsche geneesheer, die zich openlijk homoeopaath noemde, en daarvan in een brochure getiteld: „Waarom ben ik homoeopaath geworden?” rekenschap gaf. Kort te voren hadden zich te Rotterdam reeds twee duitsche geneesheeren gevestigd, Dr. F. W. O. Kallenbach en Dr. Gruber. Voor drie homoeopathische geneesheeren was er evenwel toenmaals in Rotterdam niet voldoende arbeid, en zoo vertrok v. Roijen, die inmiddels den 2^{den} Nov. 1859 gehuwd was, door den nood gedrongen naar zijn geboorteplaats Groningen. Maar hier waren nog minder aanhangers der Homoeopathie, om welke reden hij in Dec. 1862 den wandelstaf opnam en in Diever, een klein dorp in de provincie Drenthe, gemeente-geneesheer werd. In een tijd, toen men daar nog slechts mulle zandwegen kende, was men genoodzaakt zijne bezoeken aldaar te paard af te leggen, en dit viel onzen jongen geneesheer, die niet bijzonder krachtig ontwikkeld was, te zwaar. Toen hem dan ook een plaats als leeraar voor chemie, botanie en zoölogie aan de H. B. S. te Veendam aangeboden werd, nam hij deze volgaarne aan en trok in 1866 weder van Diever naar Veendam. Hier bracht hij 15 gelukkige en rustige jaren door; maar daar inmiddels zijne familie tot een tiental personen aangegroeid was, en eenige van zijne kinderen zelfs studeeren wilden, moest hij wel aan een hooger inkomen trachten te komen, dan het salaris van een leeraar aan de H. B. S. te Veendam in dien tijd was. Hij besloot dus, weer te gaan verhuizen en zijn beroep als arts opnieuw op te vatten. Spoedig verkreeg Dr. v. Roijen de betrekking van arts aan een ziekenhuis te *Hellevoetsluis*, waar hij zelf zijn geneesmiddelen kon afleveren en zodoende rustig de Homoeopathie kon beoefenen. Dit was in Augustus 1881. Het inkomen te Hellevoetsluis was beter dan te Veendam, maar hier ontstond weer een nieuwe moeilijkheid, die echter door zijn krachtige energie overwonnen werd. Dr. v. Roijen was tot nu toe slechts z.g. Doctor medicinae, een oude titel. Deze doctores mochten geen groote chirurgie uitoefenen, terwijl diegenen, die het later ingevoerde arts-examen hadden gedaan, dit wèl mochten.

Toch konden zich de doctoren volgens de oude wet onmogelijk stipt aan deze bepaling houden en zoo kwam het dan, dat de doctor medicinae v. Roijen eens een beenbreuk behandelde. Een naijverig collega, die het geval vernam, klaagde hem aan, en hoewel v. Roijen zich volkomen verantwoord kon, aangezien er bij de behandeling een marine-arts tegenwoordig geweest was, toch verdroot hem dit gebrek aan bevoegdheid. Hij zette zich met kracht tot de studie en deed in 1883, dus op 55-jarigen leeftijd, nog het praktische arts-examen. Dit was in Nederland tot nu toe niet voorgekomen. En het merkwaardigste van het geval was wel, dat een zijner examinatoren een vroegere leerling van de H. B. S. te Veendam was!

Maar ook in Hellevoetsluis hield onze dokter het niet lang uit. Er waren allerlei moeilijkheden, terwijl het stadje zelf meer en meer achteruit ging door de geweldige concurrentie van Rotterdam als handelsstad.

In April 1886, dus na 4½ jaar, trok hij weer weg

en wel naar *Valburg*. Hier trachtte hij tevergeefs praktijk te bekomen en begaf zich toen naar *Westervoort* bij Arnhem, waar hij weer gemeente-arts werd. Maar ook dit zou zijn laatste standplaats niet zijn. In 1892 begaf zich een comité, gevormd uit aanhangers der homoeopathie te Utrecht, naar dit afgelegen plekje en verzocht Dr. v. Roijen tot hen te komen en de plaats in te nemen van Dr. Gruber, die in de laatste jaren te Utrecht had gepraktiseerd, maar die door ouderdom zijn praktijk niet kon voortzetten. Hoewel Dr. v. Roijen reeds 64 jaar was, voldeed hij toch aan dit verzoek, en het heeft hem nooit berouwd. Nog 16 jaar mocht hij hier praktijk uitoefenen, voornamelijk onder de hoogere standen. Zoo vond hij dan hier, na zoo vele stormen des levens doorstaan te hebben, een rustigen, aangename levensherfst. Alleen dit verdonkerde zijn laatste levensjaren, dat hij in 1902 zijn geliefde gemalin door den dood verloor.

Veel vreugde heeft hij in dien tijd nog mogen beleven. Twee zijner zonen werden homoeopathisch geneesheer, de jongste werd zelfs eenige jaren geleden benoemd tot Directeur van het homoeopathisch ziekenhuis; er werd een „Vereeniging van homoeopathische geneesheeren” opgericht, welke vereeniging steeds bij hem een gastvrij huis vond voor hare vergaderingen; de Regeering benoemde een Commissie tot bewerking van een homoeopathische pharmacopée, waarvan hij zelf niet alleen lid, maar ook voorzitter werd. Ook mocht hij den 15^{en} Dec. 1908 nog zijn gouden jubileum als doctor medicinae vieren, waarbij hij door de Koningin benoemd werd tot Officier in de orde van Oranje-Nassau. Daarop legde hij de praktijk neer, en wijdde het overige van zijn leven bijna uitsluitend aan de homoeopathische pharmacopée. Toen dan ook de arbeid der commissie ten einde was en de pharmacopée voorloopig in druk verscheen, beschouwde hij zijn taak als afgelopen. Een heftige bronchitis bedreigde reeds den vorigen winter zijn leven, doch de inwonende levenskracht had de ziekte nog éénmaal overwonnen. Nu, dezen herfst, kwam de kwaal terug en toen hij van zijn zoon vernam, dat hij sterven moest, zeide hij: „Ik heb gewerkt en alles is klaar en afgelopen.” Toen legde hij het hoofd rustig neêr, en ontsliep kort daarna.

Dr. S. J. v. Roijen heeft veel geschreven, zoowel over chemie als over de homoeopathische geneeswijze.

Voor zijn vroegere chemische werken ontving hij zelfs tweemaal een bekroning. Ook in tijdschriften schreef hij veel, vooral in het „Zeitschrift des Berliner Vereins homöop. Aerzte”, en in de „Allgemeine Homöop. Zeitung.”

Merkwaardig is in zijn leven geweest de 18e December! Op den 18^{en} Dec. 1858 promoveerde hij in de medicijnen, 50 jaren later, op 18 Dec. 1908, vierde hij zijn gouden jubileum, en één jaar later, op denzelfden datum werd hij ter aarde besteld.

Zoo is dan onze oude, altijd nog zoo krachtige collega, een der voorvechters der Homoeopathie in ons vaderland, van ons heengegaan!

Hij heeft gewerkt, gestreefd, gestreden zijn leven lang. Moge hij ook thans rusten in vrede!

D^r. N. A. J. V.

DR. S. J. VAN ROIJEN
IN MEMORIAM.

De oude dokter is van ons heengegaan; ook in den kring zijner collega's laat hij een leegte achter. Zijn dood sluit voor ons een tijdperk af; ik weet het niet beter te kenschetsen dan door het te noemen de jaren van vertrouwelijke intimiteit. We waren zeven, toen onze kring werd opgericht; nu een twaalfstal jaren later tellen we omstreeks vijf en twintig. Aan alle bijeenkomsten, klein of groot, gaf zijn persoonlijkheid een waas van gemoedelijkheid, van eenvoudigen ernst, van eendrachtig willen. De oude collega had voor zijn overtuiging veel geleden; aan dat doorleefde lijden ontleende hij wel die rustige zelfbeheersching, die meegaande welwillendheid, die de contrasten in den kring als vanzelf tot elkaar bracht en persoonlijke eerezucht en naijver binnen geoorloofde grenzen hield. We zullen hem missen, hem, die stil zijns weegs ging. Wat is weldadiger voor ons jongeren dan de bescheidenheid van den ouderdom? Hij overblufte niet; hij was wars van grootdoenerij. Och, hij kende wel het publiek, dat opgesmukte geleerdheid en vertoon niet wenschte te onderscheiden van bezonken wijsheid, die angstvallig wikt en dan eerst kloek besluit. Maar hij heeft geweigerd zijn zelfgevoel te offeren aan den schijn. 't Was heilzaam voor ons hem van nabij gade te slaan, die een leven van ijverig zoeken en werken achter zich had; in degelijken arbeid zijn levensdoel had gezocht en wist, dat schijn het eigen hart leeg laat. Zijn invloed was niet die van vele woorden, maar was een stille kracht, die verheft en bezielt; en nu doorwerkt, blijvender en duurzamer dan die van het harts-tochtelijk gebaar. Dit is ook onsterfelijkheid. Ze is als een kostelijke parel, die zichtbaar wordt, nu zijn omhulsel zich oplost in het wereldruim. Die parel is een blijvende schat voor ons, wien zijn heengaan een gemis, en voor hen, wien zijn dood een groote droefheid is.

J. T. W.

Uit het homoeopathisch en allopathisch kamp.

I.

Niet slechts korthedshalve en omdat de begrippen homoeopathisch en allopathisch in den loop van een eeuw het burgerrecht verkregen hebben, worden die twee woorden hier gebezigd, maar vooral omdat het hierdoor gekenmerkte verschil van aanwijzing der artsenijen tusschen de twee therapeutische scholen nog steeds bestaat. Immers voor de Homoeopathie is onveranderlijk de gelijksoortigheid der artsenijwerking met de verschijnselen der te genezen ziekte (het homoion), de uitsluitende aanwijzing voor de artsenij gebleven, terwijl de officiële school naar tal van aanwijzingen doorgaans een ander middel (het allon) dan juist dat kiest, waarvan het werkingsbeeld met dat der ziekte overeenkomt. Indien op dezen regel, afgezien van de van ouds bekende en steeds in getal toenemende gevallen van onvrijwillige of onbewuste toepassing van een simile-artsenij, uitzonderingen plaats hebben, dan zijn deze toch voor hen, die neutraal genoeg denken, om het homoeopathische aanwijzingsbeginsel er in te kunnen opmerken, slechts verrassende doch niet gewilde

vruchten van onderzoek en proefneming, zooals de geneeswerking van gecultiveerde bacterieele vergiften tegen de er van afhankelijke besmettelijke ziekten.

Aan de in dit artikel bedoelde mededeelingen laat ik als inleiding eenige aantekeningen over de wording en ontwikkeling der Homoeopathie voorafgaan.

Deze, als herschepping der medicijnkunst beschouwd, is niet als een bliksemstraal uit helderen hemel gekomen; zij was lang voorbereid en haar grondbeginsel reeds herhaaldelijk uitgesproken. Zij trad op als een protest tegen de misbruiken en dwaalleeringen van de artsenijgeneeskunst, die tegen het eind van de 18de eeuw heerschten, en de geneeskunst van dien tijd meer tot eene ziekmakende kunst stempelden. De noodzakelijkheid van hare hervorming en verbetering was door meer verlichte geesten reeds lang ingezien, maar er ontbrak de man, die behalve dit inzicht, ook kracht, kunde en talent genoeg bezat, om iets beters in de plaats van het oude te scheppen.

Eindelijk, toen de heilige tempel van Aesculaap door verderf brengende invloeden, waarvan de dienstdoende priesters zich niet eens bewust waren, zoozeer overvuld was, dat hij, die er heil en genezing in zocht, meestal deerlijk gehavend of ook in het geheel niet over den drempel terug keerde, toen in één woord deze tempel eerder op een Augiasstal leek, trad in den persoon van Hahnemann de Herkules op, die de reiniging er van aanvaardde. Hij kon natuurlijk dit reuzenwerk niet volbrengen, maar wees toch zijnen volgelingen den weg er toe aan. Ziedaar de oorsprong der Homoeopathie, maar ook de oorzaak van den onafgebroken strijd, dien zij met den ouden sleur, met geleerd fanatisme en ingewortelde vooroordeelen doorworstelen moest!

Uit de lessen der geschiedenis van den mensch weten wij, dat oude, mettertijd dogma's geworden overleveringen op het gebied van den geest met schier onverzettelijke kracht blijven stand houden en de vertegenwoordigers er van slechts na heftigen strijd gedurende lange tijden van hunne dwalingen terugkomen. Nieuwe waarheden, die tegen de heerschende zienswijze indruischen, worden nooit dadelijk erkend, omdat zij de belangen van het levende geslacht altijd gevoelig kwetsen. In de taatheid, waarmee de nieuwe waarheden bestreden worden, hebben altijd, niet juist de minder ontwikkelden, die spoedig genoeg van vlag veranderen, maar veeleer de geleerden het record behaald.

Om hiervan slechts twee overbekende voorbeelden aan te halen, zij herinnerd aan Galilei en Harvey, van wie de eerste de beweging van de aarde om de zon, de andere den bloedsomloop in de aderen het eerst uitgesproken heeft, en waarvoor beiden ten naastenbij gekruisigd zijn, terwijl hunne beweringen bijna een eeuw bestreden werden, en thans een ieder medelijgend of spottend de schouders over hem zou ophalen, die deze waarheden nog loochenen wilde. En de leerstellingen der Homoeopathie dan? Waarom zouden zij minder geloofwaardig zijn? Hare leerstellingen, uit het levend lichaam afgeleid, door waarnemingen en ervaringen ontelbare keeren overvloedig gestaafd, door millioenen van genezen menschen bevestigd, vervullen daardoor alle eischen, die aan de levensuitingen gesteld kunnen worden, om deze leerstellingen tot waarheden te verheffen, zonder natuurlijk zooals de mechanische wetten wiskunstig bewezen te kunnen worden. Zulks is het geval met het similia similibus en met de werking der kleinste mogelijke therapeutische giften.

De ervaring, zoo oud als het menschengeslacht, dat iedere nieuwe waarheid slechts zeer moeilijk baanbreekt, kenmerkt nog steeds de positie der Homoeopathie. Wat er ook door hare volgelingen aan moeite, werkkraft en ijver ten offer gebracht werd, om de juistheid van hunne zienswijze aan te toonen, welke bevestiging ook hare, die der allopathen ver overtreffende, uitkomsten der behandeling voortdurend brachten, hoezeer de nieuwe geneeswijze zich ook overal heen verspreidde en voorstanders onder het publiek vond, alles bleek langer dan een halve eeuw vergeefs te zijn. De genezingen der Homoeopathie schenen in den eersten tijd nog veel treffender te zijn dan later, omdat zij door hare kleine artsenijsen aan de zieken geen nadeel kon berokkenen, hetgeen de toentertijd gewone praktijk met de groote doses noodzakelijk medebracht.

Toch vond zij in de landen van Europa bij de artsen betrekkelijk weinig bekeerlingen, omdat de geneeskunst geheel onder de voogdijschap der Hoogeschoolen en der professorenkliek stond, die eenparig verklaarden: Wie niet met ons gaat, gaat een verkeerden weg, en moet in het belang van de wetenschap en van de eer van den geneeskundigen stand met alle middelen tegengehouden en bestreden worden. Tot de landen, waar de Homoeopathie al dadelijk uitbreiding vond, behoort wel is waar het onze niet, waar hare baanbrekers pas in het zesde tiental jaren der vorige eeuw optraden, maar toch heeft zij ook hier sedert de laatste dertig jaren een aanzienlijke beteekenis en bij de geneeskundigen meerdere waardeering gekregen. Moge zij met heiligen ernst en onvermoeiden ijver haar nuttigen werkkring uitbreiden, maar ook in overdreven optimisme niet de staathuishoudkundige fout maken, met geheel ontoereikende geldmiddelen en onvoldoend deskundig personeel, ondernemingen op touw te zetten, ten einde niet ontuchtering bij de voorstanders en leedvermaak bij de tegenstanders in het leven te roepen!

Op den maagdelijken grond van de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, waar geen geleerd pruikenabsolutisme bestond en iedereen op zijne wijze zalig mocht worden, kreeg de Homoeopathie door vrije ontwikkeling zeer spoedig een machtige positie in de wereld der geneeskundigen, zoowel als bij het publiek, en werd door tal van Hoogeschoolen en hospitalen hoe langer hoe meer verspreid.

In ons oude Europa, waar in de meeste staten monarchale zelfverheerlijking, gunstbetoon, beschermingsstelsel en militaire dressuur ook zelfs bij de geleerden, ondanks al hunne kunde, een bekrompen onderdanenverstand aangekweekt hadden, die hen het betreden van nieuwe nog ongeijkte banen als een ongehoorzaamheid, jafvalligheid en misdadigheid deed beschouwen, in Europa kon het den homoeopathen niet vergeven worden, dat zij voor hunne werkzaamheid de bakens geheel buiten de geoorloofde grenzen verzet hadden, en er een eigen geneeswijze op nahielden; zij werden meedoogenloos veroordeeld, belaagd en uit de gemeenschap uitgesloten. Dat zulks zonder voorafgaand nauwgezet onderzoek geschiedde door hen, die zelf het devies „experiment en onderzoek” op hun vaandel geschreven hadden, is een vlek op het eerschild der officieele school, die zij tot op den huidigen dag nog niet geheel weggevaagd heeft. De thans praktiseerende homoeopathische artsen kunnen zich voorzeker slechts moeielijk verplaatsen in de benauwde positie, waarin de vroegere verkeerden, zooals schrijver dezes,

die reeds in het jaar 1856 homoeopaath was, eene positie, die hem in de maatschappelijke verhoudingen overal liet gevoelen, dat hij min of meer als met een smet belast beschouwd werd.

Gelukkig behoort dit treurig tijdperk voor de homoeopathen tot het verledene; het barre seizoen der stormen en onweersbuien met stortregens van allopathische scheldwoorden is voorbij, de barometer, schoon de lucht nog met verdachte wolken bezwangerd is, begint toch den stand van „mooi weer” te naderen; de ongenaakbare scheiding van prikkeldraad tusschen de twee vijandige kampen is verweerd en afgesleten, en laat voor de wijzere en moedigeren onder de tegenstanders ruimte van toenadering open, waarvan dan ook reeds dikwijls gebruik gemaakt is. Maar indien ook voor de Homoeopathie volgens hare meteorologen de Meimaand met hare goede verwachtingen aangebroken schijnt, kunnen deze door bedenkelijke nachtvorsten nog heel wat teleurstellingen medebrengen.

Nu de Homoeopathie in een rustiger vaarwater gekomen is, dient gezegd te worden, dat de hevige strijd met de tegenstanders voor beide partijen een weldadige, louterende werking gehad heeft. De geneeskundigen van heden zijn lang niet meer de stroeve vooringenomen allopathen van vroeger; toon en vorm van hunne bestrijding zijn op eenige uitzonderingen na fatsoenlijker en zakelijker geworden, zij hebben zich in menig opzicht naar het kled der Homoeopathie geplooid en de vooruitgang der natuurwetenschappen heeft het overige gedaan om de kwetsende punten van hunnen weerstand te doen afslijten. Aan den anderen kant heeft de Homoeopathie, schoon rotsvast rustend op haar grondbeginsel der gelijksoortigen, ondanks eenige splitsing van mindere beteekenis, in haren ontwikkelingsgang zich van buitensporigheden en dwalingen ontdaan. Zij heeft zich hoe langer zoo meer op het standpunt gesteld, niets anders te willen zijn dan de ware kunst om met artsenijen te genezen.

(Wordt vervolgd.)

Dr. F. W. O. K.

DOKTERSPRAATJES EN -PREEKJES.

VIII.

Zoo dokter, zegt mevrouw X, zien we u ook eens weer. Hé, u hebt wel eens vroolijker gekeken dan van avond. Wat scheelt er aan?

Een kleine teleurstelling van allen dag, mevrouw, die me ditmaal echter bijzonder dwars zit.

Kom, om een kleinigheid zóó uit uw gewone doen? Och die heeren, 't moet hun ook altijd voor den wind gaan.

Nietwaar, mevrouw, dames kijken glunder als de schoorsteenveger roet in de kamer brengt, op de witte gordijnen of op 't beddegoed, of zwarte vlokken op de maisenapap?

Dat niet. Nu, wie heeft er u „roet in 't eten” gegoooid? Ziekenbezoek, mevrouw. Oordeelt u zelf. Een week geleden wordt me gevraagd een nieuwen patiënt te gaan zien. Hij klaagt over hartkloppingen en over gezwollen voeten; hij is niet in staat naar zijn kantoor te gaan. Bij onderzoek blijkt de hartwerkzaamheid onvoldoende te zijn. Maar de kans, dat hij in een paar maanden geen

noemenswaarde bezwaren meer zal hebben, is heel groot. Mits hij rust geeft aan zijn lichaam en aan zijn geest; en — niet te vergeten — aan zijn gemoed.

Heb ik een hartkwaal, vroeg hij mij. Ik ontkende dat beslist, waarvoor ik mijn goede gronden had. De patiënt is gerustgesteld; ik schrijf hem *Lycopus virginicus* voor, en na een week komt hij me op een korte wandeling in zijn tuin genoeglijk lachende tegemoet, en zegt: dokter, we gaan vooruit; wie weet of de strenge kuur niet wat verkort kan worden. Beloven doe ik niemandal; maar acht het toch mogelijk dat, als we zoo voortgaan, hij na een week of zes wel af en toe een uurtje op zijn bureau zal mogen werken. Wij scheiden, beiden met een licht gemoed over den afloop van de kuur.

Dat was eergisteren; en vandaag? Daar vind ik hem in een leunstoel met kussens in den rug rechtopzittend; met verwilderde, uitpuilende oogen, blauwbleeke gelaatskleur; zijn boord los, de linkerhand op 't heftig bonzend hart, zijn vrouw en kinderen met angstig gelaat om hem heen.

Wat is er gebeurd? vroeg ik, mevrouw terzijde nemend.

Och, zegt ze, er is bezoek geweest, en dat heeft hem zoo opgewonden.

Doen ontstellen, moogt u wel zeggen.

Eigenlijk wel. U weet, we hebben een nicht in Amsterdam, die is over geweest, en heeft een uur bij hem zitten praten, wauwelen over hartkwalen en voorbereid zijn voor den dood. Bij haar man was 't ook met hartkloppingen begonnen; en die was na een goed jaar aan een hartkwaal heengegaan; met zijn kwaal kon je nooit langer dan een paar jaar leven, had de dokter na zijn dood gezegd. Ze had het geen manier gevonden, iemand die er zóó voor stond, niet onmiddellijk op een mogelijk einde voor te bereiden. Want al kon 't een paar jaar duren, aan een hartkwaal kan je ook plotseling sterven; haar oom van vaderszijde was op straat dood neergevallen. Hoe vaak hoorde je daar niet van; in 't Nieuws van den Dag hadden gisteren nog twee berichten van plotseling overlijden gestaan van mannen van den leeftijd van neef. Of 't aan een hartkwaal was, wist ze natuurlijk niet zeker; maar ze dacht het wel, waaraan zou het ook anders zijn, meende ze! Nu ze wou neef niet verschrikken; maar toen ze uit den brief gehoord had waar neef over klaagde, en hoe luchthartig de dokter er over gesproken had, had ze geen rust of duur gehad, vóór ze hem persoonlijk kon komen waarschuwen, orde op zijn zaken te stellen.

Ach, dokter, 't is geen kwaad mensch, zei mevrouw, in tranen uitbarstend; maar ze is zoo taktloos en hopeloos dom. Ze is vertrokken in de overtuiging een goede daad verricht te hebben. Mijn man heeft zich nog flink gehouden, zoolang ze bij hem was; toen is de terugslag gekomen; en u ziet nu de gevolgen van dat bezoek. Dat ze ook niet begrijpen wilde, dat mijn man zoo aantrekkelijk is; ik had haar nog gewaarschuwd. Maar er is een slag Amsterdammers, die van menschen uit de provincie niets willen aannemen; zij weten alles beter.

't Kwaad was geschied; 't was nu zaak den patiënt tot kalmte te brengen. Langzaam, met nadruk en uitvoering heb ik hem toen uitgelegd, waarom een hartaandoening nog geen voortschrijdende kwaal is, waartegen patiënt en dokter volkomen machteloos zouden zijn. 't Hart blijft niet een, twee, drie stilstaan, maar dat geschiedt, als het allerlei hinderpalen in den omloop van het bloed door het lichaam had te overwinnen en wanneer die voortdurende

inspanning tot uitputting heeft geleid. Als de bloedvaten bijvoorbeeld zich sterk vernauwen, dan wordt aan de hartspier een grootere eisch gesteld, om 't bloed er door te persen. Opwinding, drift en ontsteltenis nu brengen die vernauwing tot stand. Een totale verlamming van de bloedvaten door schrik heeft ook nadeelige gevolgen voor het hart, maar dat heeft een andere oorzaak. Doch een rustige, onbezorgde en vroolijke levenswijze, die de bloedvaten op normale wijde en in gemiddelde spanning houdt, maakt dat het hart aan de voortbeweging van 't bloed slechts heel weinig werk te doen heeft; vooral als andere organen als long, lever, milt en ingewanden op normale wijze werkzaam zijn. Is dit niet het geval, dan hebben we nog tal van geneesmiddelen om afwijking van deze organen tot genezing te brengen; en op die wijze wordt dus ook het hart gespaard.

De patiënt begon in te zien, dat er talloze wegen zijn om het hart, ook het zwakkere hart, voor uitputting te bewaren; en dat het niet aangaat te zeggen: iemand met een hartaandoening kan slechts eenige jaren leven. Integendeel hij kan oud worden en dat zelfs zonder groote bezwaren — als hij wil gehoorzamen en zich wil beheerschen. Minder en minder ongeloofig keek de patiënt me allengs aan; zijn trekken ontspanden zich, er kwam kleur op zijne wangen, hij loosde een diepe zucht, kreeg weer belangstelling voor zijn omgeving; met een verhelderden blik keek hij zijn vrouw en kinderen aan, als waren ze hem opnieuw geschonken, nadat hij een uur lang de zekerheid meende te hebben, hen te gaan verlaten; gelukkig en innig streefde hij hun handen en wangen. Tante Fie uit Amsterdam zou vreeselijk te keer zijn gegaan over zoo'n luchthartige opvatting, dat wisten we; we hebben er ons niet aan gestoord; en nog grapjes gemaakt over haar bovendien. Ik kon weggaan, toen er kalmte was gekomen in zijn gemoed — en in zijn hart.

Hé, zegt mevrouw X, nu u dat zoo met nadruk zegt, valt me op, dat een gemoedsbeweging altijd schijnt samen te gaan met een verandering van de hartwerkzaamheid.

Dat is ook zoo, mevrouw; u kunt het wel aldus zeggen; een gemoedsbeweging, die op den bloedsomloop geen invloed heeft, bestaat niet. Verbleeken, blozen, een warm gemoed, koudbloedigheid, 't hart klopt me in de keel, met een beklemd hart iets ondernemen, en zoovele uitdrukkingen meer duiden aan, dat het bloed meer of minder in beweging komt bij een ontroering; en een gemoedsaandoening zonder een afwijking in de bloedsbeweging is moeilijk aan te nemen, hoewel het samengaan niet absoluut te bewijzen valt voor elk bijzonder geval. 't Is dus wel te begrijpen, dat iemand een uitputting van het hart kan krijgen door sterke gemoedsaandoening; van beurspeculanten bijv. is dat zeer bekend. Eén oogenblik van schrik of angst kan blijvende vermoeienis of uitputting van het hart ten gevolge hebben; 't meest bij menschen met een prikkelbaar gemoed, of hart. En menschen, die van nature een tragen polsslag hebben, kost het minder moeite in oogenblikken van gevaar zich rustig te houden. Van Napoleon wordt gezegd, dat hij ruim vijftig polsslagen in de minuut had (wij allen hebben er 72), en daarmee hing waarschijnlijk zijn buitengewone koelbloedigheid en zelfbeheersching ten deele samen.

't Is nu wel begrijpelijk, van hoe groot gewicht het is bij zieken, wier bloedsomloop eerder afwijkingen ondergaat dan van gezonde menschen, goed te bedenken,

wat men zegt en hoe men 't zegt. Een gelukkig stemmende gedachte ontspant onze aderen; gelijkmatig gaat de door het hart voortgestuwde bloedgolf door alle wijdopen vaten van het lichaam, waar het levenssap nieuw voedsel en nieuwe krachten aanvoert, en al naar omstandigheden den afval meeneemt. Eén maaltijd in onschuldige vroolijkheid genoten is heilzamer dan drie door de keel geperst, als het „hart” vol zorgen is of het „gemoed” van toorn is vervuld, of in botte onverschilligheid doorgeslikt.

Wel, dokter, dat doet me denken aan een opmerking, die ik onlangs las omtrent het hooger sterftcijfer in vondelingsgestichten, niettegenstaande de beste verpleging en uitstekende voeding. Die rijen van jonge levens, ze worden verwarmd, gevoed en gereinigd als de eerstgeborene in een welvarend gezin; maar geen moederlijke armen, die het kind innig omvatten; geen teedere klank, die het oor streelt; geen warme blik, die het kind een glimlach om de lippen toovert en het straks in verrukking de armpjes doet uitstrekken naar het stralende gelaat van de moeder....

Of van den vader, zou ik willen opmerken, zegt mijnheer X, die tot dusver stil heeft toegeluisterd; maar te veel van zijn kinderen houdt en te vaak met ze stoeit en dolt, om zich nu heelemaal te laten wegcijferen.

Als papa tenminste geen verslaafde smoker is, zeg ik plagend; anders wenden de peuters hun neusje gauw af van dien weeën, prikkelenden walm, die hun tegemoet waait. En dat uit dien mond, die zoo vele vriendelijke geluidjes liet hooren!

Goed zoo, dokter, zegt mevrouw; tabak en sigaren bederven nog meer dingen dan mijn witte gordijnen.

Daarover later meer, mevrouw. We waren bij de vondelingen, nietwaar? Zoolang die stumpers geen kunstmoeder krijgen, die een natuurlijke moeder in het warm koesteren, neuriën, dodeinen, kussen kan vervangen, zooals een kunstkip een heusche kip....

Zwijg, dokter, valt mevrouw boos uit; ongevoelig ben jullie geneesheeren allemaal; dat komt van al die ontleding van het leerste in den mensch, zijn gemoed. Al die uitleggingen bevredigen misschien het verstand, maar maken het hart koud en gevoelloos.

Ho, ho, mevrouw, dat mag in sommige gevallen waar zijn; maar ik ben evenzeer overtuigd, dat een goed inzicht in het verband tusschen gemoedsleven en lichamelijk welzijn menigeen tot beter begrip brengt, waarom men met een zieke voorzigtiger moet zijn in de keus van onderwerpen van gesprek dan met een gezond mensch. Aan dat inzicht ontbreekt nog te veel; en 't is vaak meer uit onwetendheid dan uit moedwil, dat een ziekenbezoeker een patiënt nadeel doet en de genezing tegenhoudt met allerlei gepraat over ziekten, dokters, pleegzusters, familieomstandigheden, consulten en wat al niet.

U zult daarvan mee kunnen spreken vooral als homoeopaath, als de geheele familie een patiënt bestoekt, om hem over te halen een allopathisch dokter te nemen.

Als 't niet Januari was en een influenzatijd bovendien, dan bleef ik nog wat praten. Nu tot ziens. J. T. W.

NIEUWERE AMERIKAANSCH GENEESMIDDELEN.

I.

ABIES NIGRA.

De tinctuur wordt vervaardigd uit de hars van den in het noordelijk gedeelte van Noord-Amerika voorkomenden

pikdennenboom, het werkzame bestanddeel is een etherische olie.

Gebruikelijke bereidingen: 1ste tot 3de en hoogere decimale verdunningen.

Te vergelijken middelen: *Bryonia*, *Nux vomica*, *Kali carbonicum*.

Algemeene werking.

Dit diep ingrijpende, lang nawerkende middel staat in nauwe betrekking tot de spijsverteringsorganen, ook vertoont het symptomen, die met het hart in verbinding staan.

Symptomen.

Melancholieke gemoedsstemming. Bemoeilijkt denken. Stekende pijnen in de hartstreek. Langzame, trage hartslag.

Pijnlijk gevoel in de borst. Gevoel, als of er achter het borstbeen iets vastzit, dat door hoesten niet kan verwijderd worden.

Maagpijnen na het eten. Gevoel van drukking in de maagstreek. 's Morgens vroeg geen eetlust, daarentegen tegen den avond geeuwhonger.

Karakteristieke kenteekenen.

Het belangrijkste symptoom van dit middel is een gevoel, als of er aan den ingang der maag een hard voorwerp zit, dat niet kan verwijderd worden. Verergering der bezwaren door eten.

Aanwending bij zieken.

Met voordeel aan te wenden bij maag- en longziekten, als de karakteristieke kenteekenen aanwezig zijn. Maagbezwaren na misbruik van koffie, thee en tabak kunnen dikwijls door dit middel genezen worden. Ook bij hypochondrie met verstopping en bij hysterie met het gevoel van een kogel in de keel is het te beproeven.

AGAVE AMERICANA.

Amerikaansche honderdjarige aloë, welke in Mexico, Florida en de tropische streken van Amerika voorkomt; de tinctuur wordt uit de versch geplukte bladeren vervaardigd.

Gebruikelijke bereidingen: tinctuur en lage decimale verdunningen.

Te vergelijken middelen: *Aloë*, *Lachesis*.

Werking en aanwending bij zieken.

Vooral bij de volgende verschijnselen aangewezen: gezwollen en licht bloedend tandvleesch, zwakke pols, geringe eetlust, verstopping, donkere, purperroode vlekken aan de beenen, die gezwollen, pijnlijk en hard zijn. Elf gevallen van scheurbuik, die deze symptomen hadden, genazen na het gebruik van Agave snel, nadat citroensap zonder eenig gevolg was gebruikt. In de streken, waar de plant inheemsch is, heeft zij bij de bevolking een roep als geneesmiddel tegen hondsdoelheid.

(Wordt vervolgd.)

D^r. J. V.

Kijkjes op geneeskundig terrein.

CROTALINE en CROTALUS.

„In geneeskundige kringen in de Vereenigde Staten wordt druk gesproken over een artikel van het American Journal of Clinical Medicine. Dat artikel beweert, dat het vergif van de ratelslang, wetenschappelijk onder den naam van *crotaline* bekend, een voortreffelijk middel tegen *tuberculose* is. Sommige geneesheeren gaan zelfs zoo ver met te zeggen, dat de behandeling met *crotaline* den prijs van 100.000 dollars, dien een ongenoemd alumnus van de Yale-universiteit onlangs voor een deugdelijk middel tegen tering heeft uitgelooft, ten volle verdient.

„Dr. Thomas J. Mays, directeur van een kliniek voor borst- en keellijders, die bovenbedoeld artikel geschreven heeft, laat zich als volgt over *crotaline* uit: „Mijne eigen proefnemingen

met crotaline, die ik sedert een aantal jaren heb verricht doen mij gelooven, dat het een gansch buitengewonen invloed op het cerebrospinale zenuwstelsel heeft, en vooral op dat gedeelte van het ruggemerg, dat de centra van de ademhaling en de daarmee verwante levensverrichtingen beheerscht. De onderhuidscbe inspuiting met crotaline bedraagt gemiddeld een honderdste grein. Ondanks deze kleine hoeveelheid is het echter raadzaam, met de helft of met nog minder te beginnen. De gift moet allengs vermeerderd worden, tot zij 0,5 grein en zelfs meer bedraagt; in gevallen waarin reeds een groot aantal inspuitingen zijn gedaan, moeten zij met steeds kortere tusschenruimten verricht worden. De hoest en het opgeven bij tuberculose bedaren bijna zonder uitzondering na de toepassing van het middel, onverschillig of het onder de huid ingespoten of door den mond ingenomen wordt. *De patiënt neemt van het begin van de behandeling af duidelijk in krachten toe.* Dit is zoo klaarblijkelijk en duurzaam, dat het, bij uitblijven van een daarmee overeenkomende gewichtstoename, bijna een anomalie lijkt."

Aldus een bericht in de pers. Onwillekeurig wordt men, bij het lezen ervan, aan het artikel herinnerd, dat het *Hom. Maandblad* pas aan Veratrine en Veratrum gewijd heeft. Want als men het symptom-complex van Crotalus in Heinigke naleest, lijdt het weinig twijfel, dat de gunstige uitkomsten, die Crotaline in kleine giften bij teringlijders bewerkt moet hebben, volgens de wet van het *similia similibus curentur* te verklaren zijn.

De algemeene verschijnselen van Crotalus zijn immers o. a.: matheid, *snel verval van krachten*, aanvallen van algemeene zwakte en bezwijmingen, *het vloeien van bloed uit mond, neus, ooren, aars.*

Met betrekking tot de ademhalingsorganen zijn als verschijnselen opgeteekend: hevige niesbuien, neusbloedingen met lichtgekleurd, dun bloed. Pijnlijk gevoeligheid van het strottenhoofd bij aanraking, *stem zwak en heesch, bemoeijlijkte ademhaling en aamborstigheid, hoest met pijn in de borst en bloedige sputten.*

Indien de Amerikaansche geneesheeren nu maar bij de kleine doses blijven en niet in de fouten vervallen, die bij de eerste toepassing van tuberculine begaan zijn, is er kans, dat de allopathie Crotalus duurzaam bij hare middelen inlijft, gelijk zij het Gelsemium, Hamamelis, Hydrastis en Baptisia gedaan heeft.

LAUROCERASUS.

D. f 5.—, K. F. B. te A. f 10.—, H. M. te H. f 5.—, J. G. v. E. te L. f 5.—, W. S. d. B. te H. f 2.—, C. te L. f 2,50, T. K. te A. f 5.—, P. H. te H. f 2,50, B. v. W. te S. f 5.—, P. d. S. te B. f 1.—, K. B. te M. f 5.—, H. L. R. te Z. f 2,50, J. H. K. te K. f 2.—, A. W. B. te A. f 5.—.

Aan giften werden ontvangen: N. N. f 1.—, B. te S. f 20.—, Mevr. K. te H. f 10.—, Vrouwe v. P. v. K. te D. f 100.—, Mevr. de B. te H. f 1.—, Wed. v. d. H. te H. f 1.—, Mevr. R. v. R. te R. f 200.—.

Voorloopige opbrengst van geplaatste bussen was: Dr. v. R. te R. f 2,25, W. J. B. te G. f 6,81, Dr. J. I. A. B. v. R. te U. f 30,77.

Gaarne zal de penningmeester den inhoud der overige geplaatste busjes nog in de maand Januari in ontvangst nemen, evenals de hier en daar aanwezige kartonnen busjes met het opschrift „Elke gave is welkom.” „Wie wenscht,” aldus wordt: door hem gevraagd, „een dergelijk busje te ontvangen voor een collecte b.v. bij feestelijke gelegenheden?”

De opbrengst der loterijen van voorwerpen, vervaardigd door verpleegden, bedroeg f 30.— en f 362.—.

Intekening garantie-fonds A. de K. te S. f 5.—.

In het geheel werd dus sinds de vorige opgave ontvangen aan jaarlijksche bijdragen en giften: f 827,33.

Moge deze mededeeling er toe medewerken, weder enkele lezers van ons Blad aan te sporen, een jaarlijksche bijdrage voor de exploitatiekosten van het Homoeopathisch Ziekenhuis voor het jaar 1910 toe te zeggen, of nog eens een flinke gift daarvoor af te staan!

„Gedenkt ons Ziekenhuis, en weest ons in de finantiële moeilijkheden behulpzaam!” zeggen wij gaarne den ijverigen penningmeester na.

VRIENDELIJK VERZOEK.

Lezers, welke zelf niet in de gelegenheid zijn proefnummers van ons Maandblad onder vrienden of bekenden te verspreiden, worden vriendelijk verzocht ons een lijst met adressen toe te zenden, opdat wij aan dezulken regelrecht een proefn° kunnen sturen.

Zodoende helpt men ook mede aan de verbreiding der Homoeopathie in ons land.

BUITENLAND.

Den lezers in het buitenland wordt beleefd verzocht de abonnementsgelden voor het jaar 1910 over te maken per postwissel groot f 1,40, aangezien *buitenlandsche abonnementen* alleen bij vooruitbetaling worden geleverd.

De Administratie.

Homoeopathisch Ziekenhuis.

Van den heer C. G. Vervloet, penningmeester van den Raad van Beheer der N. V. Homoeopathisch Ziekenhuis, ontvingen wij een opgave van de in den laatsten tijd toegezegde jaarlijksche bijdragen en ingekomen giften voor het Ziekenhuis. Wij maken van deze opgave gaarne weder melding in ons Blad. Aan jaarlijksche bijdragen zijn ingekomen: C. D. v. E. te

ADVERTENTIËN.

Mahr's POREUZE ONDERKLEEDING

en STOFFEN per Meter,

aanbevolen door Dr. J. Voorhoeve in „*Homoeopathie in de Praktijk*,” zijn tegen fabrieksprijzen verkrijgbaar in het **Reform verkoophuis** van het **Vegetarisch Hotel „Pomona,”** Catharijnesingel 80, Utrecht. Stalen en prijscourant worden op aanvraag gaarne toegezonden. (30)

Aanbevelend, **W. H. VERHOEFF.**

„Mijn Boekenschat.”

Op aanvraag wordt dadelijk gratis en franco toegezonden de catalogus van fondsuitgaven, waarin o.a. voorkomen alle **HOMOEOPATHISCHE** werken en geschriften, uitgegeven bij **La Rivière & Voorhoeve, Zwolle.**

Homoeop. Apotheek.

J. H. ZINDLER Jr.,
's-Gravendijkwal 283
ROTTERDAM.
Tel.: Interc. 4114.

Geneesmiddelen van Dr. **Willmar Schwabe,** desgewenscht ook in origineele verpakking. (10)

Homoeop. Geneesmiddelen

van Dr. **Wimar Schwabe**
in origineele verpakking verkrijgbaar bij (10)

de firma **D. DE ROOIJ,**
Apotheek **UTRECHT,**
Oudegracht (Smeabr.) 115.

Fleschjes voor Homoeop. - **MIDDELEN** -

in iedere grootte en vorm, wit of geel glas, fijn uitgevoerd en op wensch zuiver gereinigd, worden geleverd door de fabriek van (10)

E. P. HAHMANN,
BARMEN (Rheinland).

Homoeopathische Apotheek

BEKER & Co.

Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM.

Telefoon 2478. (10)

Geneesmiddelen van **Dr. WILLMAR SCHWABE.**

Homoeopathische Apotheken

te Arnhem.
MIEDEMA en VAN AALST,
Roggestraat 3,
A. SPRUIT, firma B. Miedema,
Steenstraat 49. (20)

HOMOEOPATHISCHE APOTHEKEN

ZWOLLE. (20)

Uitsluitend origineele middelen van Dr. **WILLMAR SCHWABE** te Leipzig en van C. Th. **VOORHOEVE** te 's-Gravenhage.

G. B. J. DE BARBANSON en Apotheek „**DE ALOE**”
Bethlehemsch Kerkplein. Assendorperplein.

Homoeopathische Apotheek, C. TH. VOORHOEVE, Den Haag. Frederik Hendriklaan 72.

Eenige inrichting in Nederland, die uitsluitend dient tot het bereiden van Homoeopathische geneesmiddelen.
Eigen bereiding van Stamtkturen, verdunningen, verwrĳvingen en korrels.

HUISAPOTHEKEN.

Ook verkrijgbaar bij de volgende Apothekers:

AMSTERDAM	L. Warmolts, Vijzelstraat 130.	KAMPEN	W. L. Woutersen.
APELDOORN	J. A. Roelse.	LEIDEN	M. Boekwĳt, Vischmarkt.
"	G. J. Romijn & Zn., Hofapotheek.	"	D. J. v. Driesum, Lange Mare 76.
DELFT	Hanssen & Nĳdam.	"	Herdingh & Blanken, Hoogewoerd.
DORDRECHT	K. G. W. de Bosson.	MIDDELBURG	J. W. v. d. Garde.
"	J. Romijn Bzn., „de Rozijnkorf.”	ROTTERDAM	Jurrewitz & Co., Schiedamsche singel 1.
GORINCHEM	P. A. Suerhoff & Zn.	"	Dr. W. van Rĳn, Provenierringel 85a.
DEN HAAG	J. J. Hofman, Schenkweg.	UTRECHT	J. Ruys, Oude Gracht.
"	J. A. van Tooren, Regentesselaan 105.	"	Viel & Van Dĳk, Korte Jansstraat.
"	Vrijdag-Zĳnen, Ged. Burgwal.	VLAARDINGEN	J. Backer.
HAAARLEM	Begeman & Sneltsjens, Jansstraat.	ZWOLLE	G. B. J. de Barbanson. (100)
HILVERSUM	Alle apothekers.	"	P. J. A. J. Meulemeester.

Homoeopathische Apotheek

Firma J. VIEL en VAN DIJK

UTRECHT, Korte Jansstraat.

Ook verkrijgbaar de geneesmiddelen in origineele verpakking van

Dr. WILLMAR SCHWABE. (20)

Homoeop. Apotheek.

J. H. ZINDLER Jr.,

's-Gravendĳkwĳl 283

ROTTERDAM.

Telef. Interc. 4114.

Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe, desgewenscht ook in origineele verpakking. (10)

Homoeopathische Apotheken te Arnhem.

MIEDEMA en VAN AALST,

Roggestraat 3,

A. SPRUIT, firma B. Miedema, Steenstraat 49. (20)

Homoeop. Apotheek.

Wed. Bulterman & Cohen

Hoogstraat 237,

hoek der Stadhuissteeg.

ROTTERDAM.

Interc. Telefoon No. 2305. (10)

Homoeop. Apotheek

Firma HERTSTEIN

Goudsche straat 40a,

hoek Meermansstraat,

(10) ROTTERDAM.

Telefoon interc. 3933.

Geneesmiddelen van

Dr. Willmar Schwabe.

AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND

heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek, doch ze niet in depôt heb. Hoogachtend, (30)

's-GRAVENHAGE, 22 Ged. Burgwal.

Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen.

Homoeopathische Geneesmiddelen van Apoth. C. Th. VOORHOEVE in origineele verpakking.

Centrale Homoeopathische Apotheek van Dr. Willmar Schwabe, Leipzig.

(De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)

Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, Moedertincturen, vloeibare verdunningen, korrels en gecomprieeerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAKKINGEN, voorzien van nevenstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz. enz.

Gevestigd voor Holland in de HERTEN-APOTHEEK te ZAANDAM, Eigenaar F. VAN DIJK Jzn., Pharm. Doct.^s Apoth.

Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te:

Amsterdam	apothek van	J. Warmolts, Vijzelstraat 130.	Haarlem	apothek van	Firma v. Tubergen, Gr. Houtstr. 141.
"	"	G. Schipper, Weesperzĳde.	Harlingen	"	Mevr. Wed. Snĳder.
"	"	J. Sol, Rozegracht, Volksapoth.	"	"	" de Vries.
Alkmaar	"	Firma Schouten & Co.	Heerĳnveen	"	M. Bouma Lzn.
Apeldoorn	"	J. A. Roelse.	Hilversum	"	Van Heemskerck Diker.
"	hofapotheek	G. J. Romijn & Zn.	"	"	Groenveeld.
Arnhem	Oranjeapotheek	Bakkerstr. 68A (B. Cohen).	"	"	de Vries.
Assen	apothek van	R. Karsten.	Leeuwarden	"	Brouwer.
"	"	E. Lamberts.	"	"	J. Feteris.
"	"	R. v. d. Klĳp Rz.	"	"	C. Sonnega, Tweebaksmarkt 28/30.
Baarn	"	D. Bierhaider, Nieuwstraat.	"	"	S. Tromp Visser.
"	hofapotheek	Dr. J. P. Land.	"	"	Uffelie.
Beverwĳk	apothek	A. A. Donker.	"	"	C. J. de Vogel, firma T. W. v. d.
"	"	Mej. A. Sepp.	"	"	Meulen, Nieuwstad K 69.
Breda	"	A. J. B. Heidema, Wilhelmĳnstr. 2.	Leiden	"	J. G. A. Blanken, Hoogewoerd.
Delft	Haagsche Apotheek	Binnenwatersloot 24.	"	"	Boekwĳt, Vischmarkt.
Doetinchem	apothek van	B. ten Bruggen Cate.	"	"	D. J. van Driessum, Mare.
Dordrecht	"	„de Rozijnkorf”, J. Romijn Bzn.	Maassluis	"	H. Bogtstra.
Enschede	"	van F. Bergema.	"	"	J. Dienske.
"	"	C. J. Snuff.	Makkum	"	Heckman.
Franeker	"	L. F. de Klerk.	Meppel	"	L. Knoppers.
Goes	"	L. La Porte.	Middelburg	"	J. W. v. d. Garde.
Gorinchem	"	Poels & Boot	Nĳmegen	"	Firma Moeys & Co.
"	"	Gallée, firma P. A. Suerhoff & Zn.	Rotterdam	"	Beker & Co., Zomerhofstraat 4.
Gouda	"	E. Grendel.	"	Hertstein Apoth.	C. de Groot, Goudsche straat 88.
"	"	A. Latenstein.	"	apothek van	G. A. Kal, Goudsche singel.
"	"	P. Weĳer.	"	"	C. M. Meerburg, Pomp. b. sing. 81.
Groningen	"	S. Smeding Szn., A-Kerkhof 17.	"	"	Dr. P. J. Schieveen Borgman,
Den Haag	"	Firma v. d. Mheen, De Riemerstr.	"	"	Mosseltrap 2.
"	"	„De Archipel” R. R. Nauta, Javastr. 49.	Utrecht	"	J. H. Zindler Jr., 's Gravend. w. 288.
"	"	van C. Th. Voorhoeve, (alleen specialitĳ's) Fred. Hendr. l. 72.	"	"	J. Ruys.
"	"	J. Visser & Zn., (Apotheker	Vĳp bij Arnhem	"	Viel & Van Dĳk.
"	"	J. BLOMBERG Jr.) Spui 84.	Vlaardingen	"	C. Koek.
Haarlem	"	Van Selms, 2e Adelheidstraat.	Viissingen	"	J. Bakker.
"	"	Begeman & Sneltsjens, Jansstr. 27.	Weesp	"	C. G. Baert, Ritthemsche Markt F 189.
"	"	R. Duym, Keizerstraat 6.	"	"	T. S. v. d. Ley.
"	"	J. M. Gerrits, Kleverparkweg.	Zeist	"	N. A. Ballĳntĳn.
"	"	Firma van Hees, } Kleine	Zutphen	"	Berents & Co., Slotlaan 24.
"	"	A. P. C. Numan van Son, } Houtstr. 57.	"	"	H. W. A. Behrens, Houtmarkt 78.
"	"	van D. L. Keur, Zĳlstraat 37.	Zwolle	"	Dr. J. Oudenampsen, Overwĳl.
"	"	Th. A. Klinkhamer, Koningĳnnew. 69.	"	"	G. B. J. de Barbanson.
"	"	C. G. Loomeyer & Zoon.	"	"	L. J. v. d. Veen,
"	"	Mons & Grĳseels, Lange Veerstr. 16.	"	"	Originalfirma Campagne van Oort. (200)

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Onder Hoofdredactie van: Dr N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

Met medewerking van de Heeren: P. L. VAN DER HARST, arts, Almen; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; J. MIEG, arts, Haarlem; Dr D. K. MUNTING JR., Amsterdam; W. ROLVINK, arts, Arnhem; J. I. A. B. VAN ROIJEN, arts, Utrecht; Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

ABONNEMENTSPRIJS:	ADVERTENTIEPRIJS:
Per jaargang, franco per post f 1.25	Van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents :- :- :-
Voor het Buitenland, alleen bij vooruitbetaling - 1.40	Bij abonnement tegen verlaagd tarief, dat op aanvraag verkrijgbaar is. :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :-
Afzonderlijke nummers - .12 ¹ / ₂	
Adres voor de Redactie: :- :- :- :- :-	Adres voor de Administratie: :- :- :- :-
CELEBESSTRAAT 93 — DEN HAAG.	LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

HET AUTEURSRECHT OP DEN INHOUD VAN DIT BLAD WORDT VERZEKERD VOLGENS DE WET VAN 28 JUNI 1881 (STBL. N° 124).

INHOUD: Uit het homoeopathisch en allopathisch kamp II. — Nieuwere Amerikaansche geneesmiddelen II. — Plantengeneesmiddelen of Chemische praeparaten. — Gevaarlijke onfatsoenlijkheid. — Een verjonging. — Kijkjes op geneeskundig terrein. (Mazelen en Homoeopathie — Speldevrees — Drankzucht) — Varia. — Advertentiën.

Uit het homoeopathisch en allopathisch kamp.

II.

Voor den bezadigden beoordeelaar van de positie der Homoeopathie in Europa bestaan weliswaar geen redenen om haar een spoedige zegepraal te voorspellen, maar zijn toch wel alle teekenen van een zekeren en gestadigen vooruitgang aanwezig. Onder de geneeskundigen, maar meer nog bij het publiek, wint zij steeds nieuwe voorstanders; de lange periode van haar martelaarschap ligt achter ons, maar toch moet zij aanhoudend gereed zijn, om zich tegen onbesuisde aanrandingen te verdedigen, en haar streven naar theorie en praktijk het zegel der degelijkheid op te drukken. In het rustiger vaarwater, waarin zij thans is, mag zij niet optimistisch te veel vertrouwen stellen; zij bevindt zich nog lang niet in de haven der algemeene waardeering en erkenning. Zij wordt geduld door de officiële school, omdat men haar niet kwijt kan raken en ook omdat men nu en dan, niet zonder tegenzin, zich niet heeft kunnen ontveinen, dat de leerstellingen der Homoeopathie toch ook een greintje waarheid schijnen te bevatten. Van deze toegeeflijkheid af tot aan haar geheele erkenning door de allopathen is evenwel nog een lange weg.

In lijnrechte tegenstelling met de wankelende, onzekere, zoo dikwijls door persoonlijke opvatting van den allopathischen arts geleide artsenij-behandeling, die al heel weinig het kenmerk der zoo hoog geroemde wetenschappelijkheid draagt, gaat zij met vaste schreden op den

veiligen weg voort, die haar door de lessen van het scheppende en behoudende levensbeginsel op het gebied der menschelijke ziekten aangewezen is.

Het beginsel, door Hahnemann afgeleid uit de waarneming, dat artsenijen de met hun eigene werking overeenkomstige ziekten het best genezen, is de zaadkorrel geweest, waaruit thans de reuzenboom zich ontwikkeld heeft, die met zijn vertakkingen reeds overal bescherming en weldaden brengt. Meer dan 100 jaren oud, heeft hij tal van therapeutische proefboomen, door allopathen gepoot, in gezondheid en jeugdige kracht overleefd en blijft ondanks alle stormen steeds groeien, bloeien en boeien.

De theorie van het simile-beginsel, dat is de verklaring, hoe door hetzelfde genezing plaats kan hebben, waarop ik in dit betoog later nog eens zal terugkomen, is thans vrij algemeen geldend. Zij steunt op de beschouwing, dat de ziekte-verschijnselen niets anders zijn dan de verweermiddelen van het organisme tegen schadelijke invloeden, op het feit, dat kleine artsenijgiften de levensverrichtingen bevorderen, groote ze benadeelen en vernietigen, en op de gevolgtrekking dat de kleine in hun hoedanigheid van tegenwerking tot genezing moeten leiden. Of deze verklaring juist is, zal en moet twijfelachtig blijven, omdat het hoe en waarom van het leven voor ons onnaspeurlijk is.

Indien wij als artsen nu zien, dat zoovele ziekten zonder andere hulp door de natuur zelf tot herstel komen, dan moeten wij hare verschijnselen noodzakelijk als den eenigen juistigen weg tot herstel aannemen en hebben den plicht dezen ook te volgen. De wetenschap mag dus aan de natuur niet voorschrijven hoe en op welken weg zij genezen moet. Trouwens alle theorieën naderen meer de waarheid, naarmate zij aan de praktijk getoetst, de verwachte uitkomsten vervullen. Aan dezen eisch nu heeft de theorie van het similebeginsel zoozeer beantwoord, dat daardoor zijn juistheid ten volle bevestigd is.

Men zou zeggen, dat de van vooroordeelen vrije op-

erklärt und die Prüfung in diesem Fach beim Arzt-examen gänzlich aufgehoben."

Volgens Professor E. Kotljär, aan de universiteit van St. Petersburg: „Die moderne Pharmakologie befindet sich in dieser traurigen, ganz widernatürlichen Lage, dasz sie für den praktischen Arzt eine fast vollkommen überflüssige Wissenschaft darstelle" und meint: es sei bisher noch nicht einmal mit Sicherheit festgestellt, was man eigentlich unter der „Pharmakologie und unter einem Arzneimittel zu verstehen habe."

Ook de Professor der Pharmakologie S. A. Popoff zegt in andere woorden ongeveer hetzelfde.

Professor Lewin te Berlijn heeft in een lijvig boekdeel als vrucht van de meest uitgebreide onderzoekingen en het bijeenbrengen van klinische feiten geconstateerd, dat circa 40—75 % van alle toegediende artsenijen schadelijke, zelfs dood aanbrengende bijwerkingen hebben.

Ten slotte zij hier nog herinnerd aan hetgeen medegedeeld is in de nummers van April en Mei 1909 van het Maandblad:

„In December 1908 werd in een groote bijeenkomst van artsen ten aanhoore ook van homoeopathen het volgende breedvoerig verkondigd: „Wij, op het wetenschappelijk standpunt staande artsen, zijn van meening, dat „het grootste deel van alle ziekten zonder eenige geneeskundige tusschenkomst geheel en al uit zich zelf tot „herstel kan komen, al moeten wij vaak genoeg voor „den schijn iets voorschrijven, omdat het publiek het „zoo wil." —

En dit nu doen de allopathische artsen, niettegenstaande zij weten, dat zij meer kans hebben daarmee meer kwaad dan goed te doen (zie Prof. Lewin), terwijl het toch de eerste plicht van den arts is, den zieken geen schade te berokkenen.

Een wetenschap, die hare beoefenaars tot een zoo tegenstrijdige, onware gedragslijn leidt, kan geen wetenschap zijn of moet op een verkeerd beginsel berusten, omdat de wetenschap de moeder der waarheid is en de bron, waaruit wij deze putten; zulks is het geval met de allopathische geneeskunst, die op het beginsel der tegenovergestelden gebaseerd is. De causaliteitswet, die zegt, dat met verwijdering der oorzaak ook haar uitwerking opgeheven wordt, heeft in de artsenijgeneeskunst slechts een beperkte toepassing, omdat wij de eerste oorzaak of niet kennen of slechts gissen, wegens haar plotseling ontstaan en verdwijnen, of ook omdat zij lang ogehouden heeft, of, waar zulks wel het geval is, niet weggenomen kan worden. Dat wat de allopath. artsen als oorzaak der ziekte bestrijden, is reeds een uitwerking en meestal niet eens de eerste van de oorspronkelijke oorzaak der ziekte. Hun tegenovergestelde artsenijen kunnen dus de eerste oorzaak niet treffen. En zulks is ook ten eenenmale onmogelijk, want wat b.v. het tegenovergestelde van een schielijke temperatuurverandering, van koudevatten, een sterke gemoedsbeweging, verkeerde leefwijze, verblijf in benauwde, onzuivere lucht is, wie zal het zeggen? En toch zijn dit alles de veelvuldigste oorzaken van ziekten. Aan niemand zou het ooit in het hoofd komen tegen deze oorzaken de patiënten nog artsenijen te willen geven, maar welk een inconsequentie ligt er toch in tegen een vijand te velde te trekken, die niet degene is, dien men bestrijden wil!

In onzen tijd hebben wij geleerd tegen genoemde en soortgelijke oorzaken hygiënische maatregelen te nemen

door die schadelijkheden te vermijden, b.v. ons niet aan temperatuurveranderingen, slechte voeding, verkeerde leefwijze, overspanning der hersenen, verblijf in onzuivere lucht bloot te stellen, en op dat gebied heeft de geneeskunde ontzaglijke vorderingen gemaakt, die evenwel met artsenijbehandeling niets uitstaande hebben.

Uit de, onder aanwending van alle mogelijke diagnostische hulpmiddelen, waarneembare verschijnselen der voorliggende ziekte, die dus reeds het produkt van een voorafgegane oorzaak is, ontwerpt de allopaath een ziektekundig beeld, waarvan echter tekening, kleur en lijst veelal slechts de vrucht van subjectieve opvatting zijn, of hij rangschikt de ziekte onder een wetenschappelijken naam en tracht dan in beide gevallen deze niet meer natuurlijke afspiegeling der ziekte, maar die van zijn persoonlijke voorstelling met artsenijen te genezen, wier werking in groote en vergiftige doses of giften hij hoofdzakelijk uit proefnemingen op dieren kent. De allopaath meent b.v. ontstekingwerend, koortsafnemend, temperatuurverminderend, oplossend, opslorpend, stoppend, afdrijvend, pijnstillend, verdoovend enz. te moeten werken, en schrijft aan zoodanige doeleinden het naar de heerschende zienswijze beantwoordende middel voor, waarvan de dosis natuurlijk afgemeten moet zijn evenredig aan het te overwinnen kwaad. Naast dit heilplan volgt hij ook vaak die wijze van behandeling, om middelen voor te schrijven van welke bekend is, dat zij in de gegeven ziekte reeds geholpen hebben. Bij het opmaken der diagnose verwekt hij niet zelden den indruk, alsof deze het hoofddoel van zijne missie ware, en alsof van hare nauwgezetheid en scherpte de zekerheid der genezing afhing. Niets is evenwel minder waar, reeds daarom niet, omdat hij volgens eigen bekentenis zich op het wetenschappelijk standpunt plaatst, dat verreweg de meeste ziekten van zelf genezen, dus artsenijen niet noodig zijn. Aangezien nu de opvattingen van verschillende artsen ook van elkander verschillen en van deze opvattingen de keus der tegenwerkende middelen afhangt, vervolgens omdat de artsenij anders op dieren dan op menschen werkt, en eindelijk omdat het den arts niet om de schadelijke, maar om de genezende werking der artsenijen te doen is, zoo is het duidelijk, dat de zieke bij deze behandeling vaak aan het kortste lijntje trekt.

Hoe weinig het beginsel der tegenovergestelden bij artsenijbehandeling op zijn plaats is, blijkt op treffende wijze daaruit, dat juist daar waar de ziekteoorzaak geheel bekend is, zooals bij de door bacteriën veroorzaakte besmettelijke ziekten, de bactericide middelen, d. w. z. die welke de bacteriën doden, eerder den zieke dan de bacteriën doden.

(Wordt vervolgd.)

D^r. F. W. O. K.

DE MACHT VAN HET KLEINE.

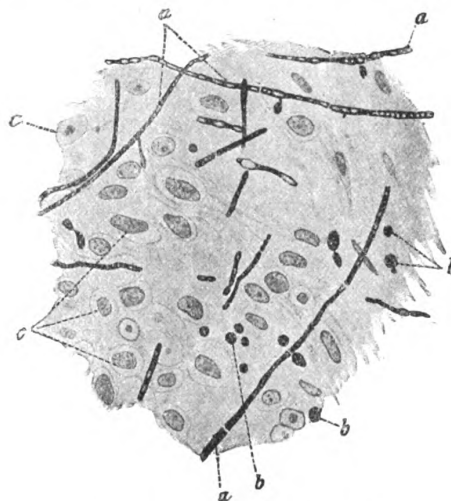
Uit een interessant boekje, dat bovenstaanden titel draagt en naar het duitsch van Prof. Schwalbe door P. S. Buekers vrij bewerkt is,*) wenschen wij onzen lezers het een en ander mede te deelen. Ons homoeopathen interesseert toch elk verschijnsel op natuurwetenschappelijk of geneeskundig gebied, vooral als dit in verbinding staat met „de macht

*) Onlangs verschenen bij W. J. Thieme & Co. Zutphen. Prijs geb. f 1.75

van het kleine", daar wij uit ondervinding weten, welke kracht er niet zelden verborgen is in geringe hoeveelheden stof, zoowel voor het ontstaan als voor de genezing van ziekten. Nog steeds wordt door een groot aantal artsen de werkzaamheid der homoeopathische verdunningen van geneesmiddelen ontkend, ja niet zelden de aanwending daarvan bespot en belachelijk gemaakt, en toch weten wij uit ondervinding in talloze gevallen, dat zij werkzaam zijn kunnen en ook werkelijk zijn, ja veelal geholpen hebben, waar de sterkste doses faalden. Het komt er slechts op aan, het middel te vinden, dat tot de aanwezige ziekteverschijnselen in specifiek-homoeopathische betrekking staat, om in de meeste gevallen van een goed gevolg verzekerd te zijn; dan kan dit middel in zulk een kleine dosis toegediend worden, dat men er bij een gezonde geen werking van kan waarnemen, ja het is zelfs noodig voor de genezing zulke kleine doses te geven, daar zieke organen veel gevoeliger voor een artsenijprikkel zijn dan gezonde, en een te sterke prikkel juist het tegendeel bewerkt van hetgeen beoogd wordt: het ondersteunen en opwekken van de natuurgeneeskraft van het organisme. Hoe groot of hoe klein in elk bepaald geval de dosis van het gekozen geneesmiddel moet zijn, hangt af van den aard van het middel, maar ook van den aard der ziekte en van tal van andere omstandigheden, die in elk bijzonder geval in aanmerking genomen moeten worden; zeker is het evenwel, dat de bekende regel, „veel helpt veel" op geneeskundig gebied volstrekt geen algemeene geldigheid heeft, integendeel worden wij door de dagelijksche ondervinding aan het ziekbed overtuigd, dat kleine hoeveelheden dikwijls helpen, waar groote hoeveelheden niet alleen niet helpen, maar direct schaden kunnen. Het komt er dan ook maar op aan, de proef te nemen, om al heel spoedig te bemerken, dat de homoeopathische zoogenaamde „nietsen" wel degelijk werkzaam zijn. Trouwens op haast elk gebied der natuurwetenschappen vinden wij genoeg bewijzen van de werkzaamheid van kleine hoeveelheden stof, waarom zou dan het gebied der geneeskunde daarop een uitzondering maken? Als wij vernemen, dat koperzouten in een verdunning van 1 op 700 000 000 nog een duidelijke werking op den groei van plantenwortels kunnen uitoefenen, waarom zou dan een 6de of 7de decimale verdunning van Arsenicum niet op de fijne zenuwelementen van het menschelijk organisme een duidelijke werking kunnen uitoefenen? A priori is de mogelijkheid niet te ontkennen en a posteriori zien wij, dat zulk een verdunning zelfs een genezende werking kan uitoefenen op zieke zenuwelementen.

De inhoud van bovengenoemd werkje is dus bij uitstek geschikt, om den lezer, die nog aan de macht van het kleine mocht twifelen, van het tegendeel te overtuigen en een overweldigenden indruk te geven van de krachten, die in de natuur in 't kleine werkzaam zijn: „kleine oorzaken, groote gevolgen!" Het boekje handelt over de „kleinste levende wezens", waarvan het nog niet uitgemakt is of het planten of dieren zijn, de zoogenaamde *bakteriën*. Door tal van afbeeldingen wordt geïllustreerd, wat met het bloote oog door geen onzer te zien is; het zijn staaftjes of kogeltjes van $\frac{1}{10}$ mikron doorsnede (1 mikron is $\frac{1}{1,000}$ millimeter); van de kleinheid dezer wezens kan men zich haast geen begrip maken, al hoort men, dat er 5000 000 noodig zijn om 1 vierkanten millimeter te bedekken, en dit zijn nog niet eens de kleinste, want sommige zijn zoo fijn, dat zij door de poriën van filterbougies heengaan.

Slechts door sterk vergrootende mikroskopen kunnen deze bakteriën waargenomen worden; zij bestaan uit enkele cellen van verschillenden vorm, b.v. *staaftjes* (bacillen genoemd naar bacillus, verkleinwoord van baculus = staf), *kokken* (rond, van kokkos = bes) en *spirillen* (kurkgetrekkervormig). Vele bakteriën hebben draadvormige aanhangsels of zweepharen, waarmede zij rondzwemmen en waardoor zij aan dieren herinneren. Tusschen heele hoopjes onbewegelijke staaftjes schieten zij bliksemsnel heen en weer; in een haast onzichtbare hoeveelheid water, met de punt eener fijne naald uit een bakteriën-kultuur genomen, leven al honderdduizenden van die staaftjes.

De spruizwam (sterk vergroot.)

De bakteriën vermenigvuldigen zich door deeling, en dat gaat heel eenvoudig en zeer snel. Onder het mikroskoop kan men het proces nagaan. Midden in een staaftje ziet men een lichte streep ontstaan en in eens valt het dan in twee stukken uiteen. Eveneens geschiedt dit bij de kokken. Het bolletje splitst zich in twee halve bolletjes, die spoedig weer rond worden. Hierbij ontstaan dan dikwijls eigenaardig gevormde groepen of koloniën, als de nieuwe cellen aan elkaar vast blijven zitten. Er kunnen lange rijen of ketens, zoogenaamde kettingkokken of *streptokokken* of dubbele rijen van kokken, zoogenaamde *diplokokken* of ook wel trosvormige groepen, zoogenaamde *staphylokokken* ontstaan. Deze soorten bakteriën komen meestal voor bij ettervorming. Op deze wijze nu kan het aantal nieuwe cellen in korten tijd zeer groot worden, dikwijls heeft er elk uur een deeling plaats; volgens een eenvoudige berekening zou dan het aantal afkomelingen van één enkele bacil in 24 uren reeds $16\frac{1}{2}$ millioen bedragen, na twee dagen zou het ontzagwekkend getal van $25\frac{1}{2}$ billioen, in drie dagen zou het 47 billioen zijn, enz. Om ons die getallen beter voor te kunnen stellen, zullen wij de afmetingen en het gewicht eens berekenen van de nakomelingschap eener enkele bacterie. De meeste bacillen hebben 0.001 mM. middellijn en zijn 0.002 mM. lang. Een mM³ zou er dus 623 millioen kunnen bevatten. Na 24 uren zou de inhoud van het kroost $\frac{1}{10}$ mM³ zijn, maar reeds tegen het einde van den tweeden dag zou die inhoud 242570 maal grooter, dat is bijna 0.5 Liter zijn. Stellen wij, dat de wereldzee $\frac{2}{3}$ der oppervlakte van de aarde bedekt en gemiddeld 1000 M. diep is, dan bedraagt haar inhoud 928 millioen

M³. Als het kroost van een enkele bacil zich vijf dagen geregeld en ongestoord voortplantte, zou de heele wereld- zee er mee gevuld kunnen worden; hun aantal zou dan uitgedrukt worden met een getal van 37 cijfers. Nog verrassender is de berekening van het gewicht. Het soortelijk gewicht bedraagt 1 en een staafje weegt 0.000.000.001.571 milligram, 636 milliarden wegen 1 gram en 636 000 milliarden zijn een kilogram zwaar. Na 24 uren zou het kroost ongeveer $\frac{1}{100}$ milligram wegen, na 48 uren bijna een pond, (442 gr.) na drie dagen al 7.5 miljoen kilogram! Na 6 dagen zouden de nakomelingen van een enkele bacil samen zwaarder zijn dan de heele aarde! Dit kan natuurlijk nooit gebeuren, want lang voordat het zoover was, zou er gebrek aan voedsel en plaats zijn. Bovendien hebben de bakteriën ook vele vijanden, die zich snel vermeerderen, en vele soorten brengen stoffen voort, die voor haar eigen leven schadelijk zijn. Toch geven wij Cohn gelijk, als hij zegt: „Zulke berekeningen beschouwen niet als een nutteloos spelletje; zij maken het begrijpelijk, hoe deze *nietige, kleinste wezens* zulke *grote* dingen tot stand kunnen brengen!”

Een andere voortplantingswijze der bakteriën heeft plaats door middel van *sporen*. Onder bepaalde omstandigheden ziet men in vele soorten van bakteriën, b.v. in de bekende miltvuurbacil, kleine, blinkende korreltjes ontstaan, de zoogenaamde sporen, die vrij worden, als de bakterie sterft. Zulk een spore bezit een veel grooter weerstandsvermogen tegen droogte en hitte, in één woord tegen alle invloeden, die het leven der bakteriën bedreigen. Er zijn sporen bekend, die droge hitte van 160° bedragen en $\frac{1}{2}$ uur lang in kokend water blijven leven. Alleen stoom van hooge drukking doodt hen in korten tijd. Onder ongunstige omstandigheden veranderen de bakteriën in sporen, die dan langen tijd als dood liggen, tot zij op een gunstigen voedingsbodem komen en dan weer tot nieuwe bacillen uitgroeien. Hoe wonderbaar is alles in deze wereld in 't klein ingericht!

(Wordt vervolgd.)

D^r. J. V.

UIT DE PRAKTIJK VAN EEN GENEESHEER.

I.

„Wat scheelt er aan?”

„Wat onzen jongen scheelt, ik begrijp het niet, vanmiddag ging ie nog opgewekt naar school en daareven is ie thuis gekomen, bleek en naar, 'k zag dadelijk dat er iets aan haperde, hij is op een stoel neergevallen en heeft zelfs gebrakt, 'k heb hem te bed gebracht, pappie — Zullen we den dokter nog vragen of ie eens komen wil? 'k Heb gauw al 't hom. boek opgeslagen, maar 'k kan er niet uit wijs worden!”

„„Is 't heusch zoo erg, vrouwtje””, vraagt „pappie” „„waar is de jongen?””

En een onderzoek ter plaatse, waar de jeugdige vagebond zich bevindt, wordt ingesteld.

Pappie is ook acht jaar geweest en heeft ook z'n periode van misselijkheid en braken doorgemaakt; „opgewekt naar school, niets mankeeren, uit school misselijk, bleek, braken, niets willen uitlaten over mogelijke oorzaak!” hm, hm, de

gedachten worden reeds in een bepaalde richting geleid!

„Wel Wim, hoe heb je 't, jongen?” En een paar schelvischoogen richten zich op den onderzoekenden vader, die er eenige schuld reeds in leest, en de tabaksgeur, als ie 't hoofd voorover buigt, om 't zacht gemompeld antwoord te verstaan, dringt dadelijk de vraag naar boven: „Gerookt!”

De diagnose wordt bevestigd!

„Wel, heb ik van m'n leven!”

Maar er komen gevallen van braken voor, waarvoor zelfs handige vaders staan, er komen gevallen van braken voor, waarvoor zelfs geleerde dokters hun wijze hoofden schudden, braken treedt zoo dikwijls op in het begin ook van ernstige ziekten.

Het is voor den arts dikwijls zeer moeilijk in den beginne den waren aard van een ziekte te herkennen, al zijn er ook verschillende teekenen, die hem, met zijn ervaring, toch verder doen zien dan een leek.

Aan de ééne zijde zien we, dat er te vroeg om den dokter wordt geroepen, d. w. z. er zijn menschen, die voor een „niets” op ieder uur van den dag of den nacht om den dokter roepen, wat met een weinig goeden wil en een weinig verstand kon worden voorkomen. Aan de andere zijde zijn er menschen, die te laat om den dokter roepen, wat eveneens met wat goeden wil en een weinig verstand kon worden voorkomen. Het eerste heeft in zóó verre minder beteekenis, omdat het den patiënt niet schaadt en 't alleen maar wat schade doet aan 't humeur van den dokter, die allicht bij andere gelegenheden minder belangstelling en minder opgewektheid toonen zal, en belangstelling en opgewektheid is in 't doktersvak nog meer van noode dan in een kruideniersaffaire; deze twee goede zaken scherpen wel niet 't verstand, maar de gespannen aandacht en de belangstelling vergemakkelijken de geleiding in de hersenen, de verbinding der gedachten gaat gemakkelijker, het denken vlot beter en 't doktersvak is een denkvak. Het tweede echter geeft een onherstelbaar verlies voor den lijder; wat met te laat is geschaad, wordt dikwijls met talent niet meer ingehaald, en hoe moet men te moede zijn, als men begrijpt, dat men door zorgeloosheid, door onachtzaamheid, is te laat gekomen.

Maar, „zorgeloosheid” was 't niet, niet waar? Ge hadt toch uw papieren huisdokter ter hand genomen! Neen, zorgeloosheid was 't niet; ge hadt zoo goed mogelijk zelf gedokterd!

„Ja, we zijn homoeopaath en, och die andere dokters!”

„„Och kom, is dat de reden?”

Wil ik u eens wat zeggen! Die allopathische dokters zijn allen bedriegers, he? die weten er zoo echt niets van; die homoeopathische geneesheeren, dat zijn knappe koppen!”

„Neen, dat is maar dwaasheid, zoo bedoel ik het niet! Maar we zijn nu eenmaal homoeopathisch gezind en vinden het vervelend een gewoon geneesheer te halen.”

„„Nu dan wil ik u eens zeggen, dat ik een nauwgezet allopathisch arts verre verkies boven een nonchalant homoeopaath, en ten andere dat ik het dwaasheid, neen erger vind, om zelf te willen dokteren in die gevallen, die niet uit haren aard zeer duidelijk zijn. Ik geloof altijd nog, dat een ernstig arts, die zijn tijd nuttig besteed heeft, iets meer weet van ziekten en ziek zijn dan de meest bezorgde vader of moeder, en dat het onze plicht is in gevallen van ziekte onze dierbaren aan kundige handen toe te vertrouwen. Het kan zijn nut hebben eenige voorlichting te geven, hoe men zien zal, dat een ziekte of een

verschijnsel niet zóó ernstig is, dat men holderdebolder den arts roepen moet, en goed is het te weten wat men doen kan in den tijd, dat de geneesheer nog niet komen kan.

Het ligt nu eenmaal in den aard der menschen, te willen helpen, en welke moeder zou men het ten kwade duiden als ze, vóór nog de geneesheer kwam, haar zorgen reeds zoo goed mogelijk had gegeven! Dat is haar recht en haar plicht! En hoe goed maakt ze dikwijls gebruik van dat recht en vervult ze dien plicht met liefde en nauwgezetheid.

Maar ook moederliefde heeft wat „weten” van noode, en hoe meer de moeder, de door de natuur aangewezen verpleegster, weet, hoe gelukkiger samenwerking er zijn kan tusschen arts en verpleegster.”

Ik wil trachten in enkele korte stukjes een wegwijzer te zijn, maar ik zeg u vooruit: wat ik u vertellen ga, zal een zeer persoonlijk karakter dragen en daardoor zeer onvolkomen zijn. Maar dat is alle menschenwerk.

Wanneer ge u een arts kiest, weet ge ook vooruit, dat ge iemand kiezen zult, die in zijn weten beperkt is. Maar ge kiest hem, omdat ge vertrouwen in hem hebt, ge kunt niet altijd aangeven waarom.

Ik wil met u een praatje houden nu en dan, zooals ik me voorstel, dat ik 't houden zou met een moeder, met wie ik aan 't ziekbed van een kind stond, een moeder.... ja zoo zijn moeders en daarin lijken ze op kinderen.... die me de ooren van 't hoofd vroeg! En dan zal ik ook van tijd tot tijd heel „geleerd” zwijgen, ge hebt dan de vrijheid om 't op te vatten als een „hij weet het niet” of „de geleerde man weet meer dan ie wel zeggen wil.”

Het resultaat van onze praatjes moet zijn, dat ge aan het eind met iets meer kennis van zaken antwoord kunt geven op de vraag „wat scheelt er aan?” en moet ge 't antwoord op die vraag schuldig blijven, dan ook met spoed stuurt om den man, die uw vertrouwen heeft, uw altijd graag tot helpen bereid zijnde huisdokter.

P. L. v. d. H.

NIEUWERE AMERIKAANSCH GENEESMIDDELEN.

III.

ARALIA RACEMOSA.

Tinktuur uit den verschen wortel der *Amerikaansche narde*, een in de bosschen van Noord-Amerika veel voorkomende plant.

Gebruikelijke bereidingen: tinktuur (10 druppels bij een volwassene) en lage decimale verdunningen (3de potens bij kinderen.)

Te vergelijken middelen: *Allium cepa*, *Arsenicum jodatum*, *Rumex crispus*, *Sabadilla*.

Algemeene werking.

Aralia werkt hoofdzakelijk op de slijmvliezen der ademhalingsorganen, voorts op den endeldarm en de vrouwelijke scheede.

Bij de proefnemingen door Dr. S. A. Jonas trad een typische asthma-aanval met luide piepende ademhaling op; toenemende ademsnoed en gevoel van verstikking, dat bij 't liggen erger wordt; op de hoogte van den aanval werd onder hevig hoesten eerst weinig, daarna veel doorschijnend, zoutachtig slijm opgebracht.

Symptomen.

Herhaald niezen. De geringste tocht veroorzaakt niezen met rijkelijke, waterachtige, zoutmakende en bijtende slijm-afscheiding uit den neus. Telkenjare terugkeerende en met den tijd steeds heviger optredende hooikoorts.

Piepend, gierend ademgeruisch met het gevoel te moeten stikken. Het ademgeruisch is zoowel bij het in- als bij het uitademen zeer luid, maar bij het inademen toch 'tluidst en erger in liggende houding, zoodat de zieke in bed op moet zitten; op de hoogte van den aanvalligen krampachtige hoest met een gevoel van een vreemd voorwerp in den hals en op de borst, en uithoesten van zoutachtige slijmen. De rechterlong schijnt meer aangedaan te zijn dan de linker. Bij geforceerd uitademen gevoel van branden, en wondzijn over de geheele borst, 't ergst achter het borstbeen.

Geringe misselijkheid. Gevoel alsof diarrhee wil komen, met afgang van een klein weinig gele ontlasting, met uitzakking van den endeldarm en pijn in den rug.

Scherpe, slecht riekende witte vloed met persende pijnen in den onderbuik.

Karakteristieke kenteekenen.

Gemakkelijk kouvatten en groote gevoeligheid tegen tocht. Volgens Dr. Burnett is het voor den hoest van *Aralia* karakteristiek, dat hij vóór middernacht en wel onmiddellijk na het te bed gaan of na een korten slaap optreedt.

Aanwending bij zieken.

Aralia is bekend wegens zijn goede werking bij asthma en hooikoorts; voorts is het middel aangewezen bij hoest, die bij 't liggen erger wordt. Als huismiddel is het in Amerika bij katarrhale toestanden, hoest en longziekten voortdurend in gebruik. Dr. Oehme genas zijn eigen hardnekkigen neuskatarrh in korten tijd met dit middel. Hij schrijft daarover 't volgende: „Sedert de laatste jaren tot neusverkoudheid neigend en dikwijls daarmede geplaagd, was ik sedert October van 't vorige jaar tot nu toe (begin April) bijna onophoudelijk verkouden; nauwelijks was ik iets beter, of het geringste kouvatten bracht den neuskatarrh weer te voorschijn, daarbij hevig niezen en de eigenaardigheid, dat de allerkleinste temperatuursverandering oogenblikkelijke verergering veroorzaakte. Mijn gevoeligheid tegen koude grense in dit opzicht bijna aan 't ongeloofelijke. De tinktuur van *Aralia*, eenige druppels in een glas water, daarvan dagelijks eenige slokken, deed alle lastige verschijnselen binnen 5 à 6 dagen verdwijnen en nam de gevoeligheid tegen temperatuursveranderingen voor goed weg. Na de genezing der verkoudheid bleef mijn neus vochtig, wat sinds jaren niet meer het geval was geweest, daar na de verkoudheid steeds een lastige droogheid achterbleef.”

(Wordt vervolgd.)

Dr J. V.

Mazelen en Homoeopathie.

In het Nederl. Tijdschr. voor Geneeskunde van 26 Febr. j.l. beweert Dr. Pinkhof, dat met belangstelling kan worden tegemoet gezien, wat het Hom. Maandblad *verder* van de zaak „Hoffman en de mazelen-epidemie te Gouda” zeggen zal.

Eigenlijk heeft ons Blad nog niets van deze zaak gezegd. Onze redactie heeft alleen, zooals onze lezers weten, een berichtje uit het „Centrum” overgenomen, waarin op de gunstige resultaten der homoeopathische geneeswijze bij de behandeling van mazelen en de daarbij behorende complicaties gewezen werd.

Maar nu men met belangstelling onze meening over deze zaak tegemoet ziet, willen wij thans gaarne er iets over zeggen. Dergelijke berichtjes en berichten heeft ons Blad meer opgenomen, o. a. over de cholera-epidemie te Hamburg, over een epidemie van diphtherie te Berlijn, ongeveer 30 jaar geleden; en ons Blad zal dit ook verder blijven doen, daar wij het onzen plicht achten, onvermoeid te blijven wijzen op de groote voordeelen, die een behandeling volgens het S. s. c. niet alleen bij chronische gevallen heeft, maar ook en vooral bij acuut verloopende ziekten, als cholera, diphtherie, typhus abdominalis, roodvonk, mazelen, etc.

Waarom wij dit onzen plicht achten, behoeven wij waarlijk niet uiteen te zetten, als men slechts bedenkt, dat wij als „Orgaan der Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in ons land” ook alles in het werk wenschen te stellen, om de beginselen dezer geneeswijze te verbreiden, de geneeskundigen aan te sporen onze geneeswijze te onderzoeken, en de voorstanders der homoeopathie onder de „leeken” te wijzen op de voordeelen der homoeopathische en de nadeelen der allopathische geneeswijze.

Of wij dan goedkeuren, dat Dr. Hoffman te Gouda het bericht over zijn gunstige resultaten in deze mazelen-epidemie *zelf* in de wereld gezonden heeft? Zeer zeker niet. En waarom niet? Omdat dit te veel den schijn heeft van persoonlijke reclame. En dit heeft hij helaas! niet bedacht. Toch zijn wij overtuigd, dat het Dr. Hoffman daarom niet te doen was. Niet om reclame te maken voor zichzelf, maar om uiting te geven aan zijne bevrediging over den gunstigen afloop van zoovele ernstige ziektegevallen, heeft hij zich laten verleiden, dit openlijk mede te deelen.

Had de Redactie van het Nederl. Tijdschrift na de scherpe uitlatingen over dezen geneeskundige, hem nu niet in de gelegenheid moeten stellen, zich te verdedigen? Had zij hem plaatsruimte moeten weigeren voor een ingezonden, beleefd gesteld verweer? Wij meenen neen. Beter dan met belangstelling uitzien naar wat een andere redactie van deze zaak zou zeggen, ware onzes inziens geweest, den aangevallene zelf in het eigen blad aan het woord te laten, en aldus aan denzelfden kring van lezers, onder wier oogen men den aanval gebracht had, ook de verdediging voor te leggen.

DE REDACTIE.

I N G E Z O N D E N .

Onder den titel:

„Een gewelgerd Verweer en een Voorstel”

wordt ons het volgende ter opname gezonden:

In de vergadering van den gemeenteraad van Gouda op 25 Febr. j.l. zeide de Voorzitter onder meer: „Einde November 1909 werd onze gemeente wederom door een hevige epidemie „geteisterd, die in Januari j.l. haar hoogste punt bereikte”.

Bedoeld wordt de Goudsche mazelenepidemie. Toen na 't afloopen dezer epidemie gebleken was, dat de Goudsche homoeopathische arts van 713 ziektegevallen 2 door den dood had verloren, kwamen twee sterke voorstanders der homoeopathie tot den arts (ondergeteekende) en gaven hun wensch te kennen, dat dit gunstig gevolg mocht worden bekend gemaakt en niet alleen in het „Hom. Maandblad”, dat door betrekkelijk weinigen wordt gelezen. De arts vroeg toen lachend, hoe zij 't bericht wenschten in te kleeden, en, toen daarop een paar geweldig-imponerende zinnen werden uitgesproken, zei hij, dat hij zelf voor 't bericht zou zorgdragen.

Dit is geschied. De redactie van „de Tijd” vermeldde de bron (ondergeteekende) en gaf voorts enkele kanteekeningen bij 't bericht, waartoe zij alle recht had. Deze hoffelijke dagbladredactie was evenwel niet zoo dwaas in 't bericht *persoonlijke reclame* van den inzender te zien.

Voor die dwaasheid, of liever naïefiteit zorgde Dr. Pinkhof, de zedenmeester, zonder als zoodanig een geautoriseerde zending te bezitten.

Hij — zooals hij bijna overal doet waar hij homoeopathie ziet — zag er slechts persoonlijke reclame in. Hierop doorhollend insinueerde de beoordeelaar er dapper op los, ging als het ware in de ziel van den inzender schouwen en onderstelde allerlei misselijke beweegredenen, die den inzender (daarop staat ondergeteekende in zijne conscientie zuiver) zouden hebben geleid.

Een hoffelijk gesteld verweer (veel hoffelijker dan *dit* stukje) kon ondergeteekende in 't „Ned. Tijdschrift voor Geneeskunde” *niet* geplaatst krijgen, in hetzelfde allopathisch orgaan, waar Dr. Pinkhof was opgetreden.

Welnu, dit verwonderde ondergeteekende niets. Het bewees hem eenvoudig te meer, dat het motief, waarmee 't bericht dan *wel* door hem aan „de Tijd” en „t Centrum” was gezonden, juist was.

Hoe staat toch de zaak?

Dag in dag uit kan men overal de homoeopathische geneeswijze als kwakzalverij hooren betiteln. Te midden van overdrukke beslomeringen, dagen en nachten, moedende zorgen voor honderden zieke kinderen, hoorde ik onze geneeswijze elk oogenblik van terzijde en soms in 't gelaat voor kwakzalverij uitmaken.

De allopathische tijdschriften zijn ons niet gezind. Onze eigen periodieken bereiken betrekkelijk weinig menschen. In enkele bladen had ik juist in den laatsten tijd in artikelen de homoeopathie voor kwakzalverij enz. hooren uitmaken.

Dus gaf ik mijn berichtje.

Ik had zonder moeite dat een ander kunnen laten inzenden.

Dit wilde ik niet.

Ik deed het zelf. Het gold propaganda voor 't *stelsel*.

Dat acht ik geoorloofd.

't Was geen reclame voor *mijn* persoon. Daarom werd 't bericht *niet* naar de *Goudsche* bladen gezonden, niettegenstaande een dier bladen 't mij verzocht had.

Daarom verder hierover geen woord!

Ik laat Dr. Pinkhof de vrijheid verder te schrijven in deze richting. Zijn redactie laat mij toch niet komen tot verweer. —

En stel nu eens, dat dergelijke propaganda voor 't *stelsel*, met betrekking tot 't geoorloofde ervan, nog een open vraag zou zijn.

Moet ik dan, die geen lid ben der *neutrale* maatschappij van geneeskunst, wier officieel orgaan het bovengenoemde „Tijdschrift voor Geneeskunde” is, door een lid dier Vereeniging in dat blad worden uitgemaakt op een wijze, dat de honden er geen brood van zouden lusten?

Van waar, mag ik hem vragen, hebt gij uwen charterbrief van geneeskundige zedenleer? Welk goddelijk of menscheijk gezagsgebod heb ik overtreden door een korte mededeeling te doen, die waar is en die gegeven werd om voor een geneeswijze op te komen, die allerwege wordt gesmaad, en met allerlei middelen wordt bestreden? — Vooral door het middel der *verzwijging*? Waarom verzweg Dr. P. mijn *tweede* bericht in „de Tijd”?

Niettemin zou ik de eerste zijn, die nooit meer zulk een bericht zou mededeelen, mits vooraf, ook onderling tusschen de leiders der allopathische en geneeskundige wetenschappelijke corporaties, eerst eens in gemeenschappelijk overleg en op goede zedelijke en ethische gronden een *geneeskundige gedragslijn* worde getrokken, waarlangs wij ons *allen* bewegen kunnen. En welke ethische regelen dan ook aan onze geneeskunde gelijkwaardige rechten zouden moeten toekennen, die wij nu nog niet met de officieele geneeskunde gemeen hebben.

Ik zou de eerste zijn om zulk een discipline te volgen. Maar van boven af *met hoongeschrijf* mij een zedenleer te zien *gedecreteerd*, gaat voor een vrijen geneesheer nog zoo maar niet aan.

Ik meen thans als mijne meening te kunnen mededeelen, dat ik wellicht beter had gedaan 't bericht van onze „Vereeniging van homoeop. geneesheeren” te hebben laten uitgaan. ¹⁾ Aan haar heb ik nu bericht, dat ik 713 mazelenzieken behandeld heb. Hiervan hadden ongeveer ruim 150 kinderen tevens katarrhale longaanomeningen, 32 croupeuze longontstekingen, 14 door mij waargenomen eclampsieën. Van 't geheele getal hadden ongeveer 400 kinderen tevens slijmhoest, kramphoest, kinkhoest, enz.

Nu beweert men, dat ik dit in 't *Homoeopathisch Maandblad* alleen had mogen mededeelen. Maar dit blad ligt in Gouda in bijna alle societeiten en koffiehuisen, waar *ik* ze *niet* en *nooit* heb doen neerleggen.

¹⁾ Zoo werd ook reeds in onze Vereeniging besproken ons aller resultaten bij diphteritis te publiceren.

De moralist Pinkhof oordeelt als rechter, dat ieder fatsoenlijk medicus mij zijn volle vertrouwen dient te ontzeggen. Alsof ik een halsmisdaad gedaan had, of een vergriep tegen 't wetsvoorstel-Nelissen. Maar nauwelijks is door mij in „de Tijd” bericht, dat 't „Tijdschrift v. Gen.” mijne verdediging geweigerd had, of allerlei brieven van geneeskundigen bereiken mij, en de heer Pinkhof (die mij *zonder* dien beleefd- burgerlijken titel noemt) zou vreemd opkijken, wanneer hij in eenige daarvan zich zelven op niet veel beleefder wijze zou zien ten tooneele gevoerd.

Over dien boycott, door den zedenmeester Dr. Pinkhof — een boycott, dien ik al negen jaar gerust draag — zullen wij maar zwijgen. Dr. Pinkhofs lievelingsschrijver is Heine. Welnu! met Heine zeg ik: „Hij (Pinkhof niet, maar de boycott) is niet waard, dat men hem met den rug aanziet!” Dien boycott droeg ik om een hoog beginsel!

't „Tijdschrift v. Gen.” wacht met spanning 't oordeel af van 't „Hom. Maandbl.” Maar *weigert mijn zeer hoffelijk verweer* op te nemen. (Vandaar *thans* mijn lichte wrevel.)

Fraaie manieren! En nu zou het in onze kleine kudde nog verdeeldheid willen zaaien. Verdeel en heersch?

Een mogelijke gemengde commissie van een paar vertegenwoordigers der „Ned. Maatsch. tot bev. der Geneesk.” van de „Vereen. van hom. geneesh. in Ned.” en van de twee christelijke artsen-vereeningen zou de medische gedragsregelen kunnen opstellen voor 't grensgebied ook van de allopathische- en homoeopathische geneeskunde. Dit zou ten zegen kunnen zijn, niet in 't minst voor zeer vele zieken, leeken, die slachtoffers worden van onze animositeit. *Want er valt nog meer te regelen!* Dan zou van dezen onverkwikkelijken strijd nog iets duurzaam-goods 't gevolg kunnen zijn.

Ik eindig dit schrijven, zooals ik mijn geweigerd verweer in 't Tijdschr. v. Gen. begon:

„Ik eer in Pinkhof mijn hoffelijken bestrijder in onze gemeen-schappelijke bespreking der homoeopathische geneeswijze „(in een vroegere brochure ²⁾); ik eer nog meer in hem den „edelen bestrijder van het vloekwaardig nieuw-malthusianisme, „waarbij hij uit een beginsel leeft. Welnu, in zulk een ernstigen „man zou ik willen zien, dat hij zich ook kan indenken in de „gedachte, dat nog *andere* menschen in *andere* beginselen dan „de zijne kunnen leven en daarvoor kunnen streven.” —

Gouda, 12 Maart 1910.

DR. A. C. A. HOFFMAN.

²⁾ Ik mag hier thans tot mijn eigen verdediging niet verzwijgen, dat onderscheiden artsen van beide geneeswijzen 's heeren Pinkhofs toon ook in die vroegere brochure grof gevonden hebben. H.

Verslag der kosteloze homoeopathische polikliniek, te Utrecht, Oude Gracht T. Z. 107 over 1909.

De polikliniek werd in 1909 slechts éénmaal per week gehouden en wel Donderdags om 11 uur.

Het spreekuur werd bezocht door 306 patiënten, aan wie 1064 consulten werden verstrekt. De allerarmste kunnen ook de medicijnen om niet ontvangen.

Zuster C. Brandsma was wederom zoo vriendelijk ook dit jaar hare goede zorgen aan de patiënten te wijden, door op de polikliniek te assisteren en de zieken voor zoo veel noodig aan huis te bezoeken. Het is mij aangenaam hiervoor aan haar op deze plaats mijn dank te betuigen alsook aan degenen, die voor de finantiële behoeften zorgen.

A. DE GROOT, Arts.

ADVERTENTIËN.

APELDOORN. BOSCHWEG.

In een villa met heerlijken tuin, vlak bij de bosschen, bestaat van af 15 Mei a.s. gelegenheid tot OPNAME VAN KINDEREN, die voor korteren of langeren tijd een Christelijk Tehuis behoeven.

E. en J. DOORN.

Adres tot 1 Mei: Ds. A. DOORN, Loolaan, Apeldoorn.

Complete vorige jaargangen van het Maandblad verkrijgbaar ad f 1.—.

A. DE GROOT, ARTS.

verhuist 1 Mei naar Stationstraat 3.

Utrecht, 10 Maart 1910.

Homoeop. Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe

in origineele verpakking verkrijgbaar bij (10)

de firma D. DE ROOIJ, Apotheek UTRECHT, Oudegracht (Smeabr.) 115.

Fleschjes voor Homoeop. - MIDDELEN -

in iedere grootte en vorm, wit of geel glas, fijn uitgevoerd en op wensch zuiver gereinigd, worden geleverd door de fabriek van (10)

E. P. HAHMANN, BARMEN (Rheinland).

Mededeeling.

Bij dezen berichten wij, dat van af 1 MAART bij de firma KERKHOFF & Co., Apothekers, Leidschestr. 77, AMSTERDAM, het hoofddepôt onzer homoeopathische geneesmiddelen voor deze stad gevestigd is.

Homoeopathische Apotheek, C. Th. VOORHOEVE, 's-GRAVENHAGE. (50)

INFLUENZA door Dr. J. VOORHOEVE.

HOOFDPIJN door J. MIEG, Med. Docts.

BLOEDARMOEDE door Dr. J. VOORHOEVE.

RHEUMATIEK door den Arts J. T. Wouters.

Eik deeltje bevat 32 bladz. royaal form. in geillustr. omslag. Prijs 45 cents. B. d. boekh. verkr. of nà toez. v. postw. bij La Rivière & Voorhoeve, Zwolle.

Onlangs verscheen:

DE MACHT VAN HET KLEINE

ONZE STRIJD TEGEN DE KLEINSTE LEVENDE WEZENS.

VRIJ BEWERKT NAAR Prof. E. SCHWALBE DOOR Dr. P. G. BUEKERS.

Met 66 gekleurde en ongekleurde figuren.

Gebonden f 1.75. Ingenaaid f 1.25.

(50)

ORDEEL DER PERS:

Het is een bevattelijk geschreven, wetenschappelijke verhandeling, die den stand van onze tegenwoordige kennis aangaande de kleinste levende wezens, die eensdeels ons bestaan bedreigen, anderdeels het helpen onderhouden, uitnemend weergeeft. Zes-en-zestig goede afbeeldingen verleen het boekje een bijzondere waarde.

N. Rott. Crt., 6 Jan. '10.

Uitgave van W. J. THIEME & CIE te Zutphen.

HOMOEOPATHISCHE GENEESMIDDELEN

van Dr. Willmar Schwabe te Leipzig, en C. Th. Voorhoeve, Den Haag. verkrijgbaar bij (20)

HERDINGH en BLANKEN, Apothekers.

TEL. No. 502.

Hoogewoerd 143 — LEIDEN.

Homoeopathische Apotheek

BEKER & Co.

Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM.

Telefoon 2478. (10)

Geneesmiddelen van

Dr. WILLMAR SCHWABE.

HOMOEOPATHISCHE APOTHEKEN ZWOLLE. (20)

Uitsluitend origineele middelen van Dr. WILLMAR SCHWABE te Leipzig en van C. Th. VOORHOEVE te 's-Gravenhage.

G. B. J. DE BARBANSON en Apotheek „DE ALOË” Bethlehemsch Kerkplein. Assendorperplein.

Homoeopathische Apotheek, C. TH. VOORHOEVE, Den Haag. Frederik Hendriklaan 72.

Eenige inrichting in Nederland, die uitsluitend dient tot het bereiden van Homoeopathische geneesmiddelen.
Eigen bereiding van Stamtkturen, verdunningen, verwijvingen en korrels.

HUISAPOTHEKEN.

Ook verkrijgbaar bij de volgende Apothekers:

AMSTERDAM	Kerkhoff & Co., Leidschestr. 77.	KAMPEN	W. L. Woutersen.
"	L. Warmolts, Vijzelstr. 130.	LEIDEN	M. Boekwijt, Vischmarkt.
APELDOORN	J. A. Roelse.	"	D. J. v. Driesum, Lange Mare 76.
"	G. J. Romijn & Zn., Hofapotheek.	"	Herdingh & Blanken, Hoogewoerd.
DELFT	Hanssen & Nijdam.	MIDDELBURG	J. W. v. d. Garde.
DORDRECHT	K. G. W. de Bosson.	ROTTERDAM	Jurrewitz & Co., Schiedamsche singel 1.
"	J. Romijn Bzn., „de Rozijnkorf.”	"	Dr. W. van Rijn, Provenierssingel 85a.
GORINCHEM	P. A. Suerhoff & Zn.	TER NEUZEN	E. H. T. van Borssum Waalkes.
DEN HAAG	J. J. Hofman, Schenkweg.	UTRECHT	J. Ruys, Oude Gracht.
"	J. A. van Tooren, Regentesselaan 105.	"	Viel & Van Dijk, Korte Jansstraat.
"	Vrijdag-Zijnen, Ged. Burgwal.	VLAARDINGEN	J. Backer.
HAARLEM	Begeman & Sneljens, Jansstraat.	ZWOLLE	G. B. J. de Barbanson. (100)
HILVERSUM	Alle apothekers.	"	P. J. A. J. Meulemeester.

Homoeopathische Apotheek

Firma J. VIEL en VAN DIJK

UTRECHT, Korte Jansstraat.

Ook verkrijgbaar de geneesmiddelen in origineele verpakking van

Dr. WILLMAR SCHWABE. (20)

Homoeop. Apotheek.

J. H. ZINDLER Jr.,

's-Gravendijkwal 283

ROTTERDAM.

Telef. Interc. 4114.

Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe, desgewenscht ook in origineele verpakking. (10)

Homoeopathische Apotheken te Arnhem.

MIEDEMA en VAN AALST,

Roggestraat 3,

A. SPRUIT, firma B. Miedema,

Steenstraat 49. (20)

Homoeop. Apotheek.

Wed. Bulterman & Cohen

Hoogstraat 237,

hoek der Stadhuissteeg.

ROTTERDAM.

Interc. Telefoon No. 2306. (10)

Homoeop. Apotheek

Firma HERTSTEIN

Goudsche straat 40a,

hoek Meermansstraat,

(10) ROTTERDAM.

Telefoon interc. 3933.

Geneesmiddelen van

Dr. Willmar Schwabe.

AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND

heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek, doch ze niet in depôt heb.

Hoogachtend, (30)

's-GRAVENHAGE,

22 Ged. Burgwal.

Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen.

Homoeopathische Geneesmiddelen van Apoth. C. Th. VOORHOEVE in origineele verpakking.

Centrale Homoeopathische Apotheek van Dr. Willmar Schwabe, Leipzig.

(De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)

Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, Moedertincturen, vloeibare verdunningen, korrels en gecombineerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAKKINGEN, voorzien van nevenstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz. enz.

Gevestigd voor Holland in de HERTEN-APOTHEEK te ZAANDAM, Eigenaar F. VAN DIJK Jzn., Pharm. Doct.^s Apoth.

Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te:

Amsterdam	apothek van J. Warmolts, Vijzelstraat 130.	Haarlem	apothek van Firma v. Tubergen, Gr. Houtstr. 141.
"	G. Schipper, Weesperzijde.	Harlingen	Mevr. Wed. Snijder.
Alkmaar	J. Sol, Rozegracht, Volksapoth.	"	" de Vries.
Apeldoorn	Firma Schouten & Co.	Heerenveen	M. Bouma Lzn.
"	J. A. Roelse.	Hilversum	Van Heemskerck Düker.
Arnhem	G. J. Romijn & Zn.	"	Groeneveld.
Assen	Oranjeapotheek, Bakkerstr. 68A (B. Cohen).	"	de Vries.
"	R. Karsten.	Leeuwarden	Brouwer.
"	E. Lambers.	"	J. Feteris.
Baarn	R. v. d. Klip Rz.	"	C. Sonnega, Tweebaksmarkt 28/30.
"	D. Bierhaaier, Nieuwstraat.	"	S. Tromp Visser.
"	Dr. J. P. Land.	"	Uffelle.
Beverwijk	A. A. Donker.	"	C. J. de Vogel, firma T. W. v. d. Meulen, Nieuwstad K 69.
"	Mej. A. Sepp.	"	J. G. A. Blanken, Hoogewoerd.
Breda	A. J. B. Heidema, Wilhelminastr. 2.	"	Boekweit, Vischmarkt.
Delft	Haagsche Apotheek, Binnenwatersloot 24.	"	D. J. van Driessum, Mare.
Doetinchem	apothek van B. ten Bruggen Cate.	Maassluis	H. Bogtstra.
Dordrecht	„de Rozijnkorf”, J. Romijn Bzn.	"	J. Dienske.
Enschede	van F. Bergema.	Makkum	Heckman.
"	C. J. Snuif.	Meppel	L. Knoppers.
Franeke	L. F. de Klerk.	Middelburg	J. W. v. d. Garde.
Goes	L. La Porte.	Nijmegen	Firma Moey & Co.
Gorinchem	Poels & Boot	Rotterdam	Beker & Co., Zomerhofstraat 4.
"	Gallée, firma P. A. Suerhoff & Zn.	"	C. de Groot, Goudsche straat 88.
Gouda	E. Grendel.	"	G. A. Kal, Goudsche singel.
"	A. Latenstein.	"	C. M. Meerburg, Pomp. b. sing. 81.
"	P. Weijer.	"	Dr. P. J. Schieffelen Borgman,
Groningen	S. Smeding Szn., A-Kerkhof 17.	"	Mosseltrap 2.
Den Haag	Firma v. d. Mheen, De Riemerstr.	"	J. H. Zindler Jr., 's Gravend. w. 288.
"	„De Archipel” R. R. Nauta, Javastr. 49.	"	J. Ruys.
"	van C. Th. Voorhoeve, (alleen specialité) Fred. Hendr. l. 72.	Utrecht	Viel & Van Dijk.
"	J. Visser & Zn. (Apotheker	Velp bij Arnhem	C. Koek.
"	J. BLOMBERG Jr.) Spul 84.	Vlaardingen	J. Bakker.
Haarlem	van Selms, 2e Adelheidstraat.	"	P. Walrave, firma J. M. Zombsch.
"	Begeman & Sneljens, Janstr. 27.	Vlissingen	C. G. Baert, Ritthemsche Markt F 189.
"	R. Duym, Keizerstraat 6.	Weesp	T. S. v. d. Ley.
"	J. M. Gerrits, Kleverparkweg.	"	N. A. Ballintijn.
"	Firma van Hees, } Kleine	Zeist	Berents & Co., Slotlaan 24.
"	A. P. C. Numan van Son, } Houtstr. 57.	Zuthphen	H. W. A. Behrens, Houtmarkt 73.
"	van D. L. Keur, Zijlstraat 87.	"	Dr. J. Oudenampsen, Overwelv.
"	Th. A. Klinkhamer, Koningsinnew. 69.	Zwolle	G. B. J. de Barbanson.
"	C. G. Loomeyer & Zoon.	"	L. J. J. de Veen,
"	Mons & Grijseels, Lange Veerstr. 16.	"	firma Campagne van Oort.

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Onder Hoofdredactie van: Dr N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

Met medewerking van de Heeren: P. L. VAN DER HARST, arts, Almen; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; J. MIEG, arts, Haarlem
Dr D. K. MUNTING JR., Amsterdam; W. ROLVINK, arts, Arnhem; J. I. A. B. VAN ROIJEN, arts, Utrecht;
Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

ABONNEMENTSPRIJS:	ADVERTENTIEPRIJS:
Per jaargang, franco per post f 1.25	Van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents :- :- :-
Voor het Buitenland, alleen bij vooruitbetaling - 1.40	Bij abonnement tegen verlaagd tarief, dat op aanvraag
Afzonderlijke nummers - .12 ¹ / ₂	verkrijgbaar is. :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :-
Adres voor de Redactie: :- :- :- :- :-	Adres voor de Administratie: :- :- :- :- :-
CELEBESSTRAAT 93 — DEN HAAG.	LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

HET AUTEURSRECHT OP DEN INHOUD VAN DIT BLAD WORDT VERZEKERD VOLGENS DE WET VAN 28 JUNI 1881 (STBL. N° 124).

INHOUD: De Algemeene Vergadering. — Uit het homoeopathisch en allopathisch kamp. IV. — Uit de praktijk van een geneesheer. II. — De macht van het kleine. (Vervolg.) — Homoeopathie en natuurgeneezing. — Kijkjes op geneeskundig gebied. — Advertentiën.

DE ALGEMEENE VERGADERING.

Het Hoofdbestuur der Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland herinnert de leden en begunstigers aan de aanstaande jaarlijksche algemeene vergadering, die gehouden zal worden op Woensdag 27 April a.s., des namiddags te half twee, in een der bovenzalen van het Restaurant Bonessi, Coolsingel 65 te Rotterdam.

Uit het homoeopathisch en allopathisch kamp.

IV.

Een zeer nuttige werking, die den dank verdient van personen, die aan geneeselijke, maar nog meer van hen, die aan ongeneeselijke ziekten lijden, heeft het beginsel der tegenovergestelden, wanneer het geldt te verzachten, te lenigen, gerust te stellen, schielijke gevaren te keeren, in één woord te palliëren. Hierop komt dan ook in de meeste gevallen de allopath. behandeling neer, en daarin is zij steeds groot geweest. Jammer maar dat de zieken ook de welbekende nadeelige werking der in deze gevallen vereischte groote artsenijsdosis mede in den koop moeten nemen. Door deze handelwijze toch zijn verschillende artsenijsziekten in het leven geroepen, zooals het morphinisme, cocaïnisme, Jodisme, bromisme, enz.

Evenzeer als bij mechanische, physische en scheikundige vraagstukken de toepassing van het beginsel der tegenovergestelden en de causaliteitswet toepasselijk is, evenzeer leveren beide de beste, ja zelfs schitterende uitkomsten

op, waar de produkten van ziekteprocessen, b.v. van zwellen, verhardingen, abscessen, uitstortingen, verstoppingen van kanalen enz. enz. het onderwerp der behandeling zijn, maar dan geschiedt deze niet met artsenijen, maar met het mes, of door een of andere kunstbewerking. En omdat het peil der chirurgie thans op zijn minst even hoog als dat der artsenijbehandeling laag staat, wordt in onze aera ook zoo veel en zelfs meer dan noodig geopereerd.

Voor het overige blijkt uit de gegeven kenschetsing der allopath. artsenijtherapie, dat het zich plaats op het verheven voetstuk der wetenschappelijkheid, het scherm met het zoo geleerd klinkende gezegde: *sublata causa tollitur effectus* (verwijdering der oorzaak neemt ook hare uitwerking weg), in de praktijk der artsenijbehandeling op een fiasco, op zelfbedrog uitloopt.

Er valt nog op te merken, hoe weinig toch met de niet weg te cijferen zienswijze rekening gehouden wordt, dat wat wij ziekte noemen niets anders is en zijn kan, dan de werking van het levend organisme tegen den schadelijken invloed van een of anderen ziekteprikkel, die het getroffen heeft. De ziekteverschijnselen zijn dus de wapenen, de verweermiddelen van het aangerande levensbeginsel. Indien dit echter zoo is, hoe kan dan het onderdrukken van deze tegenwerking naar het voorschrift der tegenovergestelden nuttig zijn? Moet de arts niet integendeel, zooals de homoeopaath tracht te doen, het streven van het niet slechts scheppende, maar ook op behoud en herstel doelende levensbeginsel nabootsen en steunen? De mensch toch had niet in den strijd tegen de hem omringende verderf brengende vijanden van allerlei soort kunnen blijven bestaan, ware hij niet toegerust geweest in zijn organisme met de meest geschikte middelen van verweer en verdediging? Kan het dus goed, kan het aangewezen zijn, dezen heilzamen strijd tegen ziekteprikkels te verzwakken en te onderscheppen? Dat deze verweermiddelen in het historisch tijdvak van den mensch zoo dikwijls gevaar en dood brengen,

zou zulks niet daarin zijne verklaring vinden, dat de cultuurmensch heel wat minder weerstandskracht bezit dan de normaal mensch van voorheen, en zijn verdediging niet meer tegen de macht van den vijand opgewassen is?

De tekortkoming der officiële artsenuitwerking heeft niet slechts tot het groote overwicht der chirurgie medegewerkt, maar is ook mede een aanleiding geworden tot de ontwikkeling en het woekeren der specialiteiten, waarvan thans niet slechts voor alle mogelijke organen, voor de leeftijden en sexen, maar ook voor de toepassing van de natuurkrachten als lucht, warmte, electriciteit, klimaat enz. vertegenwoordigers bestaan. In menig, maar niet in ieder opzicht is hierin vooruitgang te zien. Voorzeker zijn specialiteiten voor oog- oor- en neusziekten onontbeerlijk, omdat de gewone geneesheeren tijd noch gelegenheid hebben, om in hun werkkring, die zoo zeer veel meer uitgebreid en moeitevol is, ook nog de technische vaardigheden te beheerschen, die de specialiteit noodig heeft. Dat evenwel deze, die thans geen witte raven meer zijn, hun diensten nog veel hooger begrooten dan die van gewone artsen, is uit den tijd en niet gerechtvaardigd. Hierbij komt ook in aanmerking, dat hij, die ter wille van zijn eigenbelang en van zijn goede verstandhouding met zijne confraters, zijn krachten uitsluitend op de studie van zijn bijzonderen werkkring concentreert, min of meer eenzijdig moet worden door niet genoeg rekening er mede te houden, dat in het menschelijk lichaam alle organen in wisselwerking en onderling afhankelijk zijn. Reden waarom vele aandoeningen der hoogere zintuigen, die slechts uitstralingen of gevolgen van andere lichaamsziekten zijn, evengoed, zoo niet beter door den gewonen arts, die het gestel van zijn patiënten reeds kent, zouden kunnen worden behandeld.

In blijvende ontevredenheid over de zoo geheel onvolgende uitkomsten van hunne therapie, waarvan zij toch zelf de schuld dragen, brengen de allopathen met koortsachtigen haast steeds nieuwe artsenijen aan de markt, die aan de martelingen van honden en konijnen bij de proefnemingen en vivisecties hun vleiende aanbevelingen verschuldigd zijn, ofschoon zij nauwelijks op een andere verrijking van den artsenijschat uitloopen, dan dat er nu en dan een bruikbaar palliatief met de zoo bekende, verdachte bijwerkingen, d. w. z. schadelijke gevolgen verkregen en meestal na verloop van weinig tijd weder vergeten wordt.

Ter kenschetsing van het vooroordeel en de verblindheid der allopathen op het gebied der artsenijwerkingen, moet hier ten slotte nog eens op de vele gevallen van onvrijwillige of onbewuste toepassing van het simile beginsel bij hunne behandeling gewezen worden. Hoe vaak ook deze aanwijzing voor de hand ligt, zien, of men zou kunnen zeggen, willen zij niet zien, ten einde niet een steen tot het gebouw der Homoeopathie aan te brengen. Ik vestig hier slechts de aandacht op twee treffende gevallen uit den laatsten tijd, waarvan het eene vermeld is door collega J. I. A. B. van Roijen in het Decemernummer 1909 van ons Maandblad, het andere in de Leipziger Populäre Zeitschrift für Homoeopathie, No. 23 en 24 Dec. 1909. In het eerste geval wordt door een allopath. geneesheer de voortreffelijke werking van Veratrine, het werkzame bestanddeel van ons reeds sedert een eeuw bekend cholera-middel Veratrum, tegen inheemsche cholera geroemd en dringend aanbevolen, terwijl in het tweede op een groote bijeenkomst van artsen en natuurvorschers medegedeeld wordt, dat Arsenicum, dat in groote dosis bloedarmoede veroorzaakt, in kleine dosis een uitstekend geneesmiddel er voor is.

In den tijd van Harvey, den ontdekker van den bloedsomloop, pleegden de stijfhoofdige geleerde artsen te zeggen: „malo cum Galeno errare quam cum Harveyo esse circulator,” „ik wil liever met Galenus dwalen, dan met Harvey den bloedsomloop erkennen,” — waarbij hun zin voor rechtvaardigheid in het woord circulator, dat ook de betekenis van kwakzalver heeft, eigenaardig voor den dag kwam.

Welnu, gaat men de woorden en het gedrag der allopathen na, dan zou men dit kunnen samenvatten in de niet minder humane woorden: „malo cum Galeno nocere quam cum Hahnemanno sanare”, „ik wil liever met Galenus schaden dan met Hahnemann genezen!”

Dr. F. W. O. K.

UIT DE PRAKTIJK VAN EEN GENEESHEER.

II.

We hebben in ons vorig praatje het jonge mensch met zijn „doux souvenirs” van zijn eerste sigaar aan zijn lot overgelaten, denkende als ie uitgeslagen is, als ie ten minste tot slapen komen kan, zal 't wel over zijn, en misschien misschien vindt hij 't wel zóó naar, dat ie het rooken er aan geeft! Het braken zou dan nog een reden van groote vreugd zijn, want het rooken is een slechte gewoonte, hoe men er ook over denken moge! Tabak is een gif, al wennen w' er ons ook aan, en al wordt het voor velen ook een genot, waaraan ze zich moeilijk kunnen onttrekken, nadeelig werkt het, op den een meer, op den ander minder. Zoo dikwijls wordt ons gevraagd: „Is rooken ongezond, dokter?” En dan geloof ik, dat 't antwoord zijn moet: „Ja!” Ik wil nu niet spreken van de vergiftigingsverschijnselen, die in de tabaksindustrie voorkomen, men spreekt er immers van, dat de tabaksbewerking zou voorbeschikken voor tuberculose, maar uit mijn ervaring weet ik, dat menschen die rookers waren en om de een of andere reden het rooken geheel lieten, zich na dien tijd veel beter gevoelden. Daarenboven er komt er een gezichtsstoornis voor, veroorzaakt door de tabak, die tot blindheid leidt; chronische hoofdpijnen, bevingen, duizeligheid, hartkloppingen, gebrek aan eetlust, en nog meer komen voor als gevolg van te veel tabaksgebruik. Laten we dus zeggen: „Wie rookt doet goed, wie niet rookt beter!” In ieder geval zij men er matig mee. Als tegengif tegen de gevolgen van 't rooken worden plantenzuren genoemd. Een zure appel dus is een goed middel voor jeugdige rookers.

Men zou ook Nux vomica kunnen aanwenden, als 't braken en de misselijkheid aanhouden, en wellicht veratrum als de ongelukkige ondeugende rooker al heel ellendig is, er bleek uitziet, het zweet hem op 't voorhoofd parelt, hij zich buitengewoon slap gevoelt. Maar gewoonlijk zullen de rust, al of niet met zuren appel, wel voldoende zijn.

Dat evenals de tabak ook de alcohol aanleiding geeft tot braken, wie onzer zou 't niet weten? Ook daarvoor raadplegen we maar onze herinnering, al zijn we ook niet allen student geweest. Maar evenals er jongens zijn, die tabak in den mond steken, voor ze 't zelf betalen kunnen, zijn er ook jongens, die de alcohol over de tong laten gaan, vóór dat ze nog den leeftijd hebben om dit edele (onedele) vocht te mogen gebruiken, men denke daaraan!

Een eerlijke biecht en de reukzin kunnen ons' ook hier weer leiden bij het stellen van de diagnose. Het braken is hier genezingsbrengend, omdat de maag ontlast wordt van 't schadelijke vocht, dat er zich nog mocht ophouden, men ga het dus niet tegen.

Dat alcohol soms reeds op zeer jeugdigen leeftijd wordt gebruikt, wie onzer heeft er geen treurige voorbeelden van gezien? Ik herinner mij altijd nog levendig, hoe in mijn studententijd in de kliniek een knaapje werd voorgesteld, lijdende aan een leveraandoening, die gewoonlijk veroorzaakt wordt door drankmisbruik. Dit scheen ons onmogelijk! Toch, vertelde professor was dit hier het geval, de vader, een dronkaard, had de gewoonte zijn kind mee te nemen naar de herberg en geregeld jenever te laten gebruiken. Hoe verleidelijk de alcoholsmak voor kleine kinderen zijn kan, had ik vele malen de gelegenheid op te merken, als bakkers of moeders de gewoonte hadden, de zuigelingen met brandewijn te wasschen. Bij 't strijken van het alcohol bevattende sponsje over 't gezicht, steken de kleinen de tong uit om 't heerlijke vocht te proeven. Waarom worden de kinderen nog zoo dikwijls met brandewijn nagewasschen? Is 't ergens nuttig voor? wil ik vragen.

Wanneer we nu geplaats zijn voor een geval, waarin braken en misselijkheid de hoofdverschijnselen zijn wat zullen we dan doen?

Ons eerst eens afvragen, waardoor kan dit verschijnsel worden opgewekt? en dan bedenken we in de eerste plaats . . . door dingen, die den mond zijn ingegaan. We noemden reeds de tabak en den alcohol, maar er zijn nog veel andere zaken.

Overlading van de maag, door te veel eten of drinken; men bedenke dit vooral bij kinderen.

Het komt dikwijls voor dat zuigelingen na iederen maaltijd, na iedere flesch braken; het is dan niet zoozeer een braken als wel een uitspoegen van de genoten melk. De zuigeling spoegt zeer gemakkelijk, vermoedelijk omdat de stand van de maag bij zoo'n kleine peuter anders is dan bij een volwassene. De maag zou n.l. meer verticaal geplaats zijn, terwijl ze bij den volwassene een meer horizontalen stand heeft. Dit spoegen heeft dan de eigenaardigheid, dat het komt zeer spoedig na het genotene en dat het gedronkene vrijwel onveranderd terugkomt. Een slechte beteekenis heeft het niet, ja de volksmond zegt, „spijers zijn dijers.”

Een braken bij zuigelingen, optredend langer tijd na het drinken en waarbij de melk gestremd terugkomt, dikwijls in groote klompen, onaangenaam zuur riekt, mane tot voorzichtigheid. Hier is gewoonlijk een fout in de voeding, de ontlasting zal dan in den regel ook wel van streek zijn. Men grijpe hier niet te spoedig naar geneesmiddeltjes, maar vrage den geneesheer, die door regeling van de voeding u helpen zal. Wilt ge nog eens afwachten, geef dan 't kind zeer verdunde melk, althans veel dunner melk dan gij 't gaaft, of alleen wat water met eiwit. Men kan dit laatste maken door het wit van één ei in een glas te doen, er met een schoone schaar in alle richtingen doorheen te knippen, en de vloeistof, die men dan krijgt, door een schoon neteldoeksch lapje te laten loopen in één liter koud gekookt water, en een klein weinig gewone suiker er bij te voegen tot het eenigszins zoet smaakt. Op deze wijze krijgt ge, als ge het kind zeer geregeld te drinken geeft, spoedig verbetering, maar ik herhaal, wacht niet te lang, want bij een zuigeling draait alles nog om de maag. Te vette spijzen geven ook dikwijls aanleiding tot braken

en daar het braken een poging is van de maag om zich te ontdoen van wat er niet in hoort, komt de zaak daarna gewoonlijk weer in orde.

Met het voedsel kunnen ook giftige stoffen naar binnen komen, die aanleiding tot braken geven, gewoonlijk treden er dan ook tegelijkertijd andere verschijnselen op, want het zijn dan niet alleen de giftige dingen, die den maagwand prikkelen, maar ook de in het bloed opgenomen stoffen, die aanleiding geven tot braken en gewoonlijk ook tot diarrhee.

Bedorven spijzen mogen we dan hier wel noemen, bedorven vleesch en visch, er zouden ook vergissingen met soepgroenten kunnen plaats hebben, maar dat is toch geen zaak van iederen dag.

Het optreden van braken bij meerdere leden van een gezin tegelijkertijd, kan het vermoeden aan zulke vergiftigingen opwekken. Het braken is alweer een poging van de maag om zich te ontdoen van wat er niet in hoort.

We mogen dus bij braken al dadelijk vragen: „Wat hebt ge gegeten? Wat hebt ge gedronken?” En is er een duidelijk antwoord op die vraag, dat het geval voldoende verklaart, dan zullen we nog maar niet om den dokter sturen als de aanleiding onschuldig is. Onschuldig noem ik die, wanneer er dus beslist gedacht mag worden aan tabak, alcohol, vette spijzen, maagoverlading, onrijpe appels, te veel Sint Nicolaas, suikergoed of snoepgoed. Is er reden om te gelooven, dat er een spijsvergiftiging is, een vergiftiging door 't een of ander, dat allen gebruikt kunnen hebben — stuur dan zoo spoedig mogelijk om den dokter en zeg er uw vermoeden bij; het kan zijn nut hebben, dat uw trouwe helper een maagpomp medebrengt, waarmee hij, zoo noodig, tot maaguitheveling kan overgaan.

Maar niet alleen, wat de maag ingaat, geeft aanleiding tot braken. Ook gemoedsbewegingen geven er aanleiding toe. Er zijn menschen, die bij de minste emotie, vooral door schrik, braken, zooals er zijn die bij de minste aanleiding diarrhee krijgen. Het ligt dus voor de hand bij braken nog eerder te vragen: Wat is er gebeurd? dan: Wat hebt ge gegeten? Is het een braken door schrik, ook dan is 't niet noodig den dokter te halen, maar kunt ge kalmeeren en troosten, en desnoods wat Aconitum in een glas water opgelost laten drinken! Niet waar? Men zegt toch altijd goedig: „Drink maar eens voor den schrik!” Een glaasje water zonder Aconitum helpt misschien ook wel!

Boosheid en toorn geven ook al aanleiding tot braken, en ook hier zal men 't meest wel zonder dokter afkunnen, zou ik denken.

Maar ook, en dat is alweer erger dunkt mij, treedt braken op na een val op 't hoofd, en is dit het geval, welnu dan moogt ge uw patiëntje wel wat Arnica te drinken geven en zonder veel drukte rustig te bed leggen, maar 'k zou toch ook, als ge die maatregelen genomen hebt, om den dokter zenden, die beter dan gij kan waarnemen of er ernstiger teekenen van hoofdverwonding zijn; die u nog wat beter kan zeggen, wanneer het rusten voldoende geweest is en of er nog andere maatregelen noodig zijn. Hier is toch 't braken een gevolg van hersenprikkeling en zij men bijzonder voorzichtig!

In de eerste plaats dus: Wat is er gebeurd? Geschrokken? Boos geweest? Gevallen? 2°. Wat hebt ge gegeten of gedronken? Onrijp goed? Te veel koekjes? Snoepgoed? e. a.

Een volgend maal meer!

P. L. v. D. H.

DE MACHT VAN HET KLEINE.

(VERVOLG.)

Waar leven nu die kleinste wezens? Waar kunnen wij bacteriën aantreffen? De bacteriën zijn echte wereldburgers, kosmopolieten. Zij zijn alomtegenwoordig. De lucht zit er vol van, in het water krioelen zij, de grond wemelt er van. Hoog op de bergen en diep in den oceaan komen zij voor. De overgrootte meerderheid is nuttig, hoewel er ook vele soorten zijn, die gevaarlijke ziekten kunnen veroorzaken. Wij behoeven ons evenwel niet bang te maken voor het feit, dat wij er met elken ademtocht, met ieder hapje eten en slokje drinken binnen krijgen, want als de bacillenvrees, die in den nieuwsten tijd haast mode geworden is, gegrond ware, dan zou bij de ontzaglijke menigte van alomtegenwoordige, ziekte-verwekkende bacillen het menscheijk geslacht al lang uitgestorven zijn! Aan den anderen kant kunnen wij uit de ontdekkingen der geleerden omtrent het voorkomen en de levensvoorwaarden der bacteriën veel leeren, om ons tegen deze kleinste vijanden te verdedigen. Over 't algemeen zijn zindelijkheid en toegang van lucht en licht in onze woningen de beste middelen, om ons tegen de schadelijke werkingen der ziektekiemen te beschutten, waarbij dan nog gezond voedsel en een eenvoudige, matige leefwijze komen, om het lichaam sterk en krachtig te maken tegen de vijandelijke invloeden van buiten. In stof en in bedorven water komen ontzaglijk veel bacteriën voor. Water, waarin rotting plaats heeft, wemelt altijd van bacteriën. Stilstaand water bevat er meer dan rivieren, deze weer meer dan snelstroomende beken. Welwater, dat van groote diepte komt, 30 M. en meer, is er vrij van. Bij de beslissing van de vraag, of een put of pomp goed drinkwater oplevert, is deze zaak van groot belang. Ook in den grond vinden wij de meeste bacteriën daar, waar rottende stoffen aanwezig zijn.

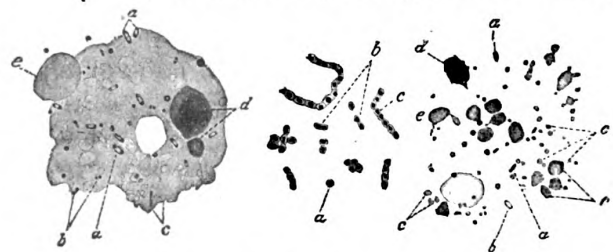

Ontwikkeling der malaria-plasmodiën in de bloedlichaampjes.

Dit leidt ons vanzelf tot de vraag, welke de levensvoorwaarden der bacteriën zijn. Welke stoffen hebben zij noodig voor hun onderhoud? Als levende wezens hebben zij koolstof, stikstof en water noodig, de overgrootte meerderheid doet het ook wel zonder zuurstof. De planten, die groene bladeren hebben, halen de koolstof, die een hoofdbestanddeel van haar lichaam uitmaakt, uit de lucht. Zij ontleiden het koolzuurgas, dat de dieren uitademen, geven het grootste gedeelte der daarin aanwezige zuurstof weer af en assimileeren de koolstof. Daarvoor is bladgroen onmisbaar, en daar deze stof bij de bacteriën ontbreekt, kunnen zij ook niet assimileeren, d. i. geen koolstofverbindingen maken, maar moeten die klaargemaakt uit andere organismen, doode of levende, halen. Vandaar dat bacteriën onder de *parasieten*, de klaploopers, gerangschikt worden. De stikstof, die zij noodig hebben, halen de bacteriën meestal uit rottende eiwitstoffen van planten en dieren, soms ook uit anorganische verbindingen zoals salmiak, soms zelfs onmiddellijk uit de lucht. De beide laatste soorten bacteriën zijn voor

het gedijen van hogere planten, voor land- en tuinbouw van het allergrootste gewicht. Behalve deze voedingsstoffen hebben de bacteriën nog water, dus een zekere vochtigheid, en een bepaalde temperatuur noodig om zoo welig mogelijk te tieren en zich te kunnen vermenigvuldigen. Bij volkomen droogte kunnen bacteriën zich niet vermenigvuldigen — gedroogde appelsneedjes rotten niet, gerookt en gedroogd vleesch bederft niet — maar wel kunnen zij in uitgedroogden toestand buitengewoon lang blijven leven. Daardoor kunnen zij zich overal verspreiden. Komt er dan vocht bij, dan ontwaken zij terstond, zij gaan groeien en zich vermenigvuldigen. De warmtegraad speelt bij de ontwikkeling der bacteriën een hoofdrol, maar is voor verschillende soorten zeer verschillend, de grenzen naar boven en naar beneden loopen ver uiteen. Te hooge en te lage temperaturen werken belemmerend of doodelijk. De meeste rottingsbacteriën gedijen het beste bij een temperatuur van 20° C., de bacteriën, die in warmbloedige dieren en den mensch leven, gedijen 't best bij een temperatuur van 37° C. Langdurig koken, vooral echter het blootstellen aan stoom van hooge spanning, is de dood van alle bacillen en kiemsporen. Ook het zonlicht is voor de meerderheid der bacteriën doodelijk, vooral voor de pathogene, d.w.z. ziekteverwekkende bacteriën. De miltvuurbacil kan slechts 48 minuten aan de werking van het zonlicht weerstand bieden, en de tuberkelbacil gaat al na 13 minuten bestralens door de zon dood. Hieruit zien wij de groote onschatbare waarde van het zonlicht voor de instandhouding onzer gezondheid. Het is geen toeval, dat de vele besmettelijke ziekten, vooral influenza, in den aan zonnige dagen zoo armen herfst het grootste aantal slachtoffers maken. Daarom zijn de bewoners van donkere, dampige woningen zooveel meer aan infectieziekten blootgesteld dan zij, die aan licht en lucht in hun woonvertrekken ruimschoots toegang kunnen verleenen. Het zoo mogelijk toegang verleenen van de zonnestralen tot de ziekekamers, gepaard met doelmatige luchtverversching, behoort daarom tot de grondregelen van alle rationeele ziektebehandeling.

Zooals wij reeds opmerkten, wordt een aantal ziekten, de zogenaamde infectieziekten, door pathogene bacteriën veroorzaakt, wij noemen slechts typhus, cholera, pest enz.; de bacteriologie, een wetenschap

Pestbacillen.

van den jongsten tijd, heeft in dit opzicht merkwaardige ontdekkingen gedaan, doch is in haren ijver wel wat te ver gegaan. In den laatsten tijd gaan daarom dan ook al meer stemmen op, die wel is waar de bacteriën als oorzaken veler infectieziekten niet loochenen, maar meer gewicht leggen op de *dispositie* van het menscheijk organisme, d. i. de vatbaarheid voor de een of andere ziekte. Zoo staat het b.v. vast dat de longtuberculose door

tuberkelbacillen veroorzaakt wordt, daar de proeven van Prof. Koch in dit opzicht onweerlegbaar zijn, en uit deze wetenschap kunnen wij het grootte belang van het desinfecteeren van de tuberkelbacillen bevattende sputa van den zieke afleiden, maar toch is de tuberkelbacil niet de eenige oorzaak der ziekte, want de ondervinding leert duidelijk, dat menschen jaren lang met toringzieken te zamen geleefd hebben, zonder zelf ziek te worden, en anderzijds spelen ook erfelijkheid en leeftijd een niet te miskennen rol. Wij gaan niet zoo ver als sommige voorstanders der nieuwere biologische richting der geneeskunde, die aan de bacillen als verwekkers der ziekten slechts een zeer ondergeschikte rol willen toeschrijven; maar toch schijnt het ons, dat het boekje van Prof. Schwalbe wel wat te eenzijdig op het bacteriologisch standpunt staat en daardoor de bacillenvrees eer bevorderen dan verminderen kan. Dat zelfs de vurigste voorstanders der bacteriologie nog lang niet altijd zoo zeker zijn over de rol, die bepaalde bacteriën bij bepaalde ziekten spelen, blijkt duidelijk uit een mededeeling van Prof. Löffler, den ontdekker der diphtheritisbacil, op het hygiënisch congres te Budapest, waar hij zelf verklaarde, dat er gevallen van diphtheritis *zonder* diphtheritisbacillen voorkomen, die *klinisch* van gevallen van *echte* diphtheritis *niet* te onderscheiden zijn. Terwijl er aan den anderen kant niet zelden gevallen van gewone angina (ontsteking der amandelen) voorkomen, waar diphtheritisbacillen op het beslag der amandelen gevonden werden. Dit is van belang bij de beoordeeling van de vraag, of het noodig is het diphtheritisserum zoo vaak in te spuiten als tegenwoordig veelal geschiedt. Dat overigens dit serum bij echte diphtheritis lang niet altijd helpt, is bekend, nog onlangs stierven er in Fulda, een stad van 20000 inwoners, gedurende een epidemie 55 kinderen aan diphtheritis, niettegenstaande ruime aanwending van het serum. Hiermede willen wij niet zeggen, dat het serum tegen diphtheritis geheel te verwerpen is, maar wel moet geprotesteerd worden tegen de bewering, die ook in dit boekje voorkomt, dat het serum het eenige bekende werkzame middel tegen deze moorddadige ziekte is. Lang vóór de uivinding van het Behringsche serum hebben de homoeopathische artsen met de bekende middelen Mercurius Cyanatus, Apis, Lachesis en andere resultaten verkregen, die voor de groote pruisische serum-statistiek met 17% mortaliteit niet behoeven onder te doen. Ook het feit dat andere sera, die op soortgelijke wijze als het diphtheritisserum gefabriceerd worden, zooals het typhus- en pestserum nog weinig of geen bevredigende resultaten opleveren, geeft te denken. Aangezien voorts het diphtheritis-serum niet zelden onaangename, soms zelfs gevaarlijke nevenwerkingen heeft, kunnen wij den raad van Schwalbe, om bij het uitbreken van diphtheritis, in een familie alle gezonde kinderen met serum als voorbehoedmiddel te laten inspuiten en hen met verdunnen carbol (I) te laten gorgelen, niet voor algemeene opvolging aanbevelen. Evenmin kan de *algemeene* aanwending van inspuitingen van tuberculine in hare talrijke gemodificeerde vormen tegen tuberculose der longen aanbevelen worden, daar wij met de aanwending van Arsenicum jodatam, Calcarea phosphorica en vele andere al naar gelang van het bijzonder ziektegeval gekozen homoeopathische geneesmiddelen in verbinding met diët, lucht- en zonnebaden, in vele gevallen volkomen bevredigende resultaten kunnen verkrijgen.

Ten slotte nog enkele woorden over de zegenrijke werkzaamheid van de overgrootte meerderheid der kleinste

wezens. De bacteriën hebben een hoogst gewichtige beteekenis in de huishouding. Prof. Schwalbe zegt te recht, dat zij door de ontbinding van doode stoffen van onmiddellijk belang voor ons menschen zijn, omdat daardoor de onmisbare voorwaarde voor alle leven geschapen wordt. Alle levende wezens toch moeten hun lichaam opbouwen uit de ontbindingsproducten van andere. Waren er geen bacteriën, dan zou weldra alles vol lijken van planten en dieren zijn, en zou weldra het materiaal voor het leven uitgeput zijn. De geheele inrichting der natuur berust op het feit, dat de planten en dieren na hun dood tot ontbinding overgaan, want alleen daardoor kunnen hun bestanddeelen weer dienstbaar gemaakt worden aan nieuw leven. De voorraad stoffen toch, waaruit de levende lichamen worden opgebouwd, is beperkt; altijd weer moeten de bestanddeelen, in een eeuwigen kringloop, van een dood lichaam overgaan in een levend. Bestonden er geen bacteriën, dan zouden alle stoffen, waaruit de lichamen eener generatie van planten en dieren zijn opgebouwd, ook na hun dood scheikundig gebonden blijven, zoo goed als de bestanddeelen van een rots. Nieuw leven zou niet tot ontwikkeling kunnen komen, omdat er gebrek zou zijn aan grondstoffen. Nu maken de bacteriën door een snelle rotting alle lijken weer tot stof waaruit nieuw leven verrijst; daardoor alleen kan de levende wereld voortbestaan.

Het statige bosch, de sappige vruchten, de bloemen, die ons bekoren door haar kleuren en geuren, zij zouden er niet zijn zonder den nooit gestaakten stillen arbeid dezer kleinste levende wezens.

Van de eerste korstmossen af, die zich vestigen op verweerde rotsen en die, door hun afsterven, bouwstoffen beschikbaar maken voor mossen en voor hogere kruiden en struiken, tot op den trotschen eik, die later op dezelfde plek wortel schiet, kan er geen een de rusteloze werkzaamheid der bacteriën ontberen. Ook in het water doen zij hun werk, evengoed als in den grond. En niet alleen voor het leven in het algemeen, ook voor ieder mensch op zichzelf zijn bacteriën volkomen onmisbaar. Bij de ontleding van de spijsen in onzen darm spelen de bacteriën een rol, en het geregeld verloop der stofwisseling in ons lichaam hangt er mede samen.

Belangrijk genoeg om er bij hernieuwing de aandacht op te vestigen is dus de werkzaamheid dezer kleinste levende wezens, onzichtbaar voor het bloote oog, maar duidelijk in hare uitingen, opnieuw een onmiskenbaar, sprekend bewijs voor de **macht van het kleine!**

D^r. J. V.

Homoeopathie en natuurgenezing.

Onder de argumenten, die men van allopathische zijde nog al eens hoort bezigen tegen de waarde der homoeopathische genezingen, bekleedt een voorname plaats de z.g. natuurgenezing, d. w. z. de genezing, die zonder geneesmiddelen tot stand komt.

Hoort hij van een treffend geval van genezing door homoeopathische geneesmiddelen, dan is menig allopaath dadelijk bereid, zulk een genezing toe te schrijven niet aan het geneesmiddel, maar bijv. aan de krachtige constitutie van den patiënt of aan de suggestie.

Nu zal zeker niemand ontkennen, dat in vele gevallen genezing tot stand komt, zonder dat er zelfs van eenige

behandeling sprake is. De natuurlijke verweermiddelen van het lichaam tegen schadelijke invloeden zijn vele, en hoe krachtiger de constitutie van een patiënt is, des te krachtiger zal zij zich ook tegen allerlei schadelijkheden met goed gevolg kunnen verzetten.

Evenwel niet ieder heeft een sterk gestel, en ook een sterk gestel kan onder invloeden komen, waartegen zijn natuurlijke verweermiddelen te kort schieten. „In zulke gevallen,” pleegt men te zeggen, „dient de kunst de natuur te hulp te komen en wel door een oordeelkundige verpleging. Zorg voor goede, rustige ligging, krachtige, licht verteerbare voeding enz., i. e. w. zorg, dat aan alle eischen der diëtetiek en hygiëne, zooals elk geval die in 't bijzonder voorschrijft, voldaan is, en ge zult in zeer vele gevallen hiermede kunnen volstaan. De genezing zal niet op zich laten wachten, want ge hebt het zwakke gestel versterkt en het sterke gestel over de moeilijke oogeblikken heen geholpen. Geneesmiddelen? Och, die zijn in de meeste gevallen niet noodig. De natuur redt zich zelve wel. Hebt ge met een intelligenten patiënt te doen, dan kunt ge hem dit ook zeer wel aan 't verstand brengen, dat geneesmiddelen in zijn geval gerust gemist kunnen worden. Bemerkt ge echter, dat iemand bepaald op een drankje gesteld is, omdat hij meent, dat 't er zoo bij hoort, welnu, een onschuldig mixtuurkje, bitter of zoetzuur, al naar 't den patiënt aangenaam is, is spoedig opgeschreven, en ge brengt meteen nog een gunstigen factor ter genezing in 't spel, nl. de suggestie.”

De lezer merkt wel op, dat hier geen homoeopaath aan 't woord is, maar een pur sang modern allopaath. „We geven tegenwoordig niet veel geneesmiddelen meer,” zegt hij, en de chirurg gaat dikwijls nog verder en geloof aan geen enkel geneesmiddel meer. Wel worden er nog dagelijks nieuwe -ine's en -ol's van uit de chemische fabrieken de wereld ingezonden, maar de aardigheid begint daar ook al van af te raken en hun gebruik wordt meer een zaak, die gelijk de mode aan wisseling onderhevig is en daardoor een ruime keuze vereischt.

De allopaath meent, dat hij door zijn nihilisme in zake medicatie al zeer sterke toenadering vertoont tot de homoeopathie, en om zijn min of meer homoeopathisch gezinde patiënten in 't gevlei te komen, voert hij immers aan, dat hij, evenals de homoeopathen, weinig of geen medicijnen geeft, zoodat er dus eigenlijk geen verschil tusschen hen zou bestaan.

Inderdaad is 't verschil tusschen allopathie en homoeopathie niet meer zoo in 't oog loopend als vroeger, ten tijde van Hahnemann, toen de patiënten nog zulke enorme quantiteiten van allerlei sterk werkende geneesmiddelen moesten slikken en dikwijls alleen aan de geneesmiddelen te gronde gingen of ondanks de geneesmiddelen herstelden. 't Ziet er met de allopathie nu wat gunstiger uit, omdat hare beoefenaars het direkt schadelijke van zulk een therapie voor 't meerendeel hebben ingezien, en in dien zin zou men dan ook van eenige toenadering kunnen spreken, mits men daar slechts onder verstaan wil, dat de allopathie, gegeven het jarenlange voorbeeld van homoeopathische zijde eener medicatie, die nooit schaden mag en eener nauwkeurige regeling voor elk bijzonder geval der leefwijze, eindelijk daarop ook is gaan letten en daardoor alleen reeds in gunstiger omstandigheden is gekomen. Maar 't verschil tusschen allopathie en homoeopathie is ondanks dit alles nog even wezenlijk, niet minder principieel dan vroeger.

Zoo is dan ook 't standpunt, dat de homoeopaath tegenover de natuurgenezing inneemt, geheel en principieel anders dan dat van zijn collega-allopaath.

Handelt dan de homoeopaath in gevallen, waar de natuur over voldoende hulpmiddelen beschikt, om de ziekte zonder eenig geneesmiddel te doen genezen, anders?

Ja. Hij ontkent, gelijk we boven reeds erkend hebben, geenszins de natuurgenezing, maar bij de bestrijding der ziekte dienen zijn geneesmiddelen hem zoo goed als diëet en hygiënische maatregelen. Waarom? Omdat het *Similia similibus* hem in de meeste gevallen, ook daar waar de natuur, gelijk men meent, zich zelve wel kan redden, hem het overeenkomstige geneesmiddelbeeld — het spiegelbeeld der natuurlijke ziekte — voor de aandacht brengt en hij weliswaar dikwijls eerst na rijpe overweging geen andere keuze heeft dan het aangewezen geneesmiddel, toe te dienen in een hoeveelheid, die te klein is om te kunnen schaden, maar werkzaam genoeg, om de ziekte tot genezing te brengen. Zijne ervaring leert hem dan, dat in die gevallen de genezing sneller en aangenamer tot stand komt, dan wanneer hij geen geneesmiddel had toegediend. Elk homoeopaath weet bij ervaring de waarde zijner geneesmiddelen te schatten in tijden van epidemieën, bijv. van mazelen of roodvonk of influenza. Hoe waren deze verachte geneesmiddelen dikwijls in staat dreigende complicaties af te wenden en den patiënt weer spoedig op de been te helpen. In tijden van epidemieën spreekt de vergelijking tusschen homoeopathische en allopathische behandeling meestal ten gunste van eerstgenoemde behandelingswijze. Het verschil is niet gelegen in de betere verpleging of een betere toepassing van hygiënische maatregelen, maar uitsluitend in het geneesmiddel. Hoewel dus de homoeopaath het bestaan der natuurgenezing erkent, is hij toch krachtens zijn beginsel *similia similibus* in de gelegenheid, ook in die gevallen, waar de natuur zonder geneesmiddelen genezing kan brengen, een geneesmiddel te kiezen. De ervaring leert hem, dat dit met succes geschiedt, en 't beste middel, om den allopathischen twijfelaar hiervan te overtuigen zou, dunkt mij, zijn, dat hij de homoeopathische behandeling in zulke gevallen ook eens toepaste. Het zou hem niet berouwen!

J. M.

Kijkjes op geneeskundig gebied.

ACONITINE en DROSERINE.

Het *Medisch Weekblad* (16e jaargang, no. 47) geeft een samenvatting van een artikel van W. Alexander in de *Berl. Klinische Wochenschrift* over de behandeling der aangezicht-neuralgie, waarin ons deze zinsnede treft: „Krause heeft de aconitine weer in eere hersteld, waarvan men in talrijke gevallen een constante werking nog daar kon waarnemen, waar alle andere geneesmiddelen niets hielpen.” Aconitine is met aconietzuur het werkzame bestanddeel van het klassieke homoeopathische middel *Aconitum napellus*, een middel, dat nauw verbonden is geweest met de opkomst en den vooruitgang van de homoeopathie en welks werking Hahnemann voor het eerst volledig getoetst heeft. De gunstige werking bij zenuwpijnen in het aangezicht, die de allopathie nu opnieuw ontdekt heeft, berust op de *simile-wet* en is ten naastenbij een eeuw lang aan de homoeopathische geneeskunde bekend geweest. *Aconitum* is een van de groote *pijn*-middelen en komt

met Chamomilla en Coffea overeen in de hevigheid van de pijn, die het veroorzaakt. De pijnen zijn duldeloos, drijven iemand tot wanhoop; het zijn scheurende, snijdende pijnen, die gepaard gaan met rusteloosheid, dofheid, tintelen en „gemier.” De aconiet-patiënt kan de pijn niet uithouden; kan geen aanraking of bedekking velen. De kiespijn van aconiet is eenzijdig met een roode wang aan dien kant. Aconiet is in alle verdunningen boven de 3de een volkomen veilig middel voor alle leeftijden.

In een ander nummer van hetzelfde weekblad vinden wij een advertentie ter aanbeveling van Droserin, „specificum tegen kinkhoest.” Het is, zoo heet het, „in meer dan 10.000 gevallen medicinaal beproefd” en „wordt eerst nu, na 8-jarig geneeskundig onderzoek, het publiek aangeboden.” Het bevat „het peptoniseerende ferment der vleeschetende planten (Droseraceën) in combinatie met melksuiker.”

De mededeeling, dat Droserine „eerst nu na 8-jarig geneeskundig onderzoek het publiek aangeboden” wordt, zal elken homoeopaath een glimlach ontlokken. *Drosera* is namelijk reeds in de achttiende eeuw door Deutsche geneesheeren als een panacea voor heescheid, borstaandoeningen en zelfs tering aanbevolen. Barrich vermeldt, dat wanneer schapen de plant eten, zij een hoest krijgen, die noodlottig voor hen is. De Parijsche geneesheer Serrand (Homoeopathic Recorder, VI 153) meent, dat *Drosera* een belangrijke rol bij de voorbehoeding tegen tuberkels speelt, ook hij maakt melding van het feit, dat schapen, die *Drosera*-bladen eten, een nachthoest krijgen en bezwijken, en dat de pleurae (borstvliezen) van katten, aan wie *Drosera* toegediend was, met tuberkels bezet bleken. De krampachtige hoest, die *Drosera* veroorzaakt, is de aanwijzing geweest, waardoor het verdunde extract bij kinkhoest, waarvan de overige verschijnselen aan Droseravergiftiging beantwoorden, een eereplaats heeft gekregen bij de homoeopathische behandeling van die ziekte. In plaats van de meer dan 10.000 ge-

vallen, waarin het „medicinaal beproefd” is, kan men dan ook veilig een getal van ettelijke miljoenen stellen.

Vermelden wij nog, dat *Drosera*, volgens de homoeopathische schrijvers, in lage verdunningen het best werkt. Hahnemann heeft reeds opgemerkt, dat een gift in hooge verdunning van *Drosera* niet herhaald moest worden, en Buchmann v. Alvensleben verklaarde het daarmee eens te zijn. Deze laatste genas zichzelf van een bronchiale catarrh, die hem elk voor- en najaar placht te kwellen en gekenmerkt werd door een hevigen, prikkelenden hoest, die hem 's nachts wanhopig maakte. Hij gebruikte *Drosera* IX in de moeder-tinctuur. Een enkele gift, zoodra de prikkeling begon, was voldoende om haar te bedaren, en de gift werd pas herhaald, wanneer de prikkeling opnieuw terugkwam. Een waarneming, die herinnert aan de oude homoeopathische bevinding, dat men, behalve in hevige snel verlopende ziektegevallen, een gift van een middel niet herhalen moet, zoolang het nog gunstig blijft werken. „Simillimum,” de schrijver van een artikel in de *Homoeopathic World* (1 October 1909) drukt het aldus uit: „Herhaling van een gift, alvorens de verbetering onder de werking van een voorafgaande gift tot staan is gekomen, vertraagt, en vernietigt soms het uitzicht op genezing.”

Nu wij tóch over de herontdekking van homoeopathische middelen door allopathen spreken, mag nog wel eens in herinnering gebracht worden, dat het gif van de hondsdoelheid onder den naam van Hydrophobinum of Lyssinum door homoeopathen is toegepast, lang voor Pasteur met zijn behandeling van hondsdoelheid voor den dag kwam, en dat wijlen Dr. Compton Burnett het tuberculose-gif Tuberculinum heeft gebruikt, vóór Koch zijn tuberculine bereidde. Hydrophobinum is reeds in 1833 door Hering getoetst en als geneesmiddel voorgeslagen. In twistgesprekken met de tegenstanders van de homoeopathie is het soms niet ondienstig aan deze feiten te herinneren.

LAUROCERASUS.

ADVERTENTIËN.

-:- De 24ste Algemeene vergadering van leden en begunstigers der „Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland” zal gehouden worden te Rotterdam, op Woensdag 27 April e. k., des nam. te half twee in de bovenzaal van het Restaurant Boneski, Coolsingel 65. -:-

Mededeeling.

Bij dezen berichten wij, dat van af 1 MAART bij de firma KERKHOFF & Co., Apothekers, Leidschestr. 77, AMSTERDAM, het hoofddepôt onzer homoeopathische geneesmiddelen voor deze stad gevestigd is.

Homoeopathische Apotheek,
C. Th. VOORHOEVE,
's- GRAVENHAGE. (50)

A. DE GROOT, Arts,

verhuist 1 Mei naar Stationstraat 3 — UTRECHT.

J. I. A. B. VAN ROIJEN,
ARTS,
Malleisingel 34 - UTRECHT,
is gedurende de maand
Mei alleen 's Maandags
en 's Zaterdags te con-
sulteeran. (10)

Zee en Dennen.

Uitstekend PENSION
te ERMELO op de Veluwe,
grote tuin, 10 minuten
afstand v/h. station, in de
onmiddellijke nabijheid v.
h. dennenbosch.

Vraagt conditiën (welke
zeer billijk zijn) voor kort
of langer verblijf.

Gez. BOKHORST, (15)
Horsterweg, ERMELO (Veluwe).

In een Predikantsgezin
te 's GRAVENHAGE
(Duinoord) bestaat gedu-
rende de zomermaanden
gelegenheid tot opname
en vriendelijke verzor-
ging van 1 of 2 jongere
of oudere Kinderen.

Brieven onder letters
H. D. aan het Bureau van
dit Blad. (15)

De macht van het kleine

-:- Onze strijd tegen de
kleinste levende wezens.

Vrij bewerkt naar
Prof. E. SCHWALBE,
DOOR
Dr. P. G. BUEKERS.

Met 66 gekleurde en
on gekleurde figuren.
Geb. f 1.75. Ing. f 1.25.
Uitg. van W. J. Tieme & Cie
te Zutphen. (15)

Homoeop. Geneesmiddelen

van Dr. Willmar Schwabe
in origineele verpakking ver-
krijgbaar bij (10)

de firma D. DE ROOIJ,
Apotheek UTRECHT,
Oudegracht (Smeabr.) 115.

Fleschjes voor Homoeop.
- MIDDELEN -

in ledere grootte en vorm, wit
of geel glas, fijn uitgevoerd en
op wensch zuiver gereinigd,
worden geleverd door de fab-
riek van (10)

E. P. HAHMANN,
BARMEN (Rheinland).

Homoeopathische Apotheek

BEKER & Co.
Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM.
Telefoon 2478. (10)
Geneesmiddelen van
Dr. WILLMAR SCHWABE.

HOMOEOPATHISCH APOTHEEK
ZWOLLE.

Uitsluitend origineele verpakkingen van
SCHWABE en VOORHOEVE. (20)
G. B. J. DE BARBANSON,
APOTHEKER — BETHLEHEMSCH KERKPLEIN.

Homoeopathische Apotheek, C. TH. VOORHOEVE, Den Haag. Frederik Hendriklaan 72.

Enige inrichting in Nederland, die uitsluitend dient tot het bereiden van Homoeopathische geneesmiddelen.
Eigen bereiding van Staminkturen, verdunningen, verwrijvingen en korrels.

HUISAPOTHEKEN.

Ook verkrijgbaar bij de volgende Apothekers:

AMSTERDAM	Kerkhoff & Co., Leidschestraat 77.	KAMPEN	W. L. Woutersen.
APELDOORN	L. Warmolts, Vijzelstraat 130.	LEIDEN	M. Boekwilt, Vischmarkt.
	J. A. Roelse.	"	D. J. v. Driesum, Lange Mare 76.
DELFT	G. J. Romijn & Zn., Hofapotheek.	"	Herdingh & Blanken, Hoogewoerd.
DORDRECHT	Hanssen & Nijdam.	MIDDELBURG	J. W. v. d. Garde.
	K. G. W. de Bosson.	ROTTERDAM	Jurrewitz & Co., Schiedamsche singel 1.
GORINCHEM	J. Romijn Bzn., „de Rozijskorf.”		Dr. W. van Rijn, Provenierssingel 85a.
DEN HAAG	P. A. Suerhoff & Zn.	TERNEUZEN	E. H. T. van Borssum Waalkes.
"	J. J. Hofman, Schenkweg.	UTRECHT	J. Ruys, Oude Gracht.
"	J. A. van Tooren, Regentesselaan 105.		Viel & Van Dijk, Korte Jansstraat.
HAAARLEM	Vrijdag-Zijnen, Ged. Burgwal.	VLAARDINGEN	J. Backer.
HILVERSUM	Begeman & Sneltsjens, Jansstraat.	ZWOLLE	G. B. J. de Barbanson. (100)
	Alle apothekers.	"	P. J. A. J. Meulemeester.

Homoeopathische Apotheek Firma J. VIEL en VAN DIJK UTRECHT, Korte Jansstraat.

Ook verkrijgbaar de geneesmiddelen in origineele verpakking van
Dr. WILLMAR SCHWABE
en Apotheker **VOORHOEVE.** (20)

Homoeop. Apotheek. J. H. ZINDLER Jr., 's-Gravendijkwal 283 ROTTERDAM.

Telef. interc. 4114.
Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe, desgewenscht ook in origineele verpakking. (10)

Homoeopathische Apotheken te Arnhem. MIEDEMA en VAN AALST, Roggestraat 3, A. SPRUIT, firma B. Miedema, Steenstraat 49. (20)

Homoeop. Apotheek. Wed. Bulterman & Cohen Hoogstraat 237, hoek der Stadhuissteeg. ROTTERDAM. Interc. Telefoon No. 2305. (10)

Homoeop. Apotheek Firma HERTSTEIN Goudsche straat 40a, hoek Meermaansstraat, (10) ROTTERDAM. Telefoon interc. 3933. Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe.

AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND

heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek, doch ze niet in depôt heb. *Hoogachtend,* (30)

's-GRAVENHAGE, 22 Ged. Burgwal. **Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen.**
Homoeopathische Geneesmiddelen van Apoth. C. Th. VOORHOEVE in origineele verpakking.

Centrale Homoeopathische Apotheek van Dr. Willmar Schwabe, Leipzig.

(De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)

Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, Moedertincturen, vloeibare verdunningen, korrels en gecompriëerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAKKINGEN, voorzien van nevenstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz. enz
Gevestigd voor Holland in de HERTEN-APOTHEEK te ZAANDAM,
Eigenaar F. VAN DIJK Jzn., Pharm. Doct. Apoth.

Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te:

Amsterdam	apotheek van J. Warmolts, Vijzelstraat 130.	Harlingen	" Mevr. Wed. Snijder.
"	" G. Schipper, Weesperzijde.	"	" " de Vries.
"	" J. Sol, Rozegracht, Volksapoth.	Heerenveen	" M. Bouma Lzn.
Alkmaar	" Firma Schouten & Co.	Hilversum	" Van Heemskerck Düker.
Apeldoorn	" J. A. Roelse.	"	" Groeneveld.
"	hofapotheek " G. J. Romijn & Zn.	"	" de Vries.
Arnhem	Oranjeapotheek, Bakkerstr. 68A (B. Cohen).	Leeuwarden	" Brouwer.
Assen	apotheek van R. Karsten.	"	" J. Feteris.
"	" E. Lambers.	"	" C. Sonnega, Tweebakmarkt 28/30.
"	" R. v. d. Klip Rz.	"	" S. Tromp Visser.
Baarn	" D. Bierhaalder, Nieuwstraat.	"	" Uffelle.
"	hofapotheek " Dr. J. P. Land.	"	" C. J. de Vogel, firma T. W. v. d.
Beverwijk	apotheek " A. A. Donker.	"	" Meulen, Nieuwstad K 69.
"	" Mej. A. Sepp.	Leiden	" J. G. A. Blanken, Hoogewoerd.
Breda	" A. J. B. Heidema, Wilhelminastr. 2.	"	" Boekweit, Vischmarkt.
Delft	Haagache Apotheek, Binnenwatersloot 24.	"	" D. J. van Driesum, Mare,
Doetinchem	apotheek van B. ten Bruggen Cate.	Maassluis	" H. Bogtstra.
Dordrecht	" „de Rozijskorf”, J. Romijn Bzn.	"	" J. Dienske.
Enschede	" van F. Bergema.	Makkum	" Heckman.
"	" C. J. Snuif.	Meppel	" L. Knoppers.
Franker	" L. F. de Klerk.	Middelburg	" J. W. v. d. Garde.
Goes	" L. La Porte.	Nijmegen	" Firma Moeyts & Co.
Gorinchem	" Poels & Boot	Rotterdam	" Beker & Co., Zomerhofstraat 4.
"	" Gallé, firma P. A. Suerhoff & Zn.	"	" Hertenstein Apoth.
Gouda	" E. Grendel.	"	" apotheek van C. de Groot, Goudsche straat 88.
"	" A. Latenstein.	"	" G. A. Kal, Goudsche singel.
"	" P. Weljer.	"	" C. M. Meerburg, Pomp. b. sing. 81.
Groningen	" S. Smeding Szn., A-Kerkhof 17.	"	" Dr. P. J. Schieveen Borgman,
Den Haag	" Firma v. d. Mheen, De Riemerstr.	"	" Mosseltrap 2.
"	" „De Archipel” R. R. Nauta, Javastr. 49.	Utrecht	" J. H. Zindler Jr., 's Gravend.w. 288.
"	" J. Visser & Zn. (Apotheker	"	" J. Ruys.
"	" J. BLOMBERG Jr.) Spui 84.	"	" Viel & Van Dijk.
Haarlem	" Van Selms, 2e Ad-heidstraat.	Velp bij Arnhem	" C. Koek.
"	" Begeman & Sneltsjens, Jansstr. 27.	Vlaardingen	" J. Bakker.
"	" R. Duym, Keizerstraat 6.	"	" P. Wairave, firma J. M. Zembach.
"	" J. M. Gerrits, Kleverparkweg.	Vlissingen	" C. G. Baert, Ritthemse Markt F 189.
"	" Firma van Hees, } Kleine	Weesp	" T. S. v. d. Ley.
"	" A. P. C. Numan van Son, } Houtstr. 57.	Zeist	" N. A. Baillintjn.
"	" van D. L. Keur, Zijlstraat 37	Zutphen	" Berents & Co., Slotlaan 24.
"	" Th. A. Klinkhamer, Koninginnew. 69.	"	" H. W. A. Behrens, Houtmarkt 78.
"	" C. G. Loomeyer & Zoon.	Zwolle	" Dr. J. Oudenampsen, Overwelv.
"	" Mons & Grijsels, Lange Veerstr. 16.	"	" G. B. J. de Barbanson.
Haarlem	apotheek van Firma v. Tubergen, Gr. Houtstr. 141.	"	" L. J. v. d. Veen.

Generated on 2019-12-24 13:43 GMT / http://hdl.handle.net/2027/mdp.39015082609598
Public Domain in the United States; Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Onder Hoofdredactie van: Dr N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

Met medewerking van de Heeren: P. L. VAN DER HARST, arts, Almen; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; J. MIEG, arts, Haarlem
Dr D. K. MUNTING JR., Amsterdam; W. ROLVINK, arts, Arnhem; J. I. A. B. VAN ROIJEN, arts, Utrecht;
Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

ABONNEMENTSPRIJS:	ADVERTENTIEPRIJS:
Per jaargang, franco per post f 1.25	Van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents :- :- :-
Voor het Buitenland, alleen bij vooruitbetaling - 1.40	Bij abonnement tegen verlaagd tarief, dat op aanvraag
Afzonderlijke nummers - .12 ¹ / ₂	verkrijgbaar is. :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :-
Adres voor de Redactie : :- :- :- :- :- :-	Adres voor de Administratie : :- :- :- :- :- :-
CELEBESSTRAAT 93 — DEN HAAG.	LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

HET AUTEURSRECHT OP DEN INHOUD VAN DIT BLAD WORDT VERZEKERD VOLGENS DE WET VAN 28 JUNI 1881 (STBL. N° 124).

INHOUD: Homoeopathisch Ziekenhuis. — Nu of nooit. —
Het verstrekken van de artsijnen door de artsen zelf —
Uit de Buitenlandsche vakpers. — De Algemeene Verga-
dering. — Beantwoording van vragen — Advertentiën.

Men leze het inliggend inteeckenbiljet!

Homoeopathisch Ziekenhuis.

In de onlangs gehouden Algemeene Vergadering der „Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland” werden door den geneesheer-directeur van de Homoeopathische Afdeeling in het Diaconessenhuis te Utrecht, daardoor gemachtigd door den Raad van Beheer der N. V. Homoeopathisch Ziekenhuis, belangrijke mededeelingen gedaan aangaande nieuwe Ziekenhuisplannen. De Raad van Beheer, overtuigd dat deze mededeelingen door de overgroote meerderheid van de voorstanders der Homoeopathie met voldoening vernomen zijn, doet bij dezen een beroep op de offervaardigheid van allen, die de oprichting van een Homoeopathisch Ziekenhuis gewenscht achten, opdat aan de voorwaarde van de milde schenkers, dat vóór 1 Mei 1911 de ontbrekende f 150.000 bijeen moeten zijn, voldaan wordt, en met den bouw van het Eerste Homoeopathische Ziekenhuis in ons land een aanvang kan gemaakt worden! Een dergelijke belangrijke som van f 150.000 zal alleen dan kunnen worden bijeengebracht wanneer niet alleen alle vermogende voorstanders

der homoeopathische geneeswijze, voor zooveel zij dit nog niet gedaan hebben, één of meer aandeelen van f 1000.— nemen, maar ook de minder vermogenden zich bereid verklaren, hetzij aandeelen van geringer bedrag, van f 250.— of f 100.—, te nemen, hetzij de oprichting en instandhouding van een dergelijk ziekenhuis op andere wijze, door het geven van een geringere gift of door de toezegging van een jaarlijksche bijdrage voor de exploitatie-kosten, te steunen.

Ieder voorstander van de Homoeopathie in ons land, hij moge vermogend of minder vermogend zijn, doe derhalve thans wat in zijn vermogen is, en toone met de daad, dat hij gaarne medewerkt, om den bouw van een Homoeopathisch Ziekenhuis mogelijk te maken, en daardoor ook anderen, die daartoe om finantiële redenen niet in staat zijn, in de gelegenheid te stellen, homoeopathisch te worden behandeld.

Hij geve, om dit doel te bereiken, niet alleen zelf met ruime hand, maar wekke ook anderen daartoe op, en steune tevens elke poging, die er gedaan wordt, om het benodigde kapitaal bijeen te brengen!

't Geldt hier het al of niet tot stand komen van iets, waardoor niet alleen vele zieken zullen gebaat worden, maar waarmede ook de bevordering der homoeopathische geneeswijze op het nauwst verbonden is.

Namens den Raad van Beheer,

Dr. N. A. J. VOORHOEVE,
Voorzitter.

— NU OF NOOIT. —

VOORDRACHT, gehouden in de Algemeene Vergadering der „Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland,” op 27 April 1910 te Rotterdam.

Door J. I. A. B. VAN ROIJEN, Geneesheer- Directeur van het „Homoeopathisch Ziekenhuis” te Utrecht.

Geachte Toehoorders!

Het is thans juist 5 jaren geleden, dat ik in deze algemeene vergadering, die toen in Utrecht plaats had, een voordracht heb gehouden over het plan tot oprichting van een Homoeopathisch Ziekenhuis. Het waren toen nog slechts *vage* plannen, die bij ons begonnen te rijpen. Ik kon slechts mededeelen, wat wij wilden probeeren; het was slechts een mededeelen van wat er in onze hoofden omging. Tot een daadwerkelijk aanvatten van de zaak was het toen nog nauwelijks gekomen. — Hoe geheel anders staan wij er *thans* voor! Wat is er al veel gebeurd in die 5 jaren. U dat alles in fitnesses op dit oogenblik mede te deelen, is niet mijn plan. In hoofdtrekken is de gang van zaken u wel bekend, door de mededeelingen in het „Homoeopathisch Maandblad” en ik zou door de herhaling daarvan onnoodig veel van uwen tijd vergen. Een dergelijke groote onderneming vraagt verbazend veel werk, tijd, moeite en besommeringen. Het resultaat ervan is echter geweest, dat op 1 Mei van het jaar 1907 in het Utrechtsche Diaconessen-huis een zelfstandige „Homoeopathische Afdeling” is geopend. Het was niet wat wij ons aanvankelijk hadden voorgesteld. Wij hadden daaraan zelfs niet gedacht; doch 't werd ons aangeboden op een oogenblik, dat wij bijna meenden het plan te moeten opgeven. Toen hebben wij gedacht: „beter een half ei dan een ledige dop,” en wij zijn op het voorstel ingegaan. Wij hebben gedaan, zooals dat bij zoovele ondernemingen gebeurt; men begint met een huurhuis, in de hoop, later in een eigen pand onderkomen te vinden. Nu, dit eerste begin, waarbij minder risico was, heeft ons niet berouwd. Al moesten wij beginnen met slechts 25 bedden voor alleen 3de klasse-patiënten, en al hadden wij niet geheel die vrijheid van beweging, welke wij in een eigen inrichting zouden hebben, onze moeite is toch beloond geworden. Vele zieken zijn er reeds verpleegd geworden; velen hebben er een verloren gezondheid weer teruggevonden, anderen hebben er verlichting van lijden gekregen.

Ook wat betreft het andere doel, waarvoor ons ziekenhuis is opgericht, de gelegenheid tot het geven van onderwijs in de Homoeopathie aan belangstellende artsen, hebben wij reden tot tevredenheid. Vijf geneesheeren ontvingen er onderricht in de behandeling van zieken volgens het simile-beginsel, terwijl een zesde thans bezig is zich aldaar op die wijze te bekwamen.

Al is het begin klein, er is alle reden tot tevredenheid. Om nu eens een vergelijkende te gebruiken zou ik willen zeggen: „Ons ziekenhuis is als een klein driejarig kindje, dat groeit en hoop geeft op geregelde verdere ontwikkeling.” Doch er is geen enkel klein kind, dat wel niet eens wat scheelt en dat niet zijn gevoelige organen heeft; bij den één willen de tandjes niet goed doorkomen, een ander heeft spoedig zijn maagje van streek, een derde heeft gevoelige ingewandjes, een vierde heeft weer wat

anders. Welnu, *ons* kindje is ook niet verschoond gebleven van kinderkwaltjes. Onze geachte Penningmeester weet maar al te goed, hoe vaak het buikpijn had, doordat het duimkruid niet altijd welig genoeg groeide. Dit is ook waarlijk niet te verwonderen. Wij betalen aan het Utrechtsche Diaconessenhuis een vaste som, of de bedden leeg dan wel vol zijn. Dit zou niet hinderen, zoo alle bedden behoorlijk met betalende patiënten belegd waren. Doch het feit, dat leege bedden ons evenveel kosten als bedden, belegd met kosteloze patiënten, heeft nogal eens aanleiding gegeven, dat daarop onnoodig veel is gespeculeerd. Deze toestand is dus wel goed geweest voor het begin, doch deugt op den duur natuurlijk niet en werd voor ons een der redenen om te overwegen, of er geen mogelijkheid op zou zijn, na het afloopen van het huurcontract, een eigen inrichting te betrekken. Deze overweging werd des te krachtiger tot een besluit, doordat het ons duidelijk werd, dat het nieuwe Bestuur van het Diaconessenhuis, na onze komst opgetreden, niet op een Homoeopathische Afdeling gesteld was. Dat zijn al zoowat de hoofdredekenen, waarom wij nieuwe plannen maakten. Over de bijkomende, kleinere redenen zal ik thans maar zwijgen.

De wieg dreigt te nauw te worden voor ons troetelkind. Het past er niet meer goed in, het kan zich er niet regelmatig en harmonisch in ontwikkelen.

Er werden dus, zooals gezegd, nieuwe plannen ontworpen voor een eigen inrichting; thans echter *bewuster* en toegerust met meer ondervinding dan 5 jaren geleden. Wij hebben geleerd. Wij hebben gezien en ondervonden wat wij noodig hebben. De *vage* plannen van voorheen zijn als het ware gekristalliseerd tot één vast geheel, waarop wij met volle zeilen aansturen. Wij hadden de laatste jaren tien een gelegenheid, nauwkeurig te berekenen wat een ziekenhuis kost, hoe het ingericht moet zijn, enz. enz.

Vóór wij zoover waren, is er heel wat geschreven, geredeneerd, overlegd en vergaderd. Toch waren dit nog niet de lastigste bezwaren. Door moeite en inspanning waren ze te overwinnen. Het groote struikelblok was en is natuurlijk nog: de financiële zijde van de zaak. Een *goed* ziekenhuis kost een massa geld. Om mij nu hier eens Rotterdamsch uit te drukken, zou ik willen zeggen: „een sleeperswagen vol.” En *goed* moet ons ziekenhuis zijn; anders is het beter, in het geheel niet ermee te beginnen. Hoe al dat geld te verkrijgen, is dikwijls een punt van bespreking geweest; het punt waarover wel het allermeeste is geredeneerd. Het werd veelal voor onmogelijk verklaard. Doch ziet, zooals het ons al eens eerder gegaan is, is er ook nu weer onverwacht flinke hulp komen opdagen. Door de welwillendheid van drie vermogende voorstanders der Homoeopathie hebben wij doorzicht gekregen. Deze drie personen hebben ons een som van f100.000 toegezegd voor de oprichting van een Homoeopathisch ziekenhuis. Een vorstelijk aanbod, inderdaad! Zij hebben aan de uitbetaling daarvan echter *twee* voorwaarden verbonden. De eerste voorwaarde is: dat vóór 1 Mei 1911 de rest van het benodigde kapitaal bijeen moet zijn voor den bouw; de tweede voorwaarde is: dat voor de verpleging alleen personen zullen worden aangesteld, die verklaren den Bijbel als Gods Woord te beschouwen, en die bereid zijn den patiënten daaruit voor te lezen. — Wanneer wij die beide voorwaarden nader bekijken, dan kunnen wij niet anders zeggen, dan dat zij natuurlijk en logisch zijn. Wat de eerste voorwaarde betreft, spreekt het van zelf, dat men een dergelijke belangrijke toezegging niet voor onbeperkt langen tijd kan doen. Men moet een termijn stellen. Boven-

dien kan er goedschiks niet langer gewacht worden dan tot 1 Mei 1911, omdat wij 1 Mei 1912 het Diaconessen-huis wel zullen moeten verlaten.

Wat de *tweede* voorwaarde betreft, ook die is heel begrijpelijk. Deze drie, ons zoo goedgezinde personen, zijn streng religieuze menschen. Een van hen zeide mij, dat hij waarborgen wilde, dat niet kon gebeuren wat hij elders in een inrichting had gezien, n.l. dat er een directrice aan het hoofd stond, die meer vloekte dan bad. Hij eischte daarom van de verplegers en verpleegsters geen volledige geloofsbelijdenis, doch wel een waarborg, dat zij geloovige christenen en christinnen zullen zijn en heeft daarom zijn eisch in bovengenoemde woorden geformuleerd. Dus ook een alleszins te billijken voorwaarde. Het zal u dan ook wel niet verwonderen, dat zoowel in de vergadering van den Raad van Beheer van het Ziekenhuis, alsook in de vergadering van de aandeelhouders, deze voorwaarden met *algemeene* stemmen zijn aangenomen.

Thans zijn wij dus een heele stap voorwaarts gekomen; een groot deel van de financiële moeilijkheid is dus opgelost. Evenwel, *nog niet geheel*. Om den voorloopigen bouw mogelijk te maken en om de zaak in exploitatie te kunnen brengen, hebben wij behalve deze toegezegde f100.000, nog f150.000 noodig. Mag het ons gelukken die vóór 1 Mei 1911 bijeen te krijgen, dan zijn wij financieel klaar en is de totstandkoming van één onzer groote idealen verzekerd.

Nog een kleine moeilijkheid is er met het vinden van geschikt terrein. Ons plan is, zoo dit mag gelukken, het ziekenhuis te bouwen *niet in*, doch *dicht nabij* de stad Utrecht, in een boschrijke streek, op drogen zandgrond en op een gemakkelijk te bereiken plaats, waar wij tevens aansluiting kunnen krijgen voor elektrische verlichting.

In bijzonderheden kan ik mij daarover thans niet verder uitlaten, omdat daarover onderhandelingen gaande zijn en de ervaring ons geleerd heeft, dat ruchtbaarheid daaraan kwaad doet. Ook in dat opzicht hebben wij reeds leergeld betaald.

Voor dit oogenblik is de groote kwestie die van het kapitaal. Vóór 1 Mei 1911 moeten wij nog f150.000 hebben.

Dat geld *moet* er komen, want zoo niet, dan zijn de toegezegde f100.000 verloren en kunnen wij wel haast met zekerheid zeggen, dat er in afzienbaren tijd van een Homoeopathisch Ziekenhuis in Nederland niets zal komen.

Het is thans een kwestie van *nu of nooit!* Helpt ons daarom, gij allen! Helpt ons, opdat het een „*nu*” worde. Helpt ons, direct en indirect; direct, door zelf te geven wat gij voor het ziekenhuis kunt missen; indirect, door anderen daartoe op te wekken.

Wederom, als vóór 5 jaren, zal ik in de maand Mei erop uitgaan om te trachten, geld bijeen te brengen. Doch het is niet mogelijk voor één persoon, zulk een kapitaal in één maand te verzamelen. Helpt dus allen mee. Wacht niet tot men persoonlijk bij u komt, doch zendt, ongevraagd, dezer dagen een geteekend biljet van toezegging aan onzen Penningmeester, den heer *C. G. Vervloet, Boompjes 82, Rotterdam*.

Laat het u hier, in onze nijvere koopstad, waar de hartader van den handel met forsche slagen klopt, gezeggen, dat voor *iedere* onderneming het aardsche slijk, het geld, een onontbeerlijk iets is; ook en vooral voor een philanthropische inrichting zooals een ziekenhuis.

Helpt ons dus daaraan, ieder naar vermogen!

Bedenk, dat het er om gaat:

nu of nooit!

Het verstrekken van de artsijen door de artsen zelf.

(Das Selbstdispensiren der Aerzte).

De voornaamste weg, waarop men van ouds getracht heeft, ziekten te bestrijden en te herstellen, is die der artsijen geweest. Gedurende vele eeuwen zorgden de geneeskundigen zelf voor de artsijen, die zij onder hun toezicht en leiding lieten toebereiden en afleveren door hun personeel aan de zieken. Met vermeerdering van de in gebruik komende artsijstoffen en de toenemende moeilijkheden om ze te verwerken en gereed te maken, bleek het ook in het belang van de zieken, ter voorkoming van vergissingen, die hen licht in gevaar konden brengen, hoe langer hoe meer noodig te worden, den artsen zelf de zorg voor de medicijnen af te nemen en hen slechts met het voorschrijven er van te belasten. Het duurde evenwel zeer lang, voordat het tot de oprichting van apotheken kwam. De Arabieren, bij wie reeds zeer vroeg de geneeskunde een hooge vlucht van ontwikkeling genomen had, bezaten reeds in de 8ste eeuw het eerst te Bagdad een apotheek; het duurde echter nog tot de 13de en 14de eeuw, voordat in Frankrijk, Engeland, Italië en Duitschland van regeeringswege de vestiging van apotheken ingevoerd werd. Ten gevolge van de ongelukkige en verkeerde richting, die de geneeskunde, geheel en al beheerscht door de lessen van den oud Romeinschen arts Galenus, sedert dien tijd ingeslagen had, en waaruit zich de zoogenaamde geleerde officiële school met hare als het ware wet geworden voorschriften van vele artsijen en zeer samengestelde mengsels ontwikkelde, namen de apotheken en hunne bezitters in voorrechten, bloei en welvaren zeer toe. Het onzalige Galenische beginsel der tegenovergestelden tegen een veronderstelde ziekteoorzaak, die echter slechts het voortbrengsel van een meer verwijderde onbekende was, en met zoo vele sterke middelen bestreden werd, teelde steeds nieuwe bronnen van kwaad, die weder gestuit moesten worden, maar bleek tevens een goudmijn voor den apothekersstand te zijn, terwijl de zieken daarvoor met hun geld en hunne gezondheid moesten boeten. Zoo ging het gedurende de middeleeuwen tot aan Hahnemanns tijd door, als wanneer deze treurige toestand der geneeskunst den hoogsten trap bereikt had. Geen wonder dus, dat Hahnemann door zijne Homoeopathie, die de geheele officiële behandelingswijze met hare schromelijke artsijenverkwisting veroordeelde, zich artsen en apothekers tot verwoede vijanden maakte. De wrok der laatsten vooral werd daardoor gevoed, dat de homoeopathen hunne artsijen zelf aan de patiënten verstrekten, hetgeen door de artsen der oude school als een bevoorrechtiging tegenover hen van wetswege beschouwd werd. Om dit punt draaide dus de strijd langen tijd heen en is zelfs tot heden toe nog niet beslist. Werd dit in het begin door beide partijen als een levenskwestie voor de Homoeopathie aangezien, zoo is zulks thans niet meer in gelijke mate het geval. In eenige landen, zooals in Duitschland, bestaat de bepaling, dat ieder homoeopathisch arts, na een daarvoor afgelegd examen, homoeopathische artsijen, maar niet in lagere bereiding dan de 3de en 6de dec. verdunning zelf aan de patiënten mag geven; in andere

landen, waar dit voorrecht niet bestaat, omdat daar betrouwbare homoeopathische apotheken zijn, schrijft men de artsenijen uit deze voor, of ontduikt zoo veel mogelijk de wet.

Gaat men nu eens na, of het verbod van het zelfverstreken der artsenijen door de homoeopathen rechtvaardig en ter wille van het algemeen gegeven is, dan zal blijken, dat de wetgevers zich hebben laten leiden door de hatelijke adviezen van de slechts hun eigen belangen waarnemende vijanden der Homoeopathie, namelijk van de apothekers en de artsen der heerschende school. Uit een onzijdig oogpunt beschouwd, is het verbod even partijdig en onzinnig als of men het rijden in rijtuigen verbieden wilde, omdat de schoenmakers anders te weinig laarzen te maken zouden hebben, of dat als het 's winters glad is, het strooien van zand en asch voor de deuren verboden werd, omdat de chirurgijns daardoor te weinig gebroken ledematen te heelen kregen. Immers de geldelijke belangen van enkele beroepen moeten onderdoen voor de veiligheid en den vooruitgang van de maatschappij.

Wetten kunnen slechts voor de regeling en bescherming van de in een gegeven tijdvak bestaande inrichtingen en eischen gegeven worden, maar niet opgedrongen worden aan nieuwe uitvindingen, ontdekkingen of voortbrengselen van het menschelijk brein. Omdat in de geneeskunst gebleken was, dat het klaar maken en leveren der artsenijen uit de handen der artsen in die der apothekers moest worden overgebracht, waren de daarop doelende wetten noodig en strookten met bescherming der veiligheid van alle belanghebbenden. Nadat echter de Homoeopathie op het wereldtooneel verschenen was, die aantoonde en bewees, dat hare volgelingen niet slechts zelf hunne artsenijen bereiden, maar dat ook zij alleen met de grootst mogelijke zekerheid voor de degelijkheid er van konden instaan, hadden de vroegere wetsbepalingen geen reden meer van bestaan voor hen. Zulks was zoo veel te minder het geval, waar de homoeopathen dit voorrecht slechts in het belang van de zieken, kosteloos dus onbaatzuchtig eischten. Aangezien niet valt te loochenen, dat dit recht den apothekers geldelijk nadeel moest brokken, is het wel natuurlijk en te verontschuldigen, dat zij op de homoeopathen vertoornd werden en hun best deden om hun bestaan te ondermijnen, om de reden die straks blijken zal. Niets n.l. is meer onmenschkundig, dan het welzijn en slagen van iets aan de handen van een gezworen vijand toe te vertrouwen. Van dit standpunt uit gezien, was dit verbod ook al weer een groote dwaling. Dat dit verbod door het onwaardig gedrag der allopathische artsen evenzeer veroorzaakt werd, is een geschiedkundig feit, hetwelk echter een verschooning daarin vindt dat aanvankelijk de Homoeopathie, als kwakzalverij, als erbarmelijke nonsens beschouwd werd en zij onder den banvloek der belachelijkheid en minachting zuchtte. Nu zij echter meer dan 100 jaar bestaat en een belangrijke plaats en een uitgebreiden werkring overal veroverd heeft, is het allerrechtvaardigst dat men haar nog steeds onvoorwaardelijk aan den gewonen apotheker tracht te boeien, die haar thans wel dulden moet, maar geenszins met haar ingenomen zijn kan.

De redenen, die tegen het verbod van het zelfverstreken der medicijnen spreken, zijn de volgende:

1. Wetten kunnen zooals straks gezegd slechts gelden voor instellingen, die reeds geworden, doch niet voor zulke, welke nog onbekend zijn.

2. Niemand heeft er meer belang bij dan juist de homoeopathische arts zelf, dat de zieke de goede artsenij ontvangt, en hij zal dus reeds uit dit menschkundig oogpunt er zorg voor dragen, terwijl het belang van den apotheker zulks niet medebrengt. Hoe spoediger de naar artsenij verlangende zieke deze ontvangen kan, hoe eerder hij in vele gevallen gerustgesteld en niet zelden zelfs voor een dreigend gevaar beveiligd zal kunnen worden. De homoeopathische arts, die zijn zakapothekje bij zich draagt, is dus door zijn bezoek een dubbele troost voor den lijder.

3. De homoeopathische artsenijverduunningen, vooral de hoogere, zijn voor de gewone onderzoekingsmethoden ontoegankelijk, zoodat ook de deskundige niet beoogden kan, of zij al of niet de voorgeschrevene zijn, reden waarom slechts de homoeopathische arts, die de artsenij zelf klaar gemaakt of uit een homoeopathische apotheek betrokken heeft, er het volle vertrouwen in stellen kan. Nu echter de gewone apotheker doorgaans de homoeopathische artsenijen van nul en geene waarde acht, ligt niets meer voor de hand, dan dat hij zijne minachting er voor in de daad omzet, door in navolging van de vereischte maatregelen van voorzichtigheid bij de dispensatie te kort te schieten. Hoe achtenswaardig en kundig ook over het algemeen de apothekersstand zijn moge, er moet helaas toch gezegd worden, dat uit zeer talrijke opzettelijk door de homoeopathische artsen ingestelde proefnemingen overtuigend gebleken is, dat allopathische apothekers geheel onuitvoerbare voorschriften (onuitvoerbaar omdat de verlangde artsenijen in het geheel niet bestonden) toch afgeleverd hebben. Hieruit blijkt dus, dat het wantrouwen van de homoeopathische artsen tegen de gewone apotheken goede redenen van bestaan gehad heeft en vermoedelijk nog kan hebben, al is er ook reeds veel verbetering gekomen.

4. De logica van de raadgevers der wet was een verloochening van deze geestesvrucht en slechts door blinden ijver verklaarbaar. Hoe toch konden zij het uitgeven van homoeopathische artsenijen verbieden, die naar hun eigen oordeel geen artsenijen meer bevatten?

5. Het verbod munt ook door inconsequentie uit, want tal van artsen, chirurgijns, specialiteiten voor oog-, oor-, neus- en keelziekten, ook tandartsen passen in hun consultatie-uren verschillende gansch niet onschuldige artsenijstoffen, die zij in voorraad hebben, zooals chloroform, jodium, cocaïne, atropine, morphine enz. op hunne patiënten in volle vrijheid toe, terwijl in gemeenten waar geen apotheek is, de geneeskundige zelf er een op nahouden moet. Als dan toch uitzonderingen op het verbod noodig zijn, waarom die niet ook voor de homoeopathen doen gelden, die volgens het reeds gezegde er het meeste aanspraak op hebben?

6. Om de laatste redenen is ook een ander motief der wet, dat n.l. de hom. artsen in de vrijheid, zelf de artsenijen te mogen verstrekken, een voorrecht hadden boven de officiële artsen, die zulks niet mochten doen, vrij wel onhoudbaar. Het is dit nog des te meer, omdat zij wegens hunne samengestelde artsenijvoorschriften van het gelijke voorrecht geen gebruik zouden kunnen maken en allerminst, om dat kosteloos te kunnen doen, zooals de homoeopathen. Het is niet de schuld van deze laatsten, dat de heerschende artsenijgeneeskunst het haren volgelingen onmogelijk maakt, om zelf de artsenijen te kunnen afleveren.

Bij den vooruitgang, de uitbreiding en meerdere waar-

deering der Homoeopathie, hebben hare tegenstanders, ofschoon hun verzet tegen genoemd schijnbaar voorrecht blijft bestaan, toch ingezien met haar te moeten rekenen. Dientengevolge houden thans zeer vele allopathische apotheken er ook goed voorziene hom. depots op na en kunnen bij goeden wil de verlangde middelen afleveren. Daarvoor is echter noodig dat de hom. middelen in een bijzondere, van de gewone apotheek afgesloten ruimte geplaatst en door een opzettelijk aangestelden assistent of assistente afgegeven worden, welke persoon niet met andere dikwijls sterk riekende of vergiftige allopath. medicijnen in aanraking komt. Daarenboven bestaan er ook meer uitsluitend homoeopathische apotheken, die aan de behoeften van de artsen in alle bijzonderheden kunnen voldoen en wier eigenaars met die geneeswijze zelf ook ingenomen zijn. Onder de homoeopathische artsen zijn er velen, die slechts de lagere, nog voor onderzoek vatbare, lagere stofelijke, artsenijdoseringen en anderen, die hoofdzakelijk de zeer hooge, niet te controleren, onstoffelijke toepassen. De eerste kunnen zich eerder vereenigen en doen het ook feitelijk met het voorschrijven van hunne artsenijen uit hun welbekende en vertrouwen verdienende apotheken, terwijl de laatsten zich met alle kracht, van hun standpunt terecht, tegen deze wijze van doen verzetten. Uit alles blijkt, dat de eenige weg, waardoor aan de verschillende eischen van voor- en tegenstanders het best voldaan zou kunnen worden, deze is, dat het wettig recht, om artsenijen zelf aan de zieken kosteloos te mogen afgeven, aan alle geneeskundigen, tot welke richting zij ook behooren, verleend worde. Dan kon ieder arts, zonder er toe verplicht te zijn, voor zooverre het hem mogelijk en noodig schijnt, in gegeven gevallen van dat recht gebruik maken in het belang der zieken, zoowel als dat van hem zelf. Moge het hoe eer hoe liever tot algemeene invoering van zoodanige bepaling komen, opdat deze ergerlijke, het gezag der artsen ontsierende strijd over deze kwestie een eind neme!

D^r. F. W. O. K.

UIT DE BUITENLANDSCHE VAKPERS.

De *Leipziger Populäre Zeitschrift für Homöopathie* opent haren 41sten jaargang met een artikel van Dr. G. SIEFFERT te Parijs, waarin hij ervaringen uit zijne praktijk meedeelt.

De homoeopathische schrijvers zijn eenstemmig in hun gunstig oordeel over kwikzilverpreparaten, met name *Mercurius corrosivus*, bij etteringsprocessen. Burt sluit er zich bij aan, maar bepleit bij keel- en amandelontsteking een nieuwe plaatselijke behandeling, ter vervanging van de inwendige. Om de ettering van de amandelen te stuiten werkt niets beter dan het bestrijken van de zieke plaats met *Mercurius corrosivus* D¹, zegt hij. Twee of drie bevochtigingen met het penseel brengen in een halven dag genezing te weeg. De uitwerking ervan is zoo snel, dat niemand, die de behandeling niet beproefd heeft, er aan zou gelooven.

Dr. SIEFFERT kan zijn verklaring bevestigen. Onlangs kwam een man van 30 jaar van buiten bij hem met een sterke ettering rechts om de amandelen heen. Zijn huisdokter had hem naar Parijs gestuurd, om zich te laten opereeren, daar hij bang was voor kanker. (De moeder van den patiënt was eenige jaren geleden aan lever-

kanker bezweken.) SIEFFERT ried hem, nog eenigen tijd met de operatie te wachten. *Silicea* D⁶, dagelijks 4 × 8 druppels, bracht in tien dagen geen beterschap. Daarop paste SIEFFERT plaatselijke behandeling met *Mercurius corrosivus* toe. Acht dagen later schreef de patiënt hem: „Na drie dagen had alle ettering reeds opgehouden, en dadelijk daarop heb ik de behandeling gestaakt. Ik kan nu zonder pijn eten en drinken wat ik wil.” Nu zijn drie maanden voorbij, en eenige dagen geleden berichtte de patiënt, dat er geen spoor van de aandoening meer bestond.

Een tweede geval uit SIEFFERT'S praktijk betreft genezing van pijn in een amputatie-stomp. Een man van vijftig jaar, wien men om een tumor albus een derde van het linkerbeen had afgezet, kreeg kort daarna, toen de wond goed geheeld was, hevige pijnen in den stomp. Hij kon dientengevolge noch een houten been noch een ander toestel aandoen. Bij onderzoek vertoonde het litteken niets verdachts. De man was buitengewoon overstuurd, en daaruit concludeerde S., dat de uiteinden van de zenuwen in het litteken ingesloten en gedrukt werden. S. dacht aan *Hypericum perforatum*, dat bij het zenuwstelsel dezelfde rol speelt als *Arnica* bij de spieren, en schreef daarom lauwe omslagen met de stamtinctuur van *Hypericum* voor, 1 deel op 20 deelen water. De toestand beterde gaandeweg. Een week later was de pijn tamelijk wel dragelijk geworden. Maar de zenuwoverspanning wilde niet verdwijnen. Daarom liet S., naast de plaatselijke behandeling, nog *Coffea* D¹², elken dag 2 druppels, innemen. Na eenige dagen beterschap. In vier weken zijn alle klachten verdwenen. Dit geval is vooral belangwekkend, omdat de patiënt zich vergeefs tot een chirurg en andere allopathische dokters om hulp had gewend.

In een derde geval heeft *Apis* de hoofdrol gespeeld. Het betrof een vrouw van 28 jaar, bij wie twee jaar geleden de linker eierstok was weggenomen. Na twee jaren kreeg zij in het onderlijf, rechts van de baarmoeder, dezelfde doffe pijn terug. De pijn kwam bij aanvallen en werd erger bij elke inspanning, tijdens de menstruatie enz. De patiënte vermagerde en werd droefgeestig, zoodat zij reeds tot een tweede operatie besloten had. *Apis* D², 's ochtends en 's avonds een druppel, en uitwendige Priessnitz-omslagen op de pijnlijke buikstreek met *Apis* D¹, 20 druppels, bracht genezing. Na veertien dagen was de toestand zoodanig veranderd, dat de jonge vrouw niets meer van een operatie wilde weten. Na een maand volledig herstel. Sedert zes maanden is van geen pijn of wat ook meer sprake.

Dr. M. BOJANUS te Moskou geeft een vervolg van zijn vertaling van beschouwingen van Dr. DUKOF te Poltawa over de *noodzakelijkheid tot hervorming van de tegenwoordige geneeskundige opleiding* aan de Russische hogescholen. Dukof geeselt het nihilisme van de doctrinaire geneesmiddelleer. Het Royal College van geneesheeren te Londen heeft pharmacologie tot een „volmaakt overbodige geneeskundige hulpwetenschap” verklaard; E. Kotlijar, hoogleeraar in de geneesmiddelleer te Petersburg, beweert dat „de hedendaagsche geneesmiddelleer zich in een treurigen, geheel onnatuurlijken toestand bevindt, daar zij voor den praktiseerenden geneesheer een bijna volkomen overbodige wetenschap is” en zegt, „dat het tot nu toe niet eens als zeker is uitgemaakt, wat men eigenlijk onder „pharmacologie” en onder een „geneesmiddel” te verstaan heeft.” En zoo zijn er meer uitspraken, die de

machteloosheid van de officiële geneesmiddelleer aantoonen.

Dr. PAUL KLIEN te Leipzig vertelt in een geïllustreerd opstel hoe *graphit* in de groeven op Ceylon gevonden, gereinigd en gesorteerd wordt, en beschrijft in het kort de genezende eigenschappen ervan.

Dr. Weinhold, zoo verhaalt Hahnemann, is het eerst op het denkbeeld gekomen, om het als geneesmiddel te gebruiken, nadat hij op een reis in Italië gezien had, dat werklieden in een spiegelfabriek te Venetië het inwendig gebruikten om huiduitslag weg te krijgen. Hij volgde hun voorbeeld en beschreef de uitkomst in zijn boekje: „Der Graphit als Heilmittel gegen die Flechten,” Meissen 1812. Hij liet het uitwendig met speeksel of vet toepassen of het in den vorm van zalf insmeren of mengde het in de stof voor een pleister. Inwendig gaf hij Graphites tot een drachme (1.6 gram) per dag, als likkepot of in pillen, niet zonder goeden uitslag in verscheidene gevallen.

Graphites ontwikkelt echter zijne genezende kracht pas in hooge potenties. Het past meer voor chronische dan voor acute aandoeningen, vooral bij het vrouwelijk geslacht. Het werkt voornamelijk op lymfsvaten en klieren, ook op de uitwendige huid. Het is wel het *Sulfur* van het vrouwelijke geslacht genoemd.

Tegen *homoeopathische polypharmacie*, het dooreenmengen van enkelvoudige geneesmiddelen, richt zich een artikel van den bovengenoemden Dr. SIEFFERT, dat uit *l' Art Médicale* van 1904 vertaald is.

De nieuwe weg van polypharmacie, dien sommige jonge homoeopathen bewandelen, is niet anders dan een terugkeer tot de allopathische dwalingen. JOUSSET heeft terecht gezegd: „Er zijn geen middelen, die werkelijk andere geneesmiddelen ondersteunen (adjuvantia), en de bijzondere eigenschap van het corrigens (smaakverbeterend middel) is enkel een onderstelling. Daarom gaat het er tegenwoordig heen, dat de door Hahnemann opgestelde regel, om maar een enkel middel op eenmaal voor te schrijven, hoe langer hoe meer algemeen erkend wordt.” SIEFFERT haalt een homoeopathisch voorschrift aan, dat op het Theriak, het vermaarde tegengift der oudheid, — een likkepot van zeventig middelen — lijkt. Het luidt als volgt: Ammonium carbon. 3, 6 droppels; Coccus cact. 3, 6 droppels; Tartarus emet. III, 0.4 centigram; Sambucus 3, 15 droppels; Lobelia 3, 10 droppels; Ipecacuanha 3, 6 droppels; Nux vomica 3, 3 droppels; Spongia III, 0.2 centigram; Stannum III, 0.2 centigram; Lachesis 6, 3 droppels; Aqua destillata, 200 gram.

De homoeopathie heeft sedert Hahnemann groote vorderingen gemaakt. Amerikaansche geneesheeren hebben nieuwe middelen ingevoerd, die vooraf niet op gezonde menschen beproefd waren. Wij bedienen er ons van, omdat de klinische ervaring hun werkzaamheid aangetoond heeft. Eindelijk komt het voor, dat wij van de allopathen soms eenvoudige of samengestelde middelen overnemen, aangaande welker eigenschappen de kliniek geen twijfel laat. Maar nooit passen wij deze middelen met andere gemengd toe, omdat dit een principiële dwaling zou zijn, een terzijdestelling van het, om zoo te zeggen, onaantastbare dogma, zonder hetwelk er geen homoeopathie meer bestaat.

In een artikel in de „Pacific Coast Journal of Hom.,” door de „Populäre” vertaald, vestigt Dr. WILLIAM BÖRCKE de aandacht op eenige middelen, die hij bij klierzwellingen met goed gevolg gebruikt heeft. Bovenaan plaatst hij

*Conium D*⁶⁶, dat volgens hem een betrouwbare en wonderbaarlijke uitwerking heeft. *Conium* past vooral bij verzwakte personen, indien de neiging tot klierverharding duidelijk aanwezig is. De klieren zijn geïnfilteerd en verhard, en de infiltratie breidt zich uit tot het omliggende celweefsel. *Conium* is vooral van nut na brandwonden. Dikwijls zijn de klieren niet pijnlijk, maar stekende pijn, als van een pennemes, zijn een aanwijzing voor *Conium*.

Lapis albus bezit ook een opmerkelijken invloed, maar men moet het in sterkere giften toedienen, bv. als VI. Het brengt zeer snel verettering van de klieren te weeg, nadat zij maanden lang aan andere behandelingen weerstand hebben geboden. Het heeft een duidelijke uitwerking op de *schildklier*. Vandaar dat het bij kropgezwel wordt toegepast en zeer nuttig is bij zwelling en verharding van de halsklieren. Het middel oefent meer invloed op het celweefsel in den omtrek dan op het klierweefsel zelf en werkt beter, wanneer de klier nog een bepaalde mate van soepelheid bezit, dan wanneer zij steenhard is. In het laatste geval gebruikt men beter *Conium*, *Calcarea fluor.*, *Carbo anim.* of *Cistus*. Geeuwhonger en bloedeloosheid zijn goede aanwijzingen voor het kiezen van *Lapis albus*. *Baryta*, zoowel *Baryta jodata* als *muriatica*, is ook een groot kliermiddel. Het heeft een even groot opsloringsvermogen als *Jod.*, maar dit laatste past meer bij geringe vergroting van de klieren en van het bindweefsel, terwijl *Baryta*, en wel vooral *Bar. mur.*, bij steenharde klieren dienstig is. *Calcarea fluorica* is (als XII) eveneens nuttig bij verhardingen van allerlei aard, wanneer de patiënt minder goed is bij vochtig weer en beter door warme luchtstroomen en wrijven van de aangedane deelen.

LAUROCERASUS.

DE ALGEMEENE VERGADERING.

De 24ste Algemeene vergadering der Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie, op Woensdag 27 April 11. gehouden te Rotterdam, werd bijgewoond door 25 leden, waaronder 6 leden van het Hoofdbestuur; verder waren, behalve 1 belangstellende, enkele vertegenwoordigers der Pers aanwezig.

Nadat de Voorzitter met een welkomstwoord tot de aanwezigen de vergadering heeft geopend, verkrijgt de heer H. van Roijen, Voorz. der afd. Rotterdam, het woord, om namens genoemde afdeling zijn groote ingenomenheid uit te spreken voor de eer aan Rotterdam bewezen; spr. herinnert er aan, dat hier 50 jaren geleden de eerste homoeop. kliniek is opgericht, en dat ook het eerste Nederlandsch Homoeopathisch tijdschrift in Rotterdam het licht zag. Hij herdenkt met groote waardeering de Rotterdamsche pioniers, en roept op zijn beurt allen aanwezigen een hartelijk „welkom” toe.

De notulen der vorige jaarvergadering worden voorgelezen en goedgekeurd, waarop de Voorzitter zijn gewoon jaarlijksch Verslag uitbrengt omtrent den toestand en de werkzaamheden der Vereeniging. De verwachting, ten vorigen jare in het verslag uitgesproken, zegt spr., is verwezenlijkt, daar de H.H. P. Samsom en J. G. van Es zich als homoeop. geneesheeren hebben gevestigd, resp. te Hilversum en Leiden, terwijl de heer A. Boerma, die in het Noorden van ons land als allopath. geneesheer reeds verscheidene jaren praktiseerde, na ernstige studie en

voorbereiding, eerst te Utrecht, daarna in het Buitenland, zich als homoeop. arts in Den Haag gevestigd heeft, en thans ook ter vergadering aanwezig is.

De heer C. E. van Veen, sedert 15 Jan. 1909 werkzaam als agent der Vereeniging, heeft eervol ontslag gevraagd en verkregen, terwijl het H.B. nog niet geslaagd is in zijne pogingen om een geschikt opvolger te vinden.

Aan de N. V. Homoeopathisch Ziekenhuis werd op grond van het op de vorige jaarvergadering met algemeene stemmen aangenomen voorstel van het H. B. een bedrag van f 973.55¹/₂, toegekend tot dekking van het tekort over het jaar 1908; dit bedrag zal hoogstwaarschijnlijk voor het nu afgelopen jaar ca. f 300.— hooger zijn, wat voor het H. B. geen beletsel zal zijn, om ook dit tekort aan te zuiveren met het oog op de groote beteekenis van een Hom. Ziekenhuis voor de bevordering van den bloei der Homoeopathie.

Namens de commissie voor het nazien der Rek. en Verantw. v/d. Penningmeester, brengt de heer C. G. Verploet rapport uit, en wordt de Penningm. onder dankzegging voor zijn beheer gedechargeerd. Het voorstel van den Voorzitter om de vorige commissieleden opnieuw te benoemen voor den dienst 1910 wordt unaniem aangenomen. Bij de stemming voor 3 leden van het H.B. worden de beide aftredende leden, de H. H. Dr. N. A. J. Voorhoeve en J. I. A. B. van Roijen met overgroote meerderheid herkozen, terwijl in plaats van den heer D. J. R. Jordens benoemd wordt de heer F. L. Duymaer van Twist.

Hierop geeft de Voorz. het woord aan den heer J. I. A. B. van Roijen, geneesheer-direct. v/h. Homoeop. Zieken-

huis te Utrecht, die in een boeiende voordracht onder het motto: „Nu of Nooit!” nagaat, wat gedurende de laatste vijf jaren verricht is, om te komen tot de oprichting van een eigen Ziekenhuis, en thans kan mededeelen, dat drie vermogende voorstanders der Hom. zich verbonden hebben gezamenlijk een bedrag van f 100.000 te storten, onder voorwaarde, dat de overige f 150.000, die noodig zijn voor de uitvoering der plannen, vóór Mei 1911 bij elkander gebracht zijn. Spreker eindigt met een krachtige opwekking, gericht tot alle aanwezigen, en in de eerste plaats tot de geneesheeren, om met alle geoorloofde middelen mede te werken tot bereiking van het ideaal: Een zelfstandig homoeopathisch Ziekenhuis onder eigen beheer!

Als plaats van bijeenkomst voor de e. v. algemeene vergadering wordt op voorstel van den Voorzitter 's-Gravenhage aangewezen, waar dan bij die gelegenheid zoo mogelijk een bazar zal worden gehouden ten voordeele van het op te richten Ziekenhuis.

Na de gewone omvraag wordt de vergadering door den Voorzitter gesloten.

BEANTWOORDING VAN VRAGEN.

De H. te M. — Een losse nier ontstaat door verslapping der banden, waaraan dit orgaan bevestigd is. Gevaarlijk is dit ongemak volstrekt niet, maar wel lastig. Reden om bevreesd te zijn voor een nieraandoening is er evenmin. Geneesmiddelen er tegen in te nemen, baat niet. Het best is een buikband te dragen, zooals uw geneesheer u heeft aanbevolen.

Z. te B. — Uwe vragen zijn tot ons leedwezen niet vatbaar voor een beantwoording in ons blad. Het hangt er geheel van af, op welke wijze een bepaald orgaan van plaats veranderd is, om te kunnen zeggen, welke bezwaren daardoor ontstaan.

D^r. N. A. J. V.

ADVERTENTIËN.

In een klein net **Bur-gergezin** te **Haarlem** bestaat gelegenheid voor trouwe zorg en opvoeding van een zwak of Moederloos kindje. (10)
Br. onder lett. A aan het bureau van dit Blad.

HOMOEOPATHISCHE APOTHEEK ZWOLLE.
Uitsluitend Origineele verpakking.
van Schwabe en Voorhoeve
G. B. J. DE BARBANSON APOTHEKER, (10)
BETHLEHEMSCH KERKPLEIN.

Mededeeling.

Bij dezen berichten wij, dat van af 1 MAART bij de firma **KERKHOFF & Co., Apothekers, Leidschestr. 77, AMSTERDAM,** het hoofddepôt onzer homoeopathische geneesmiddelen voor deze stad gevestigd is.

Homoeopathische Apotheek,
C. Th. VOORHOEVE,
's-GRAVENHAGE. (50)

A. DE GROOT, Arts,
verhuist 1 Mei naar **Stationstraat 3 — UTRECHT.**

De macht van het kleine
--: Onze strijd tegen de kleinste levende wezens.
Vrij bewerkt naar **Prof. E. SCHWALBE** DOOR **Dr. P. G. BUEKERS.**
Met 66 gekleurde en ongekleurde figuren.
Geb. f 1.75. Ing. f 1.25.

Oordeel der pers:
Het is een bevattelijk geschreven, wetenschappelijke verhandeling, die den stand van onze tegenwoordige kennis aangaande de kleinste levende wezens, die oensdeels ons bestaan bedreigen, anderdeels het helpen onderhouden, uitnemend weergeeft. Zes-en-zestig goede afbeeldingen verleenlen het boekje een bijzondere waarde.
N. Rott. Crt., 6 Jan. '10.
Uitg. van **W. J. Tieme & Cie te Zutphen.** (25)

Homoeopathische Apotheek
BEKER & Co.
Zomerhofstraat 4, **ROTTERDAM.**
Telefoon 2478. (10)
Geneesmiddelen van **Dr. WILLMAR SCHWABE.**

Zee en Dennen.
Uitstekend **PENSION** te **ERMELO** op de Veluwe, groote tuin, 10 minuten afstand v/h. station, in de onmiddellijke nabijheid v. h. dennenbosch.
Vraagt conditiën (welke zeer billijk zijn) voor kort of langer verblijf.
Gez. BOKHORST, (15)
Horsterweg, **ERMELO (Veluwe).**

Homoeop. Geneesmiddelen van **Dr. Willmar Schwabe** in origineele verpakking verkrijgbaar bij (10) **de firma D. DE ROOIJ,** Apotheek **UTRECHT,** Oudegracht (Smeebr.) 115.

Christelijk Tehuis voor Kinderen.
Voor kinderen, wier ouders elders moeten vertoeven of om andere redenen een tehuis behoeven, bestaat uitnemende gelegenheid te **APELDOORN, Boschweg A 929.**
Mej. E. en J. DOORN.
Informatiën geeft gaarne **Ds. Js. v. d. Linden,** **Den Haag.** (15)

Fleschjes voor Homoeop. - **MIDDELEN** - in iedere grootte en vorm, wit of geel glas, fijn uitgevoerd en op wensch zuiver gereinigd, worden geleverd door de fabriek van (10) **E. P. HAHMANN, BARMEN (Rheinland).**

HOMOEOPATHISCHE GENEESMIDDELEN
van **Dr. Willmar Schwabe** te **Leipzig,** en **C. Th. Voorhoeve, Den Haag.** verkrijgbaar bij (20) **HERDINGH en BLANKEN, Apothekers.**
TEL. No. 502.
Hoogewoerd 143 — LEIDEN.

Homoeopathische Apotheek, C. TH. VOORHOEVE, Den Haag. Frederik Hendriklaan 72.

Eenige inrichting in Nederland, die uitsluitend dient tot het bereiden van Homoeopathische geneesmiddelen. Eigen bereiding van Stamtkinturen, verdunningen, verwrijvingen en korrels.

HUISAPOTHEKEN.

Ook verkrijgbaar bij de volgende Apothekers:

AMSTERDAM	Kerkhoff & Co., Leidschestraat 77.	LEIDEN	M. Boekwijt, Vischmarkt.
"	L. Warmolts, Vijzelstraat 130.	"	D. J. v. Driesum, Lange Mare 76.
APELDOORN	J. A. Roelse.	"	Herdingh & Blanken, Hoogewoerd.
"	G. J. Romijn & Zn., Hofapotheek.	MIDDELBURG	J. W. v. d. Garde.
DELFT	Hanssen & Nijdam.	ROTTERDAM	Beker & Berghuys, Mathenesserlaan 400.
DORDRECHT	K. G. W. de Bosson.	"	Jurrewitz & Co., Schiedamsche singel 1.
"	J. Romijn Bzn., „de Rozijnkorf."	"	Dr. W. van Rijn, Provenierssingel 85a.
GORINCHEM	P. A. Suerhoff & Zn.	SCHEVENINGEN	M. den Heyer, Keizerstraat.
DEN HAAG	J. J. Hofman, Schenkweg.	TER NEUZEN	E. H. T. van Borssum Waalkes.
"	J. A. van Tooren, Regentesselaan 105.	UTRECHT	J. Ruys, Oude Gracht.
"	Vrijdag-Zijnen, Ged. Burgwal.	"	Viel & Van Dijk, Korte Jansstraat.
HAAARLEM	Begeman & Sneljens, Jansstraat.	VLAARDINGEN	J. Backer.
HILVERSUM	Alle apothekers.	ZWOLLE	G. B. J. de Barbanson. (100)
KAMPEN	W. L. Woutersen.	"	P. J. A. J. Meulemeester.

Homoeopathische Apotheek

Firma J. VIEL en VAN DIJK
UTRECHT, Korte Jansstraat.

Ook verkrijgbaar de geneesmiddelen in origineele verpakking van

Dr. WILLMAR SCHWABE
en Apotheeker VOORHOEVE. (20)

Homoeop. Apotheek.

J. H. ZINDLER Jr.,
's-Gravendijkwal 283
ROTTERDAM.

Telef. Interc. 4114.
Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe, desgewenscht ook in origineele verpakking. (10)

Homoeopathische Apotheken te Arnhem.

MIEDEMA en VAN AALST,
Roggestraat 3,
A. SPRUIT, firma B. Miedema,
Steenstraat 49. (20)

Homoeop. Apotheek.

Wed. Bulterman & Cohen

Hoogstraat 237,
hoek der Stadhuissteeg.

ROTTERDAM.

Interc. Telefoon No. 2306. (10)

Homoeop. Apotheek Firma HERTSTEIN

Goudsche straat 40a,
hoek Meermaansstraat,
(10) ROTTERDAM.

Telefoon interc. 3933.
Geneesmiddelen van
Dr. Willmar Schwabe.

AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND

heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek, doch ze niet in depôt heb.

's-GRAVENHAGE, 22 Ged. Burgwal. **Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen.**

Hoogachtend, (30)
Homoeopathische Geneesmiddelen van Apoth. C. Th. VOORHOEVE in origineele verpakking.

Centrale Homoeopathische Apotheek van Dr. Willmar Schwabe, Leipzig.

(De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)
Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, Moedertincturen, vloeibare verdunningen, korrels en gecombineerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAKKINGEN, voorzien van nevenstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz. enz.

Gevestigd voor Holland in de HERTEN-APOTHEEK te ZAANDAM,
Eigenaar F. VAN DIJK Jzn., Pharm. Doct.^r Apoth.

Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te:

Amsterdam	apotheek van J. Warmolts, Vijzelstraat 130.	Haarlem	apotheek van Firma v. Tubergen, Gr. Houtstr. 141.
"	G. Schipper, Weesperzijde.	Harlingen	Mevr. Wed. Snijder.
Alkmaar	J. Sol, Rozegracht, Volksapoth.	"	" de Vries.
Apeldoorn	Firma Schouten & Co.	Heerenveen	M. Bouma Lzn.
"	J. A. Roelse.	Hilversum	Van Heemskerck Düker.
Arnhem	G. J. Romijn & Zn.	"	Groeneveld.
Assen	Oranjeapotheek Bakkerstr. 68A (B. Cohen).	"	de Vries.
"	apotheek van R. Karsten.	Leeuwarden	Brouwer.
"	E. Lambers.	"	J. Feteris.
"	R. v. d. Klip Rz.	"	C. Sonnega, Tweebakmarkt 28/30.
Baarn	D. Bierhaaider, Nieuwstraat.	"	S. Tromp Visser.
"	Dr. J. P. Land.	"	Uffelle.
Beverwijk	apotheek van A. A. Donker.	"	C. J. de Vogel, firma T. W. v. d.
"	Mej. A. Sepp.	"	Meulen, Nieuwstad K 69.
Breda	A. J. B. Heidema, Wilhelminastr. 2.	Leiden	J. G. A. Blanken, Hoogewoerd.
Delft	S. J. Fischer.	"	Boekweit, Vischmarkt.
"	Haagsche Apotheek, Binnenwatersloot 24.	"	D. J. van Driesum, Mare,
Doetinchem	apotheek van B. ten Bruggen Cate.	Maassluis	H. Bogtstra.
Dordrecht	„de Rozijnkorf“, J. Romijn Bzn.	"	J. Dienske.
Enschede	van F. Bergema.	Makkum	Heckman. (200)
"	C. J. Snuij.	Meppel	L. Knoppers.
Franecker	L. F. de Klerk.	Middelburg	J. W. v. d. Garde.
Goes	L. La Porte.	Nijmegen	Firma Moeys & Co.
Gorinchem	Poels & Boot	Rotterdam	Beker & Co., Zomerhofstraat 4.
"	Gallée, firma P. A. Suerhoff & Zn.	"	C. de Groot, Goudsche straat 88.
Gouda	E. Grendel.	"	G. A. Kal, Goudsche singel.
"	A. Latenstein.	"	C. M. Meerburg, Pomp. b. sing. 81.
"	P. Weijer.	"	Dr. P. J. Schieveen Borgman,
Groningen	S. Smeding Szn., A-Kerkhof 17.	"	Mosseltrap 2.
Den Haag	Firma v. d. Mheen, De Riemerstr.	"	J. H. Zindler Jr., 's Gravend. w. 288.
"	„De Archipel“ R. R. Nauta, Javastr. 49.	Utrecht	J. Ruys.
"	J. Visser & Zn. (Apotheeker	Velp bij Arnhem	Viel & Van Dijk.
"	J. BLOMBERG Jr.) Spui 84.	Vlaardingen	C. Koek.
Haarlem	van Selms, 2e Adelheidstraat.	"	J. Bakker.
"	Begeman & Sneljens, Janstr. 27.	Vlissingen	P. Walrave, firma J. M. Zemschs.
"	R. Duym, Keizerstraat 6.	Weesp	C. G. Baert, Ritthemsche Markt F 189.
"	J. M. Gerrits, Kleverparkweg.	"	T. S. v. d. Ley.
"	Firma van Hees, } Kleine	Zelst	N. A. Ballintijn.
"	A. P. C. Numan van Son, } Houtstr. 57.	Zutphen	H. W. A. Behrens, Houtmarkt 73.
"	van D. L. Keur, Zijlstraat 87.	"	Dr. J. Oudenampsen, Overwolv.
"	Th. A. Klinkhamer, Koninginnew. 69.	Zwolle	G. B. J. de Barbanson.
"	C. G. Loomeyer & Zoon.	"	L. J. v. d. Veen, fa. Camp. v. Oort.
"	Mons & Grijseels, Lange Veerstr. 16.	"	"

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Onder Hoofdredactie van: Dr N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

Met medewerking van de Heeren: P. L. VAN DER HARST, arts, Almen; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; J. MIEG, arts, Haarlem
Dr D. K. MUNTING JR., Amsterdam; W. ROLVINK, arts, Arnhem; J. I. A. B. VAN ROIJEN, arts, Utrecht;
Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

ABONNEMENTSPRIJS:	ADVERTENTIEPRIJS:
Per jaargang, franco per post f 1.25	Van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents :: :: ::
Voor het Buitenland, alleen bij vooruitbetaling - 1.40	Bij abonnement tegen verlaagd tarief, dat op aanvraag
Afzonderlijke nummers - .12 ^{1/2}	verkrijgbaar is. :: :: :: :: :: :: :: :: :: :: ::
Adres voor de Redactie : :: :: :: :: ::	Adres voor de Administratie : :: :: :: :: ::
CÈLEBESSTRAAT 93 — DEN HAAG.	LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

HET AUTEURSRECHT OP DEN INHOUD VAN DIT BLAD WORDT VERZEKERD VOLGENS DE WET VAN 28 JUNI 1881 (STBL. N° 124).

INHOUD: De twee voorwaarden. — Uit de praktijk van een geneesheer. (III.) — Leekenpraktijk — een gevaar. — Onze voornaamste geneesmiddelen. — Gedachten ter zake van het Homoeop. Ziekenhuis. — Kijkjes op geneeskundig gebied. — Beantwoording van vragen. — Homoeopathisch Ziekenhuis. — Advertentiën.

Hebt gij het inteekenbiljet reeds ingevuld?

DE TWEE VOORWAARDEN.

Over de beide voorwaarden, waaraan door drie warme voorstanders der Homoeopathie de schenking van de kapitale som van f 100.000 voor den bouw van het **Eerste Homoeopathische Ziekenhuis** gebonden is, werd reeds veel in den lande gesproken. Vooral over de *tweede* voorwaarde. Velen juichen deze voorwaarde, die daarin bestaat, dat het verplegend personeel verklaart den Bijbel als Gods Woord te beschouwen, van heeler harte toe; sommigen evenwel meenen, dat door deze bepaling afbreuk gedaan wordt aan de neutraliteit eener ziekeninrichting, die gedeeltelijk ook met de hulp van hen, die den Bijbel niet als zoodanig beschouwen, te kort gedaan wordt.

De Raad van Beheer,* die, zooals bekend genoeg is, volstrekt niet alleen uit personen van een bepaalde richting bestaat, was evenwel niet van deze meening, en wel voornamelijk om deze reden, dat deze voorwaarde zich alleen bepaalde tot de verpleegsters (resp. verplegers), terwijl noch ten opzichte van het overig personeel, noch ook ten opzichte van den geneesheer-directeur of zijne ev. te benoemen assistenten over eenige beperkende bepaling gesproken werd.

Buitendien was de genoemde voorwaarde zoo algemeen mogelijk. Er werd toch geenszins geëischt, dat de verpleegsters tot een bepaald kerkgenootschap zouden behooren, maar dat zij, geloovende in den Bijbel als Gods Woord, daaruit aan de aan hunne verpleging toevertrouwde zieken zouden mogen voorlezen, terwijl het daarbij geenszins in de bedoeling van de schenkers lag, dat daarbij eenige pressie op de patiënten zou worden uitgeoefend.

Om die reden werden de voorwaarden door *al* de leden van den Raad van Beheer aanvaard, onder dien verstande dat een Algemeene Vergadering van aandeelhouders het voorstel zou goedkeuren. Op de daarop uitgeschreven Alg. Verg. van aandeelhouders, die vooraf in kennis waren gesteld van een „belangrijke toezegging voor den bouw van een eigen Ziekenhuis,” en van de behandeling der voorwaarden aan die „toezegging verbonden,” was een voldoende aantal aandelen vertegenwoordigd, om tot stemming te kunnen overgaan, en werd toen eveneens met *algemeene* stemmen besloten, beide voorwaarden te aanvaarden.

Wanneer men nu ten slotte bedenkt, dat op de Homoeopathische afdeling in het Diaconessenhuis te Utrecht eveneens verpleegd wordt door verpleegsters (diaconessen) die den Bijbel als Gods Woord beschouwen, en er dus bij de oprichting van een eigen Ziekenhuis feitelijk niets verandert, dan begrijpt men niet, hoe b.v. onze geachte medewerker, die in ditzelfde nummer zijne bezwaren ontwikkelt, zeggen kan, dat hun, „die tot de stichting van een Homoeopathisch Ziekenhuis ter wille van den vooruitgang en van de vermeerdering van het gezag onzer geneeswijze wilden medehelpen”, als het ware „geïnsinueerd wordt, dit onder de genoemde voorwaarde gedaan te hebben.” In de Homoeopathische afdeling werden de zieken, die zich daar lieten opnemen, reeds verpleegd door verpleegsters van christelijken geest; in het eigen Hom. Ziekenhuis zal dit zoo blijven.

Er is noch door den Raad van Beheer iets anders voor-

Over vijanden der Homoeopathie.

Al licht zouden de lezers hiervan kunnen zeggen: „wat moet dat?” Deze vijanden kennen wij reeds lang, en ook gij hebt vaak genoeg er van gesproken, dat schijnt ons oud nieuws te zijn. Maar neen, waarde lezer, gij vergist u, ik zal hier niets zeggen van de ons allen bekende vijanden, de zoogenaamde allopathen. Al hebben zij de Homoeopathie van den beginne af veel kwaad gedaan, toch hebben zij door hunne laakbare gedragslijn, door over iets te oordeelen, wat zij vroeger in het geheel niet kenden en zelfs ook thans nog meestal vrij gebrekkig kennen, hun eigen zaak bedorven. Hun eigen fouten zijn in den strijd ook voor den blinde zichtbaar geworden en hebben, al is het tegen wil en dank, voor ons en onze grondslagen reclame gemaakt.

Door hun tegenstand zijn wij op eigen tekortkomingen opmerkelijk geworden en streven tot op den huidigen dag er naar, ons van deze te ontdoen. Als wij precies de rekening met de allopathen konden opmaken, dan zou misschien zelfs blijken, dat zij ons door hun blinden ijver even veel, zoo niet meer goed dan kwaad gedaan hebben. Van hen, die *willens* onze vijanden waren en zijn, zal ik dan ook hier niet verder spreken, maar wel van de onbewusten, d. w. z. van hen op wie het oude woord van toepassing is: „Behoed mij voor mijn vrienden, voor mijne vijanden kan ik het mijzelf doen!”

Ja, het zijn de homoeopathen zelf, die, beziel met de bedoeling onze genees-methode te verbeteren en te volmaken, juist het tegenovergestelde bereiken, door aan haar grondslagen een beteekenis en een draagkracht te willen geven, die er niet in opgesloten liggen.

Het is in de eerste plaats de grondstelling der gelijksoortigheid, die in dit opzicht in aanmerking komt. Deze toch wordt veelal in haar waarde overschat, door haar als algemeene *geneeswet* te beschouwen, hetgeen zij niet is. Immers zij wijst slechts den door de natuur voorgeschreven weg aan, om het middel te vinden, hetwelk in een gegeven geval genezing zou *kunnen* brengen, maar geenszins het zekere geneesmiddel. Tal van ziekten toch zijn ongeneeslijk, of worden het door bijomstandigheden, andere komen op geheel andere wijze, door zeer verschillende hulpmiddelen en toepassingen, tot herstel en liggen buiten het gebied van de gelijksoortigheidswet. Aan deze, die dus een wet van aanwijzing, niet van genezing is, de laatste beteekenis toe te kennen, is een misverstand, hetwelk het vertrouwen in de Homoeopathie benadeelen moet.

Vervolgens doen ook *die* vrienden der Homoeopathie haar meer kwaad dan goed, die nog zeer gebrekkig beproefde artsenijen, op enkele waarnemingen af, aanbevelen, want de praktijk wordt er moeilijker en onzekerder door. Tot de gelijke, ongewenschte uitkomst leidt de lichtvaardigheid, waarmede, zonder voldoende toepassing van kritiek, genezingen, die *na* een gegeven artsenij ingetreden zijn, als *door* deze verkregen, beoordeeld worden. Dat is het oude „post hoc, ergo propter hoc” (daarna dus daardoor).

In deze afdeling van twijfelachtige uitkomsten, waaraan de Homoeopathie tot haar schade nog al rijk is, behooren ook de waargenomen genezingen na toegediende hoogverdunde artsenijen. Zij zijn, ofschoon zij als somtijds zeer treffende feiten vaststaan, toch ten eenenmale onaan-

nemelijk, omdat de vermeende oorzaak er van, de artsenij, volstrekt ontbreekt, althans door geen wetenschappelijk hulpmiddel herkenbaar en in de geheele natuur zonder voorbeeld is. Niemand bijna kan van een 200ste centesimale verdunning eener artsenij of van hetgeen er nog in werkzaam zou moeten zijn, zich ook maar de flauwste voorstelling maken, en toch zijn er artsen genoeg, die van haar geneeskracht ten volle overtuigd zijn. In plaats van te bedenken, dat de menschelijke geest alles wat hij bezit en waarmede hij nuttig en met recht werken kan, uitsluitend door de zintuigelijke waarnemingen der menschen in de millioenen van jaren uit het verleden ontvangen heeft, geven zij gehoor aan hunne van ouds overgeërfd neiging tot het wondergeloof en het geheimzinnige, en verlaten de paden der werkelijkheid. Dat $2 \times 2 = 4$ en in het heelal geen werking zonder oorzaak is, deze afgezaagde waarheden zijn niet meer boeiend, maar dat een ziekte door de gelijksoortige artsenij geneest, ook al is deze niet eens gegeven, dat trekt aan als de magneet van het onverklaarbare en mystieke.

Men zou daar niets op tegen kunnen hebben, want iedereen heeft naar zijn aanleg het recht te gelooven, wat hem het meest geloofwaardig toeschijnt. Maar dat op grond van zoodanige producten der fantasie beweringen gemaakt worden, die in strijd met alle natuurwetten zijn, dat brengt aan de Homoeopathie groote nadeelen en ondermijnt haar waardeering in alle wetenschappelijke kringen.

Meer tot achteruitzetting dan tot bevordering van de Homoeopathie kunnen ook soms haar voorstanders bijdragen, als zij voor haar een hospitaal gaan oprichten, zonder er de noodige fondsen voor te bezitten en te veel op inkomsten van betalende patiënten rekenen. Wanneer dan de noodzakelijkheid intreedt, het hospitaal weder te sluiten, dan doet zulks aan het gezag van onze geneeswijze veel meer kwaad, dan indien de inrichting in het geheel niet bestaan had. Zulks is nog niet zoo lang geleden in Leipzig geschied, in deze zeer groote en in bij uitstek vruchtbare streek gelegen, rijke en sterk bevolkte stad, waar de wieg der Homoeopathie, het standbeeld van haren stichter Hahnemann en de wereldberoemde homoeopathische centraal-apotheek van Dr. W. Schwabe is, waar onze geneeswijze dus reeds ruim 80 jaren goed bekend was en alleen reeds meer dan een derde van het aantal homoeopathische artsen praktiseerde, dan wij in ons geheele land bezitten.

Als wij nu in aanmerking nemen, dat wij ten onzent bij het plan der stichting van een eigen ziekenhuis de voorrechten van Leipzig missen, maar niet het nadeel van gebrek aan het noodige geld voor ons doel, zou men dan niet de vrees kunnen koesteren, dat ook wij gevaar loopen van aan een mislukking blootgesteld te zijn? Het schijnt echter van neen, en zoo zullen wij er dus het beste van hopen en bestaat dan goede kans, dat het welslagen van het ziekenhuis gewaarborgd is en de Homoeopathie er bij winnen kan. De grieven van hen, die, zooals schrijver dezes, een anderen loop van zaken meer wenschelijk geacht zouden hebben, zullen dan maar in het algemeen belang der Homoeopathie in den doofpot gedaan moeten worden.

Eindelijk zou nog het schadelijke van de door ons begunstigde leekenpraktijk voor de Homoeopathie aangehaald kunnen worden. Intusschen heeft zij bij lange na niet meer die afmetingen, welke zij vroeger tot nadeel van de wetenschappelijke waardeering van onze geneeswijze gehad

heeft, en in den eersten tijd was zij een noodzakelijkheid geworden, om onze geneeskunst bij het publiek aan te bevelen.

Er kan niet gelochend worden, dat deze popularisering der Homoeopathie binnen zekere grenzen nuttig geweest is en het nóg is, en in geen geval zooveel kwaad doen kan als de tekooftelling van tal van vergiftige, allopathische artsenijen.

Daarenboven zijn er ten onzent nog veel te weinig homoeopathische artsen, om overal en aan allen de verlangde hulp te kunnen verleenen, zoodat bij gebrek aan beter, de hulp van een verstandigen leek ingeroepen wordt. Deze bedenke echter wel, welke verantwoordelijkheid hij er mede op zich neemt, en dat hij met de strafwet, wegens onbevoegd uitoefenen der geneeskunde, in aanraking kan komen.

Al moet in beginsel er aan vastgehouden worden, dat leekenpraktijk verwerpelijk is, zoo zijn er toch heel wat uitzonderingen op den regel denkbaar. Haar geheel te willen verbieden is *onuitvoerbaar*, want de behoefte om het leed van den natuurgenoet te lenigen, is gelukkig den rechtgeaarden mensch ingeboren; bovendien heeft het „zelfdokteren” voor velen een onweerstaanbaar groote aantrekkingskracht en kan het op den homoeopathischen weg met het minst mogelijke gevaar geschieden.

In ieder geval mogen de homoeopathische artsen, in het belang van hunne wetenschap, hun gezag en invloed, alsmede ter voorkoming van gevaren door schrijven van handleidingen, die geen ander doel hebben dan behandeling van ziekten met artsenijen door symptomen-dekking te leeren, thans niet meer de leekenpraktijk in de hand werken. Daarentegen zullen goede ook voor artsen geschreven homoeopathische boeken van onderwijs, die een plaats innemen als dat van Dr. J. Voorhoeve: „Homoeopathie in de Praktijk,” nog steeds in onze litteratuur welkom zijn.

Apeldoorn.

Dr F. W. O. K.

De hygiëne van het wandelen.

(Overgenomen uit Leipziger pop. Z. für Hom.)

„Alles zou veel beter gaan, als de menschen maar wat meer liepen,” heeft eens een groot toerist gezegd. Dat is wel wat overdreven, maar toch ligt er veel waars in, vooral uit een gezondheids-oogpunt. De meest bekende autoriteiten op medisch gebied stemmen hierin met de zoogenaamde natuurartsen overeen, dat zij aan voettochten een zeer groote hygiënische beteekenis toekennen. Door het wandelen wordt het natuurlijke weerstandsvermogen van het lichaam tegen toekomstige ziekten en de geestkracht tevens, belangrijk verhoogd; het is een der beste voorbehoedmiddelen tegen ziekte. Daarvoor is het echter volstrekt niet noodig de toppen der Alpen te beklimmen. Hierbij tracht vaak de een den ander te overtreffen in het volbrengen van gevaarlijke en hoogst inspannende toeren, waarbij men de lichaamskracht overspant en het tegendeel bewerkt van hetgeen men wenschte.

De moderne Alpensport is veelal ontaard in een ziekelijke lust om tochten te doen, waarover men later bluffen kan. Of door zulke alpenbeklimmers veel van de natuur

genoten wordt, valt zeer te betwijfelen; als ze maar dezen of genen moeilijken bergtop hebben „bedwongen,” is al hun verlangen bevredigd. Maar als men werkelijk voor zijn gezondheid op reis gaat en zich voor overdrijving hoedt, is juist het bergbeklimmen uit een gezondheids-oogpunt het beste wandelen, dat er is, beter nog dan het marcheeren op het vlakke land. Juist het telkens afwisselende van klimmen en dalen brengt alle spieren van het lichaam in beweging, terwijl het loopen over een vlakke allicht wat eentonig wordt. Ook voor den geest is een matig bergbeklimmen het meest verfrisschende en opwekkende. Telkens nieuwe vergezichten houden den wandelaar bezig en onttrekken zijn gedachten aan de „zaak” of andere zorgen, die hij thuis heeft achtergelaten.

Het meest versterkende voor lichaam en geest is dan ook wel een tocht door een middelgebergte, zooals: Taunus, Harz, Zwarte Woud, Thüringen, meer nog dan een alpenklimpartij.

Maar niet ieder kan zich de weelde van zulk een tochtje veroorloven, hij moet dichter bij huis blijven, daar zijn beurs de dure reis niet toelaat. Deze late zich echter zijn voettoeren niet ontnemen. Wandelen en trekken door bosch en veld is ook gezond, al is het niet zóó heerlijk als bergbeklimmen. Wie een dag of veertien marcheert, door veld en wei, over duin en hei, al is de streek nog zoo saai en weinig biedend, hij verzamelt een schat van kracht voor 't heele jaar, nieuwe frisheid voor den geest, nieuwe sterkte voor de zenuwen en hij heeft voor zijn gezondheid heel wat meer gedaan, dan de rijke wereldling, die een maand lang in een luxe-badplaats een doelloos en lui leven leidt.

De voornaamste factor bij voettochten is het voortdurend verkeer in de frissche buitenlucht. De longen, die thuis, vooral 's winters, dikwijls genoeg lucht van zeer twijfelachtige samenstelling inademen, worden nu verzadigd met zuurstofrijke spijsje. Maar hierbij komt nog iets, een stedeling, die zich zelden of nooit lichamelijk behoeft in te spannen, ademt gewoonlijk slechts zeer ondiep. Hij neemt bij elke ademhaling slechts een klein gedeelte van de lucht op, die zijn longen kunnen bevatten, zoodat in een deel hiervan de oude, bedorven lucht blijft hangen. Daardoor ontvangen de roode bloedlichaampjes te weinig van hun voedsel — de zuurstof, — zoodat de stofwisseling vermindert, maar tevens schrompelen de longblaasjes, vooral aan de longtoppen, langzamerhand in, daar ze niet gebruikt worden. Ze verliezen hun weerstandsvermogen en vormen een goeden voedingsbodem voor micro-organismen, die bekende, hevige ziekten veroorzaken als longontsteking, tering en andere. Daarom begint ook een longtering bijna altijd in de longtoppen, de uiteinden der long, waar de longblaasjes door het niet-gebruiken verschrompeld zijn. Het beste wat men hier tegen doen kan is *diep* ademhalen, en dit diepe ademhalen brengt men bij marcheeren, en vooral bij bergbestijgen onbewust in toepassing. Zoo ineens kan men langen tijd in onbruik geraakte longtoppen niet weer in werking zetten. Dat moet langzamerhand gaan. Men stelle zich de long voor als een droge spons, waarvan een gedeelte met lijm is aaneengekleefd. Brengt men zulk een spons in water, dan zuigt zij dit snel op, maar het aaneengekleefde deel doet dit niet, slechts langzaam lost de lijm zich op en kan het water binnendringen. Zoo is het ook met de long. Bij het gewone dagelijksche ademhalen vullen zich telkens weer dezelfde blaasjes met lucht, terwijl de andere werkeloos blijven. Gaat men nu dieper

ademen, dan nemen de aaneengekleefde longblaasjes het een na het ander, lucht op, zoodat telkens een grooter deel van de long gaat ademen. Men bemerkt dit op den tocht dan ook zeer goed. Den eersten dag lijden kantoor- en huismenschen aan luchtgebrek. Zij moeten telkens eens diep ademhalen, hun borst lijkt hun te eng. Dit komt doordat ze bij het wandelen meer zuurstof dan anders noodig hebben, en hun gebrekkige long nog niet voldoende lucht kan opnemen. Maar met den dag wordt dit beter; de long schijnt steeds ruimer te worden, de borst steeds vrijer. Daarom is eenige weken toeren de beste longengymnastiek, die er is en het beste wapen tegen aandoeeningen van dit orgaan.

Maar naast de long trekt ook het hart, dit uiterst gewichtige orgaan, veel nut uit voettochten. Met de hartspier gaat het al evenzoo als met alle andere spieren van het lichaam: hoe meer arbeid ze verrichten, hoe sterker ze worden. Men kan echter b.v. armspieren niet plotseling sterk maken door zware halter-oefeningen. Hiervoor is noodig langdurig en dagelijks werken met deze spieren, waarbij men steeds zwaardere gewichten of halters gebruiken kan; zoo gaat het ook met de hartspier bij het wandelen. Toeristen met een „zwak hart” lijden in den eersten tijd, vooral bij het bestijgen van bergen, vaak aan hartkloppingen, die ontstaan door overspanning van het hart. Men doet dan verstandig, even te rusten, tot de hartklopping over is. Maar langzamerhand blijkt het, dat men grootere tochten doen kan, hoogere en steilere bergen kan beklimmen. Het hart wordt gaandeweg sterker en meer geoefend.

Iemand met een zwak hart, dat dus onvoldoende „pomp”, lijdt vaak aan bloedstuwung in de aderen. Hiervan zijn ontstekingen, aambeien, spataderen, waterzucht enz. het gevolg. Zooals het water van een beek, als men de afvloeiing belemmert, zich verspreidt over de velden en landerijen, zoo dringt ook het bloed, als het in de aderen wordt gestuwd, in de aangrenzende weefsels en lichaams-holten. Indien nu het hart door een voettoer versterkt wordt, begint het sterker te pompen en te zuigen, zoodat het zelfs de in de weefsels uitgetreden vloeistof weer mag op te zuigen. Een steun ondervindt het hart hierbij nog in het sterke zweeten, dat bij het marcheeren en klimmen gewoonlijk optreedt en door de verhoogde nierwerking, waarbij het lichaam vanzelf veel overtollig water kwijt raakt. Voor iemand met een zwak hart, als hij geen bepaald hartgebrek heeft, is dan ook een lange, matige voettocht het beste middel.

Daarom met den ransel op den rug de vrije natuur in, de eeuwige en nooit verdrogende bron van gezondheid voor lichaam en geest! Dat verwekt nieuwe levenskracht en levensvreugd!

C. Th. V.

Van de boekenmarkt.

Een drietal nieuwe verschijningen op de boekenmarkt zijn waard, in 't kort besproken te worden. Den lezers, die Duitsch verstaan, kan de aanschaffing dezer werken aanbevolen worden, als zij belang stellen in de daarin behandelde onderwerpen, terwijl den overigen lezers eenige opmerkingen over de hygiëne, die in alle drie boeken meer of minder uitvoerig en van verschillende gezichtspunten bezien, besproken wordt, niet onwelkom zullen zijn. De drie boeken, die wij bedoelen, zijn de volgende:

Das Altern, seine Ursachen und seine Behandlung

durch hygienische und therapeutische Massnahmen, door Dr. A. Lorand, Badearts in Karlsbad. (Uitgave van Dr. Werner Klinkhardt, Leipzig.)

Die richtige Lebensweise door Dr. Med. Schürer von Waldheim. (Uitgave van A. Hartleben, Leipzig.)

Mehr Gesundheit door H. Brandt. (Uitgave van Gustav Just, Ilsenburg in den Harz.)

Het eerstgenoemde werk van den reeds door herhaalde publicaties bekenden Oostenrijkschen arts is interessant van 't begin tot het einde en bevat een groot aantal mededeelingen, die ook voor artsen van belang zijn, hoewel het zich over 't algemeen tot een breederen kring van lezers wendt. De inhoud van het circa 240 bladzijden beslaande boek is zoo rijk, dat het niet mogelijk is, in een beperkte ruimte ook maar het allerbelangrijkste aan te stippen. Het doel van den schrijver is — dit zij slechts met korte woorden gezegd — den lezer een denkbeeld te geven van de oorzaken, die bij vele menschen tot vroegtijdig oud-worden aanleiding geven, en middelen en wegen aan te wijzen, om den welhaast iedereen ongewenschten bezwaren van den ouderdom zoo lang mogelijk uit den weg te gaan. Volgens een zeer scherpzinnig opgestelde en door tal van voorbeelden uit de praktijk des geneesheers gestaafde theorie van den auteur spelen onttaardingsverschijnselen der bloedklieren, vooral van de schildklier, de bijniere en de geslachtsklieren, maar ook van lever en nieren een groote rol bij het optreden van de verschijnselen van den ouderdom, en op grond van deze theorie beveelt de schrijver dan in het laatste gedeelte van zijn werk orgaanpreparaten, zooals schildkliertabletten en andere als voorbehoedmiddelen tegen vroegtijdigen ouderdom en als geneesmiddel tegen de reeds ingetreden bezwaren van den hoogen leeftijd aan, en wil daarmee in vele gevallen goede resultaten verkregen zien. In hoeverre deze waarnemingen juist zijn, kunnen wij niet beslissen, zeker is het echter, dat de levensregelen, die de schrijver voor allen, die de bezwaren van den ouderdom beginnen te gevoelen, aangeeft, van groote waarde zijn en er veel toe kunnen bijdragen om het gewenschte doel te bereiken.

De oorzaak van het oud-worden ligt in de cel; wordt deze niet meer voldoende met gezond, krachtig bloed verzorgd, dan gaat zij te gronde en wordt door bindweefsel vervangen. Gaat deze bindweefselvorming langzaam maar zeker haren gang, dan ontaarden ten slotte de organen en ook de bloedvaten, en arteriosklerose is het gevolg. Vroeger of later is een ieder hieraan onderworpen, want niemand kan zich aan de schadelijke invloeden, die hem omgeven, geheel onttrekken, maar hoe meer en hoe vaker de bloedklieren geschaad worden door allerlei vijandige inwerkingen, des te eerder treedt vroegtijdig oud-worden en verkorting van het leven op. Tot deze schadelijke invloeden behooren herhaalde acute ziekten, vooral besmettelijke ziekten, ziekten der geslachtsorganen, misbruik van alcohol en tabak, gemoedsbewegingen, vooral kommer en zorgen, terwijl matig leven, vroegtijdig te bed gaan, dagelijksche lichaamsbeweging, een religieuze gemoedsstemming, die in den strijd tegen de wederwaardigheden dezes levens het vertrouwen op de Voorzienigheid niet uit 't oog verliest, volgens den schrijver veel kunnen bijdragen, om tot op hoogen leeftijd gezond en vrij van lichamelijke bezwaren te blijven. Wat de drie geneesmiddelen betreft, die volgens hem 't meest van nut zijn bij de bestrijding van 't vroegtijdig oud-worden, te weten Arsenicum, ijzer en Jodium, kunnen wij met voldoening constateeren, dat de schrijver, hoewel geen homoeopaath zijnde, zich toch op het standpunt plaatst, dat slechts uiterst geringe hoeveelheden van deze heroische artsenijen aan te bevelen zijn, daar hij van de gewone, groote doses geen bevredigende resultaten, integendeel, herhaaldelijk nadeelige gevolgen heeft waargenomen. Het lezenswaardige boek eindigt met twaalf levensregelen voor degenen, die een hoogen leeftijd zonder ouderdomsbezwaren willen bereiken. Of de opvolging er van steeds het beoogde doel zal doen bereiken,

betwijfelen wij, daar er te veel omstandigheden in 't leven zijn, welke te regeeren niet in 's menschen macht staat, terwijl ook de afstamming van gezonde ouders en de erfelijkheid bij het bereiken van een hoogen leeftijd een groote rol spelen, maar toch kan menigeen er zijn voordeel mede doen, en daarom zullen wij ze in een volgend nummer van 't Maandblad in 't kort onzen lezers mededeelen.

Over de beide andere hierboven genoemde werken kunnen wij korter zijn, daar zij, hoewel van een geheel ander standpunt uitgaande, toch veel aanrakingspunten met het boek van Dr. Lorand hebben. Dit is ook wel haast niet anders mogelijk, want een leefwijze en hygiëne, die in staat is om de bezwaren van den ouderdom te verminderen en vroegtijdig oud- worden te voorkomen, moet ook voor iedereen, die gezond en krachtig wil zijn en blijven, aangewezen zijn. Zoo behandelt dan Dr. Schürer in zijn jongste pennevrucht de zijns inziens alleen **juiste levenswijze** voor iedereen, man, vrouw of kind, jong en oud, rijk en arm, hoogen en laag. Hij gaat uit van de beschouwing van het leven van den mensch in de oertijden vóór de ontwikkeling onzer hedendaagsche cultuur en zegt, dat de vroegere geslachten in hun vrije leven in de natuur met een instinct, dat nog gescherpt was voor het schadelijke der omgeving (b.v. bedorven lucht, prikkelende genotmiddelen, enz.), gelukkiger, gezonder en krachtiger waren, dan de hedendaagsche menschheid met haar verrijnd levensgenot en hoog ontwikkelde beschaving. Hoewel dit den schrijver toegegeven kan worden, zullen wij toch geen van allen wenschen in die oertijden terug verplaatst te worden. Wel is het waar, en hiermede zijn wij het met den auteur geheel eens, dat de moderne beschaving, de toeneming van het verkeer, de talloze uitvindingen op elk gebied, de verhoogde strijd om het bestaan tal van nieuwe, schadelijke invloeden voor de gezondheid en de kracht der volkeren met zich gebracht hebben; en zoover als de levensgewoonten der vroegere menschheid hygiënische waarde hadden en in onzen tijd toegepast kunnen worden, is het zeker van voordeel, daarmede bekend gemaakt en er aan herinnerd te worden. In een groot aantal hoofdstukken (het boek telt 140 bladzijden groot formaat) gaat de schrijver op zeer aanschouwelijke wijze op deze vroegere gewoonten der menschheid in en knoopt daaraan lessen voor het hedendaagsche geslacht, die alzesins waard zijn opgevolgd te worden. Zoo zegt hij o. a., dat de geschiedenis leert, dat de oer-mensch dag en nacht frissche lucht inademde (noodzakelijkheid voor ons om steeds voor frissche lucht in woon- en slaapvertrekken, fabrieken, kantoren en scholen te zorgen, als wij zoo gezond willen blijven als onze voorvaderen), dat naaktheid de toestand was, die hem 't meest bevorderlijk was (aanbeveling der lucht- en zonnebaden voor het hedendaagsche bloedarme geslacht), dat hij harsen- en handenarbeid verrichtte, die elkander wederzijds aanvulden (allen, die een zittend leven leiden, geleerden, beambten, naaisters, enz. moeten dagelijks lichaamsbeweging hebben en den een of anderen lichame-lijk-inspannenden arbeid verrichten, als zij een goede bloedcirculatie willen behouden), dat hij zich hoofdzakelijk van plantaardig voedsel of van planten en vleesch voedde (noodzakelijkheid voor den cultuurmensch, bovenmatig genot van vleesch, eieren, alcohol, koffie, thee, tabak, enz. te vermijden, wil hij gezond en vrij van zenuwzwakte blijven), dat zijn voedsel steeds ook met onverteerbare stoffen was vermengd (aanbeveling van grof brood, appelen met de schil, waarschuwing tegen de overdreven verrijnde kookkunst en al te veel letten op de gemakkelijke verteerbaarheid der spijzen) en dat hij des nachts een ongestoorde rust genoot (philippica tegen het late opblijven, het ontzenuwende najagen van genoegens in het nachtleven der groote steden, enz.), allemaal punten, die waard zijn, overdacht te worden.

Het derde der voor ons liggende werken, getiteld: „**Meer gezondheid**” dankt zijn oorsprong aan de ondervindingen

van een leek, die na jaren lang ziek geweest te zijn en alle bekende geneesmiddelen en geneeswijzen tevergeefs beproefd te hebben, door een streng vegetarische leefwijze en toepassing van de aanwending der zoogenaamde natuurgeneeswijze van al zijn kwalen en bezwaren geheel bevrijd werd. Met een enthousiasme, dat van zijn standpunt uit begrijpelijk is, beveelt hij nu de leefwijze, waardoor hij genezen is, zijn medemenschen aan, waarbij hij natuurlijk over 't hoofd ziet, dat niet alle menschen dezelfde constitutie en hetzelfde weerstandsvermogen hebben en dat, wat voor den een past, nog lang niet altijd voor den ander van nut is. Dat de schrijver warme volbaden niet en koude wasschingen wel kon verdragen, is nog geen bewijs, dat het eerste in alle gevallen te verwerpen en het tweede te verkiezen is. Toch zijn er in het werkje een groot aantal opmerkingen, die van gezond verstand getuigen; op menige wondeplek in de hedendaagsche samenleving wordt de vinger gelegd, en veelal wordt de weg gewezen, hoe men door een leefwijze, die meer in overeenstemming met de natuur is, een verzwakte gezondheid kan herstellen en na de genezing gezond en krachtig kan blijven. Van algemeen belang is het hoofdstuk, dat over de gevaren van de schooljaren voor de ontwikkeling der jeugd handelt en waarin op het schadelijke van overdreven gymnastiek-oefeningen voor het jonge hart gewezen wordt, gevaren die nog verhoogd worden, als deze oefeningen gemeenschappelijk in besloten ruimten plaats hebben, waar de steeds voorhanden ruime stofontwikkeling het nut der lichaamsbeweging weer opheft. Verre te verkiezen zouden gemeenschappelijke spelen der jeugd in de open lucht zijn, zooals deze in oude tijden in Sparta beoefend werden. Interessant zijn de door den schrijver aangehaalde ervaringen, die in dit opzicht in de stad Pforzheim gemaakt zijn. Bij ongeveer 8000 schoolkinderen nam het aantal door ziekte verzuimde schooldagen sedert eenigen tijd bijna elk jaar met 10.000 toe. Na de invoering van het verplichte speeluur per week in 1907 en van 2 verplichte speeluren per week in 1908 werd de toeneming der ziektedagen niet alleen verhinderd, maar werden zelfs de ziektedagen met 25000 per jaar verminderd. Als dergelijke ondervindingen door proefnemingen op groote schaal zouden bevestigd worden, dan zou het zeer zeker te wenschen zijn, dat allerwege dergelijke speeluren ingevoerd werden, want in de jeugd ligt de toekomst van het land!

Dr J. V.

NAAR AANLEIDING

van collega F. W. O. K.'s „gedachten ter zake van het Homoeopathisch Ziekenhuis.”

Steeds zijn mij in de herinnering gebleven de kernachtige woorden, die de Hoogwelgeb. Heer baron Van Boetselaar sprak bij de feestelijke opening van de homoeop. afdeling in 't Ziekenhuis der Diaconessen te Utrecht.

Hij zeide, ongeveer in deze woorden: „Op geneeskundig gebied willen wij in deze inrichting neutraal zijn, wat „met de groote ziekenhuizen niet het geval is, want wij „willen ook, in tegenstelling met die ziekenhuizen, aan de „homoeopathische geneeswijze gelegenheid tot ontwikkeling „geven. Maar op een ander gebied willen wij *niet* neutraal „zijn, namelijk op dat der verpleging.”

En dan ging de spreker in deze richting voort — (de juiste woorden herinner ik mij niet) — en sprak het uit, dat het diaconessenhuis op den grondslag van Gods Woord stond. —

Dit vind ik nu eenigszins terug in de tweede voorwaarde, waarover Dr. F. W. O. K. in 't vorig „Hom. Mndbl.” schrijft; namelijk de voorwaarde: „de verpleging der zieken

wordt" (in het mogelijk op te richten zelfstandig homoeop. Ziekenhuis, waarvoor reeds een ton gouds is toegezegd onder deze en nog een andere voorwaarde) „slechts aan „personen toevertrouwd, die den Bijbel als Gods Woord „beschouwen."

Het is tegen deze voorwaarde, dat Dr. K. opkomt. Naar mijne meening eenigszins ten onrechte.

Dr. K. moet namelijk van de veronderstelling zijn uitgegaan, dat *neutraliteit* op het gebied van ziekenverzorging en verpleging hier het ware zou moeten zijn.

Dit nu is evenwel in strijd met de zielkundige opvatting van het wezen van den mensch, ook en vooral van den *zieken* mensch. De mensch is van nature niet aangelegd om de hoogere levensuitingen van zichzelf op den duur werkelijk neutraal te kunnen beschouwen. Hoe hooger een levensuiting rijst, hoe lager de mogelijkheid daalt om nog te kunnen meenen, dat neutraliteit ook op het terrein der ziekenverpleging in werkelijkheid, en niet alleen in naam, bedekkend een ander wereldinzicht, bestaanbaar zou kunnen zijn.

En juist aan 't krankbed rijzen de hoogste openbaringen in levensbestemming en levensdoel van den mensch. Van den mensch, die uit zijne natuur niet neutraal kan zijn, allerminst, wanneer hij zich zoo zou noemen.

Het bekende woord, eenmaal tot Napoleon gesproken: „de zegen eens grijsaards heeft nog niemand geschaad," zou ik willen omzetten in een ander woord: „de verpleging „van zieken in het licht van Gods Woord heeft nog niemand benadeeld."

En waar de voorwaarde niet eens geldend is voor de aanstaande *artsen* van 't geprojecteerde Homoeop. Ziekenhuis, daar zou ik zelfs willen wijzen op het feit, dat de schenkers hier nog een gereserveerde houding, door beleid en tact geteekend, hebben aangenomen. Immers zijn het juist in den laatsten tijd de artsen zelf, die meer en meer inzien, dat neutraliteit ook op geneeskundig terrein allengs een uitstervend begrip wordt. In Oostenrijk stond reeds een socialistische doktersvereniging op. In Frankrijk verlieten een 150-tal artsen de groote neutrale (d. w. z. zoogenaamd neutrale) nationale artsen-organisatie der republiek en vormden een eigen vereniging, verklarende, dat, voor zooverre de geneeskunde een wetenschap is, deze moet worden beschouwd in het stelsel der socialistische historisch-materialistische wijsbegeerte; en, voor zooverre de geneeskunst een beroep is, dit moet worden beschouwd op den grondslag van den klassenstrijd van de zoogenaamde en volgens mij geheel valsche antithese tusschen kapitaal en arbeid.

Ik haal dit alleen aan ten bewijze, dat de neutraliteit ook bij die artsen, die allerminst den Bijbel als Gods Woord beschouwen, meer en meer uitdient. —

Zoo is — ik ben dit eens met de mij onbekende gevers en voorwaarden-stellers — neutraliteit ook op het terrein der ziekenverpleging een feitelijke en zielkundige onmogelijkheid. Nu verwarre men hier niet neutraliteit met *chariteit!* Noch met *onpartijdigheid!*

Liefdadigheid, barmhartigheid, hebben niets met neutraliteit uitstaan. Zij ontleenen alleen haar licht aan de liefde, die over *allen, zonder onderscheid, gelijkelijk* uitvloeit, maar die op *zichzelve* weer niet kan worden ontleend aan een kernloos begrip der neutraliteit. Eenigszins in afwijking met het geëerd gevoelen van Dr. K. blijf ik van meening, dat de edelmoedige gevers ook met hunne tweede voorwaarde de *naastenliefde* piëteitvol hebben gediend.

Zij hebben eenvoudig gewenscht een zekere levensbeschouwing in 't verplegend personeel; overtuigd als deze menschenkenners, die zich niet door namen laten verblinden, zijn, dat, indien de door *hen gewenschte* levensopvatting naar 't rijk der onverschilligheid zou worden verwezen, er *toch andere* levensbeschouwingen, soms zelfs onbewust, bij de verpleging tot uiting zouden kunnen komen, en, menschkundig bezien, ook wel zouden moeten komen. Levensbeschouwingen, waarvoor de gevers zich niet ver-

antwoordelijk mogen stellen en waarvoor zij geen vorstelijke sommen mogen geven.

De grondslagen der stelling, waarin Dr. K. zich plaatst, begrijpende, meen ik toch te moeten wijzen naar het licht, waarin de edelmoedige gevers gemeend hebben hunne *charitas* te moeten stellen. —

Gouda.

Dr. A. C. A. H.

UIT DANKBAARHEID.

De volgende poëtische uiting van dankbaarheid bij het toezenden van een gift voor het Hom. Ziekenhuis geeft een aardigen kijk op de warme belangstelling, die menigeen stelt in het tot stand komen er van.

Voor de geneeswijze der Homoeopathie
Gevoel ik, waarde dokter! zeer veel sympathie;
Naast God heb ik, (het zijn geen ijde klanken)
't Behoud mijns levens slechts aan haar te danken.
Nu men dus geld voor 't Ziekenhuis moet vragen,
Is 't plicht voor elk een steentje bij te dragen,
Al kan 't geen gift van f 100.000 wezen,
Zooals ik in het Maandblad heb gelezen;
Toch zal het kleinste steentje wel behagen,
En als een ieder met zoo'n steentje aan kwam dragen,
Die deze zaak van harte is toegedaan,
Dan kwam het Ziekenhuis er gauw te staan.
De som, waarnaar begeerig wordt gewacht,
Was spoedig aardig ver bijeengebracht.
O, mocht een elk, met 't goede doel voor oogen,
Een steentje geven, groot of klein, naar zijn vermogen.
De vorstelijke gift moet ons een prikkel wezen,
Om niet te rusten; voor het Ziekenhuis is verzezen.
En God, die steeds Zijn hulpe heeft betoond,
Hij geve, dat al d'arbeid mildlijk wordt beloond,
Met Zijn onmisbrn rijken zegen;
Want daar is alles aan gelegen.

Uw dankbare patiënte,

T. R.

INGEZONDEN.

BODEGRAVEN 6 Juli 1910.

Geachte Redactie!

Mag ik u beleefd om plaatsing van onderstaande regelen verzoeken?

Het stukje over „Leekenpraktijk" in 't Maandblad van 15 Juni, herinnerde mij aan hetgeen mijn vader tien jaar geleden zeide: „Kind, zodra de Homoeopathie vasten grond onder de voeten heeft, zullen de Doctoren den leek het licht weër ontnemen, dat zij nu laten schijnen." Ik kon dat toen niet gelooven. Maar nu, ziedaar de eerste teekenen, dat het „meisje uit den vreemde" als een trotsche jonkvrouw haar beschermers van zich stooten zal! Zoo de arts zijn ervaringen heeft, de leek heeft deze ook. Als iemand vijf maanden lang pillen en poeders slikt voor maaglijden, maar genezen wordt door veertien dagen Nux vomica in te nemen; als men dit ééne geval gemakkelijk met tientallen zou kunnen vermeerderen, dan zeg ik: het is *een zegen*, dat de Homoeopathie ook den leek heeft ingewijd.

Gereedelijk stem ik toe, dat de *o concurrentie voor artsen* onaangenaam is. 't Is juist dàarom, dat ik raden zou: vermeerder de kennis der leeken, en zij zullen in vele

gevallen zichzelf niet bekwaam genoeg achten om raad te geven. Leer den leek de eerste verschijnselen van zware ziekten; want het is juist de verregaande onkunde op dit gebied, waardoor de menschen te lang wachten.

Gaarne zou ik nog iets over leeken en artsen willen schrijven, maar ik vrees te veel van uw bladruimte te vergen, en blijf daarom met dankbetuiging voor de plaatsing,

EEN VROUW UIT HET VOLK.

Uit den aard der zaak werd er een twintig-tal jaren geleden, toen nog bijna geen arts hier te lande de Homoeopathie aaning, meer propaganda voor deze geneeswijze bij leeken gemaakt dan tegenwoordig.

Zeer zeker kunnen de homoeopathische artsen dankbaar zijn voor de uitbreiding, die de Homoeopathie, vooral door toedoen van deze leeken, verkregen heeft.

Ook was vroeger een leek, toen er nog zoo goed als geen homoeopathische artsen waren, veel meer aangewezen op zelf-hulp dan tegenwoordig.

Waar blijft het evenwel, dat de homoeopathische geneeswijze, die reeds den ernstigen arts zooveel hoofdbreken kost, onmogelijk goed door een leek kan beoefend worden. Men meene dus niet, dat het concurrentie-vrees is, die de artsen tot een dergelijke opvatting brengt. Het is de ervaring, dat het uitoefenen van de geneeskunst zeer ernstige studie vereischt.

Dat u een maaglijder met Nux vomica hebt genezen is zéér goed mogelijk; u hebt hier de goede keuze gedaan, en de arts zou wellicht hetzelfde middel hebben toegediend; maar dit neemt niet weg, dat u misschien in vele andere gevallen door onkunde zult falen.

DE REDACTIE.

bezinsel in de urine kan zeer verschillende oorzaken hebben. In 't algemeen moeten wij het onderzoeken van urine door leeken sterk ontraden, daar men hiervoor behoorlijke kennis van de chemie en de menschelijke physiologie dient te hebben.

J. v. H. te Z. vraagt het volgende:

„Op blz. 13 van No. 1-2 der Populäre Zeitschrift für Homöopathie 1909 komt het volgende voor: „Wenn ich aber mit homöopathischen Mitteln die Entzündungsproducten aus dem Centralnervensystem fortschaffe, so ist das doch das allein heilende Verfahren, und dann werden die Folgeerscheinungen, Ataxie u. s. w. von selbst verschwinden.“ — Kunt u mij ook zeggen, welke homoeopathische middelen hiervoor dienstig zijn?”

Wij kunnen u onmogelijk opgeven, welke homoeopathische geneesmiddelen in dergelijke gevallen zouden moeten gebruikt worden. Elk geval behoort door den homoeopathischen arts afzonderlijk beoordeeld te worden.

Betreffende het verdere deel van uwen brief kunnen wij u zeggen, dat homoeopathische geneesmiddelen nooit een hygiënische levenswijze vervangen kunnen. Indien door een verkeerde voedingswijze de gezondheid is verstoord, moet eerst deze veranderd worden. Zonder dat zullen de geneesmiddelen in 't algemeen niet grondig baten.

D^r. N. A. J. V.

Homoeopathisch Ziekenhuis.

Geplaatst en ontvangen aan

Aandeelen: 1 aandeel à f 100.—, M. P. te A.
 Giften: Mej. M. W. te Z. f 25.—; Wed. M. G. te A. f 15.—; Mevr. S. R.-v. R. te R. f 100.—; A. d. K. te L. f 200.—; Mevr. M. M. d. B. te 's H. f 5.—; Patiënte van Dr. v. R. te R. f 5.—
 Busgiften: Vrouwenzaal i/d. Inrichting f 10.90.
 Giften voor het Bouwfonds: Mevr. V. te A. f 10.—; Mevr. L. te H. f 10.—; N. N. f 10.—; N. N. f 192.— (Frs. 400.—); A. B. te O. f 300.—
 Jaarlijksche bijdrage: C. I. te R. f 1.—

C. G. VERVLOET, Penningmeester,
 Boompjes 32, ROTTERDAM.

CORRESPONDENTIE.

Het ingezonden stukje over „Onze zenuwen“ door Gratia is tot ons leedwezen niet geschikt voor ons Blad.

DE REDACTIE.

BEANTWOORDING VAN VRAGEN.

Op de vraag van W. H. de B. te A., of voor een peesgezwel een homoeopathisch geneesmiddel met hoop op succes kan gegeven worden, moeten wij ontkennend antwoorden. Dergelijke gezwellen behoreen op mechanische wijze of langs operatieve weg verwijderd te worden.

C. Z. te Br.-op-L. — Een goed, populair werkje over suikerziekte kennen wij niet.

Het helder blijven van urine bij koken is wel meestal, doch niet steeds een bewijs, dat de nieren niet zijn aangetast. Een

ADVERTENTIËN.

Arts J. I. A. B. VAN ROIJEN

is gedurende de eerste helft van Augustus niet te consulteeren. (16)

De praktijk wordt gedurende dien tijd waargenomen door Dr. P. SAMSOM, Nachtegaalstraat 39, Utrecht. Opneming van patiënten in het Homoeopathisch Ziekenhuis kan ook dan geregeld doorgaan.

J. MIEG,

Arts, Homoeopath. Geneesheer,
 Kleine Houtweg 13,
 HAARLEM,
 heeft de praktijk hervat met assistentie van
 Dr. H. GROENENDIJK,
 (15) Arts,
 Homoeopath. Geneesheer te Haarlem.

Zee en Dennen.

Uitstekend PENSION te ERMELO op de Veluwe, groote tuin, 10 minuten afstand v/h. station, in de onmiddellijke nabijheid v. h. dennenbosch.
 Vraagt conditiën (welke zeer billijk zijn) voor kort of langer verblijf.
 Gez. BOKHORST, (15)
 Horsterweg, ERMELO (Veluwe).

Doctor VOORHOEVE DEN HAAG,

is van 5 Augustus tot 6 September afwezig.

SPOOR's Normale Rijst.

Aanbevolen door Heeren Artsen.

Steeds verkrijgbaar bij
 FIRMA HAZENBROEK,
 Alphen a/d. Rijn.

Vraagt prijscourant en prospectus. (20)

Oordeel der GENEESKUNDIGE PERS

over „HOMOEOPATHIE IN DE PRAKTIJK.”

„Het boek van Dr. Voorhoeve zal er toe bijdragen een juister inzicht in de homoeopathische richting te verbreiden, en om die richting te brengen op het punt waar ze moet staan, n.l. een bescheiden plaats in de therapie....”

Medische Revue.

„Ook zonder bewonderaar te zijn van de wijze, waarop onze homoeopathische collega's meenen, de aan hunne zorg toevertrouwde zieken te moeten behandelen, dient men toch als algemeen ontwikkeld medicus van de regelen dier behandeling op de hoogte te zijn; en wie het hiermede eens is, kan zich de daartoe benoodigde kennis bezwaarlijk gemakkelijker eigen maken dan door het boek van Voorhoeve door te werken....”

Geneeskundige Courant.

Gevestigd te
 HAARLEM,
 Kleine Houtweg 13:
 H. Groenendijk,
 (10) Arts,
 Homoeop. Geneesheer.

Fleschjes voor Homoeop. - MIDDELEN -
 in iedere grootte en vorm, wit of geel glas, fijn uitgevoerd en op wensch zuiver gereinigd, worden geleverd door de fabriek van
 (10)
 E. P. HAHMANN,
 BARMEN (Rheinland).

Homoeopathische Apotheek
 BEKER & Co.
 Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM.
 Telefoon 2478. (10)
 Geneesmiddelen van
 Dr. WILLMAR SCHWABE.

Homoeopathische Apotheek der firma D. DE ROOIJ,
 J. RUYS, Apotheker,
 UTRECHT,
 Oudegracht T Z 115.
 De geneesmiddelen van Dr. W. Schwabe en apotheeker C. Th. Voorhoeve, zijn in origineele verpakking verkrijgbaar. (10)

HOMOEOPATHISCHE APOTHEEK
 ZWOLLE.
 Uitsluitend Origineele verpakking.
 van Schwabe en Voorhoeve.
 G. B. J. DE BARBANSON
 APOTHEKER, (10)
 BETHLEHEMSCH KERKPLEIN.

Homoeopathische Apotheek, C. TH. VOORHOEVE, Den Haag. Frederik Hendriklaan 72.

Eenige inrichting in Nederland, die uitsluitend dient tot het bereiden van Homoeopathische geneesmiddelen.
Eigen bereiding van Stamtkturen, verdunningen, verwrjvingen en korrels.

HUISAPOTHEKEN.

Ook verkrijgbaar bij de volgende Apothekers:

Amsterdam Kerkhoff & Co., Leidschestraat 77.
L. Warmolts, Vijzelstraat 130.
Mevr. ten Cate-Bouman, Nassaukade 98.
Apeldoorn J. A. Roelse.
G. J. Romijn & Zn., Hofapotheek.
Delft Hanssen & Nijdam.
Dordrecht K. G. W. de Bosson.
J. Romijn Bzn., „de Rozijnkorf.”
Gorinchem P. A. Suerhoff & Zn.
Groningen S. Smeding Szn., A-kerkhof 17.
Den Haag J. J. Hofman, Schenkweg.
Vrijdag-Zijnen, Ged. Burgwal.
Haarlem Begeman & Sneljens, Jansstraat.
Hilversum Alle Apothekers.
Kampen W. L. Woutersen.
Leiden M. Boekwilt, Vischmarkt.

Leiden D. J. v. Driesum, Lange Mare 76.
Herdinck & Blanken, Hoogewoerd.
J. W. v. d. Garde.
Middelburg Beker & Berghuys, Mathenesserlaan 400.
Rotterdam Jurjewitz & Co., Schiedamsche singel 1.
Dr. W. van Rijn, Provenierssingel 85a.
K. M. Brussaard, Oostzeedijk 211.
Scheveningen M. den Heyer, Keizerstraat.
Ter Neuzen E. H. T. van Borssum Waalkes.
Utrecht J. Ruys, Oude Gracht.
Viel & Van Dijk, Korte Jansstraat.
Velp Firma C. Koek.
Vlaardingen J. Bakker.
Weesp Firma N. A. Ballintijn.
Zwolle G. B. J. de Barbanson. (100)
P. J. A. J. Meulemeester.

Homoeopathische Apotheek Firma J. VIEL en VAN DIJK UTRECHT, Korte Jansstraat.

Ook verkrijgbaar de geneesmiddelen in origineele verpakking van

Dr. WILLMAR SCHWABE
en Apotheker VOORHOEVE. (20)

Homoeop. Apotheek. J. H. ZINDLER Jr., 's-Gravendijkwal 283 ROTTERDAM.

Tel. Interc. 4114.
Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe, desgewenscht ook in origineele verpakking. (10)

Homoeopathische Apotheken

te Arnhem.
MIEDEMA en VAN AALST,
Roggestraat 3,
A. SPRUIT, firma B. Miedema,
Steenstraat 49. (20)

Homoeop. Apotheek. Wed. Bulterman & Cohen Hoogstraat 237, hoek der Stadhuissteeg. ROTTERDAM.

nterc. Telefoon No. 2305. (10)

Homoeop. Apotheek Firma HERTSTEIN

Goudsche straat 40a,
hoek Meermansstraat,
(10) ROTTERDAM.
Telefoon interc. 3933.
Geneesmiddelen van
Dr. Willmar Schwabe.

AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND

heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek, doch ze niet in depôt heb. Hoogachtend, (30)

's-GRAVENHAGE,
22 Ged. Burgwal. Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen.
Homoeopathische Geneesmiddelen van Apoth. C. Th. VOORHOEVE in origineele verpakking.

Centrale Homoeopathische Apotheek van Dr. Willmar Schwabe, Leipzig.

(De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)

Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, Moedertincturen, vloeibare verdunningen, korrels en gecompriëerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAKKINGEN, voorzien van nevenstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz. enz.

Gevestigd voor Holland in de HERTEN-APOTHEEK te ZAANDAM,

Eigenaar F. VAN DIJK Jzn., Pharm. Doct.^s Apoth.

Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te:

Amsterdam	apothek van	J. Warmolts, Vijzelstraat 180.	Haarlem	apothek van	Firma v. Tubergen, Gr. Houtstr. 141.
"	"	G. Schipper, Weesperzijde.	Haarlingen	"	Mevr. Wed. Snijder.
Alkmaar	"	J. Sol, Rozegracht, Volksapoth.	"	"	" de Vries.
Apeldoorn	"	Firma Schouten & Co.	Heerenveen	"	M. Bouma Lzn.
"	hofapotheek	J. A. Roelse.	Hilversum	"	Van Heemskerck Düker.
Arnhem	Oranjeapotheek	G. J. Romijn & Zn.	"	"	Groeneveld.
Assen	apothek van	Bakkerstr. 68A (B. Cohen).	de Vries	"	Brouwer.
"	"	R. Karsten.	Leeuwarden	"	J. Feteris.
"	"	E. Lambers.	"	"	C. Sonnega, Tweebaksmarkt 28/30.
Baarn	"	R. v. d. Klip Rz.	"	"	S. Tromp Visser.
"	"	D. Bierhaalder, Nieuwstraat.	"	"	Uffelle.
Beverwijk	hofapotheek	Dr. J. P. Land.	"	"	C. J. de Vogel, firma T. W. v. d.
"	apothek	A. A. Donker.	"	"	Meulen, Nieuwstad K 69.
Breda	"	Mej. A. Sepp.	Leiden	"	J. G. A. Blanken, Hoogewoerd.
Delft	"	A. J. B. Heidema, Wilhelminastr. 2.	"	"	Boekweit, Vischmarkt.
"	"	S. J. Fischer.	Maassluis	"	D. J. van Driessum, Mare.
Doetinchem	Haagsche Apothek	Binnenwatersloot 24.	"	"	H. Bogtstra.
Dordrecht	apothek van	B. ten Bruggen Cate.	Makkum	"	J. Dienske.
Enschede	"	„de Rozijnkorf”, J. Romijn Bzn.	Middelburg	"	Heckman. (200)
"	"	van F. Bergema.	Nijmegen	"	L. Knoppers.
Franeer	"	C. J. Snuif.	Rotterdam	"	J. W. v. d. Garde.
Goes	"	L. F. de Klerk.	"	"	Firma Moëys & Co.
Gorinchem	"	L. La Porte.	"	"	Beker & Co., Zomerhofstraat 4.
"	"	Poels & Boot.	"	"	C. de Groot, Goudsche straat 83.
Gouda	"	Galfee, firma P. A. Suerhoff & Zn.	"	"	G. de Kal, Goudsche singel.
"	"	E. Grendel.	"	"	C. M. Meerburg, Pomp. b. sing. 81.
"	"	A. Latenstein.	"	"	Dr. P. J. Schieeven Borgman,
Groningen	"	P. Weijer.	"	"	Mosseltrap 2.
Den Haag	"	S. Smeding Szn., A-Kerkhof 17.	"	"	J. H. Zindler Jr., 's Gravend. w. 283.
"	"	Firma v. d. Mheen, De Riemerstr.	Utrecht	"	J. Ruys.
"	"	„De Archipel” R. R. Nauta, Javastr. 49.	Velp bij Arnhem	"	Viel & Van Dijk.
"	"	J. Visser & Zn., (Apotheker	Vlaardingen	"	C. Koek.
"	"	J. BLOMBERG Jr.) Spui 84.	"	"	J. Bakker.
Haarlem	"	Van Selms, 2e Adelheidstraat.	Vlissingen	"	P. Walrave, firma J. M. Zembach.
"	"	Begeman & Sneljens, Jansstr. 27.	Weesp	"	C. G. Baert, Rithemsche Markt F 189.
"	"	R. Duym, Keizerstraat 6.	"	"	T. S. v. d. Ley.
"	"	J. M. Gerrits, Kleverparkweg.	"	"	N. A. Ballintijn.
"	"	Firma van Hees, } Kleine	Zelfst	"	Berents & Co., Slotlaan 24.
"	"	A. P. C. Numan van Son, } Houtstr. 57.	Zuthphen	"	H. W. A. Behrens, Houtmarkt 78.
"	"	van D. L. Keur, Zijlstraat 37	Zwolle	"	Dr. J. Oudenampsen, Overwolv.
"	"	Th. A. Klinkhamer, Koningsinnew. 69.	"	"	G. B. J. de Barbanson.
"	"	C. G. Loomeyer & Zoon.	"	"	L. J. v. d. Veen, fa. Camp. v. Oort.
"	"	Mons & Grijsels, Lange Veerstr. 16.			

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Onder Hoofdredactie van: **Dr N. A. J. VOORHOEVE**, Den Haag.

Met medewerking van de Heeren: P. L. VAN DER HARST, arts, Almen; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; J. MIEG, arts, Haarlem; Dr D. K. MUNTING JR., Amsterdam; W. ROLVINK, arts, Arnhem; J. I. A. B. VAN ROIJEN, arts, Utrecht; Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Uitgevers: **LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.**

ABONNEMENTSPRIJS:	ADVERTENTIEPRIJS:
Per jaargang, franco per post f 1.25	Van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents :- :- :-
Voor het Buitenland, alleen bij vooruitbetaling - 1.40	Bij abonnement tegen verlaagd tarief, dat op aanvraag verkrijgbaar is. :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :-
Afzonderlijke nummers - .12 ¹ / ₂	
Adres voor de Redactie: :- :- :- :- :-	Adres voor de Administratie: :- :- :- :- :-
CELEBESSTRAAT 93 — DEN HAAG.	LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

HET AUTEURSRECHT OP DEN INHOUD VAN DIT BLAD WORDT VERZEKERD VOLGENS DE WET VAN 28 JUNI 1881 (STBL. N° 124).

INHOUD: Herinnering. — Navolgenswaardige voorbeelden. — Onmogelijk. — Nieuwere Amerikaansche geneesmiddelen (V.) — IJzerhoudende voedingsmiddelen. — Opgedrongen antwoord. — Trappenklimmen als geneesmiddel. — Homoeopathisch diët. — Bericht. — Homoeopathisch Ziekenhuis. Toezeggingen en inkomsten. — Advertentiën.

HERINNERING.

Ter bevordering eener goede contrôle en geregelde administratie neemt het Hoofdbestuur de vrijheid de Secretarissen der resp. afdelingen te herinneren aan de bepaling van art. 13 van het Huishoudelijk Reglement der Vereeniging.

A. J. VAN WIJK, Secretaris.
Van Ostadestraat 116, Den Haag.

Exx. der Statuten en van het Huish.
Regl. worden op aanvraag gaarne franco toegezonden.

Navolgenswaardige voorbeelden.

Op de oproeping van het „Comité tot steun bij de oprichting van een Homoeopathisch Ziekenhuis,” om bijdragen voor een te houden loterij, kwamen reeds verschillende voorwerpen in, zooals een spreij, vele dameshandwerken en kleine kunstvoorwerpen, terwijl verschillende dames toezegging deden, nog diverse handwerken er voor te zullen maken. Een oud-patiënte van de Homoeopathische Afdeling in het Utrechtsche Diaconessenhuis bracht op heel origineele wijze prijzen aan. Het schikte haar niet de ingrediënten voor de handwerken te koopen; daarom ging zij eerst met prikkarten rond. Van de opbrengst kocht zij wat zij noodig had en maakte daarvan diverse, zeer fraaie voorwerpen voor de verloting. Inderdaad een navolgenswaardig voorbeeld en een bewijs van warm voelen voor het schoone doel, dat wij voorstaan.

Een andere dame heeft op niet minder praktische wijze hulp toegezegd. Haar convenieert het niet groote sommen

te offeren. Toch wenscht zij praktisch te steunen. Zij is daarom begonnen met het breien van een groot aantal bad-handschoenen. Op die wijze heeft zij een begin gemaakt met de installatie der toekomstige linnenkamer voor het Ziekenhuis. Een praktische hulp, inderdaad.

Andere dames hebben zich disponibel gesteld loten te plaatsen. Het drukken der loten wacht op de Koninklijke goedkeuring, die nog niet ontvangen is. Het is echter geen bezwaar, dat zij, die zich disponibel stellen deze te plaatsen, zich nu reeds aanmelden; integendeel is dat zelfs zeer gewenscht. Wij krijgen dan het beste overzicht, hoeveel wij wel zullen moeten drukken. Zoodra de goedkeuring van Hare Majesteit de Koningin ontvangen is, kunnen wij dan de loten direct aan allen verzenden.

Thans nog een vriendelijk verzoek aan allen, die zich voor ons welslagen interesseeren. Het comité kan trachten steun te verkrijgen van voorstanders, die zij kent en bereizen kan. Ten platten lande wonen echter *zeer vele*, ja duizenden vóórstanders der Homoeopathie, die wij *niet* kunnen bereiken. Velen daarvan zullen gaarne loten willen nemen. Als men bij die menschen overal loten à 25 cent kan plaatsen, zal dat een aardig sommetje voor het Ziekenhuis opbrengen. De eenige wijze om die voorstanders te bereiken is: door de spreekuren van de homoeopathische geneesheeren in de steden, waar zij hunne hulp betrekken. De artsen zelf kunnen hieraan hun tijd niet besteden. Men moet op het spreekuur met zijn patiënten over andere dingen spreken. Zijn er echter geen dames te vinden, die zich disponibel stellen, om in de wachtkamers van de homoeopathische artsen hunner stad loten te verkoopen? Dat men zich dan bij een der ondergeteekenden aanmelde.

Ook prijzen voor de loterij worden nog gaarne aanvaard. Alles is welkom. *Men helpe slechts! De tijd dringt!*

J. I. A. B. VAN ROIJEN, Maliesingel 34, Utrecht.

P. SAMSOM, Nachtegaalstraat 39, Utrecht.

H. L. J. GABRIELS, Duvenvoordestraat 76, Haarlem.

ONMOGELIJK!

Onmogelijk:

- 1°. dat een ziekte genezen kan worden door een artseneij, die bij gezonde menschen dezelfde verschijnselen veroorzaakt (Prof. Stokvis; Prof. von Leyden; hunne collega's spraken hen niet tegen.)

Onmogelijk:

- 2°. dat een kleinere hoeveelheid van een geneesmiddel meer en blijvender uitwerking heeft dan een grootere. (Allopathen.)

Onmogelijk:

- 3°. dat een hoeveelheid artseneij, kleiner dan een atoom, merkbaren invloed op ons lichaam heeft. (Allopathen en sommige homoeopathen.)

Onmogelijk:

- 4°. dat een 30ste decimale verdunning nog iets kan bevatten van de oorspronkelijke stof. (Allopathen en nog meer homoeopathen.)

Onmogelijk:

- 5°. dat iemand met een „gezond verstand” de werkzaamheid van een 200ste decimale verdunning kan aannemen. (Allopathen en nog veel meer homoeopathen.)

Onmogelijkheid No. 1 is vervallen sinds de toepassing der tuberculine door de officiële school; van cantharis bij nierziekte; kwik bij dysenterie; secale bij ruggemergstering, enz. No. 2 staat reeds te wankelen.

Onmogelijkheid No. 3 is vervallen sinds de ontdekking dat het atoom in véél, véél kleiner deelen uiteen kan vallen (radium!) en dan krachtige werking kan uitoefenen.

Onmogelijkheid No. 4 en No. 5 — ja dat kan nog een poosje duren vóór zij, die *weten* (!) wat mogelijk en wat niet mogelijk is in deze wereld van wonderen, 't geraden zullen achten te erkennen, dat ook hier het heden-onwaarschijnlijke het toekomstig-ware is.

De geschiedenis is voor hen, die willen leeren, een „leerzame zaak”; ook de geschiedenis der onmogelijkheden. Anaxagoras had het vermoeden uitgesproken, dat de zon groter moest zijn dan het Peloponnesisch schiereiland. Ach wat, onmogelijk! voerde hem de keur van geleerden van zijn tijd tegemoet.

In de school van Pythagoras waagde men de veronderstelling, dat niet de aarde stilstond, maar in beweging was in een stilstaand heelal. Onmogelijk, spotten Plato, Archimedes en Hipparchus; al te dwaas, lachte Ptolomaeus.

Toen Lavoisier zijn theorie der elementen ontwikkelde, vloog hem uit den kring der fransche Academie het „onmogelijk” om de ooren.

En Lavoisier zelf was direct klaar met een „onmogelijk”, toen hij het vermoeden van anderen, dat de meteoren uit het heelal in onze atmosfeer neervallen, niet kon deelen.

Dat er zonnevlekken zouden bestaan, werd kort na de ontdekking door de geleerden onmogelijk genoemd.

Papin, Fulton, Salomon de Caux, de wegbereiders van de stoomboot, werden voor gek verklaard en vonden dien weg versperd door het „onmogelijk” hunner tijdgenooten.

Galvani, de ontdekker der electriche verschijnselen, werd op allerlei wijze gehoond en moest zich te weer stellen tegen het „onmogelijk” van geheele faculteiten.

De geleerde Arago donderde een „onmogelijk” tegen de hoopvolle verwachting, dat de spoortreinen een verbetering in het verkeer zouden teweegbrengen.

De geleerde natuurkundige Babinet bewees mathematisch, dus onomstootelijk, dat het leggen van een telegraafkabel tusschen Europa en Amerika een onmogelijkheid was.

En de geleerde natuurkundige Poggendorf verklaarde de uitvinding van den telefoon door Philipp Reis voor een hersenschim; en tevens de wet van het behoud van arbeidsvermogen door Robert Mayer eene onmogelijkheid.

Gay Lussac, Siemens en Helmholtz stempelden iedere gedachte aan luchtvaart (met bestuurbare ballons) voor zotte inbeelding. Toen Franklin zijne uitvinding van den bliksemafleider demonstreerde in de Koninklijke Academie te Londen, was een „onmogelijk” het antwoord der geleerde vergadering.

Stephenson, de uitvinder van de locomotief, was volgens het „gezond verstand” van academische grootheden een gek, die het onmogelijke bestond.

Het klassieke hoofdkwartier der „onmogelijkheden” is ten allen tijde de Parijsche Academie des Sciences geweest. Van af de chemische analyse van de lucht tot aan de phonograaf van Edison hebben de conservatieve leden van dat gilde nooit opgehouden, alles wat boven hun denkvermogen ging, voor beslist onmogelijk te verklaren en met hun banvloek te treffen.

Geleerden kunnen weinig meer leeren; laten dan anderen toch deze les zich inprenten, dat de toekomst ons eerder brengt wat nu onmogelijk heet, dan dat wat een ingeebeelde wetenschap waarschijnlijk acht.

J. T. W.

NIJEWERE AMERIKAANSCH E GENEESMIDDELEN.

V.

DIOSCOREA VILLOSA.

Een tot de familie der Dioscoreeën behorende, in Noord-Amerika inheemsche slingerplant, aldaar *Yamswortel* genoemd. Uit den verschen wortel wordt een tinktuur en van den gedroogden wortel worden verwrijvingen met melksuiker bereid.

Gebruikelijke bereidingen: 1ste tot 3de en hoogere decimale verdunningen.

Te vergelijken middelen: *Chamomilla*, *Colocythis*, *Nux yomica*, *Rhus toxicodendron*, *Sulfur*.

Algemeene werkking.

In Amerika wordt dit middel tot de polychresten der Homoeopathie gerekend. De door Hale, Burt en anderen zeer zorgvuldig uitgevoerde proefnemingen hebben getoond, dat zijn werking zich hoofdzakelijk op de spijsverteringsorganen en het zenuwstelsel uit. In de proefprotocollen vinden wij zeer vaak pijnen van velerlei aard, vooral koliekachtige pijnen in 't onderlijf vermeld.

Symptomen.

Zenuwstelsel. Geest, gemoed, verstand. — Verwarde gedachten, noemt de dingen met een verkeerden

naam. Neerslachtigheid. Spreken valt hem lastig. Apathische gemoedsstemming. Duizeligheid met gevoel van groote zwakte in de maag.

Slaap. — Onrustige slaap met een bitteren smaak in den mond.

Hoofd. — Doffe voorhoofdspijnen en pijnen in de slapen met een gevoel van zwaarte in 't hoofd. Doffe pijnen in het achterhoofd met een gevoel als of een band om het hoofd gebonden is.

Oogen. — Trekkende pijnen in de oogen. Gevoel van zand of stof in de oogen met heete tranen.

Ooren. — Oorsuizen. Gevoeligheid van beide ooren.

Tong. — Pijnen aan beide zijden der tong, waardoor het spreken bemoeijlijkt wordt.

Neus. — Droogte van den neus met slechten reuk.

Nek en rug. — Doffe pijnen in den nek, het bovenste gedeelte der schouders en pijnen in de lendenstreek, die het loopen bemoeijlijken. Spinale irritatie.

Armen. — Pijnen in den linkerschouder, den bovenarm en de hand, met een gevoel van ingeslapen zijn. Hevige pijnen in het rechter handgewricht.

Beenen. — Doffe pijnen in beide beenen en de knieholten. De knieën zijn erg zwak, lam en pijnlijk.

Hart. — Scherpe steken in de hartstreek, die het ademen bemoeijlijken. Rillerigheid zelfs in een warme kamer.

Ademhalingsorganen. — Hevige hoestbuien met prikkeling in de keel en luchtpijpen, daarbij hevige, snijdende pijnen van de linker okselholte naar de borst, tot diep in de longen doordringend.

Spijverteringsorganen. — Mond droog, bittere smaak, tong beslagen, geen dorst. Brandend gevoel in den hals. Oprispingen, maagzuur, hevige pijnen in de maagstreek. Voortdurende, doffe, vermoeiende pijn in de maag, door drukking en rechtopzitten gebeterd. Koliëkachtige pijnen in het onderlijf; afwisselend doffe en hevige pijnen, die in aanvallen komen, en 's morgens erger zijn. Biliëuze koliëk, krampkoliëk, dikwijls vergezeld van stoeldrang, waardoor de zieke uit het bed gejaagd wordt; de ontlasting is dun, slecht riekend, gevolgd door een brandend gevoel in de ingewanden.

Nieren. — Koliëkpijnen in de nierstreek.

Geslachtsorganen. — Polluties in den nacht, door zwakte der geslachtsorganen veroorzaakt en gevolgd door groote zwakte en neerslachtigheid.

Hevige menstruaalkoliëk, naweeën, valsche weeën gedurende de zwangerschap.

Karakteristieke kenteekenen.

De pijnen treden in aanvallen op; beterschap door drukking, beweging en rechtopzitten; verergering door gekromde ligging ('t tegendeel van *Colocynthis*), 's avonds en 's nachts.

Aanwending bij zieken.

Dioscorea is van groot nut bij pijnen, vooral bij koliëkachtige pijnen en neemt een belangrijke plaats in onder de maag- en onderlijfsmiddelen.

Dioscorea past vooral voor personen met een zwakke spijsvertering, die veel aan oprispingen lijden. Het is een hoofdmiddel bij lever- en galblaas-aandoeningen ter verzachting der pijnen. Voorts wordt het met goed gevolg toegepast bij diarrhee, die den zieke 's morgens vroeg uit 't bed jaagt (vergelijk *Sulfur*), bij dysenterie en blinde-

darmonsteking en bij tal van neuralgische aandoeningen, vooral bij Ischias.

ECHINACEA ANGUSTIFOLIA.

De *smalbladerige kegelbloem* is een amerikaansche plant, die tot de familie der Compositen behoort. Uit den verschen wortel wordt de tinctuur bereid.

Gebruikelijke bereidingen: lage decimale verdunningen tot de tinctuur toe, van deze laatste is de dosis: alle 2 uren 1 tot 5 droppels.

Te vergelijken middelen: *Baptisia*, *Rhus toxicodendron* en de tot de familie der Compositen behoorende *Arnica*, *Bellis perennis* en *Calendula*.

Algemeene werking.

Echinacea is een antiseptisch en stimuleerend middel van groote werking, dat in den laatsten tijd steeds meer in gebruik komt. In sterke dosis versterkt het de werkzaamheid van 't hart, het werkt diep ingrijpend op de klieren. Fahnestock heeft uitgebreide proeven met dit middel genomen. Hij vond als eerste symptoom een bijtend, prikkelend gevoel op de tong, de lippen en in den hals, gevolgd door een gevoel van angst en pijn in de hartstreek; daarop traden koortssymptomen met zwaarte in 't hoofd, rood gelaat en snellen pols op. Vele proefnemers klaagden over zwakte en hevige neuralgische pijnen, katarrh der spijsverterings- en ademhalingsorganen. Bij twee proefnemers werd een vermindering der roode bloedlichaampjes geconstateerd.

Symptomen.

Zenuwstelsel. — Prikkelbare stemming, kan geen tegenspraak verdragen. — Slaperigheid, doch de slaap is zeer onrustig. Opwindende droomen. — Duizeligheid, doffe hoofdpijnen, die in de buitenlucht beter worden. Trigeminusneuralgie. — De oogen doen pijn bij 't lezen. — De neus is verstopt. — Algemeene zwakte der ledematen. Koude handen. Pijnen in handen en voeten.

Hart. — Snelle hartslag. Angstgevoel in de hartstreek. Pols vol en krachtig, later langzamer, dan weder versneld. Koortsrillingen met misselijkheid. Rilling over den rug. Zweeten hoofdzakelijk aan het bovenlijf.

Ademhalingsorganen. — Slecht riekende uitvloeijing uit den neus met afscheiding van membranen. Prikkeling in het strottenhoofd. Doffe stem, voortdurend schrapen wegens slijm in de keel. Gevoel van een harden brok onder het borstbeen.

Spijverteringsorganen. — 's Morgens vroeg wit beslagen tong met roode punt en wit slijm in den mond. Branden der tong, der lippen en van de keel. Licht bloedend tandvleesch. Scheurtjes in de hoeken van den mond. De amandelen zijn donkerrood of met een grijsachtig beslag bedekt, dat zich tot achter in de keel uitstrekt. — Geen eetlust. Verlangen naar koud water. Misselijkheid, zure oprispingen en maagzuur. Pijnen om den navel, door kromzitten gebeterd. Pijn in 't lijf, die door diarrhee beter wordt.

Huid. — Herhaald optreden van puisten, furunkels, karbonkels. Gezwollen klieren. Droge, ruwe huid. Jeuken en brandend gevoel in de huid.

Nieren en blaas. — Onwillekeurige afgang van urine. De urine is rijkelijk en helder van kleur of verminderd, donker van kleur en eiwithoudend.

Geslachtsorganen. — Pijnen en katarrh.

Karakteristieke kenteekenen.

De bezwaren zijn over 't algemeen erger na het eten, 's avonds en door beweging, beter door liggen en in de rust. De pijnen in 't lijf worden door kromzitten of liggen gebeterd.

Aanwending bij zieken.

Echinacea was reeds sedert langen tijd den eclecticischen artsen van Amerika als een voortreffelijk antiseptisch middel bij typhieuze koortsen, diphtheritis, boosaardig roodvonk, karbonkels en slangenbeten bekend. De proefnemingen, door de homoeopathen aan gezonden gedaan, hebben de aanwending van dit middel bij deze ziekten volgens het homoeopathisch beginsel gerechtvaardigd en getoond, dat het gebied zijner werking nog ruimer is. Zoo werd Echinacea met goed gevolg aangewend o. a. bij appendicitis, bloedvergiftiging, kwade gevolgen der koepokinenting, zweeren van scrofuleuzen aard; over 't algemeen is dit middel aangewezen, wanneer in het verloop van acute ziekten boosaardige verschijnselen optreden.

Dr J. V.

IJZERHOUDENDE VOEDINGSMIDDELEN.

(Naar het Duitsch.)

Terwijl men vroeger ijzerhoudende stoffen slechts als geneesmiddelen tegen bloedarmoede aanwendde, heeft de nieuwere physiologie bewezen, dat ieder mensch een voortdurenden toevoer van ijzer voor de normale samenstelling van zijn bloed noodig heeft, en dat ijzer dus feitelijk evengoed tot de voedingsmiddelen behoort als eiwit, koolhydraten en vetten. De ijzeruitscheiding bedraagt bij een volwassen mensch dagelijks minstens 20 milligram. Bovendien wordt nog een belangrijke hoeveelheid ijzer vastgelegd in verschillende organen, zooals lever, milt en beenmerg, van waaruit dan het bloed in tijd van nood, b.v. gedurende een langdurige ziekte, de behoefte aan ijzer zoekt te dekken.

Daarom moet de gezonde, volwassen mensch dagelijks een tamelijk groote hoeveelheid ijzer tot zich nemen. Maar deze hoeveelheid moet bij kinderen en jonge menschen nog grooter zijn, daar er anders bij dezulken door gebrek aan ijzer bleekzucht ontstaat. Zeer gewichtig is de toevoer van ijzer vooral bij herstellenden en zuigelingen van bloedarme moeders, verder bij scrofuleuze of rachitische kinderen, lieden met herhaald bloedverlies en bij longzieken. Vroeger meende men, dat de mensch met het voedsel aan zijn lichaam voldoende ijzer toevoerde. Dit is echter lang niet altijd het geval. Want van het in de voedingsstoffen aanwezige ijzer gaat volstrekt niet alles over in het bloed, slechts een gering deel ervan, zoodat naar de nieuwste berekeningen van professor Kobert de mensch dagelijks minstens 50 milligram ijzer tot zich nemen moet, om zijn behoefte aan ijzer voldoende te dekken, d. w. z. om niet bloedarm te worden.

Deze betrekkelijk groote hoeveelheid ijzer is echter volstrekt niet in elke willekeurig samengestelde voeding voorhanden, maar moet door een bijzondere keuze der voedingsstoffen verschaft worden. Laten wij daarom de ijzerhoudende voedingsmiddelen eens wat nader betrachten.

Van de planten bevat:

100 gr. (watervrije stof)	witte boonen	8.3 mgr. ijzer
1 "	" aardbeien	9 " "
1 "	" linzen	9.5 " "
1 "	" appelen	13.2 " "
1 "	" spinazie	36 " "

Van de vloeistoffen, uit plantaardige stoffen bereid, bevat:

1 Liter witte wijn	1.4 mgr. ijzer.
1 " roode wijn	2.3 " "
1 " appelwijn	20.6 " "

Wij zien dus, dat verschillende planten en ook enkele dranken vrij veel ijzer bevatten. Daarom is het niet aan twijfel onderhevig, dat een gezond, volwassen mensch, bij een juist gekozen voedingswijze zijn ijzerstofwisseling kan dekken. Zelfs bij uitsluitend gebruik van plantestoffen zal dit gemakkelijk het geval kunnen zijn. Maar iets anders schijnt het bij ziekten te zijn. Het schijnt, dat hier het vegetabilische ijzer, dus het ijzer in de planten vervat, minder gemakkelijk door het zieke organisme wordt opgenomen. Vandaar dat men dan ook bijna nergens bij bloedarmoede plantaardig ijzer toedient. Alleen van de Tartaren is bekend, dat ze bij bleekzucht een plantaardig geneesmiddel gebruiken, nl. een soort noot, waarvan de asch ongeveer 25 % ijzeroxyde bevat.

Van de dierlijke stoffen zijn er slechts vier vrij sterk ijzerhoudend, nl. melk, eieren, lever en bloed. De melk bevat niet zooveel ijzer als men gewoonlijk wel aanneemt, 1000 gram bevatten slechts 3—6 milligram. Om dus bij een bleekzuchtig mensch het ijzerverbruik te dekken, is melk niet voldoende. Ook heeft men vastgesteld, dat de eiwitstof der melk, die het ijzer meer speciaal in zich bevat, slechts zeer moeilijk door de spijsverteringssappen wordt verteerd, en dus vaak grootendeels onverwerkt het lichaam weer verlaat. De volksklasse in Rusland heeft dan ook een maniertje om het ijzergehalte van melk voor bloedarmen te versterken, nl. door er roestige spijkers in te doen en dan de melk zuur te laten worden. Zoo ontstaat dan een verbinding van ijzer met het bij het zuur worden gevormde melkzuur.

Als een zeer waardevolle ijzer-toevoerende stof, meende men vroeger den eidooier te moeten beschouwen, daar het zich vormende kuikentje zijn geheele behoefte aan ijzer slechts uit dien dooier kan halen. Dit is theoretisch heel juist, maar voor de praktijk is er een groot bezwaar aan verbonden. De ijzerverbinding van den eidooier komt nl. als zoodanig slechts zelden in het bloed, daar ze door de in het darmkanaal aanwezige stoffen gemakkelijk wordt ontleed tot een andere, weer slechter resorbeerbare ijzerverbinding.

Veel beter is het gesteld met uit lever toebeide gerechten. Het ijzer heeft, zooals wij reeds zagen, de eigenschap in sommige organen van het lichaam zich op te hoopen. Dit is ook bij dieren het geval, zoodat een dierlijke lever dus veel ijzer bevat. Het leverijzer, hepatine genaamd, gaat bij de spijsvertering grootendeels in ons lichaam over. Daarom zijn lever-gerechten voor bloedarmen, bleekzuchtigen en herstellende zieken aan te bevelen.

Maar het meest ijzerhoudend van de dierlijke stoffen is het bloed zelf. Dit heeft men dan ook reeds sinds overoude tijden bij hen, die aan bloedarmoede leden, toegepast. Men heeft ze groote hoeveelheden bloed laten drinken of rauw bloederig vleesch laten eten, zelfs met clysteersputten bloed ingespoten. Maar dergelijke roefdier-kuren

zijn wel wat erg onsmakelijk. Daarom is men dan ook meer overgegaan tot gerechten met bloed, zooals bloedworst, bloedsoep en bloedkoek. In de Oostzee-provincies bakt men koeken met bloed en gort en roemt ze daar als een groote lekkernij. De bloedworst is vooral onder de volksklasse veel in gebruik, vooral omdat ze zoo goedkoop is. Tegenwoordig maken velen nog wel gewetensbezwaar zulke worst te eten, maar toch wordt het gebruik er van niet zoo heftig veroordeeld als in vroegere tijden, toen tegen het eten er van zelfs zware straffen werden gesteld. Zoo vond keizer Leo IV (\pm 900 na Chr.) het noodig de volgende verordening uit te vaardigen: „Wij hebben vernomen, dat de menschen zoo krankzinnig geworden zijn, ten deele uit gewinzucht, ten deele uit lekkernij, bloed in eetbare spijzen te veranderen! Het is ons ter oore gekomen, dat men bloed in ingewanden als in zakken wikkelt en zoo als een gewoon gerecht naar de maag zendt. Wij kunnen dit niet langer dulden en niet toegeven, dat de eer van onzen staat door zulk een misdadige uitvinding, alleen door slemperij van vraatzuchtige menschen, wordt te schande gemaakt. Wie bloed tot spijs maakt — onverschillig of hij deze koopt of verkoopt — die wordt gegeeseld en tot teeken van eerloosheid tot op de huid geschoren. Ook de overheden van de in aanmerking komende steden zullen niet vrij uitgaan, want hadden zij hun ambt met meer waakzaamheid volvoerd, dan zou zulk een wandaad niet begaan zijn. Zij zullen hun nalatigheid met tien pond goud boeten!” Het is goed, dat tegenwoordig zulke strenge bepalingen tegen het bloed-worst eten niet meer geldig zijn, anders zou het er slecht met menigeen uitzien! Vaak wordt echter een groote fout bij het bereiden der worst begaan, n.l. door te sterk rooken. Hierdoor gaat de ijzerverbinding onder invloed der rook-gassen over in een vorm, waarin ze geheel onverteerbaar is en dus het lichaam weer verlaat zooals ze er in gekomen is.

In Engeland en Amerika wordt de bloedworst weinig gebruikt, daar bereidt men uit bloed op allerlei geheimzinnige wijzen patent-geneesmiddelen tegen bloedarmoede. Maar in Duitschland bezit ze nog steeds een groote populariteit.

In den handel komen nog een groot aantal kunstmatig bereide ijzerpraeparaten voor, in verbinding met allerlei voedings- en genotmiddelen, zooals ijzer-chocolade, ijzer-cacao, ijzer-biscuit, maar hierop willen wij niet ingaan. Meestal is de waarde ervan niet evenredig aan den prijs, dien men er voor vraagt, en het is raadzaam steeds een arts te raadplegen, voordat men zulke praeparaten gaat gebruiken.

NASCHRIFT.

In verband met het bovenstaande, willen wij er nog op wijzen, dat het *Hensele's tonicum* een door de homoeopathische artsen vaak voorgeschreven ijzer-praeparaat is, dat ijzer bevat in een verbinding, die gemakkelijk in het bloed wordt opgenomen en ook gewoonlijk geen storingen in de spijsvertering veroorzaakt. Of het eten van bloedworst door bloedarme personen steeds aanbeveling verdient, zouden wij wel willen betwijfelen. Gewoonlijk hebben juist bloedarme menschen een afkeer van bloedworst of rauw vleesch. Daarbij komt, dat bloed een stof is, die zeer gemakkelijk bederft en vaak ziektekiemen bevat. Er zal dan ook wel heel wat bloedworst zijn, die eerder schadelijk dan nuttig is. Wij gelooven daarom, dat het in 't algemeen voor bloedarmen beter is *appels* te eten, hetzij versch of gedroogd, dan bloedworst!

OPGEDRONGEN ANTWOORD.

Nu de redactie van het „Homoeopathisch Maandblad” goed gevonden heeft door overneming uit het dagblad: „De Nederlander”, van het artikel „Een juist Beginsel”, godsdienstige geloofskwesties ter sprake te brengen en in betrekking tot deze mij persoonlijk te noemen en te critiseeren, ben ik wel genoodzaakt er antwoord op te geven. Het geschiedt met tegenzin, omdat ik wel niet zoo onbescheiden ben om te zeggen, dat deze onderwerpen in het tot *bevordering der Homoeopathie* gestichte Maandblad ten eenenmale misplaatst en ongepast zijn, maar toch dat ik ze als zoodanig *beschouw*, want tusschen *zijn* en *iets beschouwen* is een zwaar wegend verschil.

Den schrijver van het betoog, die mij onder de liberalen rangschikt, betuig ik mijnen dank voor deze eer, want ik bevind mij daar in een zeer goed gezelschap. Indien hij zegt, dat ik als een liberale ook een dwalende ben, zoo is dit menscheijk en dus vergefelijk, veel vergefelijker, dan indien iemand, in plaats van slechts dankbaar er voor te zijn, dat hij zich tot een goed en hem gelukkig makend geloofsbeginnel doorgeworsted heeft, de ongerijmde bewering maakt, dat hij als mensch de eenige onveranderlijke waarheid bezit.

Aangaande het woord onveranderlijk schiet de betooger in zijne logica te kort. Gods woord, zoo er een is, kan zeer zeker slechts onveranderlijk zijn, maar dat de Bijbel Gods woord is, dat is slechts een vrucht van het Geloof, eene beschouwing van den aan dwalingen en aan veranderingen naar ziel en lichaam onderworpen mensch. Ook de verstandige aanbieders van de rijke gift voor het Homoeopathisch Ziekenhuis verlangen van het verplegingspersoneel daarvan slechts, dat het den Bijbel als Gods woord *beschouwt*.

Ik heb met geen enkel woord uitgesproken, of ik dat beginsel al of niet deel, laat staan dan het als slecht verworpen, noch mij een oordeel over welk geloofsbeginnel dan ook aangematigd. Waarom dan mijne woorden in een verkeerd daglicht te plaatsen of onjuist weder te geven? Zoo toch doet de betooger, door mij de dwaze woorden in den mond te leggen, dat het den gevers „om de geloofsbeschouwingen van het personeel,” minder dan om een goede Homoeopathische behandeling zelf te doen was. — Dat is dus toch iets geheel anders dan mijn gezegde: „Hij, die tot een menschlievend doel slechts onder eene bepaalde voorwaarde medewerkt, geeft eenvoudig daarmede te kennen, dat hem de vervulling der laatste (de voorwaarde) hooger staat dan de bereiking van het eerste (het te stichten Homoeopathisch Ziekenhuis).

Ik heb niets meer en niets minder gedaan dan af te keuren, dat, om een goed doel te bereiken, een mijns inziens onbillijke voorwaarde gesteld en aangenomen werd, onbillijk omdat het aan een groot aantal personen van verschillende denkwijze gericht is en omdat het neutrale standpunt er mede verlaten werd, waarvan de grondleggers van het ziekenhuisplan uitgegaan waren en waarop steunende, reeds 5 jaren lang contribuanten een belangrijke som gegeven hadden. Het overige waren beschouwingen ter verdediging mijner zienswijze.

Dit is mijn laatste woord in deze zaak, die niet slechts noodeloos door de redactie weder ter sprake gebracht

is, maar door hierboven genoemd betoog nog op een gebied overgebracht is, dat in het „Homoeopathisch Maandblad” niet thuis behoort.

Dr F. W. O. K.

Wij sluiten hiermede het heen-en-weer geschrijf over deze zaak, ofschoon ook thans weder tegen het bovengeschiede door den schrijver in „De Nederlander” iets zou kunnen worden ingebracht. Dit onderwerp is thans, naar wij meenen, van beide zijden voldoende toegelicht.

[RED.]

Trappenklimmen als geneesmiddel.

„Alles zou veel beter gaan, als de menschen maar meer liepen.” Dit woord van den Duitschen dichter Seume, wordt telkens weer bewaarheid. Beweging heeft de mensch noodig en vooral in het koude jaargetijde is het met de lichaamsbeweging maar al te vaak treurig gesteld en blijven de menschen maar liever in maffe woonkamers hokken, dan de frissche, al is het soms koude en gure lucht in te gaan. Toch kan iemand, die niet uit kan gaan en toch lichaamsbeweging noodig heeft, zich wel behelpen en wel door dagelijks verscheiden keeren de trappen te beklimmen. Prof. Kramer te Halle heeft eens een mooi resultaat met trappenklimmen bereikt. Hij behandelde een dame, die leed aan kortademigheid, hoest en catarrh, en beval haar aan 's winters naar de bergen van Italië te gaan. Maar de dame, die huisvrouw en moeder was, kon hier niet toe besluiten. Ze verzocht den dokter haar op een andere wijze te helpen. Deze raadde haar toen, zich een groote dosis phantasie aan te schaffen en de trap in haar huis als een berg te beschouwen. Zij moest zich licht en gemakkelijk kleeden en driemaal per dag haren „berg” beklimmen. Elke bergtocht moest bestaan uit het vier tot zes malen herhaald beklimmen van de trap, terwijl een zwaar boek den ransel moest vervangen.

De dame deed, wat haar gezegd werd en inderdaad was zij na vier weken genezen!

HET HOMOEOPATHISCH DIËT.

Onder dezen titel is als laatste nummer der 2de Serie van de „Homoeopathische Bibliotheek” van de hand van Dr. J. Voorhoeve te Dillenburg een zeer lezenswaardige brochure verschenen, waarin in korte, duidelijke trekken een beschrijving van het gepaste diët gedurende een homoeopathische behandeling gegeven wordt.

Na uiteengezet te hebben, welk verband er ligt tusschen *Homoeopathie* en *Diët*, en na er op gewezen te hebben, dat de homoeopathische arts bij de regeling van het gepaste diët evenals bij de keuze van het juiste geneesmiddel elk ziektegeval op zich zelf moet beschouwen, spreekt de schrijver eerst over het normale diët, en behandelt daarna achtereenvolgens het lacto-vegetabile, het koorts- en het reconalescentendiët, om ten slotte voor verschillende chronische ziekten op niet te uitvoerige, maar toch duidelijke wijze de beste voeding en de daarbij te volgen leefregelen aan te geven.

Inderdaad worden ons in dit werkje duidelijke aanwijzingen verstrekt, hoe men zich in 't algemeen bij een homoeopathische behandeling en in 't bijzonder bij vele chronische ziekten te gedragen heeft.

Ook verscheidene nuttige wenken troffen wij er in aan, die niet alleen voor hen, die zich homoeopathisch laten behandelen, van belang zijn, maar voor een ieder, die gewicht hecht aan het behoud van een goede gezondheid. Zoo draagt onze volle instemming de opmerking op pag. 10, dat men de in de groenten aanwezige minerale zouten niet door een verkeerde toebereiding moet laten verloren gaan, en dus het *afkoken* der groenten vervangen moet worden, waar eenigszins mogelijk, door het *smoren* der groenten.

Eveneens is van groote beteekenis en dient ook wel bij deze gelegenheid in ons blad nog eens uitdrukkelijk vermeld te worden, dat er over 't algemeen te veel *zout* gebruikt wordt bij de toebereiding der spijzen, en men er te weinig van door-drongen is, dat *overmatig drinken*, zelfs van water, schadelijk is voor de gezondheid.

Waarom dit zoo is, kan men zelf, gelijk vele andere belangrijke dingen, in deze brochure vinden. Een ieder schaffe zich dus „Het Homoeopathisch Diët” aan. Men zal er geen berouw van hebben. Want het is voor *iedereen*, aldus zegt de schrijver terecht, van belang over de doelmatigste voeding ingelicht te zijn, aangezien een groot aantal ziekten hun oorzaak hebben in *onvoldoende* of *verkeerde* voeding van het lichaam. En, dit voegen wij er aan toe, niet het minst voor *verpleegsters* en *huismoeders*.

Dr N. A. J. V.

BERICHT.

Op het door meer dan 200 artsen bezochte *Vlaamsch Natuur- en Geneeskundig Congres*, dat te Antwerpen van 17—19 Sept. j.l. gehouden is, zijn ook als sprekers opgetreden twee homoeopathische geneesheeren, een uit België, Dr. E. de Keghel uit Gent, en een uit Nederland, Dr. A. C. A. Hoffman uit Gouda. De eerste hield een rede over: „Ziektevrijwaring door gelijksoortige middelen,” de tweede over zijne ondervinding, opgedaan door de inspuitingen met tuberculine bij tal van tuberculeuze zieken van verschillende aard. De voordrachten hadden plaats in de eerezaal van het Koninklijk Athenaeum voor een artsen-publiek, w. o. ook allopathische professoren waren. Ook op de tentoonstelling, aan 't congres verbonden, waren homoeopathische boeken uitgesteld.

Homoeopathisch Ziekenhuis.

Op verzoek van den Raad van Beheer der Naaml. Vennootschap Homoeopathisch Ziekenhuis heeft de heer H. L. J. Gabriëls te Haarlem, lid van het Hoofdbestuur der Vereen. t/b. der Homoeopathie in Nederland, zich bereid verklaard, werkzaam te zijn in het belang van het tot stand komen van het Homoeopathisch Ziekenhuis. De heer Gabriëls zal te dien einde op verschillende plaatsen van ons land de voorstanders der homoeopathische geneeswijze bezoeken, en hen trachten te bewegen tot het verlenen van finantiëelen steun, opdat het benoodigde kapitaal vóór 1 Mei 1911 bijeen kome. Moge geen voorstander der Homoeopathie, zelfs al zou hij slechts een klein steentje tot den bouw kunnen bijdragen, hem afwijzen!

Dr N. A. J. VOORHOEVE,

Voorzitter van den R. v. B.

Toezeggingen en Inkomsten voor den Bouw van een eigen Ziekenhuis sedert de voorgaande opgaaf.

Aandeelen: door Dr. J. v. R. te U. 4 à f 1000.— Jkvr. S. C. H. v. W. te W.; door H. L. J. G. te H. 2 à f 100.— H. G. te A., 1 à f 100.— Mr. A. A. v. d. M. te B.; Mr. A. W. v. B. C. te U. 1 à f 1000.—, Jkvr. F. J. v. B. C. te U. 1 à f 1000.—, Jkvr. J. A. L. v. B. C. te U. 1 à f 1000.—, Jkvr. W. C. v. B. C. te U. 1 à f 1000.—, Mr. J. F. v. B. C. te U. 1 à f 1000.—, te zamen f 9300.—

Jaarlijksche bijdragen: door Dr. J. v. R. te U. van M. Z. te S. f 2.—, P. H. F. te B f 5.—, C. E. J. de L. H. te U. f 3.—; door Dr. S. te U. van P. J. v. B. te S. f 10.—, J. P. v. B. te S. f 5.—, P. J. v. B. Jr. te S f 2.50, Wed. I. J. v. B. te S. f 2.50, Mej. F. L. v. B. te S. f 1.—, Mej. A. v. B. te S. f 2.50, Ds. A. M. te S. f 1.—, A. W. te S. f 1.—, C. de K. te S. f 1.—, Mej. S. de S. te S. f 1.—, Wed. J. de M. te O. f 2.50; door H. L. J. G. te H. van H. M. C. te H. f 1.—, J. P. te H. f 1.—, Mej. M. W. te H. f 2.50, Wed. F. M. W. te H. f 1.—, Mej. V. te H. f 0.75, Mej. J. v. d. B. te H. f 0.75, Ds. W. R. te H. f 1.—, M. H. v. d. W. te H. f 0.50, L. D. v. d. H. te H. f 1.—, Wed. G. M. te H. f 1.—, H. F. v. B. te H. f 1.—, K. L. V. te H. f 2.50, J. M. te H. f 0.25, B. W. te D. f 1.—, Mevr. M. H. B. te D. f 1.—, A. K. te V. f 2.50, Mej. M. C. J. M. te H. f 0.50, Mej. N. M. te H. f 1.—, Wed. M. B. te H. f 1.—, O. J. K. te H. f 1.—, L. de M. te H. f 0.50, D. H. te H. f 0.50, A. N. te D. f 1.—, J. K. te H. f 1.—, Wed. G. M. M. te H. f 2.—, Wed. A. K. te H. f 0.50, Mej. J. F. v. D. te H. f 0.50, F. J. J. v. H. te H. f 1.—, H. C. P. te H. f 1.—, W. P. te H. f 0.50, Ds. J. C. v. B. te B. f 1.—, K. M. te B. f 2.50, Wed. G. v. R. f 2.50, H. Z. F. te H. f 7.50, H. J. v. d. V. te H. f 1.—, Mej. S. J. v. B. te H. f 1.—, Mej. J. R. te B. f 0.50, C. E. v. V. te O. f 5.—; te zamen f 91.75.

Giften: door Dr. J. v. R. te U. van D. B. te Z f 5.—, L. K. te M. f 10.—, Mevr. H. te H. f 4.—, N. N. te U f 20.—, Dames R. en B. te U. f 5.—, Bus vrouwenzaal f 15.—, Prikkaarten f 18.75; door Dr. P. S. te U. van Mevr. G. te D. f 25.—, W. C. te S. f 2.50, J. P. v. B. te R. f 2.50, Wed. A. Q. te S. f 5.—, A. M. te S. f 2.50, A le G. te S. f 1.—, P. Q. f 1.—, Mej. E.

de B. te O. f 1.—, Mej. E. f 5.—, Prikkaart f 1.05; door H. L. J. G. te H. van Wed. J. A. D. te D. f 1000.—, Mej. A. M. D. te D. f 1000.—, D. J. D. te H. f 0.50, J. C. S. te H. f 1.50, P. H. te H. f 2.50, J. B. te H. f 0.50, J. v. d. W. te H. f 0.50, P. T. te H. f 0.50, Douairiere C. J. M. te H. f 100.—, P. B. te H. f 0.50, M. H. v. B. te H. f 1.—, W. W. te H. f 1.—, A. de J. f 100.—, P. L. te A. f 1.—, Wed. F. te A. f 1.—, Mej. H. v. d. V. te A. f 2.50, W. H. te H. f 1.—, G. R. te H. f 0.50, C. V. te H. f 0.50, B. V. te H. f 0.50, P. V. te H. f 1.—, E. L. te H. f 1.—, J. P. B. te H. f 2.—, Mej. L. K. te H. f 0.50, G. J. V. te H. f 0.50, Mej. v. E. f 1.—, M. F. te H. f 1.—, J. H. K. te H. f 1.25, H. B. te H. f 1.—, H. N. S. te H. f 0.50, J. C. K. te H. f 0.50, S. R. te H. f 0.50, J. V. te H. f 0.50, C. P. te Z-S, f 2.50, Mevr. J. G. de J. te D. f 5.—, L. V. te D. f 1.—, C. G. v. H. te D. f 1.—, J. H. te V. f 5.—, B. de G. te V. f 2.50, Mej. M. L. T. te H. f 1.—, Mej. H. M. B. te H. f 0.50, H. B. te H. f 1.—, H. A. te H. f 1.—, H. I. J. K. te H. f 1.—, G. K. te H. f 2.50, A. de M. te H. f 2.50, W. G. K. te H. f 1.—, Mej. A. H. te H. f 1.—, W. N. te H. f 1.—, J. M. te H. f 5.—, C. G. te H. f 0.50, P. D. B. te H. f 0.50, D. B. te H. f 0.50, J. v. d. D. te O. f 0.50, A. V. te O. f 2.50, G. v. E. te O. f 5.—, Mej. J. L. v. E. te O. f 2.—, J. C. v. B. te H. f 1.—, Mej. J. P. M. te H. f 2.50, Mej. L. P. K. te H. f 5.—, G. I. te H. f 0.50, Mej. H. te H. f 0.25, P. de M. te H. f 0.50. E. F. te H. f 0.50, H. d. O. te H. f 1.—, J. N. v. d. W. te H. f 0.50, T. O. te H. f 1.—, J. G. K. te H. f 0.50, Mej. C. P. te H. f 0.50, A. E. te H. f 0.50, P. U. te H. f 0.50, H. v. N. te H. f 1.—, A. H. C. U. te H. f 0.50, Mej. M. J. S. te H. f 1.50, C. D. te B. f 2.50, J. M. te L. f 0.50, W. A. S. te L. f 1.—, G. S. te L. f 5.—, E. K. te H. f 1.—, Mr. A. S. te H. f 10.—, C. v. O. te H. f 1.—, J. A. L. P. te O. f 2.50, A. D. de M. O. te O. f 100.—, C. H. P. te H. f 0.50, E. H. te H. f 0.50, F. J. D. T. te H. f 10.—, H. O. te H. f 1.—, Mevr. R. G. R. te H. f 2.50, Wed. G. v. S. te H. f 5.—, P. K. te H. f 2.50, Wed. P. S. te H. f 1.—, P. & C. te H. f 2.—, C. J. S. te H. f 1.—, J. G. W. te H. f 0.50, W. F. v. E. te H. f 1.—, Wed. H. S. te H. f 5.—, J. v. V. te H. f 1.—, J. V. te H. f 0.75, Mevr. A. C. te H. f 1.—, Mej. C. C. C. te H. f 1.—, Mej. A. C. K. te H. f 0.25, Dr. J. G. v. E. te L. f 25.—, Mevr. G. te D. f 10.—, Wed. Dr. A. D. te D. f 10.—, C. S. te L. f 25.—, G. T. te L. f 2.50, G. C. T. te L. f 2.50; door Dr. N. A. J. V. te d. H. f 100.— van wijlen Mej. D. H. M. te D.; te zamen f 2749.80

ADVERTENTIËN.

De „Commissie tot steun bij de oprichting van het

HOMOEOPATHISCH ZIEKENHUIS

verzoekt bij dezen alle voorstanders **dringend**, handwerken, kleine of grotere kunstvoorwerpen en verder alles wat voor een verloting in **aanmerking** komt te willen zenden aan

de Homoeopathische Afdeling van het Utrechtsche Diaconessenhuis,

Achter Twijnstraat 32, Utrecht.

ALLES IS WELKOM. (30)

Zee en Dennen.

Uitstekend **PENSION** te **ERMELO** op de Veluwe, groote tuin, 10 minuten afstand v/h. station, in de onmiddellijke nabijheid v. h. dennenbosch.

Vraagt conditiën (welke zeer billijk zijn) voor kort of langer verblijf.

Gez. BOKHORST, (15)

Horsterweg, **ERMELO** (Veluwe).

Dr. v. d. Stempel's Handboek voor KINDERZIEKTEN.

Ruim 200 bladz. dik. Stevig gebonden f 1.90.

Voor al in een gezin, waar kinderen zijn, van

grootte beteekenis, daar het op bevattelijke wijze de verschillende kinderziekten beschrijft, en aangeeft, wat allereerst bij het optreden dier ziekten moet worden gedaan, en welke *homoeopathische middelen* daarbij van nut kunnen zijn.

In den boekh. verkr. of nà toez. v. postw. b. d. Uitgevers **LA RIVIÈRE & VOORHOEVE**, Zwolle.

HET HOMOEOPATHISCH DIËT.

DOOR Dr. J. VOORHOEVE,

is verschenen. --- Prijs 45 cents.

Hoogst interessante brochure, handelende over de te volgen levenswijze bij verschillende ziekten.

In d. boekh. verkr. of nà toez. v. postw. b. d. Uitgevers **LA RIVIÈRE & VOORHOEVE - ZWOLLE.** (30)

PROEFNUMMERS

van het

**„Maandblad”
gratis verkrijgbaar**

TER VERSPREIDING.

Fleschjes

voor Homoeop. - MIDDELEN -

in iedere grootte en vorm, wit of geel glas, fijn uitgevoerd en op wensch zuiver gereinigd, worden geleverd door de fabriek van (10)

E. P. HAHMANN, BARMEN (Rheinland).

Homoeopathische Apotheek

BEKER & Co.

Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM.

Tel. 2478. (10)

Geneesmiddelen van **Dr. WILLMAR SCHWABE.**

Homoeopathische Apotheek der firma D. DE ROOIJ,

J. RUYSS, Apotheeker, UTRECHT,

Oudegracht T Z 115.

De geneesmiddelen van Dr. W. Schwabe en apotheeker C. Th. Voorhoeve, zijn in origineele verpakking verkrijgbaar. (10)

HOMOEOPATHISCHE APOTHEEK

ZWOLLE.

Uitsluitend Origineele verpakking

van Schwabe en Voorhoeve.

G. B. J. DE BARBANSON

APOTHEKER, (10)

BETHLEHEMSCH KERKPLEIN.

Homoeopathische Apotheek, C. TH. VOORHOEVE, Den Haag. Frederik Hendriklaan 72.

Eenige inrichting in Nederland, die uitsluitend dient tot het bereiden van Homoeopathische geneesmiddelen.
Eigen bereiding van Stamtkturen, verdunningen, verwrjvingen en korrels.

HUISAPOTHEKEN.

Ook verkrijgbaar bij de volgende Apothekers:

Amsterdam Kerkhoff & Co., Leidschestr. 77.
L. Warmolts, Vijzelstr. 130.
" Mevr. ten Cate-Bouman, Nassaukade 98.
Apeldoorn J. A. Roelse.
Beverwijk G. J. Romijn & Zn., Hofapothek.
A. A. Donker.
A. C. A. Sepp.
Delft Hanssen & Nijdam.
Dordrecht K. G. W. de Bosson.
Gorinchem J. Romijn Bzn., „de Rozijnkorf.”
Groningen P. A. Suerhoff & Zn.
Den Haag S. Smeding Szn., A-kerkhof 17.
J. J. Hofman, Schenkweg.
Haarlem Vrijdag-Zijnen, Ged. Burgwal.
Begeman & Sneljens, Janstr. 27.
Hilversum W. P. Woutersen, Koninginneweg.
Kampen Alle Apothekers.
W. L. Woutersen.

Leiden M. Boekwilt, Vischmarkt.
D. J. v. Driesum, Lange Mare 76.
Herdigh & Blanken, Hoogewoerd.
Middelburg J. W. v. d. Garde.
Rotterdam Beker & Berghuis, Mathenesserlaan 400.
Jurrewitz & Co., Schiedamsche singel 1.
" Dr. W. van Rijn, Provenierssingel 85a.
" K. M. Brussaard, Oostzeedijk 211.
Scheveningen M. den Heyer, Keizerstraat.
Ter Neuzen E. H. T. van Borssum Waalkes.
Utrecht J. Ruys, oude Gracht.
Viel & Van Dijk, Korte Jansstraat.
Velp Firma C. Koek.
Vlaardingen J. Bakker.
Weesp Firma N. A. Ballintijn.
Zwolle G. B. J. de Barbanson. (100)
P. J. A. J. Meulemeester.

Homoeopathische Apotheek
Firma J. VIEL en VAN DIJK
UTRECHT, Korte Jansstraat.

Ook verkrijgbaar de geneesmiddelen in origineele verpakking van (10)
Dr. WILLMAR SCHWABE en Apotheker VOORHOEVE.

Homoeop. Apotheek
J. A. VAN TOOREN
Regentesselaan 105,
DEN HAAG.
Tel. 3083. (10)

Desgewenscht in origineele verpakking Apoth. Voorhoeve.

Homoeop. Apotheek.
J. H. ZINDLER Jr.,
's-Gravendijkwal 283
ROTTERDAM.
Telef. Inter. 4114.

Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe, desgewenscht ook in origineele verpakking. (10)

Homoeopathische Apotheken
te Arnhem.
MIEDEMA en VAN AALST,
Roggestraat 3,
A. SPRUIT, firma B. Miedema,
Steenstraat 49. (20)

Homoeop. Apotheek.
Wed. Bulterman & Cohen
Hoogstraat 237,
hoek der Stadhuissteeg.
ROTTERDAM.
Inter. Telefoon No. 2306. (10)

Homoeop. Apotheek
Firma HERTSTEIN
Goudsche straat 40a,
hoek Meermansstraat,
(10) ROTTERDAM.
Telefoon inter. 3933.
Geneesmiddelen van
Dr. Willmar Schwabe.

AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND
heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek, doch ze niet in depôt heb. Hoogachtend, (30)
's-GRAVENHAGE, 22 Ged. Burgwal. Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen.
Homoeopathische Geneesmiddelen van Apoth. C. Th. VOORHOEVE in origineele verpakking.

Centrale Homoeopathische Apotheek van Dr. Willmar Schwabe, Leipzig.

(De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)

Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, Moedertincturen, vloeibare verdunningen, korrels en gecomprieeerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAKKINGEN, voorzien van nevenstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz. enz.
Gevestigd voor Holland in de HERTEN-APOTHEEK te ZAANDAM,
Eigenaar F. VAN DIJK Jzn., Pharm. Doct.^s Apoth.

Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te:

Amsterdam . . . apotheek van J. Warmolts, Vijzelstraat 130.
" . . . " G. Schipper, Weesperzijde.
" . . . " J. Sol, Rozegracht, Volksapoth.
Alkmaar . . . " Firma Schouten & Co.
Apeldoorn . . . " J. A. Roelse.
" . . . hofapothek, G. J. Romijn & Zn.
Arnhem . . . Oranjeapothek, Bakkerstr. 68A (B. Cohen).
Assen . . . apotheek van R. Karsten.
" . . . " E. Lambers.
Baarn . . . " R. v. d. Kilp Rz.
" . . . " D. Bierhaalter, Nieuwstraat.
Beverwijk . . . hofapothek, Dr. J. P. Land.
" . . . apotheek, A. A. Donker.
" . . . " Mej. A. Sepp.
Breda . . . " A. J. B. Heldema, Wilhelminastr. 2.
Delft . . . " S. J. Fischer.
" . . . Haagsche Apotheek, Binnenwatersloot 24.
Doetinchem . . . apotheek van B. ten Bruggen Cate.
Dordrecht . . . " „de Rozijnkorf”, J. Romijn Bzn.
Enschede . . . " van F. Bergema.
" . . . " C. J. Snuif.
Franeker . . . " L. F. de Klerk.
Goes . . . " L. La Porte.
Gorinchem . . . " Poels & Boot
" . . . " Galée, firma P. A. Suerhoff & Zn.
Gouda . . . " E. Orendel.
" . . . " A. Latenstein.
" . . . " P. Weijer.
Groningen . . . " S. Smeding Szn., A-Kerkhof 17.
Den Haag . . . Firma v. d. Mheen, De Riemstr.
" . . . „De Archipel” R. R. Nauta, Javastr. 49.
" . . . " J. Visser & Zn. (Apotheker
" . . . " J. BLOMBERG Jr.) Spui 84.
" . . . " Van Selms, 2e Adelheidstraat.
Haarlem . . . " Begeman & Sneljens, Janstr. 27.
" . . . " R. Duym, Keizerstraat 6.
" . . . " J. M. Gerrits, Kleverparkweg.
" . . . " Firma van Hees, } Kleine
" . . . " A. P. C. Numan van Son, } Houtstr. 57.
" . . . " van D. L. Keur, Zijlstraat 37
" . . . " Th. A. Klinkhamer, Koninginneweg. 69.
" . . . " C. G. Loomeyer & Zoon.
" . . . " Mons & Grijseels, Lange Veerstr. 16.

Harlingen . . . apotheek van Firma v. Tubergen, Gr. Houtstr. 141
Heerenveen . . . " Mevr. Wed. Snijder.
Hilversum . . . " „de Vries.
" . . . " M. Bouma Lzn.
" . . . " Van Heemskerk Düker.
" . . . " Groeneveld.
Leeuwarden . . . " de Vries.
" . . . " Brouwer.
" . . . " J. Feteris.
" . . . " C. Sonnega, Tweebaksmarkt 28/30.
" . . . " S. Tromp Visser.
" . . . " Uffelle.
" . . . " C. J. de Vogel, firma T. W. v. d.
" . . . " Meulen, Nieuwstad K 69.
Leiden . . . " J. G. A. Blanken, Hoogewoerd.
" . . . " Boekweit, Vischmarkt.
" . . . " D. J. van Driessum, Mare,
Maassluis . . . " H. Bogtstra.
" . . . " J. Dienske.
" . . . " Heckman. (300)
" . . . " L. Knoppers.
" . . . " J. W. v. d. Garde.
Middelburg . . . " Firma Moëys & Co.
Nijmegen . . . " Beker & Co., Zomerhofstraat 4.
Rotterdam . . . " C. de Groot, Goudsche straat 88.
" . . . " G. A. Kal, Goudsche singel.
" . . . " C. M. Meerburg, Pomp. b. sing. 81.
" . . . " Dr. P. J. Schlieveen, Borgman,
" . . . " Mosseltrap 2.
" . . . " J. H. Zindler Jr., 's Gravend. w. 283.
Utrecht . . . " J. Ruys.
" . . . " Viel & Van Dijk.
Velp bij Arnhem . . . " C. Koek.
Vlaardingen . . . " J. Bakker.
" . . . " P. Watrave, firma J. M. Zemsch.
Vlissingen . . . " C. G. Baert, Ritthemsche Markt F 189.
Weesp . . . " T. S. v. d. Ley.
" . . . " N. A. Ballintijn.
Zeist . . . " Berents & Co., Slotlaan 24.
Zutphen . . . " H. W. A. Behrens, Houtmarkt 78.
" . . . " Dr. J. Oudenampsen, Overwelv.
Zwolle . . . " G. B. J. de Barbanson.
" . . . " L. J. v. d. Veen, fa. Camp. v. Oort.

Generated on 2019-12-24 13:49 GMT / http://hdl.handle.net/2027/mdp.39015082609598
Public Domain in the United States; Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Onder Hoofdredactie van: Dr N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

Met medewerking van de Heeren: P. L. VAN DER HARST, arts, Almen; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; J. MIEG, arts, Haarlem; Dr D. K. MUNTING JR., Amsterdam; W. ROLVINK, arts, Arnhem; J. I. A. B. VAN ROIJEN, arts, Utrecht; Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

ABONNEMENTSPRIJS:	ADVERTENTIEPRIJS:
Per jaargang, franco per post f 1.25	Van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents :- :- :-
Voor het Buitenland, alleen bij vooruitbetaling - 1.40	Bij abonnement tegen verlaagd tarief, dat op aanvraag
Afzonderlijke nummers - .12 ¹ / ₂	verkrijgbaar is. :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :-
Adres voor de Redactie: :- :- :- :- :-	Adres voor de Administratie: :- :- :- :- :-
CELEBESSTRAAT 93 — DEN HAAG.	LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

HET AUTEURSRECHT OP DEN INHOUD VAN DIT BLAD WORDT VERZEKERD VOLGENS DE WET VAN 28 JUNI 1881 (STBL. N° 124).

Aan de Lezers!

Van dit Nummer wordt een flink aantal overgedrukt. Wij wenschen dit nml. op ruime schaal te verspreiden met het oog op den Nieuwen Jaargang. Zij, die ons hierin willen helpen, verplichten ons zéér, een getalletje aan te vragen, of ook wel goede adressen op te geven, aan wie wij dan regelrecht een No. toezenden. (Zie ook bladz. 191 van dit Blad, aangaande den Prachtband, enz.)

De Administratie.

INHOUD: De Tuberculose en hare bestrijding. — De massage van het hart. — Nieuwere Amerikaanse geneesmiddelen VI. — Allopathen, die de homoeopathische verdunningen in het gevele komen. — Verpleegsterboekjes. — Toezeggingen en inkomsten Ziekenhuis. — Ingezonden. — Correspondentie. — Register en Prachtband. — Buitenland. — Advertentiën.

De Tuberculose en hare bestrijding.

De noodzakelijkheid van den strijd tegen deze algemeene en moorddadige volksziekte is thans in alle beschaafde landen erkend, en heeft in de meeste reeds zeer uitgebreide en ingrijpende maatregelen ter wering en vermindering van het gevaar in het leven geroepen. Deze meer en meer bij de bevolking van stad en land in te voeren, door de menschen reeds van kindsbeen af het a. b. c. van de gezondheidsvoorschriften te leeren, die ter beveiliging tegen dezen volksgeesel kunnen strekken, moet thans door alle ware menschenvrienden nagestreefd worden. Ten bewijze dat ook in ons land de noodzakelijkheid in-

gezien is, om de verspreiding van dezen geesel met alle krachten tegen te gaan, dient er op gewezen te worden, dat een centrale vereeniging tot bestrijding der Tuberculose opgericht is, die vaak geschriften verspreidt, waarin de maatregelen ter beveiliging en voorkoming voor iedereen begrijpelijk uiteengezet worden.

Hoe groot de verwoestingen zijn, die deze ziekte onder de bevolking teweegbrengt, blijkt uit eenige cijfers, die voor mij liggen. Volgens deze stierven b.v. in 1905 in Nederland 10000 personen aan tuberculose, terwijl de sterfte voor Pruisen ruim 70000, voor Oostenrijk met 2800000 inwoners 100000 en in de steden New-York en Parijs globaal 8000 jaarlijks bedroeg. Over het algemeen komen onder 100 sterfgevallen 20 daarvan aan tuberculose voor.

Van algemeene bekendheid is thans, dat die ziekte door een bacil (staafjesbacil) van microscopische afmeting veroorzaakt wordt, die in de dierlijke weefsels gevestigd zijnde, onder gunstige omstandigheden zich ontwikkelt en vermeerdert, door zijn levensproces vergiftige afscheidingen te voorschijn brengt en in schier alle weefsels van het menschelijk organisme huisvesten kan. Al is dit micro-organisme (kleinst mogelijk levend lichaam) dan ook de eerste oorzaak tot de ziekte, zoo zijn toch tot hare ontwikkeling, zooals van te voren gezegd is, gunstige omstandigheden in het individu noodig; deze bestaan in een zoogenaamde voorbeschiktheid voor tuberculose, waarvan de kenmerken wel niet altijd duidelijk zijn, maar toch door deskundigen erkend kunnen worden; over het algemeen zijn zwakte, bloedarmoede, ziekelijkheid, uitputtende werkzaamheden vaak in onzuivere lucht, in één woord alle de gezondheid ondermijnende omstandigheden, de oorzaken die het lichaam vatbaar maken voor de ontwikkeling van den bacil. Bij de zeer groote verspreiding der ziekte, is wel bijna iedereen er aan blootgesteld, om hetzij door inademing, door de voeding, of door aanraking met besmette menschen, bacillen in zijn lichaam op te nemen; zoolang

